İKİ AYLIK EDEBİYAT DERGİSİ • SAYI: 02 • ŞUBAT-MART 2007 • 8 YTL

NOTOS ÖYKÜ 02

YAŞAMINIZI DEĞİŞTİRİR

Kate Chopin
Virginia Woolf
Margaret Atwood
Esther Heboyan
Demir Özlü
Mehmed Uzun
Nezihe Meriç
Faruk Ulay
Hasan Ali Toptaş
Yasemin Yazıcı
Kadir Aydemir
Attila Şenkon
Şavkar Altınel
Hasan Özkılıç
Sezer Ateş Ayvaz
Sunja Altınel
Altay Ömer Erdoğan
Sema Kaygusuz
Banu Yıldırım
Osman Gür
Ludmilla Denisenko
Yalçın Tosun
Mehmet Can Saşmaz
Z. Heyzen Ateş
Alper Günay
Sine Ergün
Evin Okçuoğlu
Melike Uzun

Sahafların elindeki en değerli kitaplar

Mehmed Uzun
Küllerinden doğan dil ve edebiyat

Ders kitaplarındaki kara delikler

Hasan Özkılıç
Kişilikli öykü iyidir

14 Şubat Dünya Öykü Günü'nde buluşuyoruz

ISSN 1307-1181
02
9 771307 118002

içindekiler

AGANTA

3 Dünyaların Savaşı, Philip Roth, Kurt Vonnegut, Yaşar Kemal, Borges...

ÖYKÜ

8 **Kate Chopin**
Altmış Dakikanın Öyküsü

11 **Virginia Woolf**
Perili Ev

14 **Margaret Atwood**
Çadır

17 **Esther Heboyan**
Leyla'ya Soralım

21 **Demir Özlü**
Serüven

40 **Faruk Ulay**
Tropizmler

44 **Hasan Ali Toptaş**
Nihat

48 **Yasemin Yazıcı**
Ölümcülük Oyunu

55 **Attila Şenkon**
Dudak Değmez

77 **Sunja Altınel**
Sadakat

87 **Altay Ömer Erdoğan**
Kırılan

91 **Osman Gür**
Yara

98 **Kadir Aydemir**
Pina

100 **Ludmilla Denisenko**
Kız Kardeş

102 **Yalçın Tosun**
Kereviz

106 **Z. Heyzen Ateş**
Mızmız Yazı

108 **Mehmet Can Şaşmaz**
Senaryolar

112 **Alper Günay**
Son İstasyon – Kilit

116 **Evin Okçuoğlu**
Yeşeren İzler

120 **Melike Uzun**
Kuyu

SÖYLEŞİ

30 **Mehmed Uzun**
Küllerinden Doğan Dil ve Edebiyat

61 **Hasan Özkılıç** "Kişilikli öykü iyidir"

GÜNÜN KONUSU

69 **Sahafların elindeki en değerli kitaplar**
Dilmen, Turkuaz, Dil-Tarih, İmge, Simurg, Barış, Babil, Müteferrika, Osmanlı Koleksiyon, Dağarcık.

GÜNLERİN GETİRDİĞİ

94 **Ders Kitaplarındaki Kara Delikler**
Banu Yıldırım

YAZI

13 **Virginia Woolf**
Kadınlar ve Kurmaca Yazı

16 **Margaret Atwood**
Kanadalı Kimliği Üstüne

58 **Şavkar Altınel**
Denemeciliğimin Hikâyesi

66 **Sema Kaygusuz**
Yara ve Kabrero

DÜNYA ÖYKÜ GÜNÜ

64 **Nezihe Meriç** Dünya Öykü Günü Bildirisi

65 **Sezer Ateş Ayvaz** Öykünün Sınırları, Dünyanın Sınırlarıdır

ARKA SOKAK EFSANELERİ

114 **Sine Ergün** Ankara

KİTAPLIK

124 İnan Çetin, Behçet Çelik, Banu Yıldıran Genç, Kahraman Çayırlı, Sezer Ateş Ayvaz,

ESKİDEN, HABERLER

130 **Turgut Çeviker**

Ne Yazıyorlar, Ne Okuyorlar
Fatih Özgüven, Mehmet Yaşın, Hikmet Temel Akarsu, İnan Çetin

NOTOS ÖYKÜ

İki Aylık Edebiyat Dergisi
Sayı: 02 • Şubat-Mart 2007 • 8 YTL

Genel Yayın Yönetmeni
Semih Gümüş

Yayın Koordinatörü
Aslı Dülgeroğlu

Editör
Sine Ergün

Katkıda Bulunanlar
Şavkar Altınel, Z. Heyzen Ateş, Ömer Ayhan, Sezer Ateş Ayvaz, İnan Çetin, Turgut Çeviker, Faruk Duman, Defne Gürsoy, Roni Margulies, Nida Nevra Savcılıoğlu, Derviş Şentekin, Faruk Ulay, Yasemin Yazıcı

Kapak ve Logo
Mehmet Ulusel

Tasarım Danışmanı
Çağla Turgul

Grafik Uygulama
Songül Arslan

Reklam ve Halkla İlişkiler
Aslı Dülgeroğlu
asli@notoskitap.com

Abonelik
info@notoskitap.com
Posta çeki hesap no: 5287565
Garanti Bankası hesap no: 068-6612006

Yayıncı
Notos Kitap Yayınevi

Sahibi ve Yazıişleri Sorumlusu
Semih Gümüş

Yönetim Yeri
Türkgücü Caddesi, 2/4, Boğazkesen, Firuzağa Mahallesi, Beyoğlu
34425 İstanbul
Tel: 0212 243 49 07
Faks: 0212 252 38 05
e-posta: editor@notoskitap.com
KKTC fiyatı: 10 YTL

Yayın Türü
Yerel, Süreli Yayın

Baskı ve Cilt
Şefik Matbaası Tic. ve Ltd. Şti
Marmara Sanayi Sitesi M Blok No: 291
İkitelli-İstanbul Tel: 0212 472 15 00

Dağıtım
DPP, 0212 622 22 22

Hayallerimizin sınırı yok... *Semih Gümüş*

İlk karşılama şenlikli oldu.

NotosÖykü'nün kendine özgü içeriği, biçimi, havasıyla edebiyat ve yayıncılık dünyamıza sıcak bir rüzgâr getirdiği düşünüldü.

1 Aralık'tan başlayarak öylesine canlı, heyecan verici bir ilişki biçimi yarattı ki *NotosÖykü*, daha geniş bir çevreye ulaşmanın yollarını aramamız gerektiğini gördük. Bunun ilk adımı olarak baskı sayısını artırdık. Elinizdeki sayı, 1. sayıya göre yüzde 22 oranında daha çok basıldı.

Bu artış oranının bir edebiyat dergisi için epeyce önemli olduğu söylenebilir. Okur ilişkileri ve yaygınlık bakımından kendine hep daha yukarıda bir yer arıyor *NotosÖykü*. Bunun için de daha iyinin nerede olduğunu sürekli sorguluyor.

Daha iyi nasıl olabilir, diye düşününce, zorlanmadığımızı söyleyemeyiz. Çünkü ilk sayı, alışılagelen başlangıçların tersine, daha baştan bütün ayrıntılarıyla oturmuş, tamamlanmış bir dergi olarak görüldü. Bunun arkasında bitmek bilmeyen, yoğun bir çalışma olduğunu söyleyebilir miyiz? Bu çalışmanın mutfakta geçen aşamalarını ve sorunlarını sonraki sayılarda okurlarımızla tek tek paylaşacağız.

NotosÖykü'nün edebiyat dünyamıza genç bir ses ve tavır getirdiği de belirtilebilir mi? Sanki duvarın dibinde karamsar bekleyenler, onun gelişiyle birlikte yerlerinden doğrulmaya başladı. Gerçekten böyleyse, önce genç yazarlar ve farklı bir derginin yanında durmak isteyen okurlar, sözgelimi bir iki yıl sonra bulundukları yerden çok daha yukarıda bulunduklarını görürse, daha ne isteyebiliriz...

"Bu fotoğrafın öyküsünü yazar mısınız?" çağrımıza beklediğimizden çok sayıda karşılık aldık. Kısıtlı zamanda, verilmiş bir fotoğraftan çıkarak öykü yazmak sıkı bir özdenetim gerektirdiği gibi, unutulmasın, düzyazıdan söz ediyoruz. Düzyazı alışkanlığının yetkinleşmesi, bir toplumun uygarlık adımlarının hızlandığını gösterir. *NotosÖykü* bu girişimiyle kendince bir yaratıcı yazı okuluna dönüşebilir mi?

Çağrımıza gelen öykülerin birini yayımlayacağımızı duyurmuştuk, ama bu sayıda iki öykü yayımlıyoruz ve üçüncü ya da dördüncü de pekâlâ olabilirdi. Olmadıysa, yerimiz olmadığından. "Atolye"yi de "Bu fotoğrafın öyküsünü yazar mısınız?" çağırısına gelen öykülere ayırdık. Bundan sonraki "Atölye" sayfalarında öteki öykülerin değerlendirmelerini de elbette bulacaksınız. Bu sayfaların ciddiyetle, sorumlulukla hazırlandığını, yararlı olmayı amaçladığımızı belirtmeye gerek var mı?

Öte yandan, *NotosÖykü*'ye gelen ve dergideki öteki öykülerle birlikte yayımlanacak olgunluğa henüz gelmemiş, ama gelecek ışığı gördüğümüz çok sayıda öykünün yayımlanacağı bir araç tasarlıyoruz. Bugüne dek ne bir edebiyat dergisinin, ne de bir yayınevi ya da kurumun düşündüğü bir yayınla, gençlerin öykülerini çarpıcı biçimde ortaya çıkaracağız. Bu tasarımızı önümüzdeki iki ayda tamamlayıp 3. sayıda açıklayacağız.

Bu sayıda başladığımız "Notos Forum"un kapılarının, pencerelerinin zamanla alabildiğine açılmasını bekliyoruz. İç sayfalarımızdaki "Notos Forum açıldı..." duyurusuna bir kez daha bakabilirsiniz.

Hayallerimiz bunlarla sınırlı değil. Yeterince olgunlaşmadığı için açıklamayı erken bulduğumuz, ama koşullarını gecikmeden oluşturup duyurmak istediğimiz bir tasarımızsa, *NotosÖykü*'nün bugünkü okur çevresinin en az yüz katını ilgilendiriyor!

Şimdilik bu kadar... 14 Şubat Dünya Öykü Günü'nde buluşalım...

Dünyaların savaşı

Rüşdü, Amis ve McEwan'a sert eleştiri

Sardar

Pluto'nun gezegenlikten çıkarıldığı geçtiğimiz yılın son haftalarında bir de yeni gezegen keşfedildi. Türkiye'de de tanınan Pakistan kökenli yazar Ziauddin Sardar, İngiltere'nin ünlü New Statesman dergisinde yayımlanan "Blitcon Gezegenine Hoşgeldiniz" başlıklı yazısında, çağdaş İngiliz edebiyatının önde gelen üç temsilcisi olan Salman Rüşdi, Martin Amis ve Ian McEwan'ın ortak yanının üçünün de İslamiyete düşman olmaları ve Amerikan kültürünü ve değerlerini yüceltip ABD'nin Müslüman dünyaya karşı izlediği siyasetleri desteklemeleri olduğunu ileri sürdü. Bu açıdan, bu üçlüyle, "Neocon" olarak bilinen Amerikalı Yeni Muhafazakârlar arasında önemli benzerlikler bulunduğuna dikkat çeken Sardar, andığı yazarlara da "British Literary Conservatives" (Muhafazakâr İngiliz Edebiyatçıları) ya da kısaca "Blitcon" denmesi gerektiğini belirtti.

Düşüncelerini açıklar açıklamaz sert eleştirilerle karşılaşan Sardar'a en ağır cevap, "Yalnız Blitcon gezegenini değil, bakmaya değer bulduğu hiçbir entelektüel radarda Sardar gezegenini de göremediğini" söyleyen, Observer gazetesinin edebiyat editörü Robert McCrum'dan geldi. McCrum, Observer'ın kardeş gazetesi Guardian'ın internet sitesine gönderdiği yorumunu aynı "Bu önemsiz deli neler zırvalıyor!" havasıyla sürdürerek, Sardar'ın ele aldığı yazarlar arasında gerçek bir benzerlik bulunmadığını ve herhangi bir küresel siyasetleri olmadığını savundu.

Umarız, Sardar'ın paranoyasından mı, McCrum'ın snopluğundan mı daha rahatsız olmaları gerektiğine karar veremeyen okurlar bu üsluplar çatışmasının gürültü ve kargaşası içinde, gerçekten önemli olan konu, yani ortada, Sardar'ın ima ettiği gibi büyük bir komplo olmasa da, Rüşdi, Amis ve McEwan gibi yazarların kaleminden çıkanların sonuçta yine de Yeni Muhafazakârlar'a hizmet edip etmediği konusu üstünde de biraz düşünme fırsatı bulur.

İyi polis olmanın yolu

Mexico City'nin kenar semtlerinden Nezahualcoyotl'da bir sınıf. Sıralarda Cervantes, Honoré de Balzac, Rafael Alberti, Rudyard Kipling, Octavio Paz kitapları. Okuyanlar, polisler. Postallarını çıkarmışlar ama tabancaları bellerinde. Kiminin omuzlarında makinalı tüfekler asılı. Öğretmen, "Okumaktan korkmayın, kitaplar arkadaşlarınız." diyor. 2 milyon nüfuslu Nezahualcoyotl'da, 2005 yılında yaşama geçirilmiş bu deney, iyi polis olmanın yolunun yazının yardımıyla edinilecek bir kültürden geçtiğine inanan polis şefinin fikri. Polis teşkilatının bir önceki şefinin uyuşturucu ticaretinden hüküm giydiği, rüşvet almayan polise az rastlanan ülkelerden biri Meksika. Üstelik yetişkinlerin yalnızca yüzde 28'inin yılda iki kitap okuduğu, yüzde 40'ınınsa kitaba dokunmadığı bir ülke. Ne ki sakinleri arasında Zena olarak bilinen varoş-semtte görev yapan 1200 polis, zorlanarak başlatıldıkları okumaktan hoşlanır oluyor, dahası yazmaya da merak salıyor. Yazılanların çoğu elbette polislerin işgünü boyunca başlarından geçenler ama yazınsal değeri olan metinlerin sayısının artmasıyla "Yazın Alarmda" adında bir yayın organı eklenerek deney genişletilmiş. Yayınevi biri roman öteki öykü antolojisi olmak üzere iki kitap yayımlanmış bile.

Malezya geçmişin kapısında

Malezya'nın gelmiş geçmiş en büyük yazarlarından kabul edilen ve Za'aba olarak tanınan Zainal Abidin Ahmad'a ait, ailesi tarafından bulunan el yazmaları üstünde çalışılması için Wan Ahmad Arshad'a teslim edildi. Birçokları tarafından modern Malezya edebiyatının babası olarak kabul edilen Za'aba hükümetin çok hoşlandığı yazarlardan biri değildi. Yazılmalarından yaklaşık yüz yıl sonra ortaya çıkan el yazmaları yazarın 1912-1917 yılları arasında yazdığı politik ve edebi nitelikteki yazıları ve çeşitli mektuplarından oluşuyor.

Büyükten uzaklaşıp küçüğe yönelmek

Vonnegut

Büyükten kasıt, piyasada "ticari" olarak tanımlanan yayınevleri. Örnekse Simon & Schuster, Random House, Penguin Putman, Farrar Strauss and Giraux. Küçükten kasıtsa, çok satmaktansa iyi kitap satmak için yayımlayan, yazarına komik telifler ödeyen yayınevleri. Örnek olarak, Vanguard Press, Oak Knoll Books, Green Integer, Fiction Collective 2, Archipelago Books.

Büyükler romana odaklanmışken küçükler şiir ve öykünün de var olduğunu anımsatacak kitaplar yayımlıyor ve bu kitapları okuyucuya ulaştırmayı başarıyor. Burası ABD ve burada yayınevleriyle birlikte yazarlar da son beş yıldır iyiden iyiye kutuplaşmış durumda.

Büyüklerle çalışmayı bırakan son yazar, Kurt Vonnegut. 1999 yılından bu yana basılan ilk kitabı, bir denemeler seçkisi, Seven Stories Press tarafından yayımlandı. Az satan çoğu yazar zaten büyük yayınevlerince kabul görmeyeceğinin farkında. Ama Vonnegut, Raymond Federman, Gordon Lish, John Barth gibi yazarları küçük ve bağımsız yayınevleriyle çalışmaya iten ne?

Kurt Vonnegut, dev pazarlama oyunlarının kitabını okuyucuyla buluşturmaya yetmediğininden söz ediyor. Saygın bir yazar olmak, büyük yayınevlerinin gözünde onu özel kılmıyor.

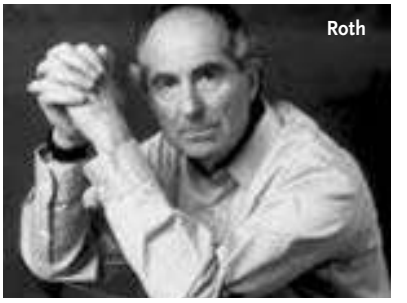
Pazarlamanın gazetelerin hafta sonu eklerine ve aktüel yazın dergilerine (ancak bu gibi yazın dergileri ülke genelinde dağıtılabiliyor ABD'de) klişe duyurular göndermekle yürümediğini, aradığı ya da onu arayan okuyucuya ulaşabilmek için internetten yararlanan, yerel ve bağımsız kitapçılara ulaşabilen bir yayınevine gereksinim duyduğunu söylüyor.

Büyük şirketlere duyulan güvensizlik, etiklerin uyuşmaması, kimlğini korumakta titiz olan Amerikalı yazarları da düşündürüyor artık. Kurt Vonnegut'un yeni kitabının adı da anlamlı: *A Man Without a Country* (Ülkesiz İnsan).

Yeni Harry Potter'ın adı açıklandı

Bütün dünyanın merakla beklediği son Harry Potter kitabının adı aylarca süren spekülasyonların ardından nihayet *Harry Potter and the Deathly Hallows* olarak açıklandı. İnternetteki önde gelen kitap satış sitelerinden Amazon'un İngiltere sorumlusu Kes Nielsen, duyurunun ardından *Harry Potter* satışlarında yeniden yükselme olduğunu açıkladı. J.K. Rowling'in, bu kitabı öbürleri gibi bir yılda tamamlamaması yüzünden, yayıncısı Bloomsbury Publishing 2006 yılını önceki yıllara göre 15 milyon pound daha az kazanarak kapamıştı. Yayıncılık çevrelerinde, Rowling gibi altın yumurtlayan bir kaza sahip bulunan bir yayınevininin elde ettiği gelir önemli bir başarısızlık olarak kabul edildi.

Philip Roth'tan sıra dışı bir roman

Roth

Dünyanın yaşayan romancılarının en büyüklerinden olup Türkçede yalnızca dört romanı yayımlanmış (ve ikisinin baskısı tükenmiş) olan Amerikalı Philip Roth'un *Operation Shylock– A Confession* adlı romanında, Philip Roth adını kullanan bir sahtekâr İsrail'i Yahudiler için en büyük tehlike olarak görür, Siyonizmin neden olacağı ikinci soykırımın önünü almak için İsrail'deki Avrupalı Yahudilerin bir an önce dedelerinin vatanlarına, Polonya'ya, Rusya'ya, Litvanya'ya, Romanya'ya dönmelerini amaçlayan bir hareket ("diasporizm") yaratmaya çalışır.

Roth, önemli bir İsrailli romancıyla söyleşi yapmak üzere İsrail'e gitmek üzereyken, önce İsrail'de yaşayan kuzeni, sonra da söyleşi yapacağı romancı telefon eder ve, "Gelmişsin, seni televizyonda gördük, niye haber vermiyorsun?" der. Roth hemen İsrail'e uçar ve sahte Roth'u bulur. Sahtekâr, gerçek Roth'a gerçekten benzer, adı gerçekten Philip Roth'tur ve "romancı Roth" olarak devlet büyükleriyle görüşmekte, diasporizm'i gerçekleştirmeye çalışmaktadır!

Roth'un söyleşi yapacağı romancı Aharon Appelfeld'dir. Birkaç ay önce Appelfeld'in *The Story of a Life* adlı yaşamöyküsü yayımlandı. Küçük bir çocuk olarak Nazi Avrupası'ndan kaçışını ve İsrail'de yazar oluşunu anlatıyor. İngilizce bilenlere, önce birini, sonra öbürünü okumaları önerilir.

Son 40 yılın en iyi 40 yazarı

Seçilen yazarlar arasında Yaşar Kemal de var

Beş bin okuru olan, Fransa'nın saygın edebiyat dergisi *Magazine Littéraire* kırkıncı yılını Aralık sayısı ile kutladı. 1966 Kasım ayında yayımlanan ilk sayısından bu yana edebiyat dünyasının ve okurların ilgisini çekecek dosya konuları bulma ilkesine bağlı kalan dergi, bu özel sayısında da "Edebiyatın 40 Yılı" özel başlığı ile bu ilkesini bozmadı.

1966'dan 2006'ya kadar yayımlanmış en iyi 40 kitabın seçildiği dosyada, seçilen kitapların yazarları ile yapılmış söyleşilere ve o yılların en önemli edebiyat olaylarına yer verildi.

Dosyanın önemli yanlarından biri de, Yaşar Kemal'in *Yılanı Öldürseler* adlı romanının son kırk yılın en önemli kitapları arasında gösterilmesi. Yapılan listede Umberto Eco, Marguerite Dumas, Jorge Luis Borges gibi yazarlarla birlikte yer alan Yaşar Kemal için, "Kitaplarında doğanın çok önemli bir yer tuttuğu ve doğup büyüdüğü yer olan Çukurova'yı dünya edebiyat sahnesine çıkardığı," yorumu yapıldı. Yazıda ayrıca, Yaşar Kemal'in geleneksel âşık hikâyelerinin mirasından beslendiği ve Cervantes ile Stendhal'den etkilendiği belirtildi.

40 yılın en iyi 40 yazarı

Jorge Luis Borges, Michel Tournier, Albert Cohen, Gabriel García Márquez, Henry de Montherlant, Françoise Sagan, Patrick Modiano, Ahmadou Kourouma, Yves Bonnefoy, Anthony Burgess, J.G. Ballard, Aragon, Georges Simenon, Doris Lessing, Federico Sánchez, Jorge Semprun, Georges Perec, Norman Mailer, Julien Gracq, Umberto Eco, Yaşar Kemal, Mario Vargas Llosa, Lawrence Durrell, Marguerite Duras, Pierre Michon, Toni Morrison, Italo Calvino, Nicolas Bouvier, Bret Easton Ellis, J.M.G. Le Clézio, Octavio Paz, Julian Barnes, Antonio Tabucchi, Paul Auster, Claudio Magris, Claude Simon, Julien Green, Ray Bradbury, Kazuo Ishiguro, Manuel Vázquez Montalbán, Philippe Sollers, Haruki Murakami, Allen Ginsberg, Christa Wolf, Günter Grass, Tom Wolfe, Don DeLillo, Carlos Fuentes, Assia Djebar, Pascal Quignard, Russell Banks, Jean Echenoz.

Adaletin ekonomik yüzü

Amerika'da olduğu kadar olmasa da, O.J. Simpson'ın cinayet davası bütün dünyada ilgi görmüştü. Hatırlanırsa, kamuoyu yoklamalarına göre hemen herkesin suçlu olduğunu düşündüğü Simpson, karısı Nicole Brown'u öldürmekle suçlandığı davada beraat etmişti.

Regan Books ve Fox'un, O.J. Simpson'la sanal itirafının yer alacağı bir kitap ve televizyon programı üstünde anlaştıklarının duyurulmasının ardından "If I did it" olarak adlandırılacağı söylenen kitap üstüne tartışmalar başladı. Simpson'ın beraat ettiği cinayeti "işlemiş olsa nasıl yapmış olurdu"yu anlatacağı (kitabın kasım başında 240 sayfa olarak yayına hazır olduğu açıklanmıştı) bu sanal "itiraf"ın kendisine ve yayımcısı Regan Books'a milyonlar kazandıracağı tahmin ediliyordu. Hukukçularsa, O.J. Simpson ne söylerse söylersin, iki kere aynı suçla yargılanması mümkün olmadığından, açıkça itiraf etmediği sürece kendisine dokunulamayacağını belirtiyorlardı. Ancak halktan gelen büyük tepkinin ardından geçtiğimiz günlerde bu yayın grubunun da parçası olduğu News Corp.'ın yönetim kurulu başkanı Rupert Murdoch, projenin iptal edildiğini belirten bir açıklama yapmak ve Nicole Brown'un ailesinden özür dilemek zorunda kaldı. Regan Books'un yetkilileriyse, O.J. Simpson'a bir telif ücreti ödenmediği yönünde –şimdilerde gerçekliği tartışılan– bir duyuru yayımladı.

İran'da sansür krizi

Hemen her zaman devlet eliyle halkın yozlaşmadan korunması başlığıyla meşrulaştırılan sansürün gün geçtikçe, özellikle Doğu toplumlarında artan yükselişine geçen sayıda Çin'den bir örnekle değinmiştik. İran da kasım ayıyla birlikte daha önce yayımlanmasına izin verilen kitapların da yer aldığı yeni bir kara liste açıklayarak kendini hatırlattı.

Yasaklanan kitaplar arasında Dan Brown'un *Da Vinci Şifresi*; Tracy Chevalier'nin *İnci Küpeli Kız*'ı –ki kitap ülkede 6. baskıyı yapmasının ardından yasaklandı–; Beatles, Rolling Stones, Doors, Black Sabbath, Queen ve Guns N' Roses gruplarının şarkı sözlerinin yer aldığı kitap dizisi ile William Faulkner'ın kitapları yer alıyor.

Borges'i gülümsetebilir dalgınlık

Borges

Cambridge'deki Lame Duck adlı kitapçının sahibi John Wronoski, koleksiyonundaki iki Borges öyküsünü geçtiğimiz kasım ayında Hamburg'da açılan antik kitaplar fuarına götürür. Öykülerin ilki "Pierre Menard, Don Quixote'nin Yazarı", ikincisiyse "Babil Kütüphanesi"dir.

Borges'in el yazısını, düzeltmelerini, eklemelerini taşıyan, yazarın not defterinden koparılmış yirmi sayfa ve bu sayfalara yayılmış, çığır açmış iki öykü. Sayfalara biçilen değer 950.000 dolar.

Fuar kapanır, Bay Wronoski bavulunu kapıp Cambridge'e döner. Gel gelelim, bavul açıldığında iki öykünün de sırra kadem bastığı görülür. Cambridge ve Hamburg polisi alarma geçirilir. Avrupa'daki sahaflara gözlerini ve kulaklarını açık tutmaları söylenir. Belli ki neyi, nasıl çalacağını iyi bilen, uluslararası bir edebiyat-sanat hırsızları şebekesi işbaşındadır.

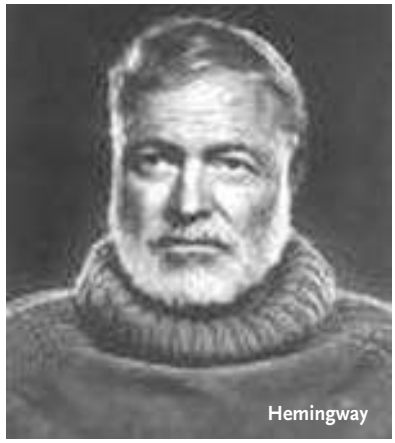
Sahafımız John Wronoski uykusuz geçirdiği ikinci gecenin sabahında dükkânını derleyip toplamaya başlamışken gözü Borges dosyasıyla birlikte Hamburg'a götürüp getirdiği bir Robert Mapplethorpe fotoğrafına ilişir. Fotoğrafın koruyucu zarfının ardındaki şişliği fark eder, zarfı açar ve Borges öykülerini Hamburg'dan yola çıkmadan önce nereye koymuş olduğunu anımsar. Olayın ardında basit bir dalgınlık olduğu ortaya çıktığında, gazetecilerin o kaçınılmaz, "Kendinizi nasıl hissediyorsunuz?" sorusunu, Bay Wronoski, "Neyse, artık kendimi öldürmek zorunda değilim," diye yanıtlar.

Chelsea Oteli'nden öyküler

İnternet gezintilerinizde yolunuzu hotelchelseablog.com'a düşürürseniz, kendinizi "Bohemya'nın Son Yerleşkesi"nde bulacaksınız. Debbie Martin ve Ed Hamilton'un başlatıp yürüttüğü, New York'un en bilinen otellerinden biri olan Chelsea Oteli sakinlerinden dinlenmiş öykülerin toplandığı bir blog sitesi. Nedir Chelsea Oteli'nin önemi? 1960'lardan bu yana ses getirmiş sanatçıların durak yeri. Otel havasında bir pansiyon. Birkaç haftalığına ya da birkaç yıllığına burayı mesken tutmuş yüzlerce sanatçı. Thomas Wolfe'un *You Can't Go Home Again*'i (Eve Yeniden Dönemezsin) yazdığı, Sid Vicious'un sevgilisini öldürdüğü, Arthur Miller'in Marilyn Monroe'dan ayrıldıktan sonra kapandığı, Leonard Cohen'e Janis Joplin'le bir gecelik aşk yaşayıp otelin adını verdiği parçayı besteleten, Patti Smith'le Robert Mapplethorpe'un aynı odayı paylaştığı yer. Şimdi bir blog'u var. Blog'u kuranlar da otelde kalıyor ve otelin bugünkü sakinlerinin başlarından geçenleri ve yaşantılarını anlatıyorlar. Öykülerin çoğu ilginç ve sanatçılar kadar gerçek. Bir zamanlar otelde yaşamış ama şimdilerde karaya çıkmış sanatçıların ne yaptığını merak edenler için de bir bölüm var sitede. Sözgelimi, otelde neredeyse yirmi yıl boyunca bir yazı odası tutmuş Berthold Brecht'in oğlu Stefan Brecht'in her sabah yürüdüğü 8. Cadde'nin görsel öykülemesi olarak tanımlanabilecek yeni fotoğraf kitabını yayımlamış olduğunu okuyoruz bu bölümde. Fotoğrafla öyküleme, bloglar, hareketli yazılar, bugün yazılanın yine bugün herkesçe okunabilmesi. Öykünün dili ve biçimi hızla değişiyor.

Hemingway'in torunu

Hemingway iyi içer ama ucuz ve ilginç içkileri seçermiş

Hemingway

Hemingway, Faulkner, F. Scott Fitzgerald ve başka ünlü Amerikalı yazarların özellikle sevdiği kokteyllerin nasıl yapıldığını, bu yazarların içki hakkında neler söyleyip, neler yazdığını öğrenmek isteyenler ilgilenebilir!

Hemingway & Bailey's Bartending Guide to Great American Writers (Algonquin Books, 2006) çıktı. Üstelik kitabın iki yazarından biri ve sayfaları resimleyen Hemingway, Ernest'in torunu Eddie. Bizde adamakıllı alkol kullanan aydın ve sanatçılar da herhalde Scott ve Zelda Fitzgerald gibi bir gecede ortalama 500 dolarlık içki içmiyordur (1930'larda dolar kurunun ne kadar olduğunu bilmek zor, ama 500 dolar fena para olmasa gerek).

Hemingway ise daha ucuz ama ilginç içkileri tercih edermiş. En sevdiği kokteyl mojito, Havana'da La Bodeguita del Medio barında icat edilmiş ve Hemingway de orada içermiş zaten. Altı nane yaprağı, misket limonu suyu, şurup, rom ve bir dilim limon. Mojito, Nat King Cole, Jimmy Durante, Erroll Flynn ve Brigitte Bardot'nun da sevdiği içkiler arasındaymış.

Paris'te büyükannelerle geçmişe yolculuk...

"Ermenilerin bir bölümünün Türk akrabaları olabileceğini idrak ediyorum"

2006'nın sonunda Paris'teki Elele Derneği'nde düzenlenen edebiyat akşamında Türklerle Ermeni diasporası buluştu. Üç yazar, Fethiye Çetin (Anneannem[1]), Esther Heboyan (İstanbul Yolcuları[2]) ve Louis Carzou (Sekizinci Tepe[3]) büyükannelerinin anılarından derledikleri kitapları sundu.

Türkiye'de kitabının 7. basımı hazırlanan Fethiye Çetin, gecenin en ilgi çeken kişiliğiydi, çünkü hem toplulukta bulunan Türkler, hem de Ermeni kökenli Fransızlar, büyükannesinin Ermeniliğini yetişkin yaşta öğrenen Çetin'in yaşadığı süreci merak ve heyecanla dinledi. Çetin, ***Anneannem*** kitabında 1915'de bir Türk aile tarafından evlat edinilen Heranuş Gadaryan ya da Türkleşmiş adıyla Seher'in gerçek yaşamöyküsünü insani boyutuyla aktarıyor.

Amerikan edebiyatı uzmanı ve usta bir yazar olan Esther Heboyan ise, 1950'lerin ikinci yarısında Fransa'ya göç eden mütevazı bir İstanbul Ermeni ailesi ve çevresinin sıradan sayılabilecek yaşam kesitlerini, birbirinden güzel dokuz öyküde birleştirmiş.

Asıl mesleği gazetecilik olan Louis Carzou, baba tarafından Türkiye kökenli bir Ermeni ailenin üçüncü nesil temsilcisi olarak, Fethiye Çetin'inkine benzer bir yaşam öyküsünü romanlaştırmış. Carzou'nun kitabında, başarılı genç bir kadın gazeteci Sibel'in, ölümünden az önce anneannesinin Ermeni kökenli olduğunu öğrenmesiyle yaşamındaki çalkalanmayı izliyoruz.

Gaye Petek'in yönettiği Elele Derneği'ndeki etkinliğin kitapların tanıtımı kadar önemli bir boyutu da, diyaspora Ermenileri ve Türklerin böyle bir konu çevresinde ilk kez biraraya gelmeleriydi. 1915 olaylarının son zamanlarda başta Fransa olmak üzere, Avrupa, giderek dünyada "Ermeni Soykırımı" tezi çevresinde kaydettiği çeşitli yasal gelişmelere karşın, konunun sürtüşmeden, yumuşak bir dil ve insancıl bir sıcaklıkla tartışabilmesi, edebiyat akşamına farklı bir anlam kazandırdı.

Toplantıya katılan Ermeni kökenli Fransızların bazıları, ilk kez Türklerle ve Türklerin buluştuğu bir derneğe geldiklerini belirtirken, bu diyalogdan duydukları memnuniyeti de ifade etti. Aralarından biri, allak bullak olduğunu söylerken, gecenin önemini de özetliyordu:

"Hayatımda ilk kez, benim ve diaspora Ermenilerinin büyük bir bölümünün her şeyiyle Türk akrabalarımız olabileceğini idrak ediyorum. Bu saptama, tüm duruşumuzu ve varoluşumuzu etkileyecektir."

DEFNE GÜRSOY

[1] ***Anneannem***, Metis Yayınları, 2004. Fransızca basımı: ***Le livre de ma grand-mère***, Editions de l'Aube, 2006.

[2] ***Les passagers d'Istanbul***, Éditions Parenthèses, 2006. Türkçe çevirisi: Aras Yayıncılık'tan ***İstanbul Yolcuları*** adıyla 2007'nin ilk aylarında çıkacak. Bu sayıda kitapta yer alacak ***Leyla'ya Soralım*** öyküsünün Sosi Dolanoğlu imzalı çevirisini okuyabilirsiniz.

[3] ***La huitième colline***, Éditions Liana Levi, 2006

Mersin'de 10 kuruşa kitap...

Mersin'deki Sevgi Kitabevi, günlüğü 10 kuruşa kitap kiralıyor. Kitabevi sahibi Mahmut Lütfi Aslan, altı ay önce başlattıkları uygulamayla, kitap okuma alışkanlığı kazandırmayı amaçladıklarını belirtti. "Yüz Temel Eser"den klasiklere, kişisel gelişim kitaplarından, ders kitaplarına kadar 4000 kitap bulundurduklarını anlatan Aslan, 300 aboneye ulaştıklarını kaydetti. Orhan Pamuk'un kitaplarına olan ilginin arttığını da söyleyen Aslan, "Pamuk'un yaklaşık 30 lira olan bir kitabını bir okur bir haftada okursa, ödeyeceği ücret sadece 700 kuruştur. İsterse bunu bir günde okuyup 10 kuruş da ödeyebilir," dedi.

KATE CHOPIN

Altmış Dakikanın Öyküsü

KALP SORUNLARI OLDUĞU BİLİNEN BAYAN MALLARD'A KOCASININ Ölüm haberini verirken elden geldiğince ihtiyatlı davranmaya özellikle özen gösterdi.

Haberi kendisine kız kardeşi Josephine verdi; kırık dökük cümleler ve anlaşılmaz, üstü kapalı imalarla... Bayan Mallard'ın kocasının arkadaşı Richard da yanlarındaydı. Brently Mallard adının "ölü" listesinin başında bulunduğu demiryolu felaketi haberi ulaştığında gazete bürosunda bulunan Richard, haberin doğruluğundan emin olmak için ikinci bir telgrafa dek beklemiş, sonra da bu üzücü haberi, kendisi kadar dikkatli ve sevecen davranamayacak arkadaşlarından önce ulaştırmak için hemen harekete geçmişti.

Aynı durumdaki çoğu kadın gibi, Bayan Mallard da durumun endişe verici olduğunu kabullenebilecek durumda değildi. Anlatılanları dinlemedi bile. Kendini ansızın kız kardeşinin kollarına bırakarak çılgın gibi ağlamaya başladı. İçindeki acı fırtına etkisini kaybedene dek ağladı. Sonra aldı başını, odasına gitti. Peşinden kimsenin gelmesini istemiyordu.

Açık pencerenin karşısında rahat, geniş bir koltuk duruyordu. Bedenine musallat olan, ruhuna işlediğini hissettiği tükenmişlik duygusuyla koltuğun içine gömüldü.

Evinin önündeki açık meydanda, taze baharın verdiği canlılıkla titreşen ağaçların tepelerini görebiliyordu buradan. Havada mis gibi yağmur kokusu vardı. Aşağıdaki caddeden bir seyyar satıcının bağırışları geliyordu. Şarkı söyleyen birinin sesi duyuluyordu uzaklardan, belli belirsiz. Saçaklarda bir sürü serçe kanat çırpıyordu.

Penceresinin baktığı batı yönünde bulutlar toplanmıştı. Birbiri üstüne kümelenmiş bulutların arasında parça parça mavilikler göze çarpıyordu.

Başı koltuğun arka minderine düşmüş durumda, neredeyse kıpırdamadan oturdu. Ta ki, ağlayarak uyumuş, uykusunda da içini çekmeyi sürdüren bir çocuk gibi, boğazına düğümlenen hıçkırıkla sarsılana dek...

Gençti. Güzel ve dingin bir yüzü vardı. Yüz çizgileri, bastırılmış duyguların yanı sıra, belli bir gücü de ele veriyordu. Ancak şimdi, gözlerine donuk bir ifade yerleşmiş, bakışları öteye, mavi gökyüzü parçalarından birine sabitlenmişti. Derin düşünmekten kaynaklanan bir bakış değildi bu, daha çok akılcı düşüncenin askıya alındığını gösterir gibiydi.

Ona doğru yaklaşan bir şey vardı, korkuyla beklediği bir şey. Neydi bu? O da bilmiyordu. Kolayca anlaşılabilecek gibi değildi; adını koyamasa da, gökyüzünden süzülerek

havayı dolduran seslerle, kokularla ve renklerle kendine ulaştığını duyumsadı.

Sonra göğsü hararetli bir biçimde kalktı ve indi. Onu ele geçirmek üzere olan şeyin farkına varmaya başlamıştı. İradesiyle kovmaya çalıştı geleni –beyaz, narin elleri gibi güçsüzdü çabası da.

Kendini koyuverdiğinde, yarı açık dudaklarının arasından fısıltı halinde bir sözcük çıkıverdi. Duyulur duyulmaz bir sesle, defalarca tekrarladı bunu: "Özgürüm, özgürüm, özgürüm!" Gözlerindeki boş, sabit bakışlar ve korkulu ifade kayboldu. Bakışları keskinleşti ve aydınlandı. Kalp atışları sıklaştı, kan akışı hızlandı... Bedeninin her yanı ısındı, gevşedi.

Onu saran sevincin olağan olup olmadığını düşünmedi bile. Sakin ve mağrur algısı önemsiz bulduğu bu fikri kovmayı başardı.

Ölümün kavuşturduğu nazik, şefkatli eller için, kendisine sevgiden başka bir şey vermemiş o kımıltısız, kül rengi, ölü yüz için yeniden gözyaşı dökeceğini biliyordu. Ama bu acı ânın ötesinden, yalnızca kendine ait olacak uzun yılların geldiğini de görüyordu. Ve gelecek olanı kucaklamak için kollarını açtı.

Önündeki bu yılları kimse için değil, yalnızca kendisi için yaşayacaktı. İsteklerini, bir başkasının istekleri biçimlendirmeyecekti. İnsanlar kendi iradelerini hemcinslerine zorla kabul ettirme hakkına sahip olduklarına nasıl da körü körüne, ısrarla inanıyordu. Bu kısa aydınlanma ânından baktığında, ister iyi niyetle yapılsın, ister kötü niyetle, hiçbir şey bu tavrı mazur göstermiyordu.

Aslında kocasını seviyordu da –ama ara sıra. Her zaman değil. Ne fark ederdi ki! Aşkın, o çözülmemiş gizemin, şu anda varoluşunun en güçlü dürtüsü olduğunu hissettiği

Kate Chopin 130 yıl önceki bir fotoğrafta, dört çocuğu Frederich, George, Jean ve Oscar ile birlikte, 1877.

benliğini ortaya koyma arzusu karşısında ne önemi olabilirdi!

"Özgürüm! Bedenim ve ruhum özgür!" diye fısıldamayı sürdürdü.

Josephine kapalı kapının arkasında diz çökmüş, içeri girmek için anahtar deliğinden yalvarıyordu. "Louise, aç kapıyı! Yalvarırım aç –hastalanacaksın. N'apıyorsun orada Louise? Tanrı aşkına aç şu kapıyı."

"Git buradan. Hasta filan değilim." Tersine, açık pencereden içeri giren yaşam iksirinin ta kendisini içiyordu.

Düşleri, önünde uzanan günleri düşündükçe coşuyordu. Bahar günleri, yaz günleri, tüm günler onun olacaktı. Uzun bir hayatım olsun diye dua etti bir solukta... Oysa daha dün, Ya bu hayat çok uzun sürerse, diye düşünmüştü ürpererek.

Sonunda ayağa kalktı ve kız kardeşinin ısrarı üzerine kapıyı açtı. Gözlerinde, kazandığı utkunun heyecanı, zafer tanrıçası gibi taşıyordu bedenini farkında olmadan... Kardeşinin beline sıkıca sarıldı ve birlikte merdivenden indiler. Richard aşağıda onları bekliyordu.

Anahtarla dış kapıyı açtı biri. Gelen Brently Mallard'dı; üstü başı yolculuktan azıcık kirlenmiş, sakin bir biçimde çantasını ve şemsiyesini tutuyordu. Kazanın olduğu yerden uzakta bir yerlerdeydi hatta kazadan haberi bile olmamıştı. Josephine'in keskin çığlığından ve Richard'ın onu karısının gözlerinden gizlemek için hızla atılmasından şaşkın, durakaldı.

Ama Richard çok geç kalmıştı.

Doktorlar Bayan Mallard'ın kalp krizinden öldüğünü söylediler –aşırı sevince dayanamamıştı. □

İngilizceden çeviren **Nalan Güven Küçükler**

Kate Chopin (1851-1904) St. Louis, Missouri'de doğdu. On dokuz yaşında evlendi ve altı çocuktan sonra, otuz yaşlarının başında dul kaldıktan sonra yazmaya başladı. Kısa öykü ve roman yazarı Chopin, ikinci romanı *The Awekening* yüzünden çok tepki topladı, edebiyat çevrelerinden dışlandı. *The Awakening*'in yayımlandığı yıllarda (1899) tanınan ve edebiyatta yer edinmiş bir yazardı. Yapıtlarından haberli olan birçok kişi bu romanın çıkmasını sabırsızlıkla bekliyordu. İlk yayımlandığında konusu öyle sarsıcı bir etki yarattı ki, kitap tüm ülkede yasaklandı. 1970'lerde yeniden keşfedilen Kate Chopin'in bu tartışmalı romanı *Uyanış* adıyla Türkçeye çevirildi, 1990'da Adam Yayınları'nca yayımlandı. Alışılmadık biçimde sonlanan öyküleri, söylenmesi kolay olmayanları doğallıkla dile getirir.

VIRGINIA WOOLF

Perili Ev

NE ZAMAN UYANIRSANIZ UYANIN KAPININ KAPANDIĞINI DUYARDINIZ. El ele, odadan odaya girip çıkan, orayı kaldırıp şurayı kapayan –hayalet çift.

"Onu burada bıraktık," dedi kadın; erkek, "Burada da var," dedi. "Yukarıda," dedi kadın ve erkek ekledi: "Bahçede." "Sessiz olmalıyız," dediler. "Yoksa onları uyandırırız."

Ama bizi uyandırmanız önemli değil. Yo, hayır. "Perdeleri çekiyor ve onu arıyorlar," ve bu arada bir iki sayfa daha okunabilir. "Onu şimdi buldular," kalemi sayfa kenarında bırakarak bundan emin olunabilir. Sonra, okumaktan yorulur insan, kendi kendine görebilir; ev bomboş, kapılar hâlâ açık, sadece güvercinlerin mutlu sesi ve çiftlikten gelen makinenin sesi var buralarda. "Ben buraya neden geldim? Ne bulmak istiyordum? Ellerim boştu." "Belki de yukarıdadır." Elmalar tavan arasındaydı. Sonra tekrar aşağıya bir bakış, bahçe hâlâ aynı, sadece kitap çimlerin üstüne düşmüştü.

Onu oturma odasında buldular. Kimse onları görmemişti. Pencerelerde elmaların, güllerin yansımaları vardı, tüm yapraklar camda yeşil görünüyordu.

Eğer odada hareket etmiş olsalardı, elmalar sarı yüzlerini dönerdi. Ama o dakikadan sonra kapı açık olsaydı, elmalar tüm odaya dağılmış, duvarlarda asılı, tavandan sarkıyor olurdu –ne vardı? Ellerim boştu. Halıdan bir ardıcın gölgesi geçti, güvercin sesleri sessizliğin derinliğinde süzüldü. Evin kalbi atıyordu sakince, "Güvenli, güvenli, güvenli." "Hazine gömülü, oda…" Kalp bir an için durdu. Yoksa, gömülü hazine bu mu?

Birkaç dakika sonra ışık soluklaştı. Bahçeye mi çıktılar? Ama ağaçlar süzülen güneş ışığı için arkalarını karanlığa döndü. Her zaman aradığım az bulunur derin güneş ışını camın arkasında yanıyordu. Ölüm camın ardındaydı: Ölüm bizim aramızdaydı; ölüm yıllar önce evi bırakarak, pencereleri mühürleyerek kadına doğru geldi, odalar karardı. Erkek bıraktı, kadını bıraktı, Kuzey'e gitti, Batı'ya gitti, Güney'in gökyüzünde yıldızların parladığını gördü, evi aradı, Büyük Otlak'ın derinliğinde terk edilmiş buldu. "Güvenli, güvenli, güvenli," atıyordu kalbi neşeyle. "Hazine senindir."

Rüzgâr sokak boyunca eser. Ağaçlar bir oraya, bir buraya bükülür. Ay ışığı yağmurda damlar. Ama lambanın ışığı yanlızca pencereye düşer, mum yanar. Hayalet çift pencereyi açar ve mutluluklarını ararken bizi uyandırmamak için fısıldayarak dolaşır.

"Burada uyumuştuk," der kadın. Erkek, ardından, "Sayısız öpücüklerimiz," der. "Sabah uyanınca–" "Ağaçların arasında ki gümüş–" "Yukarısı–" "Bahçe–" " Yaz geldiğinde–" "Kışın kar yağarken–" kapılar kalp atışı kadar sakin kapanır.

“Yoksa burada gömülü olan sizin hazineniz mi? Kalpteki bu ışık.”

Bize doğru yaklaşırlar ve kapının ardından bakarlar. Rüzgar eser, yağmur gümüş damlalarla akar camdan. Gözlerimiz kararır, arkamızda ayak sesi duymayız, beyaz hayalet elbiseli bir kadın görmeyiz. Erkek, elleriyle feneri örter. “Bak,” der fısıldayarak. “ Uyuyorlar, dudaklarında aşk var”.

Gümüş lambalar ellerinde, eğilip uzun uzun ve derin bakışlarla bize bakarlar. Rüzgâr esmeyi sürdürür, alev hafifçe eğilir. Ayın vahşi ışığı duvarlara ve yere yansır, ve buluşma, yüzlerdeki çizgiler lekelenir, düşünceli yüzler;uykudaki insanlar ve onların saklı mutluluğunu arayan yüzler.

Evin kalbi gururlu atar: “Güvenli, güvenli, güvenli.” “Uzun yıllar–” der erkek fısıldayarak. “Yine buldun beni.” “Burada–” diye ekler kadın, “Uyuyor, bahçede kitap okuyor, gülüyor. Hazinemizi burada bırakmıştık.” Üstümüze tuttukları ışık sayesinde gözümü açarım. “Güveni, güvenli, güvenli,” diye atıyor hâlâ evin kalbi. Bir anda uyanıp bağırırım, “Yoksa burada gömülü olan sizin hazineniz mi? Kalpteki bu ışık.” □

İngilizceden çeviren **Hatice Utkan**

Kadınlar ve Kurmaca Edebiyat

Virgina Woolf

Kurmaca edebiyat, bir kadının yazabileceği en kolay edebiyat türüydü ve hâlâ da öyledir. Yazmak için neden bulmak da çok kolaydır. Roman, sanatın yoğun bir biçimi değildir. Bir romana, şiir ya da tiyatro oyunundan çok daha kolay başlanabilir ve yazılabilir. George Eliot, babasına bakmak için yazdığı romanı bir kenara koymuştu. Charlotte Brontë patatesleri soymak için kalemini elinden bırakmıştı. İnsanlarla çevrili bir oturma odasında yaşayarak, zihnini gözlem konusunda geliştirdi ve bunun üstüne karakter çözümlemeyi koydu. O bir şair değil, romancı olmak için yetişmişti.

On dokuzuncu yüzyılda bile, bir kadın evde ve duygularında yalnızdı ve on dokuzuncu yüzyıl romanları, roman yazan kadının cinsiyeti yüzünden bazı deneyimleri yaşayamamasının izlerini taşır. Deneyimin kurmaca edebiyat üstündeki etkisi tartışılmaz. Conrad için denizci olmak olanaksız olsaydı, romanlarının en güzel bölümleri ortaya çıkmazdı. Tolstoy'un tüm savaş bilgisini, eğitimin ona her tür deneyimi yaşamasına olanak sağladığı, zengin ve genç bir adam olarak parçası olduğu yaşamı ve ortamı elinden alsak, ***Savaş ve Barış*** inanılmaz yoksullaşırdı.

Bununla birlikte, ***Aşk ve Gurur***, ***Uğultulu Tepeler*** gibi romanlar, orta gelirli bir toplumda, deneyimlerini bir odada yaşamak zorunda bırakılan kadınlar tarafından yazılmıştır. Bu kadınların ne savaşa katılma ne de politikaya karışma hakları vardı. Duygusal yaşamları bile kurallara, örf ve âdetlere uygun olmalıydı. George Eliot, Mr. Lewes'le onun karısı olmadan yaşamaya başladığında, insanlar bunu bir skandal olarak değerlendirdi. O da bu baskıya dayanamayarak şehirden taşraya taşındı ve bu durum George Eliot'ın çalışmalarını olumsuz yönde etkiledi. Öte yandan, Avrupa'nın başka bir yerinde Tolstoy, her sınıftan kadın ve erkekle, kimse tarafından sansürlenmeden, bir asker olarak özgür bir yaşam sürüyordu ve bu, romanlarındaki şaşırtıcı genişlik ve canlılığı yaratıyordu.

Öte yandan, kadınların yazdığı romanlar, bir tek yazarın gereksinim duyduğu deneyimlerin eksikliğinden etkilenmiyordu. Bu romanlar, en azından on dokuzuncu yüzyılda, yazarın cinsiyetini açığa çıkaran başka bir özellik daha gösteriyordu. ***Middlemarch*** ve ***Jane Eyre***'da yazarın kişiliğini, Charles Dickens'ın romanlarında olduğu kadar hissederiz ama burada bir kadının da varlığının farkındayızdır –cinsiyetini ortaya çıkarmak isteyen ve hakları için savaşan bir kadının.

Jane Austen ve Emily Brontë'nin dehasını, tahrik ve suçlamaları göz ardı etmelerindeki güçlü tutumları, sansür ve aşağılamalara karşı kendilerini yıpratmamaları kadar iyi hiçbir şey açıklayamaz. Öte yandan bu deha, öfkenin davetine karşı durmak için çok sakin ya da güçlü bir zihin gerektirir. Bakış açıları biraz olsun erkeksi olsaydı ya da fazla kadınsı olsalardı, yazılarındaki kusursuz doğruluk kaybolurdu.

Kadın edebiyat dünyasında en büyük değişim kadınların tutumundaki değişimle oluştu. Kadın yazarın kaleminden artık zehir damlamıyor. O artık kızgın değil. Yazılarında suçlamıyor ve tartışmıyor. Henüz değilse bile yakında, yazdıklarının dış etkenlerden çok az zarar gördüğü ya da hiç görmediği zamanlar gelecek. Ona dair olmayan ama onu oyalayan etkenler olmadan hayallerine yoğunlaşabilecek. Ancak deha ve özgürlükle varılabilecek uzak diyarlar artık sıradan kadınların da ulaşabileceği mesafede. Bu yüzden, bugün kadın yazar tarafından yazılmış ortalama bir roman, yüz yıl, giderek elli yıl önce yazılan romandan daha ilgi çekicidir. □

İngilizceden çeviren **Hatice Utkan**

Virgina Woolf (1882-1941) babasının ölümünden sonra kardeşi Vanessa ile Londra'nın bohem semti Bloomsbury'ye taşındı. Kısa sürede ressamlardan ve yazarlardan oluşan Bloomsbury topluluğunun merkezi haline geldiler. 1912'de gazeteci ve yazar Leonard Woolf ile evlendi. 1917'de Leonard ile birlikte evlerinde Hogarth Press adında bir matbaa kurdular. Hogarth Press'de, Woolf'un kitaplarının yanı sıra, T. S. Eliot, Katherine Mansfield, Sigmund Freud gibi yazarların kitapları yayımlandı.

Margaret Atwood

Çadır

BİR ÇADIRDASIN. DIŞARISI UÇSUZ BUCAKSIZ VE SOĞUK, UCU BUCAĞI GÖrünmüyor ve çok soğuk. Vahşi doğada durmadan uluyan ve uğuldayan yel. Kayalar var; buz, kum ve adımını attığın an, iz bırakmadan içine gömülüp yok olacağın derin batak kuyular. Kalıntılar da var; bir sürü kalıntı; bu kalıntıların içinde ve çevresinde dört bir yana saçılmış kırık dökük çalgılar, eski banyo leğenleri, soyu tükenmiş kara memelilerinin kemikleri, içinde ayak olmayan ayakkabılar, araba parçaları. Dışarıda dikenli çalılıklar var; yamru yumru gövdeli ağaçlar, sert esen yeller. Ama çadırın içinde küçük bir mumun yanıyor. Isınabilirsin.

Dışarıda bir sürü şey uluyor; uğuldayan vahşi doğada. İnsanlar uluyor. Kimi acıyla uluyor çünkü sevdikleri ölmüş ya da öldürülmüş; kimi utkuyla uluyor çünkü düşmanlarının sevdiklerinin ölmesine ya da öldürülmesine yol açmışlar. Kimi yardım istemek için, kimi öç almak için, kimi de gözünü kan bürümüş uluyor. Gürültü kulakları sağır ediyor.

Bir yandan da korkutucu. Ulumalardan bazıları sana yaklaşıyor, çadıra, sessizce çömeldiğin gözden kaçmayı umduğun köşeye. Kendin için korkuyorsun, ama özellikle sevdiklerin için. Onları korumak istiyorsun. Onları çadırında toplamak istiyorsun, korumak için.

Sorun senin çadırının kâğıttan olması. Kâğıt neyi dışarıda tutabilir ki? Çadırın içinden, duvarlara, kâğıttan duvarlara yazman gerektiğini biliyorsun. Tersten ve geriye doğru yazman gerek, kâğıdın üstünde kullanılabilecek her boşluğu yazıyla doldurman gerek. Yazının bir bölümü dışarıda gece gündüz, kesintisiz süren ulumayı anlatmalı, kumulların arasında, buz kütlelerinin, kalıntıların, kemiklerin, vb. arasında dolaşan uğultuyu; uğultuya ilişkin tüm gerçeği açığa çıkarmalı ama bunu yapmak kolay değil, çünkü kâğıttan duvarların ötesini göremiyorsun, bu yüzden gerçekleri tam olarak anlatman olanaksız, sen de her şeyi kendi gözlerinle görmek için dışarıya, vahşi doğaya çıkmak istemiyorsun. Yazdıklarının bir bölümü sevdiklerine ilişkin olmalı, onları koruma gereksinmene ilişkin ama bu da çok zor, çünkü hepsi ulumaları senin işittiğin gibi işitmiyor. Kimi dışarıda, vahşi doğada bir pikniğin sürdüğünü sanıyor, kimi bir bando ezgisi diyor, kimi hızlı bir kumsal eğlentisi: Seninle, senin küçücük mumunla, senin korkularınla, senin güzel yazı takanağınla, onlara anlamsız gelen bu yazı yazma tutturmalarınla birlikte bu daracık yere tıkılıp kalmaktan iğreniyorlar, durmadan çadırın duvarlarının altından sıyrılıp çıkmaya çabalıyorlar.

Bu seni yazmaktan alıkoymuyor. Sanki yaşamın, hem seninki hem ötekilerinki buna bağlıymış gibi yazıyorsun. Onların doğalarını, özelliklerini, alışkanlıklarını, geçmişlerini stenoyla not ediyorsun; kuşkusuz, adları değiştiriyorsun, çünkü kanıt bırakmak istemiyor-

sun; dikkati onlara zarar verecek biçimde sevdiklerinin üstüne çekmek istemiyorsun; zaten –birden bakıyorsun– kimi insan değil bu sevdiklerinin, kent, uzanıp giden görünümler, yerleşimler, göller ve bir zamanlar giyip çıkardığın giysiler ve yanı başındaki kafeler ve uzun zaman önce yitip gitmiş köpekler. Uluyanları kışkırtıp çekmek istemiyorsun ama onlar yine de toplaşıyor, sanki koku almış gibi: çadırın kâğıttan duvarları öylesine incecik ki, yanan mumunun alevini görüyorlar, senin duvara vuran gölgeni görüyorlar ve doğal olarak meraka kapılıyorlar; bir av olabilirsin, şöyle ya da böyle öldürüp çevrende uluyarak kutlayacakları, sonra da yiyip bitirecekleri bir av. Çok ortalıktasın, kendini ortaya attın, kendini ele verdin. Safları sıklaştırıyor, gitgide yanaşıyorlar; ulumaya ara verip çevreyi kokluyorlar.

Nereden biliyorsun; artık bir tutukevi gibi görünmeye başlayan bu mağaranın incecik duvarlarında bir baştan ötekine, yerden yukarıya doldurduğun yazıların birilerini koruyabileceğini nereden çıkarıyorsun? Ne kimseyi ne seni koruyabilir. Bir yanılsama bu; çiziktirmelerinin bir tür zırh, bir koruyucu efsun olduğunu sanman saçma. Çadırının ne denli kırılgan olduğunu senden daha iyi kim bilebilir zaten? İşte deri kaplı ayak sesleri, bir hışırtı, bir eşeleme, bir keskin soluk alma verme. Yel savrularak içeri dalıyor, mumun devrilip alevleniyor ve ucu kurtulan bir çadır bezi tutuşarak alev alıyor; gitgide genişleyen, kenarları is karası açıklıktan uluyanların gözlerini görüyorsun; yanan kâğıt sığınağından çıkan ışıkta parıldayan, kızıl ve ışıltılı gözler; ama sen yine de yazmayı sürdürüyorsun, zaten başka ne yapabilirsin ki? □

İngilizceden çeviren
A. N. Akbulut

Kanadalı Kimliği Üstüne

Margaret Atwood

Kanadalı kimliğini araştırmak için büyük çaba harcanmıştır. Zaman zaman bize bunun tıpkı araba anahtarları gibi, yeterince ararsak hemen koltuğun altında bulabileceğimiz, olmadık bir yere konmuş bir şey olduğu söylenirken, zaman zaman da söz konusu nesnenin aslında var olmadığı ve bir hayaletin peşinden koştuğumuz söylenir. Bazen her ne kadar böyle bir "kimliğimiz" olmasa da olması gerektiği, çünkü öbür ülkelerde olduğu söylenir.

Bunları söyleyenler genellikle herkesin "İngiliz kimliğini" ya da "Fransız kimliğini" çok iyi bildiğini, bunların pek çok farklı öğeden, kültürel yapıttan, yerden ve hatıradan oluştuğunu değil de, Eyfel Kulesi ya da Londra Kalesi muhafız askeri gibi turist broşürüne konabilecek bir şey olduğunu düşünen akademisyenler ya da köşe yazarlarıdır. Bütün istediğimiz Kâinat Güzeli için bir kostümse Kanada Kraliyet Atlı Polisi kostümü her zaman kullanılabilir.

Ancak bu Kanadalı kimliğini aramak kesinlikle bir köpeğin kendi kuyruğunu kovalaması gibidir. Köpek döner durur, kuyruk sürekli gözden kaybolur. Bunun üzerine köpek, kuyruğunun ulaşılmaz, kırılgan ya da tehdit altında olduğuna ya da var olmadığına inanır. Ancak herkesin açıkça gördüğü üzere bir kuyruk vardır ve kesinkes köpeğe aittir. İklime –Kanada'da iklim çok önemlidir– ya da düşünce iklimine bağlı olarak sallanmayı ya da kıstırılmış halde durmayı sürdürür.

Bu durumda araştırmanın umutsuzluğuna takıntılı biçimde kapılanlar dışındaki herkes ne görmektedir? Bu kimliği başka yerlerde aradığımızda ilk olarak apaçık sürekli tekrarlanan ve neredeyse ilk bakışta tanınamayacak kadar çok benimsenmiş basmakalıp imgelerdir. Bu imgeler genellikle öyle ya da böyle bir tarihi gerçeğe dayanır ve sanat ve edebiyat bunlarla oynamadan; yani üstlerinde değişiklik yapmadan, daha derinlerine inmeden, yaratıcı güçlerinden yararlanmadan önce var olmasları gerekir, yoksa yaratıcı güçleri olmadığı için ters yüz olurlar. Sanatın yapamayacağı şey bunların tamamını görmezden gelmektir; tabii bazılarının yaptığı gibi sanatçı başkalarının basmakalıp imgeleriyle oynamadıkça.

"Kuzey" derken neyi kastediyoruz?

Kuzey Kutbu'na varana kadar bir yön olan "Kuzey" görelidir. "Kuzey" bir yer olarak düşünülür, ancak bu yerin değişen sınırları vardır. Ayrıca bir ruh durumudur. "El değmemişlik" ya da "sınır" anlamına gelebilir. Öyle ya da böyle orada neler olup bittiğini biliriz –ya da bildiğimizi sanırız. Kanada'da popüler olan Kuzey imgesinde ise, atlı polisler havlayan köpekleriyle bıkıp usanmadan karlar arasında deli adamları kovalar. Maden arayanlar ellerinde sıkı sıkı tuttukları altın tozu dolu torbalarıyla çalılıklar arasında çılgınca tökezler. Neşeli seyyahlar mutluluk içinde kanolarında kürek çeker. Kızılderililer ormanın içinde kaybolmuş talihsiz beyaz adamları kurtarır, kurtlar yalnız avcıları yer ya da duruma göre yemez, Eskimolar… Neyse, ne demek istediğimi anladınız. Mesele şu ki, bunlar gibi daha birçok kavram vardır ve toplum içinde çok iyi bilinir, politikacılar, kartpostallar, karikatürcüler, Kâinat Güzellik Yarışması'na katılan yarışmacılar ve ayrıca edebiyat yazarları bu kavramlara aşinadır.

Edebiyatın peşinde koştuğu sonlar daha belirsiz, gidilen yollar daha çetrefildir. Ancak bölgenin asıl özellikleri –işaret levhaları– kendilerine atfedilen değerler önemli ölçüde değişmiş de olsa, tuhaf biçimde sabit kalmıştır. □

İngilizceden çeviren **Ayşegül Seç**

Margaret Atwood (d. 1939) Ottawa, Ontario'da doğdu. Beş yaşındayken yazmaya başladı, liseyi bitirmeden yazar olmayı aklına koymuştu. 1961'de ilk şiir kitabı yayımlandı. İlk öyküleri *Dancing Girls* (1977) adlı kitapta toplandı. Feminizmin ateşli savunucusu Atwood'un yapıtları, ataerkil toplum tarafından belirlenen kalıplara göre davranmaya zorlanan kadınları anlatır. Özellikle de cinsiyete ilişkin rollerin dinde aşırı tutuculuğa dayalı bir toplum tarafından acımasızca zorlandığı bir dünya üstüne yazmayı sürdürdü.

ESTHER HEBOYAN

Leyla'ya Soralım

BABAANNEM NOYEMİ İLE ANNEANNEM ARUSYAK BENİ BEYOĞLU'NDA matinede iki film seyretmeye götürdükleri gün –böylelikle, tabii kendilerince, beni ortak sağduyuya ve kadınların özgürleşmesine hazırladıklarını sanıyorlardı– birinci filmin sonunu bile göremedim.

Yaşını başını almış bu iki hanım, anlattıkları bazı hikâyelerin de gösterdiği gibi, erkeklerin cinsel arzularını savuşturmaya çalıştıklarından değil. Babaannem Noyemi ile anneannem Arusyak, İstanbul şehrindeki her türden av sürücüsüne karşı hiç durmadan beni uyarmıştı. Ve bu konuda anlatacakları bitip tükenmek bilmez gibiydi. "Kadın olan herkes..." diyorlardı, "ister genç kız olsun, ister namuslu zevce, hatta biz bile, evet, kırışıklarımız ve tombulluğumuzla bizim gibiler de, doğru söylüyoruz, kadın olan herkes bu alçakların, bu eşşoğlueşeklerin avıdır. Mesela, günün birinde, göz göze gelmemen lazım gelen biriyle göz göze gelirsin. Sırf bakmışsındır, o kadar. Heyecana kapılacak bir şey yoktur, hayır. Fakat herif, başının göğe erdiğini sanır. Seni takip edecek ve en müstehcen lafları fısıldayacaktır –mükafatını alıncaya kadar, yani tepesine adamakıllı bir darbe yiyinceye kadar. Bir başka gün, çarşıda dolaşıyorsundur. Güzel bir kumaş arıyorsundur, ne yapman lazım geldiğini bilirsin. Peki ne elde edersin, ha? Kıçına bir çimdik. Sonra da iki-üç gün sürecek bir morluk. Utanç verici, ayıp." İki büyükanne tasvip etmeyerek başlarını sallardı. Sonra, kıssadan hisse çıkarmayı ya bilemezsem diye: "Mesela, tut ki günün birinde tramvaya bindin. Birini ziyarete gideceksin. Sana neye mal olur? Memenin ellenmesine. Niyetim kötü değil hanımcığım, geçiyordum sadece, derler. Hepsi de işin içinden sıyrılacaklarına inanır bu alçakların, bu eşşoğlueşeklerin!"

Böyle olmakla birlikte, o öğleden sonra hiçbir erkek bizi taciz etmemişti. Ninelerimin, beni hayretler içinde bırakıp, kılı kırk yararak seçtikleri koltuklarımızda hiçbir erkek bize saldırmamıştı. Bu yüzden de, beni aniden koltuğumdan söküp aldıklarında, bu kadar sürükleyici bir filmi bırakıp da hiçbir heyecanı olmayan yaşantımıza neden geri dönmemiz gerektiğini anlamadım.

Ninelerim, bir defa başlarına geldiği gibi, sinemayı da şaşırmamıştı. O gün, iki ***khınami***,[1] Türk aşk hikâyelerinde oynayan Türk oyuncuları görmeyi umarken, kendi aralarında garip, anlaşılmaz bir dilde konuşan tanımadıkları yüzler görmüştü. Bilet paralarını ısrarla geri istediler elbette, fakat gişeci bana mısın demedi. Altyazı ne güne duruyordu, eşekler için değildi ya! Ne? Altyazıları okumayı bilmiyorlar mıydı? O zaman ne diye evlerinden çıkmışlardı! Kendi annesi de okuma bilmiyordu, ama gayet iyi idare ediyordu. Karısı da ne okuma biliyordu, ne yazma, ama o da bunu bir mesele haline getirmiyordu. Şikâyetle-

rinin sebebi neydi tam olarak? Bu sözler üzerine, ninelerim şu cevabı verdi: "Tanrı Efendimiz'in gazabı vicdansızları çarpacaktır."

Ninelerimin seyretmeye kalktıkları tek yabancı film ***Monte Cristo Kontu*** idi. "Çok eskiden Fransa'da geçen bir hikâye, herkes de mükemmel Fransızca konuşuyor." Balkona çıkıp mahallede gelen geçene bunları söylerdi ninelerim. Peki ne anlamışlardı? Bugün bile sorarım kendime. Her halükârda ben pek bir şey anlamamıştım, karanlık zindanındaki kontun yabani bir hayvana benzediği dışında, bu da midemi feci bulandırmıştı, bunun üzerine beni dışarı çıkarmak ve şöyle bir tur atalım diye bir taksiye tıkmak zorunda kalmışlardı ki bundan daha rahatsızlık verici bir şey olamazdı.

Bu sefer, alelacele çıkmamız çok canımı sıktı. Ertesi sabaha kadar surat asmayı koydum kafama. Zaten, filmin birinci yarısı boyunca, bana bekçilik eden yaşlı hanımların kıpır kıpır yerinde duramaması tuhafıma gitmişti. Derken, ara olunca, bir de ne göreyim, Garbis Amca gelip karşımıza dikilmesin mi!

"Ee?..." dedi Noyemi Nine yerinden sıçrayarak.

"Soldan beşinci sıra, at kuyruklu," diye geveledi Garbis Amca.

"Biraz daha açık konuşamaz mısın? Ben... ben iki at kuyruklu görüyorum." Ayağa kalktı ve kararını açıkladı. "Biri çok münasip, doğru dürüst bir kişi. Tamam, biraz tombul, olsun, ama çok namuslu, yüzünden belli. Öbürü pek cılız bir şey. Bir kemik torbası. Ya şu burnu, burnunu gördün mü? Kuşlar üstüne yuva yapsa hiç şaşmam!"

"Dinle, ***Mama***," dedi oğlu alnını kaşıyarak. "O işte... büyük burunlu kemik torbası olan. Onu seninle tanıştıracağım. Çok iyi, nazik bir kız."

"Sen beni rezil etmek mi istiyorsun? Demek öyle, beni rezil etmek istiyorsun. Böyle bir kıza gönlünü nasıl kaptırırsın, kim kaptırır? Sana büyü yapmış. Biliyordum. Bir cadı. Hem de en kötüsünden. Sen de amma salaksın ha oğlum. ***Khınami***, benim biraz hava almam lazım. Bir de ilkokul mezunu olacaksın. Emeklerime yazık. Bir şey öğrenmemişsin demek. ***Khınami***, gidelim! Hilda, hadi canım, acele et! Burada yapacak işimiz kalmadı."

"Surat asmayı bırak," dedi ninelerim. "Zaten, hep aynı hikâye. Selçuk denen şu adam var ya, biliyorsun, irikıyım olanı. Gülay denen hanım kızı seviyor. Gülay, Mehmet'le, Adapazarlı adamla nişanlı, derken Gülay, Selçuk'a âşık oluyor. Mehmet bir dolap çevirdiklerini anlıyor tabii. O zaman ne yapacak? Selçuk'u mu öldürecek yoksa Gülay'ı mı?"

"Ben Selçuk diyorum, ya sen ***Khınami***, sence hangisi?" diye sordu Arusyak Nine. "Hem, oyunbozanlık eden o. Zavallı Gülay'ın bir kabahati yok, tek isteği Mehmet'iyle mesut olmaktı. Öteki, Selçuk denen adam ne diye gelip ortalığa nifak tohumları ekti ki?"

"Yo, hayır," dedi Noyemi Nine. "Gülay kötü bir kız. Kötü olduğu belli. Çürük meyve o. Söylesene ***Khınami***, güzel bir şeftali sepetinde çürüyen şeftaliyi ne yaparsın? Ben derim ki, Mehmet gidip kendine başka bir kız bulsun. Yoksa, Gülay'ı öldürecek olursa, hapse girecek, peki eline ne geçecek?"

"Ya Mehmet kendini öldürecek olursa?" dedim ben de, zira Selçuk ile Gülay daha güzel bir çift oluşturuyordu.

"Yok, hayatta olmaz!" diye bağırdı ninelerim.

"Bir erkek böyle davranamaz. Ailesi ne hale düşer sonra? Ailesinin şerefi? Ebediyen utanç içinde yaşarlar."

"Gördün mü canım, ya birinci ya da ikinci çözüm yolu."

Garbis Amca'nın cadısı gibi, Gülay'a da tüm kalbimle merhamet ve şefkat duydum.

Garbis Amca'mın başka cadılara da kur yaptığına şaşkınlıkla tanık oldum. Bir pazar günü, kendine güveni had safhada genç bir kadının yanında keyifle gülümsüyordu. Aksi gibi, genç kadında Noyemi Nine'nin vazgeçilmez addettiği niteliklerden hiçbiri yoktu. Bu

sözüm ona *Matmazel*, arsızca bacak bacak üstüne atıyor, yüksek sesle gülüyor ve bu münasebetsizlikler yetmiyormuş gibi, keskin bir ter kokusu yayıyordu. "Yok ama, olacak şey değil," dedi babaannem. "Nereden buldun bunu? Gece kulübünden mi? Bir de diplomalı olacaksın. Bir şey öğrenmemişsin demek."

Bir sonraki aday istenen bütün vasıfları haizdi. Garbis Amca onu anlata anlata bitiremiyordu. Kaçınılmaz gün gelip çattığında –yine bir pazar– herkes onun hemen hemen güzel olduğu, görgü kurallarına göre yemek yediği ve terzi parmaklarıyla harikalar yaratacağı konusunda hemfikirdi. Yalnız, Garbis Amca bir ayrıntıyı belirtmeyi unutmuştu. "Dünyada olmaz!" diye haykırdı babaannem. "Evvela beni gömmen lazım, duyuyor musun? Ermeni kızlarına ne oldu? Kıtlığına kıran mı girdi?" Noyemi Nine bazı olayların gözünden kaçmış olduğunu birden anladı; kırgınlık kapladı yüreğini. İki hafta boyunca oğluyla tek kelime konuşmadı, derken ana gönlü buna razı olmadı, anlayış gösterip barıştı. "Deli delidir," diye göğüs geçirdi. "Deliler ne zamandan beri bir zevceye ihtiyaç duyar oldu?"

"Dünyada olmaz!" diye haykırdı Babaannem. "Evvela beni gömmen lazım, duyuyor musun? Ermeni kızlarına ne oldu? Kıtlığına kıran mı girdi?"

Herkes umudu kesmişken Garbis Amca evlenmeyi becerdi. Annesinin öğütlerine göre hareket ederek değil, kaldı ki kimsenin öğütlerine göre hareket etmedi. Baştan çıkarıcı dış görünümüne ve amatör müzisyen yeteneklerine güvenerek, Fransa'ya gitti ve Marsilya'ya yerleşti. Mektuplarını okuma görevi bana verilmişti. Noyemi Nine bunları tekrar tekrar okumamı istiyor, sonra da gözyaşlarına boğuluyordu. Mektuplarını ezbere biliyor ve babaannemin bir anda kedere gark olmasından kaygı duyuyordum. Bir gün, mektupların birinden bir fotoğraf çıktı. Nişanlısının ismi Chantal idi. "Kimin nesi, kimin fesi bu kız, belli değil," diye söylendi Noyemi Nine. "Bu ismin manası ne? Hiç duymadım. Oğlanın deli olduğu kesin. Her aileden bir deli çıkar derler." Bunun üzerine radyoyu açtı, kimin-nesi-olduğu-bilinmeyen-kızın dünyaya dört erkek, iki kız evlat getireceği aklının ucundan bile geçmezdi. Bir başka defa, torunlar cephesindeki mevkiimden dolayı, Garbis Amca bana Alexandre Dumas'nın *Monte Cristo Kontu*'nu ve kitapta kaldığım yeri işaretlemem için If şatosunun kartpostalını gönderdi. Ne tuhaf hediye, diye düşündüm. Amcamın deli olduğuna ben de inanmaya başladım. Tek kelime Fransızca bilmiyordum. Üstelik, o sıralar çat pat Almanca öğrenmeye çalışıyordum. Annem ve ben, sırayla, *Guten Tag! Wo ist der Bahnhof? ya da Entschuldigung. Ich muss gehen*[2] gibi cümleler ezberliyorduk ki bu durumda Dumas'nın romanı tamamıyla fuzuli ve neredeyse dayanılmaz bir nitelik kazanıyordu. Her ne kadar konsolun üstüne atılmış olsa da, kitabın tozunu alıp ilgi göstermem isteniyordu ısrarla.

Kuzey diyarlarına gidişimize kadar bu kitabın tozunu ne çok almak zorunda kaldım. Yıllar sonra, uyku tutmadığı bir gece, uydu kanalları arasında zaplarken, *Monte Cristo Kontu*'nun İtalyanca dublajlı bir versiyonuna rastladım. Mahkûm If şatosundan kaçmıştı ve intikam planları kuruyordu. Zararsız suratlı oyuncunun yavanlığı beni gülümsetti. Yedi yaşındaki çocuğu korkutan saçı başı birbirine karışmış canavar bu muydu? Film hiç ilgimi çekmedi. Aslında, Arusyak'la Noyemi'yi özlemiştim. Bir zamanlar bana kucak dolusu sevgi vermişlerdi. Derken bir gün, Akdeniz kıyılarında yabancı topraklardayken, Arusyak Atina'da, Noyemi Marsilya'da, bu dünyadan sessizce çekip gitmişlerdi. Belki benim ismimi fısıldamışlar, belki son bir kez edeplerine aykırı bir davranışın hikâyesini anlatmışlardı; kendilerine ait kelimelerle, kaba, köpüren, bir daha gelmemecesine yitip giden kelimelerle.

Gecenin sessizliğinde hafızamın derinliklerini yokladım. Garbis Amca'mın Avrupa'ya gidişi geldi gözümün önüne. Karaköy limanındaki dev yolcu gemisi, aileler ve dostlar, sarılmalar, ağlaşmalar, hoparlörden yayılan bir ses, Zehra Bilir'in boğuk sesi. Biri onu gemide görüp tanımış ve *Kapıldım Gidiyorum* şarkısını söylemesini rica etmişti. Şarkıyı bir kez

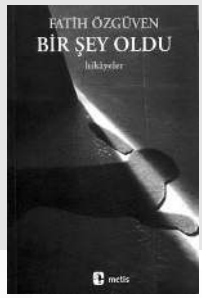
daha duyma arzusu doldurdu içimi. Nasıl olacaktı? Süpermarketteki Türk kasiyer kıza sorsa mıydım? Bu fikir içimi biraz rahatlattı, gerçi benden yirmi yaş küçük Leyla'nın şarkıyı bildiğinden hiç emin değildim ya... □

Fransızca aslından çeviren **Sosi Dolanoğlu**

[1]dünür (Ermenice).
[2]Günaydın. Tren istasyonu nerede? Özür dilerim. Gitmem lazım. (Almanca; ç.n.)

Fatih Özgüven'den yeni öykü kitabı, T.S. Eliot çevirileri

İlk öykü kitabınız *Bir Şey Oldu*'dan sonra yeni bir öykü kitabı gelecek mi?
Yeni kitap bitti, hazır. Gene bir hikâye kitabı. *Bir Şey Oldu* bittiği anda kafamda dolaştırmaya başlamıştım. Alt başlığı "Avrupa Hikayeleri" olacak, adını henüz bilmiyorum. Gene 13 hikâye. Değişik biçimlerde bize (ya da bana) yansıyan Avrupa ve Avrupa fikri üzerine. Hikâyelerin tonu bu kez daha farklı, genellikle biraz daha yumuşak ve mizahi galiba. Müzik ağırlıklı temalardan biri oldu. Bir de Ömer Seyfettin pastişi yaptım. Onun çok sevdiğim "Gizli Mabet" hikâyesini alıp bir tür yeniden yazdım, yazmaya cür'et ettim!

Sinema sizde çok önce geliyor. İzliyor, yazıyor, seçiyor, öğretiyorsunuz. Edebiyattan önce mi geliyor?
Sinema öncelikli değil aslında. Sinema ve edebiyat eşit ağırlıklı. Ben her zaman sinemanın içindeki edebiyatı vurgulamaya çalıştığımı düşünüyorum. Bir anlatı sanatı olarak sinema, 19. yüzyıl sonunda edebiyatın geçirdiği dönüşümlerden biri bence. Bu bakımdan bir devamlılık var.

Şu sıralarda çevirdiğiniz kitap var mı?
Okuldaki çeviri sınıfımla birlikte T.S. Eliot'ın kediler hakkındaki kitabını çevirmeye başladık. Hepsi kediler hakkında şiirler. Türkçeye çevrilmesi hem çok zor hem de çok eğlencell.

Okuduklarınızdan önermek istedikleriniz...
Şu sıralar Beşir Ayvazoğlu'nun *1924* adlı deneme-romanını okudum. 1924'de bir sofranın etrafında topanmış ünlü yazar ve şairleri gösteren bir fotoğraftan yola çıkarak son Osmanlı entelektüellerinin yeniden bir fotoğrafını çekmeye çalışan ilginç bir kitap. Son Osmanlıların bildiğimiz ve bilmediğimiz hayatları yeniden kurgulanmaya değer bir malzeme bence de.

DEMİR ÖZLÜ

Serüven

O SIRALARDA DÜŞLERLE SARSILIP DURDUM. UZAK, YABANCI BIR KENTte miydim –gençliğimde içinde yaşadığım– yoksa yaşamımın büyük bir bölümünün geçtiğini bildiğim, alışık olduğum, ama şimdi bana yabancı görünen kendi kentimde mi? Geceleri varlığım düşlerle sarsılıp duruyor, durmadan derine –kuyuların derin boşluğuna– çekiliyordu. Gündüzleri de ağırlaşan gözkapaklarımın altından, gözlerimi kısarak bakıyordum çevreye. İşte, güneşli, tozlu caddeler, uzaktaki köprü, güneş altında apartmanların durgun, kurşuni yüzleri. Baktığım pencereden bütün bütüne görülmelerini ağaçlar önlüyor. Üzerilerinde karga sürülerinin bağırıştığı ağaçlar. Şimdi vaktidir: akşamüzerileri, bu kentin bulvarlarında dolaşırken, gövdeni kamçılar gibi hissettiğin hüzün öldürücü bir gerginlik yaratır. O gizemsel kent, süslü giysileriyle gezintiye çıkan güzel kadınlarıyla, derinden derine geceye hazırlanan çarpıntılı sessizliğiyle, içinde dönenen bir rüzgârdan başka nedir ki!

Dairenin kapısını açıp evime girince, yerde yatan mektubu eğilip aldım.

'Beklediğim mektup geldi,' diye düşünüyordum. İnce, uzun bir zarftı. Sol köşesinde, yabancı ülkelerden birindeki bir araştırma kurumunun simgesi vardı. Simgenin altında, süslü harflerle kurumun adı yazılıydı.

Çalışma odama girince, masamın başına oturup mektubu açmaya koyuldum. 'İşte o kadar istediğim araştırma olanağına kavuştum,' diye düşünüyordum. 'Yolculuk olanağına da. Genç yaştayım daha. Bütün bir hayat bekliyor beni. Yaşayacağım, yaşadığımın anlamını bulabilmek için de... bir yönden de olsa... ne bir yönü, az da olsa çalışma sürem, aşırı sezgi gücümle kavrayacağım her şeyi. Araştırmalar yapacağım. Bundan mutlu ne olabilir ki? Bilinçli yaşamdan başka!'

Güneşli bir gündü. İçinde doğup büyüdüğüm kentte, yolculuğa çıkmadan önce, son gezintilerden birini yapmanın tam sırasıydı. Evin önündeki boş arsanın hafif tümseğini inerek, yeni asfaltlanmış dar sokağa çıkıyorum. Ardından da, yokuş aşağı inen caddeye. Daha aşağılarda, camilerin üzerinde, güneşin altında buğulu bir parlaklık var.

Fatih Camisi'nin önündeki geniş alandan geçtim. Sağda, biraz aşağıda, kırmızımtırak taştan yapılmış medreseler üzerinde, biraz yüksekte duruyordu güneş; bomboş, beyazla sarı arası renkteki düz taşları aydınlatıyordu. Sisin içinde belirsizleşmişti.

Büyük, uzun, dağınık bir buluttu sanki. Oradan aşağılara, genişçe bir asfalt yoldan Bizans'tan kalma su kemerlerinin altına yürüdüm. Karşıda, epeyce uzaklarda, Cenevizlerden

kaldığını gene de belli eden, dar, rutubetli, ışıksız sokaklara doğru.

Aşk Başlangıçları ve Araştırmalar

Gündüzleri gara bakan kahvede bekliyorum, 'öğle trenlerinin birinden inebilir' diye düşünerek. Temmuz ayının öğle güneşinde rüzgârla çırpınan tentenin altında, bu genişçe terasta oturuyorum. Gara kadar uzanan, iri taşlarla döşenmiş alana bakarak.

Kuzeydeki denize değin uzanan uçsuz bucaksız ovanın ortasında kurulmuş bu kentte yaz güneşi de bütün bütüne ısıtmıyor insanı. Ceketimi giymiş olsam da. Geceleri, üşümemek için, ince bir pardösü giymek de gerekebilir. Öğleyin, düz ovaya kurulu büyük kentlerden trenler geliyor gara. Geniş ovayı, deniz kıyısındaki liman kentlerinden başlayarak, alçak tepelere yaslanmış öteki kentlere kadar birbirine bağlıyor bu trenler. Tüccarlar, bu verimli ovanın büyük kentleri arasında gidip geliyor. Liman kentlerinden deniz aşırı sömürgelere ulaşan gemilere mal yüklemek için, birkaç saat uzaklıktaki büyük limana da bu trenlerle gidiyorlar.

Kahvenin terasından garın alana çıkış kapısı görünüyor. Kocaman bir gar bu. Bir dört yol ağzı burası: gar aşağıya, yolun üzerinden aşan bir köprünün altına açılıyor. Camlı, geniş çıkış kapısı orada. Yukarıdaki alan gibi geniş bir altalan orası. Köprünün altında, tramvay durağının yer aldığı bir kaldırım var. Trenden boşalan yolcuları, oraya inmelerinden önce, terasta, oturduğum yerden kolayca görüyorum.

Terasta dayanabildiğim sürece oturmayı yerleştirmiştim kafama. Trenden çıkanlar gittikçe azaldı. Camlı, geniş kapı arada bir açılır oldu. Girip çıkanlar, trenin indirdiği yolcular değil artık. Her zaman gara, garın iç avlusuna girip çıkan kişiler. Garın her zamanki gelip gideni. Birkaç satış yeri vardı garın içinde. Büyük mağazaların satış yerleri, bir iki yiyecek satan baraka, bir de para değiştirimini sağlayan, özellikle kente inen yabancı tüccarlar düşünülerek açılmış ulusal bankanın bir şubesi. (Ulusal banka deniyordu ama, üzerine yazılmış yazıdan, sermayesinin çeşitli uluslardan özel girişimcilerce sağlandığı anlaşılıyordu.)

Bir kez verimli bir ovaya yerleşildi mi, iş bitti demektir. Ticaret de başlar hemen. Tüccarlar büyüyen kentler arasında gidip gelmeye başlar. Ovaya baktığınızda durgun zamanı duyarsınız. Evler kurulur, altında tenteleri üst bölümden sarkan dükkânların bulunduğu dört beş katlı, birbirine birleşik yapılar inşa edilir. Kuşkusuz biliniyor bu: aşağı yukarı beş yüz yıl oldu bu verimli ovada ticaret başlayalı. Beş yüz yıl önce bu kent, arabaların konaklamasına yarayan birkaç hanla dört beş evden oluşuyordu ancak. Bir tapınak da yoktu. Ti-

Fotoğrafta Demir Özlü, Fransız edebiyat kuramcı ve göstergebilimci Julia Kristeva ile. 1987, Stockholm.

caret başlayınca sağlam, taş yapılar kuruldu. Gene de yavaş bir gelişme sayılabilir. Tren bağlantısı kurulunca her şey değişti. Şimdi bütün öteki kentlere bağlı, büyük bir kent artık.

Kentin eski görünüşleriyle dolu büyük bir kitaba bakıyorum. Bu kentte, hemen hemen ilk tanıdığım kişi, yaşlı bir bilgin tanıtmıştı bana kare biçimli, büyük kitabı. İlk sayfaları dolduran resimler elle çizilmiş gravürlerin baskılarıydı. Sonrakiler fotoğraflardı. Kentin ilk görünüşü: bir hanın önünde posta arabası durmuş, besbelli hanın ilk katındaki lokantaya girmiş yolcular. Benim gibi bir yabancıya çok şey anlatan resimler bunlar. Geçmişle bugünü birbirine bağlayan fotoğraflar, taş basması gravürler, çeşitli çizgiler. Özellikle yedi yüz yıllık tarihin, ticaretin gelişmesinin, kentin oluşmasının, taş yapıların kurulmasının, modaların değişmesinin betimlenmesi bu resimler.

Bir tanesinde de Doğulu bir tüccarın kenti ziyaretiyle ilgili bir karakalem görmüştüm. Eşya denkleri hanın önüne yayılmıştı. Başında kavuğu etrafına bakıyordu tüccar. Çevresinde uşakları vardı. İnce yüzüyle, çevreyi süzerken küçülmüş gibi görünen gözleriyle büyümekte olan kente bakıyordu. Taş basmaları günümüze kadar gelmiş. Fotoğraf bulunduktan sonra da fotoğraflar seçilmiş. Yirminci yüzyıl! Buralardan pek de uzakta olmayan bir ülkede çıkan halk ayaklanmasının resimleri. Büyük bir alanda koşuşan halk. Başka bir resim: tekerlekleri çok büyük, ağır bir kamyonun çevresinde, kamyonu siper ederek ateş açan işçi birlikleri. Ayaklanmanın başarıya ulaştığı süre –çünkü günlerce sürmüştü ayaklanma– kentteki çarşının görünüşü: gazete satan bir adamla, dükkânlarından, bürolarından fırlamış, yelekleri zincirli, dar paçalı pantolonlar giymiş tüccarlar. Kanala doğru uzanan berbat bir sokak (şimdi bu sokaklar, bir ikisi dışında, iyice düzene sokulmuş olacak; o bir ikisi de her kentin ortasına yakın yerlerde olduğu gibi kendi haline bırakılmış), öyle herkese metelik vermeyen süslü püslü birkaç orospu, belden büzgülü, kolları pilili bluzlar... kasketleri başında, zayıf, sert yüzlü birkaç pezevenk, şişman bir kadın ortalarında. (Bu gravür, ayaklanmanın bu sokaklarda hiç ilgi yaratmadığını belirtmek için konmuştu.) Gravürde, barda, camın önünde oturan bir turist de vardı. Onu görünce, 'İşte benim yerim,' diye düşünmüştüm. 'Bugünün taşbasması bir gravürünü çıkarsalar, böylesi bir yere oturturlar beni!' Ama ardından şöyle düşündüm: 'Çok büyüdü artık kent. Ana caddelere açılan yollarda bile, oralarda da kahveler var. Beniyse pek tanıyan yok. Büyük bir kent burası, kuşkusuz büyük bir kent.'

Gerçekten de yüzyılımızda büyümüştü iyice kent. Kentlilerin de, bütün bu yörenin en büyük kentlerinden birinde yaşıyormuşcasına davranma istekleri ağır basıyordu.

Resimlerden biri, kitabın sonuna konmuş büyük bir fotoğraf, yalnızca o şaşırtıyordu

beni. Kanalı da aşan, ama neden kentin üzerinde de yüzlerce metre uzadığını anlamadığım, üzerinde demiryolunu da taşıyan yeni köprünün fotoğrafı. –Demiryolu yerden de geçebilir, sadece kanalın üzerinde küçük bir köprü yeterdi doğrusu.– Bu yeni köprünün yapılış nedenini anlamıyordum, ama eski gravürlerin yer aldığı bu kitaba onun da resmini yerleştirdikleri için kentlilerin bu köprüye pek önem verdiklerini anlıyordum. Geleceğin görkemine inanmak istiyorlardı sanırım. Bu kente geldiğim ilk günlerde de, köprüye yakın kahvelerden birinin kaldırımlarında otururken, yerli halkın –kahve sahibi ya da esnaf oluyordu çoğunlukla bunlar– köprüyle ilgilendiğini, onunla ilgilenmeyen yabancıların da ilgilerini köprüye çekmeye çalıştıklarını seziyordum. Köprüyle övünür gibiydiler.

"Serüven" Demir Özlü'nün 1961-1962'de yazdığı öykülerden. Bugüne dek hiçbir yerde yayımlanmadı, ilk kez *NotosÖykü*'de gün ışığına çıkıyor. Demir Özlü ve 1950 Kuşağı yazarlarının Batı'da yazılan edebiyatı, varoluşçuluğu keşfettiği yıllar. Yazılanlar edebiyatımızın düşünsel ufkunu genişletirken, "bunalım edebiyatı" olarak nitelenip gözden düşürülmeye de çalışılıyordu.

Terasta, geride, camlı bölmenin önünde oturmuş birkaç kişi yemek yiyordu. Başka da kimseler kalmamıştı. Ben de artık, akşamüzerine değin kimselerin pek gelmeyeceğini bildiğimden, yerimden kalktım, kentin ortasına doğru yürümeyi kararlaştırdım.

Kaldığım otele giden sokağın başına kadar yürüdüm. Küçük bir alandan biraz ötedeydi bu sokak. Hale ulaşıyordu. Hiçbir özelliği yoktu. Otele doğru sapmadım.

Alanda, kilisenin karşısında bundan daha uzun olan başka bir sokağı –aşağı yukarı kanala değin uzanıyordu bu sokak– yürüyerek geçmiştim. Gravürlerde görülen eski bir sokaktı bu. Kentin ilk merkezlerinden biri bu çevreydi. Ticaretin kökleştiği yer. Gazeteler, artık, gravürlerde görüldüğü gibi gezici satıcılarla dolaştırılarak satılmıyordu. Sokağın başlarında küçük kulübeler vardı. Bense artık, daha ötelere doğru yayılmış olan kentin yeni merkezine varmıştım. Yemek yemeyi canım çekmiyordu. Yeniden bir kahvenin ön bölümünde oturacaktım. Garsona kahve ısmarlayınca, yanında ufak tefek bir şeyler getireceğini de biliyordum. Bu da öğle yemeğinin yerini tutardı şimdilik. İnsan aç karnına daha iyi düşünebiliyordu.

Kahvenin terasına girip de sol tarafa doğru yürüyünce, bu kahvenin U.yla tanıştığım kahve olduğunu farkettim. Yan yana dört beş kahve vardı bu kent merkezinde. 'Besbelli ayak alışkanlığı, ama belki de gizli bir anının çekişi' diye düşünüyordum. Yolda, bu kapalı ama ılık havanın içinde, kurşun rengi, sağlam yapıların önünden geçerken, U.yla ilgili birtakım şeyler, örneğin tanıştığımız gün üzerindeki giysinin rengi, sonra onunla birlikte olduğumuz bir arkadaş topluluğunda kollarımı ilk olarak omuzlarına uzatıp ona doğru eğildiğimde duyduğum kokunun güzelliği... üzerine düşünmüştüm. Buydu sanırım aynı yere çeken beni.

O gün U. kahvede, yanımdaki masada oturuyordu. Dönüp birden yanındaki masada beni görünce gülümsediydi. Sonra oturduğu sandalyeyi kımıldatıp:

"Besbelli bir yabancısınız," dedi.

İlk defa yabancılığımdan söz edilmesi hoşuma giderek:

"Evet, yabancıyım," dedim ona.

O süre sandalyesini çevirdi, benim bulunduğum masada oturuyordu artık.

"N'apıyorsunuz burada?"

"Araştırmalar," dedim.

"Çok tuhaf," dedi. Sonra: "Eskiden burada araştırmalar yapan bir yabancı tanımıştım. Bir Mısırlı. Evinde çok güzel plaklar vardı."

"Bana mı benziyordu?"

"Biraz. Ama bütün bütüne değil. Kimseye benzemek istemez misiniz?"

Bu sorusu karşısında şaşırmıştım doğrusu.

"Bilmem ki, ne desem? Bir kitapta kimseye benzememek tutkusunun bir küçükburjuva tutkusu olduğunu okumuştum. Kuşkusuz, bir Marksistti kitabı yazan."

"Ama sizin asıl duygunuz ne?"

Kızın sorularının açık seçikliği karşısında, ona bir hayranlık duyar gibi olmuştum. Onun egemenliğini kabullenmek gibi bir duyguydu bu.

"Kimseye benzemeyeyim daha iyi."

"Hah, işte şöyle. Duygularınızı açık açık söylemekten çekinmeyin."

U. caddeyi gözden geçiriyor, arada bir de bana bakarak sürdürüyordu sorularını. Ona, araştırmak istediğim şeylerin tam bir çerçevesini çizemedim. Araştırmak istediğim şey bir yaşam felsefesine benziyordu. Ama her zaman bu kadar da soyut bir şey değildi. Yaşamı akılla kavramak, ona akılla yön vermek mümkün müydü? Fakat konum büsbütün felsefe alanında da kalmıyordu. Toplumların gidişinin mantıksal bir yönü var mıydı? Neden Doğu'da onca kanlı devrimler olurken, burada hayat sakin sakin gidiyordu. Oradaki rahatsızlıkla buradaki rahat nasıl açıklanabilirdi. Sonra "sivil toplum" neydi? Bu "sivil toplum" insanı doyuruyor mu, yoksa doyumsuzluk içinde mi bırakıyordu? Kesin kavramlarla konuşmak gerekirse, yaşamın –isterse toplumsal yaşam olsun– bir determinizmi var mıydı?

U. anlatmaya çalıştığım, kafamı doldurdukları besbelli olan bu soruların karşılıklarını, ben konuşurken evirip çeviriyordu usunda. İçtenlikle, benim biraz da aptalca olan sorularıma vermişti kendini. Bir şeyler düşünüyor gibiydi. Sonra gözlerini yeniden caddeye çevirdi.

"Arkadaşlarla bu gece bir toplantımız olacak, sizi oraya götüreyim, ister misiniz?" dedi.

Düzgün, ince yüzüne bakıyordum. Uzunca boyluydu. Buradaki güneş gibi solgundu. Beyazımtırak bir derisi vardı. Çok güzel bir kızdı.

"Benim için çok iyi olur," dedim.

İşte o gece, bir ara dans ederken, kollarımı onun boynuna doladım.

Kentte Geçen Günler

Şimdi düşününce U.yu çok silik bir görüntü olarak hatırlıyabiliyorum. İzlenimci ressamlardan bazılarının yaptıkları resimler gibi. Onu böylesine silik ansıyabilmem içime tuhaf bir acı veriyor. Sanki günlerle geçen, yiten, insandan uzaklaşıp duran bir şeyler varmış gibi. Islak rüzgâr, yapraksız dalların üzerinden, onlara sürtünerek geçermiş gibi. Açıklıklarda, kırlardaymışım, pencereden uzak, nemli ovalara bakıyormuşum gibi.

Ama öte yandan da U.nun havasına kapılmıştım. O geceden sonra, onu yeniden bulabilmek istiyordum. Önünde terası olan pastanelere bakıyor, caddenin ortasındaki ağaçlı kaldırımdan inerken birdenbire ona rastlayacağımı umuyordum. Hemen her gün bu umudu taşıyarak dolaşıyordum kentte.

U.nun arkadaşlarının, pencerelerinde ışıklar yanan, hâlâ müzik gürültüleri gelen evinde, merdivenlerden aşağıya inip de kaldırımda yürümeye başladığımızda kapkaranlıktı gece. Kentin kıyısına düşen, bu, evleri bahçelerle çevrili mahallede yürürken bu kentte yabancı olduğumu derinden hissediyordum. Ama bir bakıma kendisine kolayca üzüntüler edinen benim gibi birisi için iyiydi bu. Yığınla bağlantıdan uzaktaydım. Böylece oldukça boşlukta kalmış olduğumu duysam da, birçok kaygıdan kurtulmuştum işte.

"Ne kadar karanlık bir gece," dedi U.

Kaldırımda yanımda yürüyordu. Düşmemek için koluma girmişti.

"Çok karanlık bir gece," diye mırıldandım ben de. "Yoğun, kopkoyu bir gece."

Kahvede oturmuş, karşıya, alana, alanın dört bir yanındaki caddelere, terasa yakın geçen tramvaylara bakıyordum. Küçük sayılırdı alan. Ama gene, karşıdaki, altı yedi katlı yapılar çok yüksek görünmüyor, gökyüzünü kapatmıyordu. Ön yüzleri oldukça süslü, renkleri kül rengiyle boz renk arasında değişen yapılar... Altlarında dükkânlar, lokantalar, birkaç kahve vardı. Tenha tramvaylar... Sonbahar gelmişti ama öyle sanıyordum ki kentliler henüz gittikleri deniz kıyılarından bütün bütüne dönmemişlerdi. Yavaş yavaş kalabalıklaşıyordu kent. Sağdaki, daha dar olan bir sokaktan çıkıyordu tramvaylar, alanda döndükten sonra, gene çıktıkları sokak gibi dar bir sokağa sapıyorlardı.

Bomboş sokak. Biraz önce halin kapısı önünde durmuş, yükü –yöreden getirilmiş sebzelerdi bu yük– boşaltılan kamyonete bakıyordum. Sokağın ötesinde kaldırım kenarına çekilmiş. Otel odamın penceresinden halin damı da görünüyor. Pazar öğleden sonrasının sessizliği.

Ötelerde çatılar, kırın başladığı yere değin uzanıyor. Orada bulutlar var. Kuzeye doğru, denizin yakınlarında da sis. Sis, dümdüz ovada, çok uzakta görülen denizin görülmesini önlüyor.

Demiryollarının ördüğü dümdüz ova denize değin uzanır. Ortalama seksen kilometre ötedeki denize. Deniz, güneşli havalarda, renksiz, göz kamaştırıcı bir ışıkla parlar. Bazen de koyu lacivert bir renge bürünür. Geceleyin, odamda, denizin çok uzaktaki varlığını penceremin dibinde duyarım. Kimi geceler sıçrayarak uyanınca, odamın önleri balkonlu büyük pencerelerine koşuyorum. Sokağın dibinde daha kapanmamış birkaç barın feneri yanıyor. Balkonun altındaysa, bomboş sokak. Yanda, tek katlı, artık kapanmış olan hal. Sokaktan, bazen barların birinden çıkan ya da nereden geldiği bilinmeyen bir adam geçer. İçtiği içkilerin etkisiyle ya da sokağın ıssızlığından yalpalamak ister. Ardından, üzerine kentin geleneksel baskısı çökmüşcesine çekidüzen verir kendine.

Solda, halin bulunduğu yerlerde madeni bir tınlama oldu. Gecenin bu saatinde sokağa atılan bir konserve kutusuydu besbelli.

Odama nereden geldiğini bilmediğim bir ışık vuruyordu. Burada, bütün gün dolaştığım kentte de U. ile ilgili bir ize rastlayamamanın acısını duydum. Gecenin sessiz karanlığında zihin acıya doğru çekiliyor, kaygı kendisini daha derinden duyuruyordu. İşte her taraf bomboş: oda da, sokak da, kent de. Boşluğa doğru yol alıyoruz sanki.

Böyle zamanlarda yapacağım araştırmaların değerinin de ellerimden kayıp gittiğini düşünüyordum. Ne vardı sanki? Neyi bulgulayacaktım ki?

Sabahleyin aşağıya indiğimde otelci güler yüzle karşıladı beni. Onun küçük danışma tezgâhının önünden geçerken bir mektup uzattı bana. 'Besbelli ondan gelen bir mektup,' diye düşündüm. Yanılmışım. Zarfın içinde, on yedinci yüzyılla ilgili bir hızar taslağı vardı. Besbelli araştırmalarımla ilgili bir belgeydi.

Bir Tartışma

Biliyorum, sadece eski kütüklerdeki kayıtlara değil, gene eski gravürlere bakmam gerekecek. Onları bir bir gözden geçirmem, sıraya koymam, tıpkılarını çıkarmam... Gravürleri bu kentten başka nerede bulabilirim ki? En önemlileri burada bu çok şey öğreten şeylerin.

Ama gravürlerin en ilginçlerini araştırma enstitüsünün arşivlerinde değil, gene orada tanıştığım yaşlı bir araştırmacının evinde buldum. Şimdi çalışma temposunu iyice yavaş-

latmış olan bu ihtiyar, eski bir gravürcüydü de. Küçük salonunda sallanan koltuğunda oturuyor, alçak masanın üzerine serdiği gravürleri ben incelerken piposunu içerek bana bakıyordu. Yüzünde ince bir alay vardı diyemeyeceğim, ama benim henüz genç olan anlama tutkuma oldukça uzaktan bakıyordu sanki. Üzerinde içi kürklü yeleği oluyordu. Derileri biraz buruşmuş ellerini, kimi zaman bana bir şeyi işaret etmek için uzatıyordu.

Bu uzak ülkedeki oluşumu kavrayınca, kendi ülkemdeki yerleşmemişliğin, her şeyin eğreti oluşunun, dahası karışıklıkların nedenlerini daha iyi anlayacağımı sanıyordum, birbirinden çok uzak da olsa, kuzey denizine uzanan bu ticaret ülkesinin tarihiyle, benim yaşadığım kentin tarihi arasında kolayca görülmez bağlar vardı. Başarı denen kendiliğinden oluşumla, başarısızlık olarak görülen bir şeyi bütünleyememe, tamamlayamama arasındaki bağlantı. Zenginlikle fakirliği ortadan kaldıramamak arasındaki görünmez bağlar. İşleri oluruna bırakmanın getirdiği kolaylıkla sert mantıksal kararlarla olan bitene yön verme zorunluluğu hissetmek arasındaki birliktelik.

"Gravürcülerimiz de, bilim adamlarımız da, hemen hepsi de daha çok sırf bu çevredeki oluşumlarla ilgilenmek istediler. Sanırım, hatta seyyahlar bile."

"Neyi öğrenmek istediğinizi tam olarak anlamıyorum," dedi yaşlı adam, ben, salondaki alçak masanın üzerinde onun özel koleksiyonundaki gravürleri incelerken. "Çünkü –hafifçe gülümsemek zorunda kaldığını düşündü sanırım– doğrusu doğuda olan sizin ülkenizle ilgili çok az şey var, bütün bu tarih boyunca, burada. Gravürcülerimiz de, bilim adamlarımız da, hemen hepsi de daha çok sırf bu çevredeki oluşumlarla ilgilenmek istediler. Sanırım, hatta seyyahlar bile. Sizin taraflara çok az seyahat ettiler ve seyahatlerini yazdıklarında, şaşılası biçimde, daha çok kendi kafalarının içindekileri yazdılar."

"Biliyorum, biliyorum," dedim. "Genel olarak bütün bu tavırlar üzerine epeyce bilgim var. Ama, öyle sanıyorum ki, sağlam bir düşünceye varabilmek için bir kırılma noktasını adamakıllı yakalayacağım."

"Nasıl yani?"

"Mutlaka bir değinti noktası var ve ben o çemberin içinden çıkmak istiyorum."

Yaşlı adam başka bir şey sormadı. Kim bilir onun gözüne nasıl görünüyordum? Tutkuyla dolu, ama fazla da ciddiye alınmaması gereken bir genç olarak mı? Yoksa kendi çalıştığı alanda hızla ilerleyebilecek biri gibi mi? Ama, gene de iyice belirliydi ki, benim araştırmalarımın gidişi ile varacağım sonuçlar hiç de önem taşımıyordu onun için. Sadece yaşlanmış, çok şey görmüş olduğu için değil, benim ulaşacağım aşamaların onun açısından çok kolay anlaşılır şeyler olması bakımından da.

Kopyasını almak istediğim gravürleri ayırınca, onları bir gün için bana vermekte çekimser davranmadı. Ayrılırken de:

"Kapının yanında asılı duran trençkotunuzu unutmayın," dedi.

"Pek çok teşekkürler."

"Başarılı olacağınıza eminim."

"Sağ olun."

Daracık bir sokaktayım. Müzeye gidebilmem için tramvaya binmem gerekiyor. Durağın arkasındaki kahvede yaşlı gravürcünün oturduğunu farkediyorum. Barın dibindeki yuvarlak küçük masadaydı. Kahvenin döner kapısından içeriye süzüldüm.

"Ne var ne yok, gene nereye böyle?"

"Hiç, müzeye gidecektim. Oradaki arşivde pek çok eskiden kalma çizgi var."

"Gravürler, gravürler," diye mırıldandı.

"Müzedekileri daha tamamen gözden geçiremedim. Mahzendekiler de çok dağınık. Onları sıralıyorum, tozlarını silkiyorum. İrili ufaklı kahverengi lekeler var üzerlerinde. Bunun pek bir önemi yok. Ayrıca bir güzellik veriyorlar onlara. Öyle sanıyorum ki sıralama

bitince tarihsel oluşum belli olacak iyice."

Uzun bardaktaki birasını yudumlayan yaşlı adam:

"Boşuna harcıyorsunuz yaşamınızı," dedi birdenbire. "Bütün bunlar oldu bitti sanırım. Akılla kavramanız ne kazandıracak size. Bunları bıraksanız da yaşamaya başlasanız. "

Şaşırarak:

"Nasıl yani?" dedim. "Köklü bir değişime gereksinmesi olan bir ülkeden geliyorum ben. Bu oluşumu kavramalıyım ki..."

"Hepsi aynı kapıya çıkar," dedi yaşlı adam. "Yaşama mantıksal bir yön vermenin olanaksız olduğunu anlamanız için benim yaşıma gelmeniz gerekmesin. Yoktur böyle bir belirlilik. Ben de sizin ardında koştuğunuz şeylerin ardında koştum bir zaman. Ama sonra çabuk bıraktım arkasını. Bakın, yanlış anlamayın beni. Sizin büsbütün yolunu şaşırmış biri ya da yaşamını beceriksizliğe sürüklemiş genç bir adam olduğunuzu söylemek istemiyorum. Birçok yerler gezdiniz kuşkusuz. Kadınlar da tanıdınız. –İnsan gençlik yıllarında kadınlar tanıdığını sanır ya... ama geçelim bunu... hiçbir şey de tanımamıştır çoğu defa...– Bir güneyli olarak oldukça tutkulu bir yaşam sürmüşsünüzdür. Ama şimdi şu toplum yaşamı denilen derbederliği akla uygun düşen çizgileriyle tanıma hevesine kapılmanız... Geleceğiniz için büyük acılar hazırlıyorsunuz gibi geliyor bana."

Ne cevap vereceğimi bilmeden onu dinliyordum.

"Bakın, benim de büyük bir gravür koleksiyonum var. Kendim de gravürler yaptım. 'Gelenekten yararlanan ama çağdaş yapıtlar.' Hep böyle söylenir değil mi, bir sanatçıyı övmek gerekince. Bu değil şimdi size anlatmak istediğim. Çalışmayı sonraya bırakın. Henüz otuzunda bile yoksunuz. Kızlarla gezin. Sinemaya gidin. Her şeyi tüketince çalışırsınız." Bir an durdu, sonra: "Size daha doğrusunu söyleyeyim mi? Kendiliğinden öğrenilir hayat. Bir yaşa geldiğinizde düşüncelerinizin öylesine olgunlaştığını göreceksiniz ki, 'İşte,' diyeceksiniz, 'şimdi yaşamış olduğumun ne anlama geldiğini anlıyorum.' En güzeli de bu değil mi?"

"Bir karşıtlık var burada," dedim, onun konuşmasını durdurmak için. "Bir uyuşmazlık, bir çelişki. Erken öleceğimi sanıyorum. Bana öyle geliyor ki, bugün çalışmaz da tarihsel oluşumu kavramazsam, daha büyük bir umutsuzluk ölüme götürecek beni."

"Ah, bu her şeyi akılla kavramak isteme hastalığı," dedi yaşlı adam. "Çağdaş hastalık. Eskiden bu kadar yaygın değildi bu davranış. Trenler kentleri bağlamıyordu daha birbirine. Düz ovada yayılmış küçük kasabalar vardı. Bir kasaba bile denemezdi onlara. En çok bir araba –yaylı bir araba– bağlardı onları birbirine. Sakin, dümdüz ova, çiftliklerinde yaşayan tutkulu insanlar. Doğanın içine yayılmış duygular. Sakin, dingin bir yaşam." Birasını ağır ağır içiyordu. "Beni yanlış anlamayın. Epeyce bir zaman ben de araştırmaların ardı sıra koştum."

Demiryolları yeni yeni kuruluyordu o süre. Sağlam, bilek kalınlığında raylar üzerinde yuvarlanacak vagonları görebilmek için sabırsızlanıyorduk. Kömür dumanı sardı her yanı. Komşu ülkelerden, makine alanındaki ilerlemelerle ilgili haberler doldurdu gazeteleri. Tutkulu bir 'sosyalist' olarak sokak çatışmalarına bile katıldım. Amaçlanan şeyin altında, çok geniş bir rastlantılar alanı da olduğunu sezmiyor değildim. Böylece umuttan umutsuzluğa yuvarlanıyor, sonra yeniden değişiyordum. Bir elimi yaşamdan çekmedim. Ama iyi ki öyle de yapmışım. Yaşanan ne olursa olsun, evlenmeler, kahvelerdeki yaşam, arkadaşlar, metresler, yolculuklar, şık giyinmeye özenmeler, politikaya bulaşma, içki, zaman zaman gösterişi sevme, oluşan bu kentin büyük salonlarında görülme... Ama her şeyi oluruna bıraksaydım ne değişirdi ki sanki? Belki daha az sevilirdim, ilgi çekici olmazdım belki. Belki biraz daha bönce tüketirdim hayatımı. Fakat şimdi, yetmiş yaşına geldikten sonra

hepsi bir benim için. Biranızı için. Zaman geçti. Her şey bu ovaya yayılıp duran kentler gibi çoğaldı."

Yaşamım kısa bir yaşam olmadı. Ama ondan hatırlayacağım çok az şey kaldı geriye. Hemen hemen şu sırada anlattığım kadar bir şey. Küller... Yaşamdan artakalan küller.

Oradan yurduma döndüm. Sonra gene oralara gittim. Gene oralardaydım. Ardından gene doğup büyümüş olduğum kentte. Böylece sürdü durdu bu.

Böylece yaşamım tuhaf bir yaşam oldu. Yaşadığımız dünyada, tuhaf olmayan yaşam var mıydı?

Son yıllarımı orada kalarak mı geçirdim, yoksa yeniden evimin bulunduğu yere dönmüş müydüm? Bunu açık seçik hatırlamıyorum.

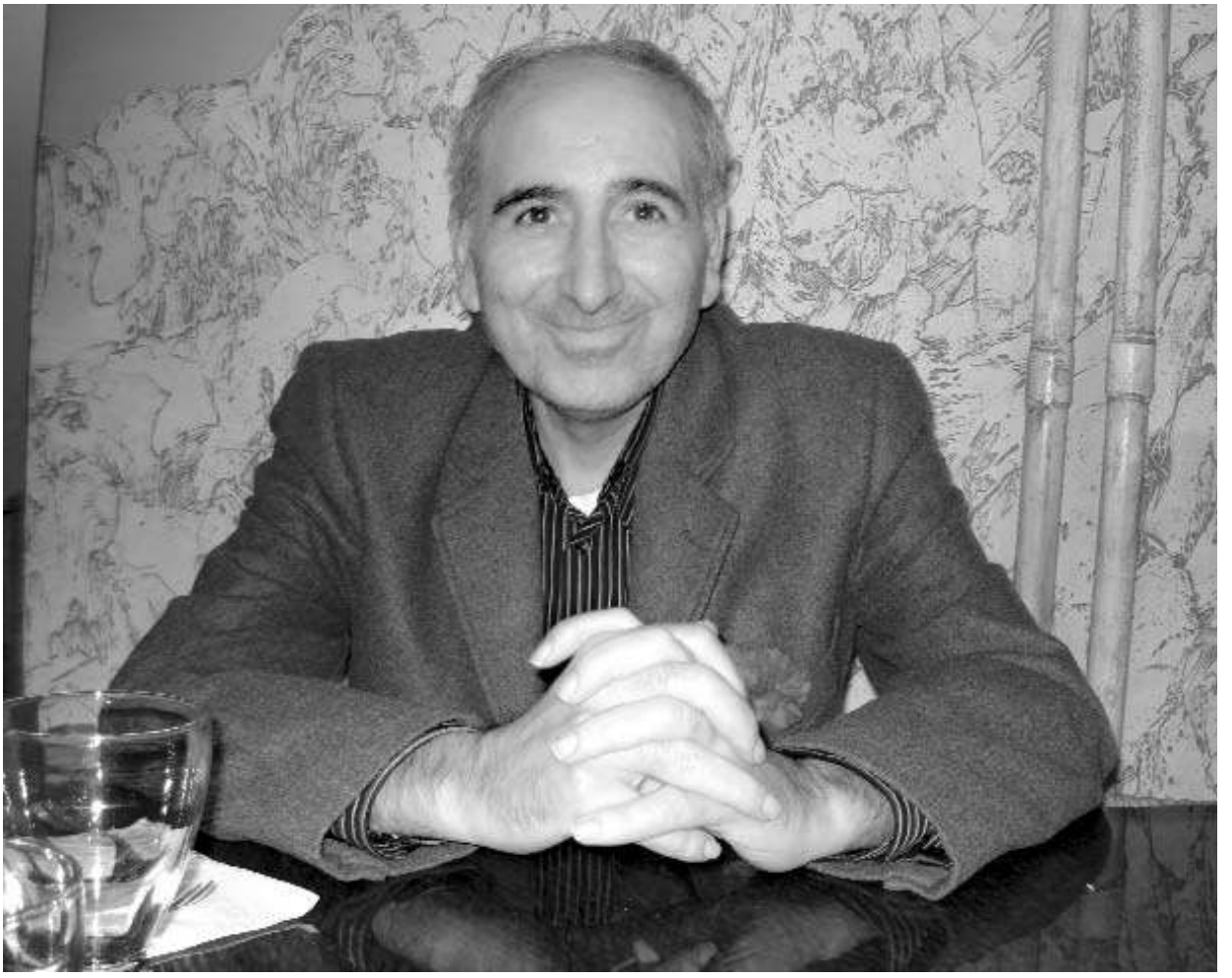
Kendi kentime döndüğümde değişen hiçbir şey olmadığını hayal meyal hatırlıyorum. Gençlik yıllarında aklımı dolduran sorular kimi zaman kafamın içinde silikleşti; kimi zaman da yeniden belleğime baskın vermek istediler. Fakat bulabildiğim karşılıklar hemen hemen hep aynıydı. Orada ya da burada bulunmak insana sınırları olmayan sonsuz bir genişlikle olanaklar sunuyormuş gibiydi; öte yandansa başınızı biraz çevirip baktığınızda duvarlarla çevrili dar bir alanda dönüp durduğunuzu görüyordunuz:

Kendi hapishanenizdeydiniz.

Böylece yıllar geçti. Her şey hemen hemen aynı kaldı.

Orada kalışım da düşseldi. Bana ait olmayan bir yabancılığın içindeydim. Daha doğrusu, düşününce, bunun sadece kendimden doğan bir yabancılık olmadığını görüyordum. Sadece yabancı olmanın verdiği yabancılık da değildi bu. İçinde yüzülen denizin, soluk alırken alıp verilen havanın kendi doğasında olan bir yabancılıktı sanki. Kuşkusuz yaşam devam ediyor, yaşamak için gerekli ilişkiler kuruluyordu. Her şey yavaş olsa da uzayıp hareket ederek kendi yerini buluyordu. Ama esen rüzgârda insanın içine işleyen bir şey yoktu. Doyumsuz vücut yorulunca doyumsuzluğunun etkilerini yitirerek rahat bir uykuya dalsa da, uyandığında onu bekleyen dünya, tutkuların silinmiş olduğu, solgun bir dünya oluyordu. Ama sokaktaki yaşam sürecekti. O insana çok az gerekliydi ama, sen de ona çok az gerekliydin. Böylece ince bir gerçek hayat bağlantısı vardı aranızda. Birbirine pek de gerekli olmayan iki cismin –yaşamla senin varlığının– ölüdoğa içinde yan yana bulunması gibi bir şeydi bu. □

1961-62

MEHMED UZUN
Küllerinden doğan dil ve edebiyat

Mehmed Uzun'un yeterince anlaşıldığı söylenemez. Uzun süren suskunluğunu bozup kendi kozasının karanlığında ürettiği kumaşları ortaya serdiğinde bile uzaktan bakıldı ona. Oysa o bütün yanılsamaları bozup, bir dili ve romanını küllerinden yeniden yaratmaya çalışıyordu. Yüz yıldır demir sandıklarda kilitli tutulan bu insanlığın en eski dillerinden birine yeniden kavuşmanın yolu sözcüklerin büyüsünü keşfetmekti elbette. Mehmed Uzun, Şeyhmus Diken'in *NotosÖykü* için yaptığı söyleşide, Kürtçeyi modern bir edebiyat dili olarak yeniden yaratma yazgısıyla yaşayan bir entelektüel yaratıcı olarak konuşuyor.

ŞEYHMUS DİKEN

Sevgili Mehmed, istersen çok merak edilen bir soru ile başlayalım: Mehmed Uzun yazarken yöntem olarak nasıl çalışır? Sadece bir metne, romana mı odaklanır? Yoksa araya başka yan metinler de karışır mı? Araya başka çalışmalar da müdahil olur mu?.. Bir de romanlarında şahsiyetlere çok önem veriyorsun. Mesela Bedirhaniler, Memduh Selim Bey, Cemilpaşazadeler gibi. Romanlarını okurken bu şahsiyetlere ve ailelere bu denli detaylı yaklaşımının okurlarca çok heyecan verici bulunduğunu biliyorum. Romanlarının yazımı sürecinde bu detaylı bilgilere de ulaşmak için nasıl bir yol, yöntem izliyorsun? Bu da çok merak edilen bir soru...

Romanlarımın yazımına başlamadan önce uzun bir araştırma, inceleme ve etüt devresi yaşıyorum. Bu süre en kısa iki üç yıl, en uzun da on beş yıl gibi bir zaman dilimini bulabiliyor. Mesela *Dicle'nin Sesi* ikilemesi on beş yılımı aldı. 1985'lerde bu romanımla ilgili araştırmalara başlamıştım. 1990'ların başında da yazmaya başladım. Ben bu inceleme ve araştırma dönemleri olmadan romanlarımı yazmıyorum. Çünkü romanlarımın tümü böyle bir ön çalışmayı zorunlu kılıyor. Romanda en önemli özellik; okurun okuduklarını canlı olarak hissedebilmesidir. Bunu da yazarın verebilmesi için, yazarın arka planının çok güçlü olması gerekir. Konuya mutlaka hâkim olması şart. Neyi, nasıl yazacağını çok iyi bilmeli. Yani çok iyi bilgi birikimine ihtiyaç var. Bu bilgi birikimi olunca yazarın işi daha da kolaylaşmış oluyor. Tabii ki iyi bir yazar bu bilgilerin tümünü romanında kullanmaz. Romanı için önemli ve gerekli olanları alır, seçer ve kullanır. Ama o bilgi birikiminin tümden oluşu yazara büyük bir güçtür, destektir.

İşte o araştırma, inceleme ve etütlerin yanında, bir de, ben romanın geçtiği mekânları görmek isterim. Ve bu isteğimi gerçekleştiririm de. Hatırlarsın, birini seninle yapmıştık. *Dicle'nin Sesi* ikilemesini yazmadan önce Dicle ile ilgili araştırmaları yaptım. Birçok seyyahın güncelerini, anılarını okudum. İngiltere'ye British Museum'a birkaç kez gittim. Orada çok önemli belgeler ve kültür mirası vardı. Onlara bakıp notlarımı aldım. Paris'te uzun süre çalıştım. Ama yine de bütün bunlar yetmedi. Epeyce arşiv taraması yaparak kitap, belge okudum. Bir de mekân araştırması yapmak gerekliydi. Onun önemli bir bölümünü de gerçekleştirdim.

Mesela Dicle'yi romanda aktığı gibi görmek üzere seninle birlikte Cizre'ye gittik. Hem de en zor dönemlerde ismimi de gizleyerek gitmiştik, hatırlarsın. Orada o mekânı, Mir Bedirhan'ın kasrını görmek ve bir de Dicle'nin oradaki akışını izlemek, ayrıca kasırla Dicle arasındaki o alanı görmek, güneş nasıl doğudan batıya geçiyor, Dicle'ye nasıl yansıyor bütün bunlar görülmeliydi. Ondan sonra biliyorsun roman açıldı. Ben romana daha hâkim hale geldim. Daha rahat yazabildim.

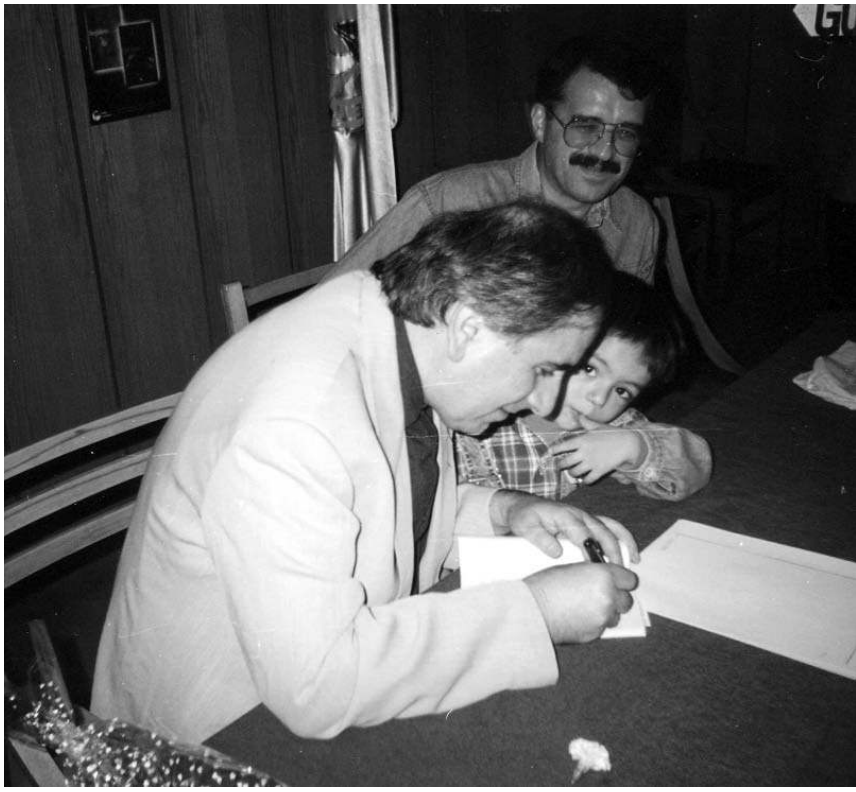
Kader Kuyusu'nda da aynısını yaptım. Üç dört kez Şam'a gittim. Halep'e, Banyas'a ve daha başka birçok şehre gittim. *Yitik Bir Aşkın Gölgesinde* yine öyle oldu. Kahramanlarımın bir bölümü eski zamanda yaşadıkları için onların eski evlerini, gidip oturup demlendikleri meyhaneleri, kahvehaneleri, restoranları, otelleri ziyaret etmek önemliydi. Bunu önemsiyor ve yapıyorum. Böylelikle roman da yavaş yavaş olgunlaşmış ve hazırlanmış oluyor.

Ben bir romanı yazacağım diye karar verdiğimde; sadece kafamda taşımam onu, defterler de tutmaya başlarım. Çünkü, "Hafızayı beşer nisyan ile maluldür" derler. Bir süre sonra o yoğunluk içinde çok önemli bulduğun sözleri unutmak mümkün olabiliyor. Dolayısıyla o defterleri tutmak çok önemli. Cümleler, paragraflar yazarım. Okuduğum belgeler, dokümanlar, romanlar ve diğer kitaplardan işime yaraya-

Dicle'yi romanda aktığı gibi görmek üzere birlikte Cizre'ye gittik. Hem de en zor dönemlerde ismimi de gizleyerek gitmiştik, hatırlarsın. Orada o mekânı, Mir Bedirhan'ın kasrını görmek ve bir de Dicle'nin oradaki akışını izlemek, ayrıca kasırla Dicle arasındaki o alanı görmek, güneş nasıl doğudan batıya geçiyor, Dicle'ye nasıl yansıyor bütün bunlar görülmeliydi.

cak yerleri not alırım. Her romanın ardından en az üç dört defter dolusu not geriye kalır. Bütün bu hazırlıklardan sonra romanı yazmaya başlarım. Yazmaya başladıktan sonra da mutlaka sıkı bir disiplin uygularım. Bu sıkılık diğer dönemlerin aksine ciddi bir sıkılık olur. Yazmaya başladığımda tam bir rahip gibi yaşarım. Sabahın sekizinden akşamın beşine kadar, bazen de akşamın sekizine, dokuzuna kadar çalıştığım günler olur. Bütün hayatım artık yazı olur. Yaşamım yazmaya konsantre olur. Tabi sadece yazmakla olmaz. Yazdıklarımı sık sık da okurum. Az yazar, ama çok okurum. Yazdıklarımın bir bölümünü de o okumalarımda eler, tararım. Çoğu kez o okumalarda beğenmediklerimi atarım. Yazarken okumanın büyük bir yararı var. Böylelikle metin arınmış olur. O okumalarda ister istemez arzulanmayan yerler de temizlenerek arınır. Olabildiğince duru, az ve öz şiirsel sözcüklerle roman yazmak için yazdığın metni devamlı okumakta fayda var. Ben bunu hep yaparım. Sabah yazmaya başlamadan, bir gün evvel yazdıklarımı okurum. Düzeltmelerini yaparım. Sonra o gün yazacaklarımla ilgili akşamdan hazırlanmış notlarımı gözden geçirir ve yazmaya başlarım.

Araştırma ve inceleme sürecinde önem verdiğim iki şey var. Onları da paylaşmam gerekir. Birincisi, romanın kurgusunun oluşması, olgunlaşması meselesi. Romanla ilgili kafamda bir düşünce vardır ama bunun bir olay, bir kurgu haline gelmesi gerekir. Tarih, tarih olarak yazılırsa edebiyat olmaz. Sosyolojik bir araştırma olarak da yazılırsa edebiyat olmaz. Edebiyatın kendisine özgü kuralları vardır. Düşünceler o kurallara uygun hale getirilmelidir. Buna paralel olarak kahramanlar da olgunlaşmalıdır. Ete, kemiğe bürünmelidir. Ve onlar benim birer parçam haline gelmelidir. İşte ondan sonra ben onlarla birlikte yaşarım. Nasıl çocuklarımla, ailemle, arkadaşlarımla yaşıyorsam, kahramanlarım da benim çalışma odamda devamlı olarak benimle birlikte yaşar. Onları canlı ve yaşayan varlıklar olarak hissederim. Onlarla devamlı diyalog içinde olurum. Bunun büyük faydasını görürüm. Kahramanların okura canlı görünebilmesi, okurla sıkı ruhi ve düşünsel ilişki kurabilmesi için bu zorunludur. Bunun yanında ikinci olarak da dil benim için çok önemlidir. Dil, üslup, teknik konusunu da unutmamak gerek, çok önemli.

Mehmed Uzun, Şeyhmus Diken ile birlikte, kitaplarını imzalıyor.

Araştırma, inceleme döneminde bunlar da bir formata oturuyor. Romana hangi dil daha uygundur? Ben dil derken Kürtçeden söz etmiyorum. Roman dilinden söz ediyorum. Hangi dil, hangi üslup, hangi teknik daha uygundur, onu olgunlaştırıyorum. Dilin şiirsel ve anlaşılabilir olmasına çok özen gösteriyorum. Yalın ama olabildiğince güçlü bir dil. Teknik olarak da şimdiye kadar kimsenin denemediği, dünyada bile kimsenin denemediği teknikleri denemeye çalışıyorum. Bunlar kendime göre bulduğum teknikler. İşte o romanı yazmaya başlamadan önceki süreç bu teknikleri bulmama da yardımcı oluyor. Üslupta da mekânın ve kahramanların belirleyici bir rolü var. Onlara uygun bir üslup yaratmaya çalışıyorum.

Bütün bu nedenlerle benim yazarlığımı kimileri şu veya bu şekilde bir başka ekole yamamaya çalışabilir. Ama ben kendimi herhangi bir ekole ait hissetmiyorum. Bütün ekollerden de yararlanıyorum. Etkileniyorum. Dünyada hangi yazarın ne yazdığını bilirim, çünkü hepsini okuyor, izliyorum. Dergilerde yazdıklarını, kitaplarını sürekli takip ediyorum. Bu izleme bana büyük destek sağlıyor. Böyle bir birikime de kesin olarak ihtiyaç var. Devamlı olarak merak, araştırma, bilme dürtüsü aynı zamanda bana evrensel bir duygu

da veriyor. Evrensel bir yazar olma duygusu veriyor. İyi edebiyat ancak evrensel yazar olma duygusu ile olur. Ben buna çok inanıyorum.

Yereli yazmak çok önemlidir. Ama yereli evrenselleştirebilmek çok daha önemlidir. Asıl bunu gerçekleştirmeyi becerenler büyük yazarlardır. Gunter Grass'ın büyüklüğü ***Teneke Trampet***'i, Marquez'in büyüklüğü ***Yüzyıllık Yalnızlık***'ı yazmasındandır. Kendi lokal, yerel, kendilerine özgü vakalarını, hikâyelerini, serüvenlerini; evrensel bir roman haline getirebildikleri için büyük yazar olmuşlardır. Evrensellik asla bizim unutmamamız gereken bir özelliktir. Nerede yaşarsak yaşayalım eskisi gibi taşra, periferi ilişkisi yok. Diyarbakır'dan bütün dünyaya ulaşmak mümkün. Bütün dünyayı da Diyarbakır'a getirmek mümkün. Bilgisayar var, internet var. Her şey çok rahat hale geldi. Dolayısıyla taşralılıktan, periferide olma duygusundan kurtulmak lazım…Ben eninde sonunda iyi romanın dünyaya ulaşacağına inanıyorum.

Bir de araya başka metinler giriyor mu diye sormuştum. Ama anlaşılan girme şansı yok gibi...

Yok hayır, girmiyor. Ben roman çalışırken prensip olarak mülaka vermiyorum, televizyonlara çıkmıyorum, seminerlere, konferanslara gitmiyorum, davetlere katılmıyorum.

Biz Kürtler çok şanssız bir milletiz. Ve o milletin de şanssız evlatlarıyız. Başkalarının uzun yıllar önce yaptıklarını bizler yeni yeni yapmaya çalışıyor, yapıyoruz. Çok geriden izliyoruz. Ben hep kendimle ilgili olarak bir maratoncu örneğini veririm. Avrupa'da bana sıkça sorulur: "Sen bütün bu işleri nasıl yapıyorsun?" diye. Uzun bir süre önce başlamış 42 kilometrelik maratonun koşucusu olarak kendimi gördüğümü ifade ederim. Görevim benden önce yol almış olanlara yetişebilmek. Hatta onları geçebilmek. O nedenle bir Türk, bir Fars, bir Arap yazarının yapması gerekenin en az yüz katını biz Kürt yazarlar olarak yapmak zorundayız. Tabii ki bilgi birikimine ulaşmak için, evrensellik duygusunu yakalayabilmek için ve iyi romanlar yaratabilmek için bu gerekli.

İşin büyüsü bozulmasın diye!

Evet aynen öyle, işin büyüsü bozulmasın diye. Çünkü romana bir süre ara verildiğinde tekrar romana dönmek zor. Konsantrasyonun, o büyünün bozulmaması çok önemli. Kendi odanızda bir dünya yaratıyorsunuz. O dünyanın bozulmaması için alabildiğine romana adapte olmak gerek. Bir yerde ve tek başıma kalmaya çalışıyorum. Çocukları bile çoğu zaman görmüyorum. Evden başka yerlerde tek başıma çalışıyorum. O da doğal olarak uzun bir süreyi alıyor. Oturup da bir iki ayda roman yazan birisi değilim.

Sevgili dost, bu kadar zor bir işi yaparken Kürtçe yazmak, özellikle romanlarında Kürtçede ısrar etmek avantaj mı, dezavantaj mı senin cephenden?

İlk başlarda çok zordu. Dezavantajdı. Çünkü okuyucusu yoktu. Doğru dürüst bir imla kılavuzu bile yoktu. Büyük antolojileri, ansiklopedileri yoktu. Her şeyden önemlisi sözcükler yoktu. Eğitim dili olarak yasaktı. Kamu dili olarak yasaktı. Entelektüel dil olarak yasaktı. Kürtçe böyle bir dil işte. Bir de elbette bizim bir modern edebiyatımız vardır. Ama bunu öteki milletlerin edebiyatları ile karşılaştırdığımızda onlar kadar güçlü olduğunu iddia edemeyiz. Elimizde son derece sınırlı modern edebiyat örnekleri vardı. Bütün bu koşullarda Kürtçe yazmak çok zordu. Her şeyden önce Kürtçe bir modern edebiyat dili kurmak gerekiyordu. Bu bile başlı başına çok büyük bir emek gerektiriyordu. İlkin üniversitelerde, enstitülerde, akademilerde dil öğrenilmesi gerekiyordu. Ardından dünya edebiyatını yakından bilmek gerekiyordu. Sonra Kürtçeyi, Kürtçenin inceliklerini bilmek gerekliydi. Kürtçenin zenginliklerinin çok büyük bir bölümü ne yazık ki diri diri gömülmüş ve üzeri betonla kapatılmış durumdaydı. Onları tek tek çıkarmak gerekliydi. Bu konularda bana dengbêjlerin büyük yararı oldu. Sözlü edebiyat geleneğinin bana büyük yararı oldu. Kürt klasiklerinin bana büyük yararı oldu. Bir de benden önce yazmış yazarların büyük yararı oldu. Bütün bunların hepsini elimden geldiğince taradım. Oralardan çok fazla sözcük, idyom, atasözü, Kürtçenin doğru kullanımına ilişkin bilgiler elde ettim. Ve böylelikle modern edebiyat dilinin yaratılması için gerekli altyapı oluştu. Bunun oluşması

Mehmed Uzun 1953'te Siverek'te doğdu. 1977de İsveç'e gitti, geçen yıla dek orada yaşadı. Kitapları yirmiye yakın dilde yayımlandı. İsveç Yazarlar Birliği, İsveç Pen Kulübü ile Uluslararası Pen'de çalıştı. *Aşk Gibi Aydınlık Ölüm Gibi Karanlık* romanı ve *Nar Çiçekleri* adlı deneme kitaplarıyla ilgili olarak 2001'de yargılandı. Aynı yıl Türkiye Yayıncılar Birliği'nin Düşünce ve İfade Özgürlüğü Ödülü'nü, roman sanatına ilişkin belirleyici katkılarından dolayı Berlin Kürt Enstitüsü Edebiyat Ödülü'nü, yarattığı edebiyat ve sözün özgürlüğüne ilişkin duruşu nedeniyle İskandinavya'nın en önemli ödüllerinden olan Torgny Segerstedt Özgürlük Kalemi Ödülü'nü ve 2002'de İsveç kültür yaşamına sunduğu değerli katkılarından dolayı İsveç Akademisi'nin Stina-Erik Lundeberg Ödülü'nü aldı.

gerekliydi. Öyle bir dil ki, bugünün okuyucusuna, yani hem Kürt, hem Türkiye, hem de dünya okuyucusuna hitap edebilecek modern ve açık bir dil olmalıydı. Ben işte böyle bir dilden söz ediyorum. Bunun için ciddi bir transformasyon gerekiyordu. Çünkü Kürt dili kapalı topluma ait bir dildir. Bilinen koşullardan dolayı orada kalmıştır. Ne yazık ki bu böyle! O dille roman yazmak mümkün değildi. Klasik edebiyatın diliyle roman yazamazdım. Dengbêjlerin diliyle folklorik roman yazabilirdim ama modern roman yazamazdım. Konuşulan günlük dille de modern roman mümkün değildi. Ama bütün bunların harmanlanması ile, sözünü ettiğim o evrensel bilgilerle birlikte yeni bir roman dili kurmak mümkün olurdu. Tabii ki Kürtçe'de… Elbette bunda benden önce yapılmış bütün çalışmaların büyük katkısı var, onları minnetle anıyorum.

Saydığım bu dezavantajlardan sonra bu durum bir avantaja dönüştü. Bugün dünya edebiyatının ciddi bir buhran içinde görüyorum. Fransız, İngiliz, Anglosakson edebiyatını ve bölgedeki edebiyatı yakından izliyorum. Dünya edebiyatını da… Dünya edebiyatının bu buhran içinde olmasında, pazarın büyük sorumluluğu var. Ne yazık ki edebiyat bir pazar metaı haline getirildi. Bir araba ya da inşaat endüstrisi gibi oldu. Bu durum edebiyatın olmazsa olmaz koşulu olan, "insani olmak, insana hitap etmek" önceliklerini çok geri plana attı. Mesela Fransız edebiyatı büyük ölçüde yatak odasına sıkışmış durumda. Anglosakson edebiyatı şimdilerde periferiden gelen gençlerden medet umar durumda. Onlar belki gelişir edebiyat yapar diye. Amerikan edebiyatı da bu durumda, son derece popüler çizgide.

Kürt dili kapalı topluma ait bir dildir. Bilinen koşullardan dolayı orada kalmıştır. Ne yazık ki bu böyle! O dille roman yazmak mümkün değildi. Klasik edebiyatın diliyle roman yazamazdım. Dengbêjlerin diliyle folklorik roman yazabilirdim ama modern roman yazmazdım. Konuşulan günlük dille de modern roman mümkün değildi. Ama bütün bunların harmanlanması ile, sözünü ettiğim o evrensel bilgilerle birlikte yeni bir roman dili kurmak mümkün olurdu.

Kürtçenin bütün bu kirliliklere, pisliklere bulaşmamış saf bir yanı var. Alabildiğine yalın ve saf bir dil. Bir de yazılı olarak yasaklı olduğu için bütün anlatılarını sözlü olarak yapmış. Ve o anlatıların oluşmasında bu sözlü edebiyatın devamlı tekrarları dili alabildiğine yalın hale getirmiş. Biz buna Kürtçede "Zelal", yani berrak, duru diyoruz. Yalandan, ekonomik kaygılardan, pazar kaygısından son derece uzak bir dil. O nedenle Kürtçe yazarken bugün artık ben kendimi çok avantajlı bir yazar olarak hissediyorum.

Yine sözlü edebiyatın bir başka özelliği de doğrudan anlatımdır. Dinleyiciye doğrudan ulaşabilme yeteneğidir. Şimdi bir Amerikan romanını okuduğunuzda olayla bağlantı kurabilmek için en az 200 sayfa okumanız gerekiyor. İş bu denli çığırından çıkmış durumda. Fakat Kürtçenin durumu böyle değil. Kürtçe, doğrudan olarak dinleyicisine ulaşabilen bir dil. Benim yapmaya çalıştığım, okuyucunun ruhuna doğrudan ulaşmak, bunun dilini yakalayabilmek. Ben zamanla yaşamış bazı Kürt aydınlarını romanlarımın konusu yaptım. Ama şunu da belirteyim ki; bunlar okunurken roman olarak okunmalı. Özellikle Kürt okuyucularının bu kadar yürekten etkilenmelerinin sebebi bütün o şahsiyetlerin okuyucunun gönlüne, ruhuna ulaşmış olmasıdır. Bu da benim için Kürtçe'nin büyük bir avantajıdır. Yalınlık, duruluk, samimiyet. Yalandan, dolandan, sahtekârlıklardan uzak bir dil yaratabilme konusunda Kürtçe bana çok büyük bir avantaj sağladı.

Mehmed Abi, genel olarak edebiyatta, özel olarak da Kürt edebiyatında metin türleri sana göre yeterli mi? Eksik ya da yetersiz gördüklerin var mı? Mesela sen daha çok roman yazıyorsun? Kısa öyküye, şiire, denemeye ve diğerlerine baktığımızda bir boşluk görüyor musun?

Bütün alanlarda büyük bir boşluk var. Romanı da buna katabiliriz. Ben roman yazıyorum ama, Kürt romancılığının çok zengin olduğunu söylemek mümkün değil. Yeni yeni çabalar var. Onları çok takdirle karşılıyorum. Fakat henüz işin çok başındayız. En çok da üzerinde durmamız gereken modern edebiyat yaratmaktır. Modern edebiyat yaratmanın ayakları vardır. Roman, bunun ana sütunudur. Bütün dünyada bu böyle olmuştur. İyi romanlara kavuşmuş bir dil asla ölmez. İyi romanlara karışmış bir uygarlık zenginleşir.

İyi romanlara kavuşmuş mazlum bir milletin geleceği parlaktır, aydınlıktır. Ama romanın yanında mesela deneme de çok önemlidir. Felsefi ve entelektüel gücü, kapasiteyi yükseltmek, yaratıcı gücü artırabilmek için denemeye çok büyük ihtiyaç vardır. Piyese ihtiyaç vardır. Modern şiire ihtiyaç vardır. Bunlar modern edebiyatın ayaklarıdır. Ben bunların büyük eksikliğini görüyorum.

Tabi bu alanlarda da çeşitli örnekler var. Fakat ben bu örnekleri son derece yetersiz biraz da komşulardan etkilenmiş olarak görüyorum. İyi bir denemenin Kürtler arasında ve dünyada yer edinebilmesi için, çok orijinal olması gerekir. Kendine özgü olması gerekir. Araplardan, Türklerden, Farslardan esinlenerek onların yazdığı türden şiirler yazmak, denemeler yazmak edebiyatımıza yeni bir şey katmayacaktır. Güçlü bir çıkış olmayacaktır. Bizi zenginleştirmeyecektir. Benim her fırsatta ısrarla sözünü ettiğim o zenginliği sağlayamayacaktır. Çok özgün olmalı ve özgün olması için de her türlü olanak var.

Kürt bölgesinde, ülkesinde her şey var. Çok zengin bir tarih, kültür mirası, uygarlıklar geliş gidişi var. Günümüzde bile her ailenin yaşadığı dramdan çok önemli denemeler çıkarılabilir. Her bireyin ya da her çocuğun ilkokulda yaşadıklarından çok önemli metinler çıkabilir. O bakımdan çok ama çok zenginiz… Fakat bunları önemli ve dünya için de gerekli, denemeler, piyesler, şiirler haline getirebilecek entelektüel, edebi birikimimiz az. Bu birikimi yoğunlaştırmak lazım.

Kendimden örnek verirsem, eğer ben Avrupa'ya çıkmasaydım, Avrupa dilleri, kültürleri, uygarlıkları, edebiyatıyla yoğun ilişki kurmasaydım, onların parçası haline gelmeseydim, büyük ihtimalle bu romanları bu şekliyle yazamayacaktım. İşte bu nedenle o sözünü ettiğim birikim çok önemli ve zorunlu. Özellikle gençleri buna teşvik etmek lazım. Bütün bu alanların, sahaların yavaş yavaş dolmasıyla modern bir Kürt edebiyatının da güçlendiğinden o zaman söz edebiliriz. İşte asıl o zaman o edebiyat dünya için de önemli hale gelebilir.

Ben Kürtlerin ve Kürt edebiyatının dünya için çok önemli olduğuna inanıyorum. Bu pazar metaı haline gelmiş koşullardan dolayı, Kürtlerin çok farklı ve orijinal sesleri olduğuna inanıyorum. Ama yine tekrarlıyorum bunu kurallarına uygun olarak yapmak gerekiyor. Kurallarına uygun yapmak konusunda fazlasıyla bilgi eksikliğimiz var. Onları hızla tamamlamak lazım…

Mehmed Uzun Süryani Metropoliti Saliba'dan Mezopotamya Gazeteciler Cemiyeti'nin verdiği ödülü alırken. 26 Aralık 2006, Kızıltepe.

Mehmedciğim, hazır bu süreci konuşuyorken, iyi örnekler ve çok daha iyi örneklerin olması için de çabalar var derken, bu çaba içinde irili ufaklı edebiyat ödüllerini nereye oturtmak gerek? En zirvede ve bir yönüyle de popüler olan Nobel Edebiyat Ödülü dahil. Biz bu ödüllerin neresindeyiz? Bu ödüllere, edebiyat ödüllerine nasıl bakmak doğru? Veya daha doğrudan olursa, Mehmed Uzun edebiyat ödüllerine nasıl bakar? Hem bir Kürt yazarı kimliğiyle, hem de genel manada yazar kimliğinle...

Ödüllerin edebiyatın gelişmesinde katkıları, etkileri büyük. Ben buna inanıyorum. Ödüller yazarı teşvik eder. Ödüller edebiyat pazarının oluşmasını sağlar, canlandırır. Yazarla okuyucu arasındaki ilişkiyi geliştirir. Yazar-okuyucu-eleştirmen üçgeni çok önemli, onun bütünleşmesini sağlar. Bu yönüyle ödüllerin olması çok çok yerinde. Bütün dünya da buna çok önem veriyor. Bütün ülkelerin kendilerine göre ödülleri var. İspanyolca konuşan dünyanın Cervantes Ödülü var. Fransa'nın ünlü Goncourt Ödülü var. İngilizlerin, İrlandalıların ödülleri var. Rusların var. Ne yazık ki Kürtlerin henüz böyle ödülleri yok. O da olur. Son dönemde demin anlattıklarıma paralel olarak, yani edebiyatın pazar metaı haline geldiği konusuna paralel olarak, edebiyat ödüllerinde de ciddi bir yozlaşmanın olduğunu görüyoruz. Yayınevleri, yazar ajansları tarafından kendi yazarlarıyla ilgili çok ciddi manüplasyon, lobi çalışmaları yapılıyor. Bu lobicilik faaliyetlerinde büyük paralar dönüyor. Çok agresif ve saldırgan tutumları var. Her tarafı etkilemek istiyorlar. Ödül dağıtan bütün komiteleri, kuruluşları etkilemek ve ödülü kendi yazarlarına kendi yayınevlerinin yazarlarına verdirmek için her şeyi yapıyorlar. Bu ciddi bir tehlike. Buna karşı durmak gerekli. Çünkü böyle olursa ne yazık ki, popüler edebiyat kaliteli edebiyatı boğacak. Benim için dikkate alınması gereken kaliteli edebiyattır, popüler edebiyat değil. Kaliteli edebiyat da bir davası olan edebiyattır. Davası olmayan bir edebiyat kaliteli edebiyat olamaz. Mazlumu, zorda olanı, baskı altında olanı gözetmeyen, onu anlatmayan onlara umut vermeyen edebiyatın kaliteli olması mümkün değildir. Büyük yazarların hepsi buna çok büyük önem vermiş edebiyatçılardır. Mesela Kafka bu işin en uzağında gibi görünür, ama Kafka'nın bütün derdi, horlanmış, aşağılanmış insanın dramını anlatmaktır. Proust kendi şahsını anlatıyormuş gibi görünür, ama Proust'un kitabı o dönem Fransa'sı için en önemli eleştiri kitabıdır. Bütün büyük edebiyatların böylesine büyük davaları olmuştur.

Şimdi bakıyorum da, o soylu davadan bir kopuş var. Sözgelimi hoşgörü, dayanışma, mazlumların sesini duyurma, mazlumların sesi olma gibi sözler yazılar neredeyse artık alayla karşılanır hale geliyor. Bu çok büyük bir tehlike. Benim umudum bu ödül veren kurum ve kuruluşların bunlardan etkilenmemesi. Kaliteli edebiyat dünyanın atardamarıdır. İnsanlığın atardamarıdır. Ben böyle görüyorum. Nobel Edebiyat Ödülü'ne gelince, benim ***Ruhun Gökkuşağı*** isimli bir kitabım var. Orada kendi yazarlık serüvenimi anlatırken, Nobel ödülünü veren İsveç Akademisi'ni de biraz anlatıyorum. Benim İsveç'teki en yakın arkadaşlarım hep akademi üyesi oldular. Beni Kürtçe yazma konusunda teşvik eden, bana yardımcı olanlar da hep o akademi üyeleri oldu. Yoksa ben belki de İsveççe yazardım. Fakat onlar "hayır" dedi. O kitapta isimleri de var. Onlar benim Kürtçe yazmam konusunda ısrar ederken çok da haklıydılar. Şimdi onları daha iyi anlıyorum. Onların bir kısmı vefat etti. Bir kısmı da yaşıyor. Nobel komitesinin de başkanı, sekreteri ve bir üyesi benim yakın dostlarım. Onlarla devamlı görüşüyorum. Dolayısıyla o dünya ile ilgili söylediklerim ve yazdıklarım içerdendir, çok yakından biliyorum o dünyayı. Detaylarına girmek istemem, ama benim onlara önerilerim hep şöyle oldu: Kaliteli ve büyük edebiyata önem vermek. Yayınevlerinin, kitap ajanslarının edebiyat pazarlarının manüplasyonlarına karşı durabilmek. Yoksa zaten çok ünlü, çok para kazanan yazarlar nobelle de taçlandırılmış olacak. Popüler edebiyat yapmak büyük bir iş değil. Ama her şeye rağmen kaliteli edebiyat yapmak gerçekten çok zor bir iş. Kaliteli edebiyat yapmak, pazar düşünülmeden yapılan edebiyattır. "Ne kadar çok satılacağı" düşünülmeden yapılan edebiyattır. Mümkündür ki kaliteli edebiyatın okuru uzun bir süre 100-150 kitabı geçmez. Fakat bunda ısrar gereklidir. Bu insanlık için de gereklidir. Uygarlıklarımız için de gereklidir. Dünya için gereklidir. Nobel edebiyat ödüllerinin önemli bir bölümü de bu tür yazarlara verilmiş ödüllerdir. Sözgelimi Nobel'i birkaç yıl önce Macar Yahudisi Imre Kertész'e verdiler. Ödülü almadan önce Imre Kertész'in kitapları 150-200 adet satıyordu. Kitapları birçok ülkede de yayımlanmıyor ve tanınmıyordu. Fakat Nobel Edebiyat Ödülü'yle birlikte Kertész'de büyük bir patlama oldu. Önemli bir yazar haline geldi. Kitapları yüz binler satmaya başladı. Bu çok sevindirici bir olay. Bütün hayatı boyunca horlanmış, on beş yaşında Auschwitz toplama kampında kalmış, Macar nasyonalizminden fazlasıyla nasibini almış, devamlı baskı görmüş bir yazar. Ve yazabilmek için de sürekli başka işler yapmış. Kitapları çeşitli yayı-

nevleri tarafından yayımlanmayarak reddedilmiş bir yazarın Nobel alması çok iyi, çok önemli.

Sonra bir Çinli yazar Gao Ziyang ödül aldı. Onun önemli bir belirlemesi var. Bir mülakatında okumuştum. Sonra da bir kez öğlen yemeğinde birlikte olmuş ve kendisine sormuştum: "Edebiyatın sıfır noktası," diyordu. Yani hesap, kitap gözetmeden edebiyat yapmak, kaliteli edebiyat yapmak. Onun da kitapları çok az satıyordu. Kendi ülkesinde zaten yasaklıydı. Çin'de yasaklı bir yazardı.Kitaplarını Hong Kong'da yayımlıyormuş. Orada bile kitapları çok az satıyormuş. Nobel Edebiyat Ödülü'nün ona verilmesiyle çok önemli bir yazar olduğu anlaşılmış oldu. Buna benzer başka örnekler de var. Szazen Miloş diye geçen yüzyılın çok büyük şairlerinden biri vardı. Leh asıllı Polonyalı bir Amerikan göçmeni. Çok iyi şiirler yazmasına rağmen kimse onu bilmiyordu. Nobel ona verildi. Ve böylelikle dünya onu tanıdı. İşte anlatmaya çalıştığım politika bu, bu politika çok önemliydi.

Fakat son yıllarda bence bu politikadan sapma var. Daha popüler yazarları öne çıkarıyorlar. Oysa o popüler yazarların bu ödüle hiç ihtiyaçları yok. Bu ödüle kazandırdıkları ve kazandıracakları hiçbir şey de yok. Yani buradan sonuca vararak Nobel Edebiyat Ödülü *dünyanın vicdanı* olmak zorunda. Ve benim sözünü ettiğim kaliteli büyük yazarların hepsi de ödül törenleri konuşmalarında vicdandan, merhametten söz etmişlerdir. Çok zor durumda olan insanların sesi olmaktan söz etmişlerdir. Bunların en ünlüsü de William Faulkner'in Nobel konuşmasıdır. Kısa, öz, ama çok önemli bir konuşmadır. Zaten Faulkner'in konuşmasıyla birlikte Nobel Edebiyat Ödülü konuşmaları çok önemli bir hale gelmiştir. Benim arzum odur ki; umarım bu pazarların, ödülleri veren komiteleri, kuruluşları, akademileri, grupları manüple etme girişimine karşı duruşlar güçlenir. Ve ödül verenler de kaliteli edebiyatı savunurlar.

Mehmed kardeşim, kimi yazarlar var ki, sırça saraylarda durur. Çok da mesafelidirler. Hem kendi dışındaki herkese, hem de okura. Sayıları çok az olmakla birlikte, kimi yazarlar da vardır ki, çok sıcak ve içtendir. Okur onları her an kendinden hisseder. Ben tabii ki bu kategorilendirmeyi yaparken senin gibi uluslararası camiada ismi olan yazarları kastediyorum. Sen de bu yazarlardansın. Benim gözlemim Mehmed Uzun ile okurları arasında çok sıcak bir okur-yazar ilişkisi var. Bu özellikle senin tarafından düşünülmüş ve uygulanmakta olan bir tercih midir? Ve devamı: Bu bir avantaj mı, yoksa...

Ben bunu bir avantaj olarak yaşıyorum. Çok da mutlu oluyorum. Ve bunu tabii ki tercih ettim. Böyle olmasını istedim. Çünkü yasaklanmış bir dille yazıyordum. Yasaklanmış bir kimlikten söz ediyordum. Bizden çalınmış bir tarihi yazmaya çalışıyordum. Yok edilmiş bir hafızayı yeniden yaratmaya çalışıyordum. Bunların sahiplerini de en az benim kadar benim kitaplarımın, eserlerimin sahibi olmalarını istiyordum. Çünkü ben onlar için yazıyordum. Ve ben yazarken devamlı onları düşünüyordum. Gerçekten öyle… Hepimiz ölecek ve gideceğiz. Benim arzum öldükten sonra da eserlerimin insanlarım tarafından okunması, sevilmesi, değer bulması ve kendisinden bir parça olarak görmesidir. Buna önem veriyorum. Ve ben bu nedenle bölgeye sık sık geliyorum. Tabii her yere koşmam mümkün değil. Ama önemli gördüğüm, dayanışmada bulunmam gerektiğine inandığım yerlere mutlaka gidiyorum. Oralarda okuyucularımla karşılaştığımda, onlarla birlikte olduğumda çok mutlu oluyorum. Onlardan çok şeyler de öğreniyorum.

Yasaklanmış bir kimlikten söz ediyordum. Bizden çalınmış bir tarihi yazmaya çalışıyordum. Yok edilmiş bir hafızayı yeniden yaratmaya çalışıyordum. Bunların sahiplerinin de en az benim kadar benim kitaplarımın, eserlerimin sahibi olmalarını istiyordum.

Benim yazarlık felsefemde, yazarın insan için yazdığını unutmamak gerektiğine inanırım. Kim sadece kendisi için yazdığını söylüyorsa yalan söyler. İnsan kendisi için günlükler tutar, not tutar. Eğer roman yazıyorsanız demek ki okur okuyacaktır. Siz okuru düşünmek zorundasınız. Onlara saygı göstermek durumundasınız. Elbette siz kendi kurallarınıza, kendi düşünce dünyanıza uygun yazacaksınız. Ama o okuyucuya saygı duymak, o okuyucunun eserin bir parçası, ayrılmaz bir öğesi haline getirilmesi çok çok önemlidir. Ben buna çok önem veriyorum. Ve eskiden dünyada bu tip yazarların sayısı çok daha fazlaydı. Son dönemlerde sanki sayıları azaldı.

Sevgili Mehmed çok ilgi duyulan konulardan biri de yazarın şehirle olan ilişkisi. Sen bir şehirle birlikte, birçok şehirle de edebiyatında ilişkili bir yazarsın. Yazar ve şehir ilişkisi çerçevesinde Mehmed Uzun'un şehirle olan muhabbetinin edebiyatına yansımasını nasıl paylaşırsın?

Dünya edebiyatının gelişmesi şehirleşmeyle paralel olmuştur. Dünya edebiyatı şehirleri merkez alarak gelişmiştir. Bunda da yazarların kendi şehirleri, ait oldukları yöreleri edebiyatlarına taşımalarıyla, edebiyatlarının ayrılmaz bir parçası haline getirmeleriyle hatta edebiyatlarının temeli yaparak sürdürdüklerini ifade etmek doğru olur. Bunun dünyada örnekleri çoktur. Dünya edebiyatındaki en önemlilerinden söz edersek; sözgelimi Dostoyevski Petersburg'la anılır. Modern edebiyatın en önemli yazarlarından James Joyce Dublin'le anılır. Marcel Proust Paris'le anılır. Amerikalı yazarlar da var. Saul Bellow Chicago ve New York'u esas alan romanlar yazmıştır. Ve daha birçok yazar bu durumdadır. Benim yazarlığımla ilgili de ilk önemli şehir, yazarlığımda çok belirleyici olan Diyarbakır'dır. Ben bir sürgün yazarıyım.

Diyarbakır, sürgünde benim için önemli bir güç kaynağı oldu. İlk romanım ***Tu*** (***Sen***) için neredeyse tümüyle bir Diyarbakır romanı olduğunu söylersem yanıltıcı olmaz. Genç bir öğrenci Kürdün Diyarbakır cezaevinde yaşadıklarının romanıdır. Orada Diyarbakır'ın edebi ve masalsı bir tasviri vardır.

Denemelerimde ben sık sık Diyarbakır'dan, Diyarbakır'ın özelliklerinden, tarihinden, Diyarbakır'ın bize bıraktığı kültür mirasından söz ediyorum. Ama bunun yanında yine yazarlığımda önemli bir yeri olan bir başka şehir de Stockholm'dür. Özellikle *Mirina Kaleki Rind* (*Yaşlı Bilgenin Ölümü*) adlı ikinci romanımda Stockholm vardır. Ben Stockholm ile Diyarbakır'ı birleştirmeye, bütünleştirmeye çalıştım. Bunu kendime göre edebi olarak yapmaya çalıştım. Başka şehirler de var. Örneğin Paris, Londra, Şam, ama en önemli ikisi Diyarbakır ve Stockholm'dür.

Modern edebiyat tamamıyla bir şehir vakasıdır, şehir olgusudur. Şehirden çıkmış, şehirden yaratılmış, şehirden olgunlaşmış bir edebiyattır. Sözgelimi Paris'in bir uygarlık ve edebiyat kültür başkenti olmasını sağlayanlar Fransız kralları, hükümdarları, cumhurbaşkanları değildir. Yazarları, heykeltıraşları ve sanatçılarıdır. Victor Hugo, Balzac, Proust'tur. Onlar sayesinde Paris önemli bir merkez olmuştur. New York, Londra da öyledir.

Bizim açımızdan da bağlı olduğumuz topraklara ait şehirleri bu hale getirmek bir görevdir. Yazarlığımızın görevidir. Çünkü bizler Mezopotamya çocuğuyuz. Bizim şehirlerimiz Mezopotamya şehirleridir. Bizim şehirlerimizin tarihi geçmişi, bize bıraktığı kültür mirası benim sözünü ettiğim batılı şehirlerden daha az değildir. Ama onlardan farklılığımız edebiyatlarımızın, yazarlarımızın aynı oranda güçlü olmamasıdır. Bunun sebepleri siyasidir. Siyasi nedenlere girmek istemiyorum ama siyasi olduğunun altını çizmek istiyorum. Görevimiz, şehirlerimizi de edebi, sanatsal ve entelektüel olarak bu batılı şehirler seviyesine çıkarabilmektir. Çok istediğim bir şey de, tümüyle Diyarbakır'da geçen ve bir ailenin yirmi dört saatlik serüvenini yazmaktır.

Mesela Pablo Neruda böyle bir yazardı. Marquez böyle bir yazardır. Marquez son dönemlerde hastalığından dolayı dışarıya fazla çıkamıyor, ama yine de bu türden yazarlardan. Doğu dünyasının yazarları böyle yazarlardır. Sartre, Camus bunlara örnektir.

Artık, çok açıkça kimi yazarlar ben sırça köşkte oturan bir yazarım diyebiliyor, üstelik de öğünerek. Ben bunları yadırgıyorum. Bu sözleri okura karşı bir saygısızlık olarak görüyorum. Elbette katılırım yazar oturup yazdığında yalnızdır. Elbette yazar hiçbir yerin sözcüsü olmaz. Hiçbir yerden emir almamalı. İdeolojilerin, siyasetlerin sözcüsü olmamalı. Ama okuru ile de temasını asla kesmemeli. Onlardan biri olabilmeli. Çünkü onlardan biriymiş gibi davranması, düşünmesi, hareket etmesi yazarda o amatör merak ve heyecan duygusunu devamlı canlı tutar. Bu bir yazar için çok önemlidir.

Mehmedciğim, çok kısa iki cümlecik de olsa bir sorum daha olacak. Tabi bu şehir mevzuuna ek olarak: Bir yazarın, edebiyatçının şehirle

olan muhabbeti, ilişkisi, kendisini edebiyatında zenginleştirir mi? Yoksa dar bir alana hapis mi eder?

Bence zenginleştirir. Sırtını kendi şehirlerine dayamış, vermiş bir yazarın gücü öteki yazarlardan daha fazladır. Bir şehir gerçekten ciddi bir tarihe, görkemli bir geçmişe, bir hafızaya, bir kültür mirasına sahipse bu büyük bir güç kaynağıdır. Ben böyle görüyorum. Ama tabi yazar o şehri yazarken bir tarihçi gibi, bir sosyolog gibi yazmaz. Kendi düşleri, hayalleri, kendi kurgu dünyasıyla o şehri kendisine göre yeniden yaratır, yeniden oluşturur. Bire bir, bir şehir tasviri değil. Tersine edebileştirilmiş bir gerçeğin bir üst katmanı haline getirilmiş bir gerçek söz konusudur. Zaten önemli olan da bunun yaratılabilmesidir. Böyle bir edebi gerçekliğin yaratılmasıdır. Çünkü taşlar konuşamaz. Kültür mirası olarak bize bırakılmış olan bütün o değerler konuşmazlar, onlar sessizdir. Onların iyi bir edebi şahide, tanıklığa ihtiyaçları vardır. O tanıklık aracılığıyla onlar konuşmaya başlar. Ve işte o zaman onlar, bir güç haline gelirler. Bunu yapmak lazım… □

FARUK ULAY

Tropizmler

1

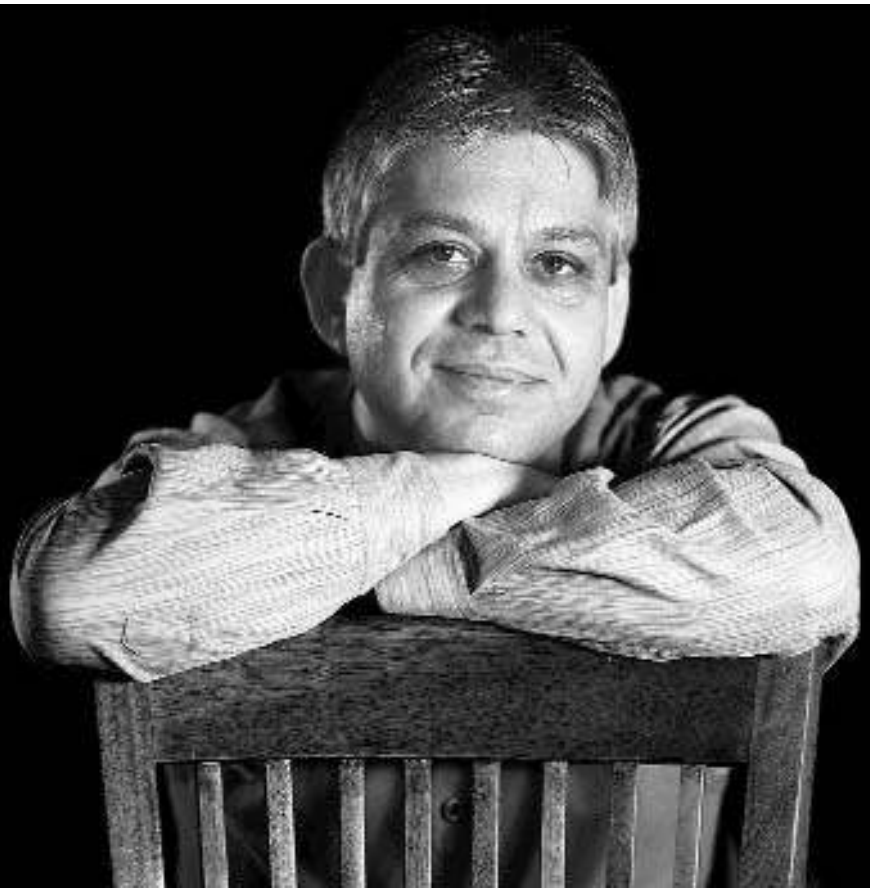
Soyut tabloların sergilendiği bir müze salonu. Soğuk ama güneşli bir kış günü. Müzenin kapanmasına yarım saat var. Turuncu saçlı, aşırı zayıf bir kız, büyük boyutlarda bir tablonun bütününü görüş alanına sığdırabilmek için birkaç adım geriledikten sonra sağ omzundan düşmek üzere olan deri çantasının kayışını başının ardından doğru uzattığı sol eliyle boynuna doğru çeker ve komşu tabloya yürüyünceye değin kürek kemiklerinin arasındaki bir noktayı kaşır.

2

Yabancı bir mimarca yapıldığı için yıkımı yasaklanmış, kentin ilk beton yapılarından dört katlı bir apartmanın zemin katı. Kış. İş çıkışı. Koyu yeşil renkli bir kadifeyle kaplanmış koltukta oturan, dizleri el örgüsü bir şalla örtülü, apartmanla aynı yaşta bir kadın, odanın caddeyi gören tek penceresinden bakmakta. Caddede birikmiş otomobillerden pencerenin karşısında durmuş olanın arka koltuğundan kendisine el sallayan erkek çocuğun farkına vardığında, az önce çıkarmış olduğu terliklerini bulabilmek için ayak parmaklarıyla halıyı yoklarken sol dirseğini dayamış olduğu pervazdan çekip koltuğun koluna koyar. Bir süre havada kalan elinin parmakları, koltuğa inmeden önce ayak parmaklarıyla eşzamanlı olarak devinir.

3

Yemek odasının balkon pencerelerinden neredeyse tüm marinanın görülebildiği bir dairenin aynı bölgeye çapraz açıdan bakan geniş pencereli mutfağı. Yaz ortası. Akşam. İri sivrisinekler. Dört kişilik bir aile yemeği sonrası. Ağır makyajlı ve saçı meçli genç kadın, kirli tabakları sudan geçirip bulaşık makinasına yerleştirmeyi bitirir, yağlanmış parmaklarının uçlarını suya tuttuktan sonra sol kulak memesinden sallanan inci küpeyi çıkarır, tezgâhın desenli fayanslarından birinin tam ortasına bırakıp üstüne kıyısında ruj lekesi olan bir su bardağı kapar, bardağın üstüne sol kulağından ayırdığı küpeyi koymadan önce dirsekleriyle tezgâha abanıp yüzünü pencereye olabildiğince yaklaştırarak, marinanın yemek odasından görülemeyen bölgesine göz atar.

Faruk Ulay New York'ta yaşıyor. Öyküleri alışılmadık tatlar ve biçimler içerdiği için önemli. Yayıncılıktan uzak değil. Kitaplarını yayımlamak için en doğru yayınevine karar verme aşamasında.

4

Her mevsim sabah güneşi alan küçük bir yatak odası. İlkyaz. Sabahın erken saatleri. Şifonyerin başında duran, yaşı üniversiteye uygun bir kız, duvara yüzünü yansıtacak bir açıyla dayanmış, tahta çerçeveli oval aynaya bakarak dudaklarını boyar. Rujun kapağını kapamışken açıp burnunun ucuna bir nokta koyar. Ahududu renkli lekeyi gözünü aynadan ayırmadan elinin tersiyle iki kaşının ortasına doğru yayarak silip ruju kapağı takılmış olarak şifonyerin üstüne sıralanmış yarım düzine parfüm şişesinin önüne bırakır ve hızlı adımlarla odadan çıkar.

5

Kapısında "lütfen rahatsız etmeyin" yazılı plastik bir kart sallanan, iki yataklı bir otel odası. Yurtdışı. İki dini bayram arası. Otelin lokantasında yenmiş hafif bir öğle yemeği sonrası. Pencereye yakın yatağa bağdaş kurup sırtını duvara dayadığı yastığa yaslamış, ayağa kalktığında dizlerine dek gelen beyaz, ipek bir erkek gömleği giymiş, çok kısa saçlı ve upuzun boyunlu bir kadın, dizlerini açarak eteklerini gerdiği gömleğin üstüne yaydığı bir moda dergisindeki fotoğraflara bakmakta. Diliyle ıslattığı sağ elinin orta parmağını sayfayı çevirmek üzere kağıda yapıştırmışken çekip yüreğine doğru hızla kaydırdığı sol kolunun dirseğine bastırıp otele uzak bir caddeden geçmekte olan cankurtaranın sireni duyulmaz oluncaya değin tutar ve yüksek sesle birkaç kez ona kadar sayar.

6

Devlet konservatuarının dört prova salonundan en büyüğü. Bir oda orkestrasının ancak sığabileceği bir sahne. Yirmi altı boş koltuk. Salon loş ve parmakları donduracak soğuklukta. Kış. Hava kapalı ve rüzgârlı. Sınavın başlamasına dört saat var. Kir topaklarının uçuştuğu sahnede, sol elindeki viyolonsel yayını döşemeye vurarak dolaşan, kızıl yanaklı ve derin gamzeli bir kız, kulise açılan kapıya geldiğinde zıplayarak geriye döner ve öteki uca yürür. Sahneyi aydınlatan spotlardan önlerine sarı jelatinler geçirilmiş olanların yanmasıyla irkilip elinden bıraktığı yayı almadan önce boş koltuklara döner, demin yayı tutan elini avucu havaya bakacak biçimde çenesine yapıştırarak gamzelerini iyice belirgenleştiren bir öpücük üfler.

7

Havaalanı. Dış hatlar terminali. Birinci sınıf yolcularına ayrılmış bekleme salonu. Güzün son günleri. Güneş doğmadan az önce. Reglan yakalı, güvercin grisi paltosunu çıkar-

madan bara yakın bir koltuğa oturup bacak bacak üstüne atmış, yaşından genç gösteren, alımlı bir kadın, önündeki sehpada duran kaptaki kuruyemişler arasından seçip ağzına attığı fındığın kırılırken çıkardığı çatırtının salondaki etkisini en aza indirebilmek için hıçkırmadan önce elinin üç orta parmağını dudaklarına bastırır ve yine aynı elini kullanarak kabın yanında duran mimoza dolu kadehin altından çektiği peçeteyi buruşturup kadehin içine atar. El, sehpaya bırakılmış, eczasız yüzlerinde uçak şirketinin logosunu taşıyan üç kibrit kutusundan birini alarak paltonun sol cebine girerken kadının gözleri beş dakikalığına kapanır.

8

Giriş kapısı bir çift karpuz lambayla aydınlatılmış, eski yüzlü bir apartmanın önü. İki kişinin yan yana yürüyemeyeceği darlıkta bir kaldırım, kaldırımın dört katı genişliğinde bir sokak. Ağızdan buhar çıkartacak denli soğuk bir ilkyaz gecesi. Neredeyse gece yarısı. Burunları açık, alçak ve ince topuklu pabuçlarını eline almış bir kadın, sol ön ve arka tekerlekleri kaldırıma çıkarak park etmiş otomobilin sürücü kapısından iner. Boştaki elinin imleme parmağını girişteki zillere yapıştırılmış kâğıtlarda yazılı adlarda birkaç kez gezdirir, başını iki yana sallayarak otomobile yürümeye başlamışken durur, dönüp apartmanın üst katlarına bakar ve pabuçlarını aydınlık tek pencereye doğru fırlatıp kendini otomobile atar, kapıyı ancak motoru çalıştırıp aracı hareket ettirdikten sonra kapatır, farları yakmadan, sokağın darlığına aykırı bir hızla gözden kaybolur.

9

Doktor ofisleriyle dolu bir iş hanı. Geniş bir lobi. Yer ve duvarlar mermer kaplı. Yapış yapış bir yaz günü. Öğle tatilinden hemen önce. İki asansör kapısından, tepesinde aşağıyı gösteren bir ok yananın önünde beklemekte olan, kısa boylu, tıkız gövdeli, hemşire üniformalı kız, giriş kapısına doğru kaçamak bir bakış atar ve onu süzmekte olan koruma görevlisiyle göz göze gelir. Gülümsemesini gizlemek üzere başını çevirirken asansör kapısıyla arasında duran tekerlekli iskemleyi bir ayağıyla ileri geri oynatmaya koyulur.

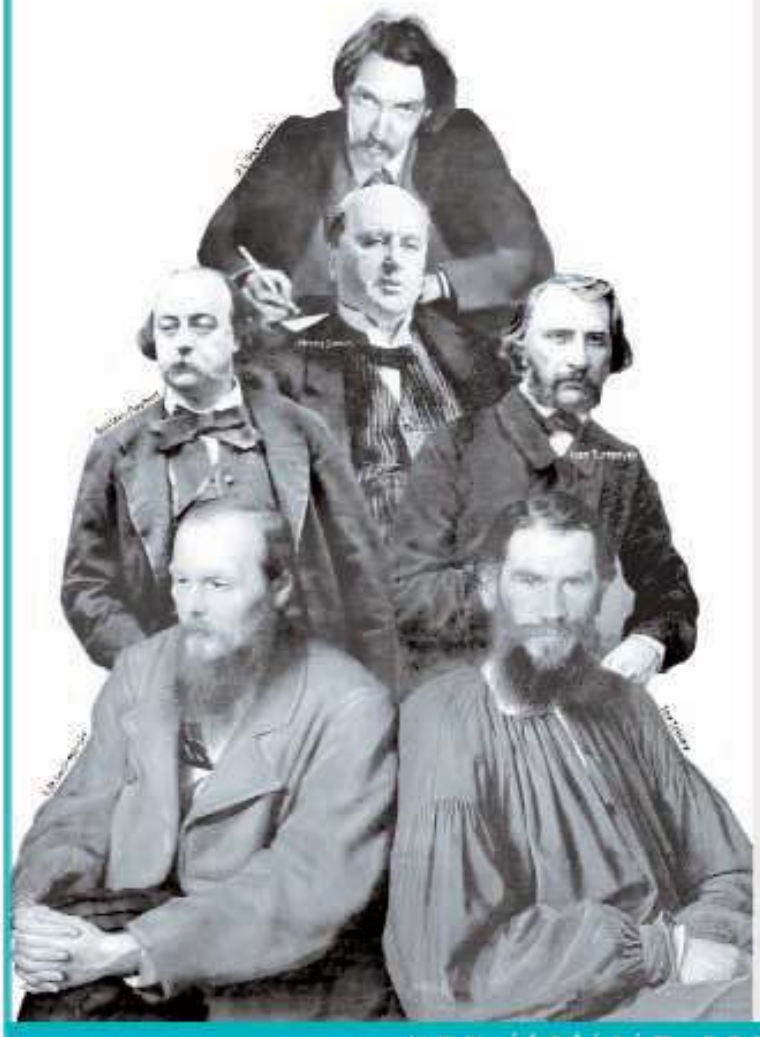
10

Yıllarca kapalı kaldıktan sonra baştan aşağıya yenilenmiş ve binanın yapıldığı yıl çekilmiş bir yerli filmin temizlenmiş kopyasının ilk gösterimiyle açılmış tarihi sinemanın salonu. Filmin ikinci haftası. Azılı bir kış günü. Matine. Fazla yağlanmış patlamış mısır kokusu. Salonda dört kişiden başka seyirci yok. En arka sıranın tam ortasındaki koltuğa gömülmüş, çok yaşlı bir kadın, gözlerini perdeden ayırmadan, eldivenli elleriyle uzak gözlüğünün camlarını silmekte. Perdede kadının genç kızlığı. Gözleri ıslak. Çopur suratlı bir adam tarafından büyük bir yatağa doğru sürüklenmekte. Kız nasılsa adamın elinden kurtulup ince çığlıklarla kapıya doğru koşarken kadın gözlüğünü kucağına bırakır, sağ yanındaki koltuğa dayalı aluminyum bastonu yakaladığı gibi perdeye fırlatır. □

İletişim'den

Orhan Pamuk yönetiminde...
Orjinal dillerinden yapılan
tam metin çevirilerle...
Eserler üzerine bugüne dek
yazılmış en önemli
makale ve sunuşlarla...

Dünya klasikleri

DÜNYA KLASİKLERİ DİZİSİ'NDEN

Fyodor Mihayloviç Dostoyevski

- **Netoçka Nezvanova**
- **Ölü Bir Evden Hatıralar**
- **Yaz İzlenimleri Üzerine Kış Notları** / Çeviren: Özgür Aday
- **Delikanlı**
- **Budala**
- **Suç ve Ceza** / Çeviren: Özgür Aday
- **Kumarbaz**
- **Karamazov Kardeşler**
- **İnsancıklar** / Çeviren: Özgür Aday
- **Ezilmiş ve Aşağılanmışlar** / Çeviren: Özgür Aday
- **Beyaz Geceler**
- **Yeraltından Notlar** / Çeviren: Mehmet Özgül
- **Cinler** / Çeviren: Özgür Aday

Lev Tolstoy

- **Çocukluk, İlkgençlik, Gençlik**
- **Üç Ölüm** / Çeviren: Mehmet Özgül
- **Efendi ile Uşağı** / Çeviren: Mehmet Özgül
- **Alla Mutluluğu** / Çeviren: Mehmet Özgül
- **Kreyçer Sonat**
- **Hacı Murat**
- **İvan İlyiç'in Ölümü**
- **Diriliş** / Çeviren: Özgür Aday
- **Savaş ve Barış** / cilt I / Çeviren: Leyla Soykut
- **Savaş ve Barış** / cilt II
- **Anna Karenina**

Henry James

- **Daisy Miller**
  Çeviren: Gülümser Ağırer Çıhadar

Gustave Flaubert

- **Madame Bovary**
  Çeviren: Sümer Tiryakioğlu

Ivan Turgenyev

- **Babalar ve Oğullar**
  Çeviren: Leyla Soykut

R.L. Stevenson

- **Dr. Jekyll ve Bay Hyde**
  Çeviren: Kaya Genç

www.iletisim.com.tr

Binnaz Sok. Kalyoncu Sokak. Selimiye Han No. 7 Sağlıkoğlu 34432 Fatih/İstanbul • Tel: 212 516 00 00 (8 Hat) Faks: 212 516 00 99 • e-mail: iletisim@iletisim.com.tr • Düğüm: Tel: 212 516 00 00 (8 Hat) • Faks: 212 516 00 99

HASAN ALİ TOPTAŞ

Nihat

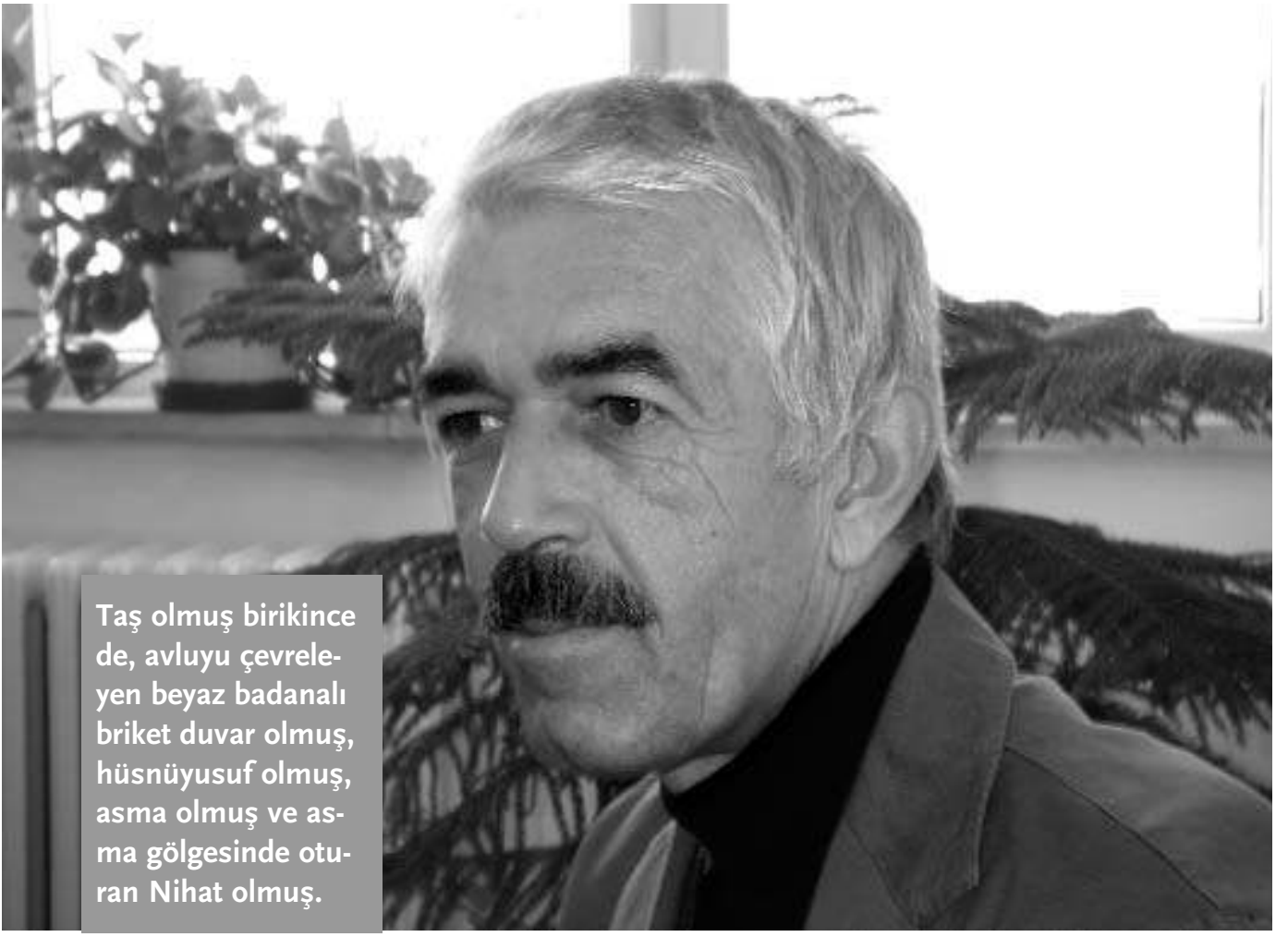
BU NİHAT ESKİDEN BÖYLE DEĞİLMİŞ.

Annesi de böyle değilmiş söylediklerine göre, dokunsan kırılacak türden, dağlalesi gibi incecik bir kadınmış. İşte, pazaryerine bakan o geniş avlulu evde yaşarken, babaları olacak adam günün birinde birdenbire bırakıp gitmiş bunları. Neden gitmiş bilmiyorum, bana işin bu yanını hiç anlatmadılar. Konu buraya gelip dayandığında, hüzünlü hüzünlü çalkalanan büyük bir iştahla o evin bulunduğu yöne doğru bakarak hep kadının güzelliğinden söz ettiler daha doğrusu. Güzelliğinin yanı sıra, melekler kadar iyi oluşundan söz ettiler sonra; dürüstlüğünden, sessizliğinden ve kibarlığından söz ettiler. Öyle ki, sonunda, adam sanki kadının bu özelliklerine dayanamayıp kaçmış gibi oldu benim gözümde. Ne bileyim, belki de gerçekten öyledir; gün gelmiş, bir kadının bu kadar iyi, bu kadar dürüst ve kibar oluşuna dayanamamıştır. Dayanamayınca da, ulan iyiliğin bu kadarı da fazla be, bu kadarı da fazla, diye almış başını çekip gitmiştir.

Her neyse, işte babaları olacak bu adam bir daha dönmemiş artık. O dönmeyince, kadın da ne yapsın, onun yokluğuna alışmış zamanla. Dediklerine göre, farkına bile varmadan, daha çok emekleme çağındaki Nihat yardımcı olmuş buna, tutmuş, yaşıtlarını geride bırakan acayip bir hızla çarçabuk büyümüş. Göz açıp kapayıncaya dek, ütülü pantolonlar giyip okula mokula da gitmeye başlamış hatta. Sonra, evin işlerini çekip çevirmeye, her konuda annesine yardımcı olmaya ve bir beyefendi gibi onun koluna girip çarşı pazar gezmeye de başlamış.

Anlatılanlara bakılırsa, bütün bu olup bitenler hayra alamet değilmiş aslında. Başka bir deyişle, Nihat'ın böyle çarçabuk büyümesi daha sonra olacakların hızlı bir işaretiymiş. Daha bu işaretin işaret olduğu bile anlaşılamadan, sonunda olanlar olmuş tabii; bir gün evlerinin avlusunda, tam da köşede, asmanın gölgesindeki tahta sandalyede otururken birdenbire kaskatı kesilmiş bu Nihat. O böyle kaskatı kesilince, Nihat'ın genişliğine benzeyen tuhaf bir sessizlik yayılmış avluya. Hatta avluya sığmamış da, sarıya çalan asma yapraklarının hışırtısıyla birlikte dışarıya taşıp kısa sürede bütün mahalleyi sarmış bu sessizlik. Sonra kendi üzerine katlanarak dönmüş, uğuldaya uğuldaya gelip gene birikmiş avluya. Taş olmuş birikince de, avluyu çevreleyen beyaz badanalı briket duvar olmuş, hüsnüyusuf olmuş, asma olmuş ve asma gölgesinde oturan Nihat olmuş.

Annesi de, avluda uğuldayan bu sessizlik neyin nesidir diye, işte o zaman evin içinden çıkıp bakmış telaşla. Bakar bakmaz, tabii, oğlunun nefes bile almadan sandalyenin üstün-

Taş olmuş birikince de, avluyu çevreleyen beyaz badanalı briket duvar olmuş, hüsnüyusuf olmuş, asma olmuş ve asma gölgesinde oturan Nihat olmuş.

de öylece oturduğunu, otururken sürekli aynı noktaya baktığını, bakarken de yavaş yavaş karardığını görmüş. Sonra, daha neler oluyor demeye bile kalmadan ayağa kalkmış bu Nihat, sadece ayaklarını oynatabilen bir heykel gibi kaskatı yürümüş, yürümüş, yürümüş ve gidip büyük bir gürültüyle pencere camına çarpmış. Böylece, Nihat'ın camlarla ilişkisi de orada başlamış işte. Daha doğrusu, kırılan camın şangırtısı orada Nihat'ın aklını almış da bir daha geri vermemiş. Sonuçta, artık her Allahın günü sokaklara fırlamış ve camlara musallat olmuş bu Nihat.

Annesi ne yapacağını bilememiş tabii, camları kırılan insanların öfkesini yatıştırmak için bir yandan kapı kapı dolaşıp özür üstüne özür dilemiş, bir yandan para ödemiş, bir yandan da öfkesine hâkim olamayanların tekmeleri ve yumrukları arasından Nihat'ı kurtarmaya çalışmış. Zaman zaman, kendisi de yumruk yemiş bu arada. Zaman zaman, oğlunun üstüne kapanıp tozun toprağın içinde o incecik bedeniyle yuvarlanmış. Nihat da, annesi kolundan tutup eve götürürken pis pis sırıtmış ve insanlara dil çıkarmış her defasında. Dediklerine göre, dil çıkardıktan sonra da, ecinni ordularının sesine benzeyen bir hayli geniş ve kalın bir sesle, "Kaçın ekip geliyor, kaçın ekip geliyor!" diye bağırmış.

Onun böyle bağırmasına kimse bir anlam verememiş önceleri. Açıkçası, deli değil mi, aklına eseni söylüyor işte, demişler.

Ne var ki, günün birinde Nihat'ın sözünü ettiği ekip gelmiş gerçekten. Daha doğrusu, canından bezen bazı kişilerin şikâyeti üzerine bir polis otomobili gelmiş, Nihat'ı almış gö-

türmüş. Etmeyin eylemeyin, benim oğlum bunları yapacak biri değildi, ona ne oldu anlayamadım diye annesi karakola koşup polislere yalvarmış bu sefer de. Polisler ona ne demiş bilmiyorum, bana işin bu yanını da anlatmadılar. Bildiğim kadarıyla, birkaç gün karakolda tutulan bu Nihat mor benekli, dağınık bir bohçaya dönüşmüş orada. Sonra çevresine bel bel bakan bu mor benekli bohçayı almışlar, donuk yüzlü birtakım görevliler eşliğinde, tedavi edilmesi için başka bir yere göndermişler.

Hasan Ali Toptaş'ın yaratıcılığının günümüz edebiyatı için taşıdığı anlamı Batılıların da keşfedeceği söylenebilir. *Gölgesizler*'in Almanca basımından sonra gelen yorumlar bunu gösteriyor gibi.

"Nihat tımarhaneyi boyladı!" diye herkes sevinmiş o günlerde.

İşte o zaman, Nihat'ın annesi utancından eve kapatmış kendini ve utancından gitgide şişmanlamaya başlamış. Öyle ki, Nihat serbest bırakılıncaya dek küp gibi olmuş kadın. Sonra, eline görenleri şaşırtacak türden şöyle incecik bir değnek almış ve temposunu hiç değiştirmeden, gene camlara musallat olan oğlunun peşinden koşmaya başlamış. Elindeki değnek tam olarak bir değnek değil de, değneğin hayal edilmişi gibiymiş senin anlayacağın. Koşması da koşmanın hayal edilmişi gibiymiş. Hatta, işte bütün bunlar yüzünden, kendisi de bir anne değil, annenin hayal edilmişi gibiymiş artık. Başka bir deyişle, elindeki uyduruk değnekle uyduruk uyduruk koşan uyduruk bir anneymiş. Uyduruk da olsa, anne annedir tabii. Belki de anne içtenliğinin en uç noktası insanlara sahte gibi görünüyordur, bilmiyorum. Benim bildiğim şu ki, aman camları kırmasın yoksa gene tedaviye gönderirler diye oğlunun peşinden koşarken şişman adımlarla koşarmış da geçtiği yerlere koca avurtlu gölgeler bırakırmış bu kadın, tombul boşluklar, şişkin rüzgârlar ve genişlemiş kokular bırakırmış. Görenlerin anlattığına göre, oğlunu yakalamayı hem istermiş hem istemezmiş sanki. Zaten, kimileri onun utancından değil, oğlunu yakalamak isteyen yanına engel olmak için bile isteye şişmanladığını düşünürmüş.

İşte böyle, her gün bir başka sokakta sürermiş bu koşuşturma.

Dediklerine göre, bugün de buradan geçeceklermiş.

Bak işte geçtiler, bak işte, gördün mü? □

1 Orhan Pamuk'un Nobel konuşması

Orhan Pamuk'un 7 Aralık'ta Stockholm'de yaptığı Nobel Edebiyat Ödülü konuşması, beklentilerin çok ötesinde bir ilgiyle karşılandı. Siyasal bir konuşma olmamasına üzülenler olmuştur belki, ama bu denli güzel bir konuşmaya Nobel ödüllerinde pek az rastlandığı da söylendi. Orhan Pamuk'un konuşması gerçekten de yazınsal bir metin özeni, dili ve biçemiyle hazırlanmıştı ki, bir yazarın yazarlık serüveninin unutulmaz bir kesitini anlatıyordu. Gerçekti Orhan Pamuk'un anlattığı, ama kurmaca tadında. Bu konuşma bir dergide yayımlanabilir, bir kitabın parçası olabilir ve bugün de, kırk yıl sonra da okunabilir. Bütün bunlar böyleyken, Nobel Edebiyat Ödülü almış yazarına bu denli hoyratça davranılan bir ülke olmuş mudur?

2 Yaşar Kemal 40 Yılın Yazarı

Fransa'nın önde gelen edebiyat dergilerinden *Magazine Littéraire*'in son 40 yılın 40 kitabı arasında Yaşar Kemal'in *Yılanı Öldürseler* romanını göstermesi önemliydi.

1966-2006 arasında yayımlanmış kitaplarından biri olarak niçin öteki romanlarından birinin değil de, *Yılanı Öldürseler*'in seçilmesi, yazarlarımızı Batılıların bizden farklı değerlendirdiğini de gösteriyor. Demek ki her seçimin kendi içinde bir anlamı var. Yapılmış seçimleri çekiştirmenin de edebiyatta yeri yok. Asıl olan, Yaşar Kemal'in sonsuza dek çağdaş dünya edebiyatının en değerli yazarlarından biri olduğu. Marquez, Gracq, Semprun, Calvuino, Borges, Grass, Eco, Fuentes, Tabucchi, Paz, Murakami, Montalban gibi...

3 Gölgesizler Almanca'da

Hasan Ali Toptaş'ın *Gölgesizler* (*Die Schattenlosen*) romanının Almancaya çevrilmesi belki çok önemli değil. Çünkü bunun çok önceden yaşanması ve Hasan Ali Toptaş'ın son dönem Türk edebiyatının sıradışı yazarlarından biri olduğunun Batılılarca da çoktan keşfedilmiş olması gerekirdi. Türkçenin önünü açmakta zorlanması anlaşılabilir, ama edebiyatın uluslararası bir değer olduğu da unutulmamalı. Unionsverlag yöneticileri, Orhan Pamuk'un Nobel Edebiyat Ödülü'nü almasının kendileri için de "bir işaret" olduğunu belirtmiş. Ardından Hasan Ali Toptaş için hak edilmiş övgüler geliyor. *Gölgesizler* belli ki hem yazarının, hem öteki romancılarımızın önünü biraz daha açacaktır. Bugün yeni kuşaklara arasında Batı dillerine çevrilecekler az değil.

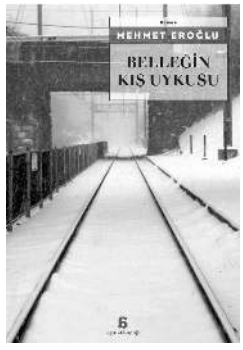
4 Huzursuzluğun Kitabı

Fernando Pessoa'nın çağımızın en sıra dışı ve elbette en gizemli yazarlarından olduğu sonradan anlaşıldı. Sandıklar açıldıkça birbirinden önemli yapıtları yazmış bin "bin bir kişi" çıktı ortaya. *Huzursuzluğun Kitabı* bulunanlardan biri, Portekizlilere göre en önemlisi. Çağımızın insanını anlatan büyük bir başyapıt. Can Yayınları bir kez daha gerçek bir yayıncılık örneği gösterdi. Okumadan geçilmez.

5 Belleğin Kış Uykusu

Mehmet Eroğlu'nun 1980'lerin başındaki çıkışını ve ilk iki romanı, *Issızlığın Ortası* ve *Geç Kalmış Ölü*'yü okuyanlar, edebiyatımızın her yazdığı göz önünde tutulacak bir romancı kazandığını düşünmüştü. Bu okurlar yanılmadı elbette, ama o ilk romanlara tutkuyla bağlananların Mehmet Eroğlu'nun sonraki romanlarına biraz uzak durdukları da söylenebilir. Bunlar yalnızca yakın gözlemler. *Belleğin Kış Uykusu*, o ilk romanları hatırlatıp o okurları uyaracak nitelikte. 2006'nın en önemli 10 romanından biri olduğu da saptanabilir mi, tartışılabilir, ama geçen iki ayın ilk beşinden biri olduğu kuşkusuz.

YASEMİN YAZICI

Ölümcülük Oyunu

HİÇ GITMEDİĞİM O ÜLKEDE BİR ÇOCUK TANIDIM GÖZLERİ ÇÖL RENGİ. Bedeni öfkeden; çelimsiz ve keskin. Sesinde kayıp ölü çocukların duaları. Elindeki silahla itekledi, tenimde duyumsadım dipçiğin acısını. Güldü, öfkesine acımasız kahkahalar doluştu. Yürümeye başladık birlikte. Ardım sıra havaya ateş ediyordu. Titriyorum ürpertiyle. Onun gülüşlerindeyse uzatmalı bir keyif çınlıyordu. Yürüyorduk ben önde, o arkada. Teslim olmuşum diye ellerim ensemde. Yer kaskatı kesilmiş toprak. Yoksulluğu örten çamurdan çatılar. Saman kokan duvarlar. Birleşmiş öfkeler birliği, kalabalık. Yanık tenli, saç sakal birbirine karışmış erkekler. Ellerinde gerçek silahlarla ölüm provasında çocuklar. Yürürken ne kadar yabanıldım onlar için; gözlerinde görüyordum kendimi; onların gülüşlerine karışıyordu umarsızlığımın gölgesi.

Bir çocuk ve ben
Bilinmedik topraklarda
Düzensiz adımlarla yürüyorduk
Teslim alınmıştık hayattan.

Toz basıyordu her yanımı, çocuğun arkadaşları koşuşturdukça çevremiz sıra. Başlarında sarıklar kimisinin. Ellerinde kocaman gerçek silahlar... Kiminin belinde taş torbaları asılı. Çevremdeki bol saçlı sakallı adamlar ölümün kahkahalarını atıyordu onlara bakıp da. Adımlarımızın arasına yuvarlanıyordu bu acımasız gülüşler. Ezmekten korkuyordum. Acımasızlığın dindirilemez öç fırtınasından sakınmak istiyorum kendimi. Ardımdan gelen çocuk ayrımında değildi; ne ölümün ne hayatın. "Takmıyordu" hiçbirini. Doğduğundan beri böyleydi dünya. Kimse söylememişti: Ölmek için, henüz çok genç olduğunu yaşamda.

Bir başınaydı. Sanki kendi kendini doğurmuştu çocuk. Yürürken tozlar çıkarıyorduk birbirine karışan. Gözlerim yaşarıyordu. Güneş, tam tepemizde. Acı bir sıcak. Tenim yanıyordu. Kalbim üzünçle yüklü. Tanımadığım, hatta hiç ayak basmadığım bir ülkede, mini minnacık bir noktaydım ben. Noktacıktı çocuk. Kollarımı ensemde tutup gitmekten uyuşmuştu kaslarım. Korkaktım. İndiremiyordum aşağıya. Oysa bir an ne güzel dinlenirdi ellerim. Parmaklarıma yürüyen kanla dirimleşirdi canım. Bir an indirsem ne çıkar? Çocuk hemen vuracak mı beni?

Daha önce vurmuş muydu birini? Belki ben ilktim. Ne yapacağını bilmiyordu bu yüzden. Yürüyorduk onun topraklarında. Geçen bizdik tanışlarının gözlerinden: Biz. Ben büyük av ve o küçük avcı. Ardımdaki yüzünü göremiyordum. Gururla ışıldayan bir anlamı

vardı herhalde. Tahmin ediyordum. Bize yönelmiş bakışları anlamlandırarak. Merak ediyordum. Doğru muydu akıl yürütmelerim. Bir an dönüp yüzünü görmek istedim. Aniden bir dipçik indi başıma. Hava karardı; kısa zaman geçti. Hayır. Bayılmadım. Başım acıyordu yalnızca.

Sıcak. Toz bulutları. Uzayıp giden bir yol, evlerin ortasından geçen. Solgun bir dünya. Kalabalık erkekler, ıssız kadınlar. Bir dolu çocuk sokakta ölümle oynayan.

Kalbimle bulup geldiğim bir yerdi. Hem yoktu hem de esir almıştı beni. Üstelik düş kadar bile gerçek sayılmazdı. Sanrı da değildi. Bir yanılsama daha çok. Kayıp ülkelerin birinde kayboluyordum usul usul. En gerçekçi sahnelerde canlandırarak kendimi. Bir filmin perdede usulca yanan görüntüsüydüm. İzleyicisini korkutan apansızlıkta ortaya çıkan bir zaman büyücüsü. Önce kendimden ürküyordu içim.

Bir yer. Sarı tozdan havası. Kadınlar mavi burkalarına bürünmüş, olmayan varlıklarını sürüklüyordu; saç sakal, esmer, çatkın bakışlı erkekler ve çöl renkli gözlü çocuklar arasında. Hayaletsi bedenlerini göstermek için mavi kumaştan bir bedene girmişlerdi. Yüz tüllerinden bakıyorlardı sokağa. Bir kamera olan gözleriyle çekiyorlardı hayatı. Filmleri yoktu. Saklı bir bellek kutusuydu akılları... Görüntüler kalplerine doğru akarken: acı seğiriyordu umarsız bakışlarında. Çocuklarını yeterince sevemeden, büyüyordu çocuklar hemencecik. Tanrı verdikçe doğuruyordu onlar da. Hıçkırıkları, çığlıkları gökyüzüne vuruyordu. Görünmez kara bulutlara dönüşüyordu bebek ağlamalarıyla, birbirine karışan doğum bağırışları... Bebekler avluda oynarken, birden sokağa fırlayıp kayboluyordu. Ve askercikler ilkin taş atıyordu düşmana, oynamak için yalnızca. Sonra kocaman tüfekler omuzlarında, kaçak mağaralarda, sigara tüttürüyorlardı, öykünmüş çocuk ruhlarıyla.

Ardımdaki çocuk onların arkadaşı. Bıyıkları yeni terlemiş. Tüysü, yumuşak sakalları çenesinin rengini koyultmakta. Alnında ergenlik sivilcelerinin kırmızı yataklı beyaz başçıkları. Düşünde kendi gibi bir çocuk kadın olmalı sevdiği. Çarşaflanmış bir dişi artık. Belki çok uzun, uzun zaman önce birlikte oynamışlardı; evlerin ortak avlusunda. Kadın kokusunun buram buram havaya dağıldığı bir yaz akşamında, koşuşturmuşlardı bahçedeki hurma ağaçlarının arasında. Yakalamaca gibi bir oyun muydu, neydi o "şey"in adı?

Kollarım öyle ağrıyor ki. İndirsem biraz... Hemen vurur mu beni?

Ardımda yeni gülüşmeler işitiyorum. Belli ki başka çocuklar katılmış çocuğun yanına. Gökyüzü birden sarsılıyor. Uğuldayarak bir şey çığniyorcasına: gürültülerle homurdanıyor mavisi. Mavi, bu topraklarda hep burka mavisi. Ardından ürkütücü kocaman metal kuşlar basıyor havayı. Sarışına karışmış Afrika siyahında geniş bir leke kaplıyor uçsuz bucaksız maviyi. Çocuklar heyecanla bağırıyor arkamda. Sakallı erkekler fırlıyor dükkânların tahta kapılarını itekleyerek... Evlerin avlusundan kadınların zılgıt sesleri yükseliyor. Bebekler ağlıyor korkudan. Çocuklar havaya ateş açıyor... Herkes gökyüzünün rengine karşı geliyor. Metal kuşlar da tedirgin: baskınlaşıyor homurtuları. Sarı tozdan bir tutukevi içinde, öylece bir fotoğraf gibi duruyorum. Hani şu gazetelere basılan. Gece haberlerinde sıklıkla gösterime giren. Bir fotoğraf günün doğuşuyla silinen. Güneşi görebilecekler için: bir unutuş.

Kadınlar evlerinin duvar diplerinde. Eteklerinde ağlayan çocuklar. Gökyüzünü ilençliyorlar zılgıt yorgunluklarının arasında. Çocuklar boşalan şarjöre yeni mermileri sürüyor. Kendini yitirmişçesine bağırarak gökyüzüne. Onları duyumsuyorum. Ne de olsa ben kayıp biriyim, hiç gitmediğim o savaş ülkesinde.

Beni anlık da olsa unuttu çocuklar. Avcı sevinçleri yarıda kesildi. Umursanmıyorum şimdilik. Belki kaçabilirim. Evet. Tam sırası. Bu sarışın siyahi gökyüzünün altından geçip gidebilirim. Hayır. Hem nereye gideceğimi bilmiyorum. Hem de hiç istek yok içimde.

"Bıyıkları yeni terlemiş. Tüysü, yumuşak sakalları çenesinin rengini koyultmakta. Alnında ergenlik sivilcelerinin kırmızı yataklı beyaz başçıkları. Düşünde kendi gibi bir çocuk kadın olmalı sevdiği."

Kendi öykümün sonunu beklemek beni daha çok heyecanlandırıyor.

Duruyorum. Burkasız. Ne çarşafım var, ne peçem. Onlar için çırılçıplak bir kadın. Oysa giysilerimi ucuzluktan çok beğenerek almıştım. Konvers bir pantolon. Safari bir gömlek. Spor botlar. Aslında havaya uygun giyinmiştim pekâlâ; onların bunu gördükleri yok ki. Kadınları görmek istemiyorlar. Kadınlar erkeklerin kötülük kaygısı belki. Kadınlar hayalet... hepsi birer hayalet! Ancak burkalarıyla, çarşaflarıyla, türbanlarıyla görünebilir bedenleri. Erkekler korkuyor onların gerçek varlığından. İçlerinde uyandırdıkları kötü isteklerden. Birlikte arınıp doğanın içinde sere serpe uzanamıyorlar kimselere karşı. Belki sevişmeler de hep örtük bir tecavüz. Belki... Belki... Karanlıklara doğru çekilen anaforda varsayımlar.

Metal kuşlar az öteye. Savunma hendeklerine... İri, metalik renkli patlayıcı yumurtalar bırakıyorlar. Yalancı bir alkım parlıyor önce. Gökyüzü sarsılıyor tanrısal bir güçle. Aşağıda, un ufak toprak, savrulan ince bedenli, iğne yapraklı ağaçların cılız dalları, kopuk insan organları... Hepsi birbirine karışıp rüzgârın kucağında koyu bir toz bulutu oluşturuyor. Bir havalanıp bir iniyor toprağa. Yer kanla köpürüyor. Köpüklerinde ölmüş insan çığlıkları. Kendine dokunuyor elleri. İçsel bir mırıltı duyulmayan. "Az önce biz, burada canlı değil miydik?"

Kopuk parmaklar titriyor son can çekişmesiyle.

Sorular da artık ölü.

Televizyon kanalları yıkık kentin başlıca otelinde bekliyor. Duyurmak gerek metal kuşlarla, hayalet ülke avcılarının savaşını. İtiş kakış görevliler terasta. Aşağıda şiddet kum topuna dönüşmüş, bir yıkık kente bir viran köylere yuvarlanıp ağıtlarını yazıyor ölülerin. Bakıyor görevliler. Terastan ne kadar görünebilirse uzaklar.

Herkes gerçeğin peşinde.

Sirenler çalıyor yıkıntı binaların caddelerinde. Korku ve kaygı sarmallaşıyor sokak aralarında. Gölgeler kaçışıyor. Burkalı, siyah çarşaflı, türbanlı... Çocuklar eteklerinde ağlıyor kadınların. Burunlarında gözyaşına karışan akıntıları bakımsızlığın. Bakım özen duymaksa ve özen ilginin işaretiyse. O kocaman metal kuşlar işaretleri siliyor gece gündüz demeden. Ölümün çok maskeli yüzünde savaş, artık en ölümcül yeryüzü balosu. Çağrısına bir içimlik baldıran zehri ekli. Ölüm türlü aldanışlarla sunumda; saklayarak gerçek yüzünü acının yitik zamanlarına.

Otelin terasına kurulmuş en çalışkan alıcılar, vericiler. Dünyanın öteki yüzüne duyurmak istiyorlar gerçeği. Gerçek, yüzleri somurtkanlaştırmış kapalı kapılar ardında. Yerine konan renkli gerçek kopyalar, türlü türlü biçimlendirilmiş ekranlarda. Her kim yardım etmek için dokunmaya kalksa, cama çarpıyor kalbi. Gidilmez ulaşılmaz oluyor orası. Ve oradan, gerçek, canlı ve hep ilk olan görüntüler uçuşuyor, uzaklardaki insanların üstüne. Bir unutuluş örtüyor seyircinin bilincini, usuldan bir sakinleştirici tadında. Duyumsayarak bu uzaklığı, bu gidilemezliği... Yılgınlıkla uykularına çekiliyorlar; hem umarsız ve hem kabahatsiz; hep en taze haberleri bekleyerek terastakilerden.

Terastakiler ölümle dans eden hayatın izleyicisi.

Ödevli tanıklar.

Koruma programlarına dahil edilmiş.

Biz çok uzaktayız onlardan.

Çevremde tozdan bir sis. Kalınca örülmüş dört duvar arasındayım. Şimdi indirebilirim ellerimi. Kimse görmez nasılsa. Artık dayanacak gücüm kalmadı. Ne olursa olsun! Tam sırası. Kaçak bir andayım. Usulca çözüyorum ellerimi ensemden. Birbirinden ayrılan parmaklarımdaki boşluğu duyuyorum. Önce dirseklerimden kıvrılmış kollarımı açıyorum.

Sonra yavaştan sarkıtıyorum aşağıya doğru... Kanımın hızla yere doğru akışını duyumsuyorum bedenimde. Parmaklarıma yürüyor kan, bir çağlayan gibi hızla... Ardından tatlı bir uyuşukluk basıyor kollarımı... Parmak uçlarımda hoş bir karıncalanma... Tadını çıkarmak için bu kaçak dinlencenin, gözlerimi kapatıyorum. Dışarıdaki görüntüler nedense gözlerimden gitmiyor bir türlü. Başka hiçbir yerde kendimi hayal edemiyorum. Sesler sürüyor. Çocukların çığlıkları, kurşun sesleri, koşuşturmalar... Kadın zılgıtları... Deve çıngırakları, kamyonet sesleri... Gözlerimi aralıyorum. Çevremi saran toz inceliyor. Çocukların gölgeleri ışıklanıyor giderek. Hızla yeniden ellerimi ensemde birbirine kavuşturuyorum.

Bir tül gibi üstümüzden çekilirken sarımtırak tozlar. Gökyüzünden sarışın siyahi bulutlar da gidiyor. Metal kuşların gürültüsü diniyor yavaşça. Yeniden mavileşiyor hava. Güneş tepede. Işınları yüzümü yakıyor. Çocuğun sesini duyuyorum.

– Hadi, durma yürü sen de. Deh! diye itekliyor ardım sıra.

Arkadaşları da katılıyor ona yineleyerek.

– Deh! Deh! diye.

Alay ediyorlar benimle. Korkularım plastik bir oyuncak ellerinde. Oynuyorlar. Bir süre birlikte ilerliyoruz. Saklı kadınların gözleriyle gizlice izleniyorum. Duyumsuyorum onları. Ellerinden gelse yardım edecekler. Şimdi umarsızlıktan ileniyorlar beni. Dile gelmeyen öykülerinden geçip gidiyorum. Kadınların mırıldanarak okudukları dualara karışıyor kederleri.

Kerpiç duvarları, ahırlardan gelen keçi seslerini, sarıklı, elbiseli erkeklerin tespih şıkırtılarını, kadınların hem kaygılı hem çekingen terlik seslerini, can sıkıntısından zamansız öten horozları... Hepsini geçip gidiyoruz. Ben ve çocuklar. Ölümcülük oynuyoruz. Hiç umursanmadığımızdan sanırım, rahat sayılırız oyun alanımızda.

Sonra, yerleşiklik sona eriyor. Kasaba mıydı yoksa köy mü ardımızda kalan? Bilmiyorum. Şimdi birbirine dayanmış birkaç alçak tepenin eteklerindeyiz. Ufukla birleşik bir bozkır. Üzerinde tümsekleşmiş kumullar. Dik başlı kum çiçekleri. Kalın, dikensi yapraklarında ince kumdan örtüler. Taş ve toprak dört bir yanımız. Kimse yok. Belki de aklımın gösterisi bitti. Dönmem gerekiyor evime. Bundan kaygılanıyorum.

Hiç gitmediğim bir yerden dönmek... Mümkün mü?

Beni korkutan bu içimdeki soru.

Tepenin eteklerinde geniş bir düzlük var. Karşımda alçak kumullar... Çocuk, "Bize dön yüzünü!" diyor yüksek sesle. "Dön!" diye yineliyor birkaç kez. Emir alıyorum ondan. Yüzümü ona doğru çeviriyorum. Dipçik sıyrıkları tenimi yakıyor hâlâ. Sonunda yüz yüze geliyoruz onlarla.

Çocuklar yan yana dizilmiş, birkaç adım karşımda duruyorlar. Ortalarında beni esir alan çocuk var, adını bile bilmiyorum. Ellerinde boylarınca tüfekler.

Artık gülmüyorlar. Ben ve onlar: korkunun iki yakasından tutuyoruz. Onlar için çıplak olan bedenime bakıyorlar. Sonra yüzüme: terden parlayan, yanık pembe yüzüme. Terim kokuyor; koltuk altımdan sızan: ekşi, hoş olmayan bir koku.

Kurşuna dizilmek yalnızca bir filmden sahne benim için.

Çocuklarınsa hayatta kalma deneyimi belki.

Yüzümde kalan bakışlarını en kıyıcı keskinliğe getirmek için bir dolu mimik geriliyor gözlerinde, ağızlarında. Yeni tüylenmiş bıyıklarında ter damlacıkları kıpırdıyor, gür kaşlarını çatıyorlar, dudaklarını kilitliyorlar... Türlü eril gösteriyle bana karşı büyümseterek kendilerini, ilk olarak aramızdaki korkuyu yok etmek istiyorlar. Sonra Ateş!

Hayır. Önce aynı sırada hep birden uzaklaşıyorlar, adım adım geriye doğru... Beni esir alan çocuk birden yerinde duruyor. Arkadaşları geri geri çekiliyor hâlâ. Gözlerime bakıyor. Ürperiyorum. İlk kurşunu o atacak. Hiç gitmediğim bir ülkede kurşuna dizilmek değil de, bir çocuğun elinde ölmek saçma geliyor. İçim sıra öfkeleniyorum. Artık dönüşü yok hayatın. Son işte.

O sıra ben bunları düşünürken, geri geri giden çocuklar patlamayla uçuşuyor ansızın. Yanık parçaları fırlıyor ince vücutlarından. Çığlıkları havada kanla dolup boğuluyor. Kopan bacaklar... Kollar. Başlar... Gelişigüzel düşüyor susuz, çatlak toprağa. Çocuk şaşkınlıkla, dehşet içinde bakıyor ardına.

– Mayın! Kaçın! Kaçın! diye bağırıyor,

Yalnızca kendisi var hayatta. Onunla geri dönecek çocuk kalmadı. Hepsi parçalanmış, toprağın üstü kırık kalplerle dolu.

Çocuk ağlıyor durduğu yerde. Ayrımında değil. Kımıldayamıyorum. Ağlıyoruz birlikte.

Ölü çocuk parçalarına karışmış metal parçaları; iç içe geçmiş can ve metal. Bir savaş alanı dökümü.

Çocuk gözyaşlarını silmeden tüfeğini doğrultuyor. Bakmıyoruz birbirimize. Gölgesini görüyorum dipçiğin. Birkaç el silah sesi yankılanıyor kum tepelerine vuran. Yerde ölüler.

Ben mi vuruldum çocuk mu?

Belki ikimiz de öldük. □

TEMELİNE TOPLUMSAL DUYARLIĞIN YERLEŞTİĞİ BİR EDEBİYAT İÇİN...

Çöpten Kitap
Yarı Gerçek. Yarı Mizah
Kara Gerçek. Kara Mizah
Ali Mert
192 sayfa, 9 YTL

Hepsi "Çöpten Kitap"ta buluşuyor:

Bir yanda Çöp Sepetinin Tarihi.
Yani binlerce insanın çöp toplayıp geçinmeye mahkum edildiği bir sistem.
Kağıt toplayıcılarıyla yapılan röportajlar.
Onlara dokunan her şey:
Çöp toplama araçları,
çöp torbaları, çöp evler.
Diğer yanda Tarihin Çöp Sepeti.
Bugün çöp diye yanılanlar.
Bugün gazetecilik diye yapılanlar.
Bugün fal diye bakılanlar.
Bugün köpek mamaj olduğu için açılanlar.

Ve çöp sepetinde isyana kalkışanlar:
Ünlüler, Peter Brookslar, CEO'lar,
Genel Yayın Yönetmenleri,
kısacası VIP'ler,
yani Çok Önemli Personeller,
Çöpler...

Dünyayı Sarsan On Gün
John Reed
İngilizceden çev. Sadık Güran.
Belgesel anlatı. 368 sayfa. 11 YTL

Acı Lokma
Fahri Erdinç
Roman. 272 sayfa, 11 YTL

Kırmızı Karanfil
Beşir Ersoy
[illegible]. 256 sayfa, 10 YTL

Kalkın Nâzım'a Gidelim
Fahri Erdinç
[illegible]. 160 sayfa, 8 YTL

Çıkıyor:
EDEBİ PORTRELER Maksim Gorkiy
Rusçadan Çeviren: Ayşe Hanbaba oğlu, 336 sayfa, 16 Lira

FRANCISCO SANCTIS'İN UZUN GECESİ H. Costantini
İngilizceden Çeviren: Alper Pozcu, roman, 256 sayfa, 12 Lira

Yordam Kitap

Nuruosmaniye Cad. Ecer Han No. 23 Kat. 1 Cağaloğlu İstanbul
T: 0212 528 19 10 F: 0212 528 19 09 E: info@yordamkitap.com

Tasarım sonuç çıktı

10 soruda Edebiyat ve Mitoloji

1 "Mit" sözcüğü ne anlama geliyor? Yunanca hikâye anlamına gelen "mythos"tan. Osmanlıcada mitoloji karşılığı olarak *esatir* sözcüğü kullanılırdı. Esatir: Uydurma hikâyeler, yalanlar, masal türünden şeyler, mitoloji.

2 Türkiye'de mitolojiyi konu alan en kapsamlı kitap nedir? 1913'te Mehmet Tevfik'in kaleme aldığı *Esatir-i Yunan* adlı kitap (762 sayfa).

3 'Nev-Yunanilik kavramının mitolojiyle ilgisi nedir?
"Nev-Yunanilik" 1912 yılında Yahya Kemal ve Yakup Kadri tarafından oluşturulan bir anlayıştır. İki yazar, Avrupa edebiyatını anlamak için Yunan ve Latin mitolojisinin bilinmesi gerektiğine inanıyordu. İkili daha sonra "Yunanilik"ten çok "mediterannéenne" kavramını kullanmaya özen gösterdi.

4 Bu akımın "Mavi Anadolu" akımına temel oluşturduğunu söyleyebilir miyiz? Bu akımın Sabahattin Eyuboğlu, Azra Erhat, Halikarnas Balıkçısı ile anılan Mavi Anadolu arayışıyla benzerlik gösterdiği söylenebilir. Mavi Anadolu akımı da Batıcı-hümanist bir akımdı ve Batı uygarlığının Anadolu kökenli olduğunu öne sürüyordu.

5 Necatigil mitolojiden nasıl söz etmiş?
"... Batı şiiri hiçbir zaman mitolojiden ayılmamıştır. Bugün Avrupa şiirinde, bütün batı şairlerinde mitos imajına rastlarsınız. Bizde niye olmasın bu? Serâpâ istiâreler dünyasıdır menakıpnâmeler, dervişlerin hayatları. Modern şiir batıda Hıristiyan mitoslarından, yahut Yunan mitoslarından yararlanıyor. Bizde bakir ne çok değerli menkıbeler var. Kerametleri, dervişleri düşünün."

6 Kafka Prometheus miti hakkında ne demiş?
"Prometheus'tan söz eden dört söylence bulunuyor elimizde: Birincisine göre, Prometheus, tanrılara ihanet ederek sırlarını insanlara ilettiği için Kafkas dağlarındaki kayalıklara kıskıvrak zincirlenmiştir ve tanrıların yolladığı kartallar tarafından karaciğeri yenmektedir; ama Prometheus'un ciğeri yendikçe büyümekte, büyüdükçe yine kartallara yem olmaktadır. İkinci söylenceye göre, Prometheus, kartalların acımasız gagalamasının acısıyla, zincirlendiği kayaların giderek daha içine gömülmüş, sonunda kendisi de bir kaya parçasına dönüşmüştür. Üçüncü söylenceye göre, Prometheus'un tanrılara ihaneti aradan geçen bin yıllar içinde unutulmuş, kartallar unutmuş, Prometheus'un kendisi unutmuştur. Söylencenin dördüncüsüne göre, anlamını yitirip havada kalan olaydan bezilmiş, tanrılar bezmiş, kartallar bezmiş, yara bezgin, kapanmıştır. Kala kala geriye açıklanamayan kayalar kalmıştır. Söylence, açıklanamayanı açıklamaya uğraşıyor. Bir gerçeklik temelinden çıkıp geldiği için, yine ister istemez 'açıklanamaz'da sonlanacaktır."

7 Türk edebiyatında Prometheus'u ilk kim konu etmiş, niçin?
Tevfik Fikret bu figürü şiirinde ilerlemenin ve medeniyet yolunda mücadelenin simgesi olarak konu etmiş. Fikret için Prometheus, medeniyet savaşında örnek bir kişiliktir.

8 "Mythe Personnel" nedir? Bu kavramı edebiyatımıza kazandıran Tanpınar'dır. Yazara göre her sanatkârın izlediği özel bir miti vardır. Bu sanatkar için kaçınılmaz nihai bir özdür. Örneğin Yahya Kemal'in mythe personnel'i şiirde kendini eskinin hem incarnation'u, hem tenkitçisi, hem de şairi olarak görmektir.
Ek bilgi: Tanpınar'ın eski mitlere dayanarak kaleme aldığı öykünüye örnek olarak Adem ile Havva'yı verebiliriz.

9 "Mitolojik Okul" akımının kurucuları kimdir? 19. yy. ortalarında A.N. Afanasyev, F.İ. Buslayev, O.F. Miller ve Grimm Kardeşler bu akımın içinde yer almıştır. Edebiyatta görünen süjelerin tümünü, mitoslar doğarken zaten bilinmekte olan ve sonra da edebiyatın tarihi boyunca sürekli ortaya çıkan, sürekli kendini yenileyen belli motiflere indirgemişlerdi.

10 Milan Kundera Thomas Mann için ne demiştir?
Kundera, Thomas Mann'ın romanlarıyla uzak çağlardan gelip adımlarımızı yönlendiren mitlerin rolünü sorguladığını söyler.

ATTİLA ŞENKON

Dudak Değmez

"Batıyor ama acıtmıyor senin sevdan..."
diyen değerli dost Yaşar Günaçgün'e.

IŞIKLAR YANDI.

Alkışlarla çıktılar sahneye. Kuklacı sakindi, alışkındı. Eskiden, ilk yıllardaki gösterilerinde, kuklayı oturttuğu dizi titrerdi heyecandan. Seyircinin isteyeceği her konuya hazırlıklıydı artık. Kezlerce sınadı kendini, kezlerce sınandı. "Aldatılan erkekler üzerine olsun öykünüz," diye seslenerek o gecenin öyküsünü seçti ön sıradaki genç kadın. Durdu, düşündü, yutkundu kuklacı. Dudaklarını araladı. İğneyi iki dudağının arasına yerleştirdi.

Anlattı.

Kuklacıyla kuklasını gördüğünde küçücük çocuktu Ercan. İlkokuldaydı henüz. Kuklacının dizinde oturuyordu kukla. Onun küçük haliydi. İkisinin giysisi de siyahtı. Ayrıntıları her şeyiyle aynıydı. Gözleri iriydi kuklanın, çenesi yüzünde derin yarıktı. Yarık aşağı yukarı oynadıkça konuşuyordu. Kuklacının ağzı ise hareketsizdi. Yasak seslere dikkat ederek, onlardan kaçınarak karnından konuşturuyordu kuklayı. Dudaklarının arasına koyduğu iğnenin iki yanından dışarıya gizlice çıkıyordu sözcükler. İşi zordu kuklacının, hüner gerektiriyordu. Çünkü o gece anlatacağı konuyu, oracıkta seyirci seçiyordu. Yani ön hazırlıksız, üstelik eksik seslerle anlatıyordu öyküyü.

Yıllar yıllar sonra, karısının kendisini aldattığını öğrendiği gün, karnından konuşan o kuklacıya dönüştü Ercan. Onun kendi kendine konuştuğunu duyanlar delirdiğini sandılar. Yerden göğe kadar haklılardı aslında. Dizinde oturan çenesi düşük kuklayı yalnızca o görüyordu çünkü. Caner diye sesleniyordu ona. İkili için son derece uygundu seçtiği ad. Ercan ile Caner. 'Can'ları gerçekten ortaktı. Er de, erkekten geliyordu üstelik. Daha ne olsun? Yediği kazıktan sonra ne kadınlara inanıyordu artık, ne de erkeklere. Caner kendi cinsinden tek dostu, dert ortağıydı onun. Her an, her yerde yanında olan sıra dışı sırdaşıydı.

Annesi ile kardeşleri, Ercan'a önce güzellikle anlattı kuklanın hayal olduğunu. Ardından akla gelen her türlü korkunç yolu denediler. İğnelerle, ilaçlarla geldiler üzerine. Direndi Ercan, dayandı Caner. O günden sonra, herkesin içinde değil, yalnız kaldıklarında konuşur, dertleşir oldular.

Kıştı. Aralıktı. Salıydı. (Zaten salı haricinde seçenek yoktu.) Caner ilk kez eski karısıyla öteki erkeğe ne olduğunu sordu Ercan'a.

"İyilerdir herhalde," diye yanıtladı Ercan. "Huzur içinde yaşıyorlardır."

Kızdı Caner. Çok sinirlendi duyduklarına.

"Ortadan kaldır onları," diye haykırdı ansızın. Sesi odada çınladı.

"Neden? Silindi gittiler zaten. Yoklar ki."

Güldü Caner.

"Yalan," dedi. "Yalan söylüyorsun. Olgun insan rolüyle herkesi kandırıyorsun yıllardır. Hatta kendini de. Ne ki, gerçek öyle değil."

"Nedir gerçek sence?" diye sordu Ercan.

"Her gün, her dakika, her saniye onları düşünüyorsun. Zihnini oyuyor, ruhunu didikliyor, yüreğini çürütüyorlar senin."

"Ne öneriyorsun yani?"

"Öldür ikisini de. Öldür ki, için rahatlasın. Sönsün ateşin, acın dinsin."

Odanın soğuğu değil, öç düşüncesi titretti Ercan'ı. Aklı karıştı. Haklıydı Caner. Huzurlu, dingin değildi nicedir. İçin için çürüyordu gerçekten.

"Günah," dedi. "Allah'ın sunduğu canı, yine Allah alır sadece."

"Allah'a kaldıysa işin, yandın," dedi sırıtarak. "Kendi işini kendin hallet. Gününü gün ediyorlar gözünün önünde. Senden çalınan huzurun tadını çıkaran o hırsızları cezalandır. Yok et ahlaksızları."

"Yeter, kes sesini," diye azarladı Caner'i. "Ağzını açtıkça kötülük kusuyorsun. Sus artık."

"Sen yıllarca derin derin, uzun uzun sustun da ne geçti eline sanki? Derdini içine ata-

rak ne kazandın? Zehir kuyusuna dönüştün giderek. Dert zehirler insanı. Zararın neresinden dönersen kârdır. Al öcünü, rahatla. Erkekçe."

Sözün ucu erkekliğine dokununca canı sıkıldı Ercan'ın.

"Haklısın yahu," dedi sonunda. "Delinsin kuyu, dökülsün şu zehir."

Kuklacı ile kukla o gece her şeyi en ince ayrıntısına kadar tasarladı. Silah yerine Ercan'ın içindeki kuyudan çekecekleri zehri kullanacaklardı. Sek hali zararsızdı. Rakıyla karışınca zehre dönüşüyordu gözyaşı. Ercan çok hoşnuttu kurulan tezgâhtan. Acısız olacaktı cinayetler. Oyunun kuralına uyulacak, her koşulda kansız sona erecekti öykü. Üstelik... üstelik... Caner'den gizli, sinsi sinsi güldü.

Önce, eski karısıyla âşığının yeni yıla girecekleri restoranı öğrenerek orada gösteri ayarladılar kendilerine. Ardından Ercan'a düştü iş. Önüne koyduğu sürahinin içine ağladı gecelerce. Aralığın son günü doldu sürahi. İki sıra dışı sırdaş ellerindeki gözyaşı dolu sürahiyle restoranın yolunu tuttu.

Âşıklar saat sekizde el ele salona girdiklerinde sürahi çoktan yerindeydi. Kahkahalar atarak konuştular göz göze, duygusal ezgilerle yanak yanağa dans ettiler.

Rakı dolu kadehleri garson getirdi, sürahiye uzanansa eski karısının âşığı oldu. Gözlerinin önünde, kendi gözyaşıyla ağır ağır ağardıkça rakılar soluğu kesildi Ercan'ın. Ters gidiyordu işler. Karısı susuz içerdi rakıyı yahu. Yani eski karısı... eskiden yani...

Kadehler tokuştu, dudaklar aralandı.

"Hayır, uzak dur o içkiden," diye haykırdı Ercan.

"Neden?" diye sordu eski karısı.

"Çünkü..."

Durdu.

"Çünkü sana..."

Düşündü.

"Çünkü sana hâlâ..."

Yutkundu.

"Çünkü sana hâlâ âşığımmmmm."

Kuklacı dudağından sızan kanı yalarken salon sessizleşti. Seyirci şaşkın, kukla şoktaydı. O gece, ilk kez alkışsız indiler sahneden.

Kukla kutusuna, kuklacı kuyusuna döndü.

Işıklar söndü. □

Attila Şenkon *Ten Yükü*'nde taşınamayacak kadar ağır, ama sıyrılamayacak kadar yapışkan bir yükün; *Bıyık İzi Yalanları*'nda ise görülemeyecek kadar ince, ama silinemeyecek kadar derin bir izin peşine düşmüştü. Aldatılmış erkekler üstüne kurduğu üçlemenin son durağı olacak "Sustum Duydun mu" adlı kitabını bitirmeye çalışıyor. Kitapta, söze dökülmediği için yürekte biriken susuşların çığlığı var.

Editörlüğümün Hikâyesi

Şavkar Altınel

ABD'nin en uzun ömürlü edebiyat dergilerinden *Chicago Review* geçen yıl 60 yaşını doldurdu. Chicago Üniversitesi'nin desteğiyle çıkan, ama öğrenci dergisi olmayıp sayfalarında her zaman, aralarında Philip Roth, Charles Bukowski, Raymond Carver, John Ashbery ve Joyce Carol Oates gibi Amerikan edebiyatının önde gelen adlarının da bulunduğu, birinci sınıf şair ve yazarlara yer vermiş olan bu yayın organında "Chicago'da genç iken" bir süre çalışmıştım. Aşağıda, derginin, 1996'da 50. yılını kutlarken, bu deneyimle ilgili olarak benden isteyip yayımladığı yazının çevirisi yer alıyor. Merak edenler yazının İngilizce aslını **http://humanities.uchicago.edu/orgs/review/60th/altinelindex.shtml** adresinde okuyabilirler.

Bin dokuz yüz yetmiş iki yılında Türkiye'den Chicago'ya geldiğimde on dokuz yaşındaydım, İngiliz edebiyatı öğrenimi görmeye niyetliydim ve edebi planlarım vardı. Kendimi *Chicago Review*'un hikâye kurulunda bulmam uzun sürmedi.

O günlerde ofis teknolojisi "golf toplu" IBM daktiloların en son yenilik sayıldığı aşamaya gelmişti. Söylemeye gerek yok ki, iki odalı *Review* ofisinde böyle bir makine yoktu (ama bir köşede gene de bir tür daktilo olmuş olabilir). Ofisin basit mobilyaları temelde iki köhne masa, birkaç tane eşit derecede köhne sandalye, tanıtma yazıları çıkacağı umuduyla gönderilmiş kitapların ağırlığı altında inleyen raflar ve her tarafı çizik içinde, metal bir dosya dolabından oluşuyordu.

Nerdeyse her öğle sonrası bana verilen anahtarı kullanarak ofise giriyor, sözünü ettiğim dosya dolabının "Gönderilen Yapıtlar" çekmecesinden bir tomar sarı zarf alıyor ve içerdikleri, daktiloyla yazılmış metinleri okuyordum. Hoşlanmadıklarım derhal, üstünde "Reddedilenler" yazan bir kutuya atılıyordu. Ama zevkime uygun bir şeye rastlayacak olursam, zarfın arkasına kayda değer yönleri hakkında kısa bir not yazıyor ve aylık hikâye kurulu toplantısında görüşülmek üzere, "Değerlendirmeye Girecekler" olarak işaretlenmiş başka bir kutuya koyuyordum. Bunun tam anlamıyla ileri teknolojiye dayalı bir sistem olduğu söylenemezdi, ama çalışıyordu.

Türk olmam nedeniyle, dergide çalışanların kalanından epeyi farklı olacağımı düşünmüştüm; ama çok geçmeden bu yanılsamadan kurtuldum. Baş Editör Alexander (ya da kısa adıyla "Saşa") Besher vatansız bir Rus'tu. Annesiyle babası Sovyetler Birliği ile Çin'in arası bozulmadan danışman olarak Çin'e gönderilmiş ve oradan Japonya'ya sığınmıştı. Saşa'nın Japonca bilip bilmediğini hatırlamıyorum, ama Japonya'ya büyük ilgisi vardı ve çeşitli Japon yazarlarıyla sürekli temas halindeydi.

Hikâye Editörü Ed Rosen da kendi çapında eşit derecede çarpıcıydı. Bir süre donanmada bulunduktan sonra Ray Bradbury'nin yapıtlarıyla ilgili doktora teziyle boğuşmaya başlamış olan bu ufak tefek, sakallı adamın bana "Beyefendi" diye hitap etmesini biraz endişelendirici buluyordum. Ama biraz endişelendirici olmak Ed'in tarzıydı. Tanışmamızdan birkaç yıl sonra Billings Hastanesi'ne hademe olarak girmesi ve bazen ben sabah erken bir derse gider, o da gece vardiyasından dönerken karşılaştığımızda bana son sekiz saat içinde hastanede tanık olduklarını anlatıp,

Chicago Review dergisinin Şavkar Altınel'in hikâye editörlüğünü yürüttüğü yıllarda yayımlanmış sayılarından birinin kapağından ayrıntı.

"İçeride kan gövdeyi götürüyor Beyefendi, kan gövdeyi götürüyor," demesi de kendisiyle ilgili anılarım arasında.

Hikâye kurulunda birlikte çalıştığım kimselere Steve adlı New York'lu bir Yahudi sosyalist (o dönemde hâlâ bu türün tek tük örneklerine rastlanabiliyordu), Nancy adlı, yeni boşanmış bir genç kadın ve hep giydiği asker kaputuyla İç Savaş'tan kaçmış gibi duran, Simon adlı uzun saçlı bir adam dahildi. Bu sonuncusu, yalnız derginin değil, üniversitenin de biraz kıyılarında dolanan biriydi. Arada bir, devam ettiğim derslerden birinde görünür ve bir süre sessiz bir şekilde oturduktan sonra elini kaldırıp, "Ama dünyanın bir kaplumbağanın sırtında durmadığından nasıl emin olabilirsiniz? Yani demek istiyorum ki nasıl emin olabilirsiniz?" türünden bir soru sorardı.

Editörlük işlerine bakmayıp derginin idari işlerinde ücretli olarak çalışanlar da vardı. Bunlardan biri, Güney Amerika'ya gitmiş ve bir roman yazmış olmak gibi (bir gün benim de ulaşmayı umduğum) iki başarısı olduğu için saygı duyduğum, Doug Unger adlı, sarışın, ince bir gençti. (Yıllar sonra Unger'ın ***Leaving the Land*** adlı başka bir romanı yayımlandığında ***Times*** gazetesinin edebiyat ekinde hakkında bir tanıtma yazısı yazdım. Bilmem, görmüş müdür.)

Aylık hikâye kurulu toplantıları Ed'in Hyde Park semtindeki evinde yapılıyor ve bazen tartışmalar alevleniyordu. Bir keresinde Ed ve Saşa "editör ayrıcalığı" diye bir şey olduğunu ve dergide neyin yayımlanıp neyin yayımlanmayacağı konusunda editörlerin karar yetkisinin "sıradan" kurul üyelerininkinden daha fazla olduğunu ileri sürme cüretini göstermişlerdi. Nancy buna şiddetle itiraz etmiş ve odadakilerin sesleri giderek yükselip ortam giderek gerginleşerek konu saatlerce tartışılmıştı.

Demokrasi diye bir şeyin gerçekten mümkün olduğuna inanmaya hazır olmayan sinik bir Eski Dünyalı olarak, eşitlikçi bir editörlük sistemi kurma konusundaki bu son derece Amerikan çabaya katılmamıştım; ama zaman zaman benim de tartışmalara yol açtığım oluyordu.

Bir defasında bir zarfın arkasına, o günlerde "hümaniter bilimlere giriş" derslerimden biri için okumakta olduğum Kral Lear'dan aldığım ihamla, "Bu hikâye kabul edilmezse öyle şeyler yapacağım ki, neler olacaklarını ben de daha bilmesem de, dünyaya dehşet verecekler," diye yazmıştım. Ne yazık ki, (sonunda kabul edilen) hikâyenin de, yazarının da adını hatırlamıyorum; ama bunlardan ikincisi Londra'da yaşayan ve sonradan Amerikan soluyla ilgili Radikal Güldürü adlı bir kitap yazacak olan bir Amerikalıydı.

Review'da geçirdiğim günlerde keşfettiğimiz başka yazarlar da olmuştu. Ed yurtdışında (bu defa Brüksel'de) yaşayan başka bir Amerikalı olan Arias-Mission'un hikâyelerini seviyordu ve hatırladığım kadarıyla bunlardan bir ikisini yayımlamıştık. Buna karşılık, Saşa, Chicago Merkez Postanesi'nde çalışan John Mella adlı birinin kaleme almakta olduğu, Shakespeare ve T. S. Eliot'a göndermelerle dolu, Dönüşümler adlı uzun bir kurmacaya hayrandı. Bunun içinden birkaç uzun bölümü de dergide yayımladık ve bir ara bir Chicago Review Yayınları kurup Dönüşümler'i kitap halinde basmaktan da dem vurulduk. Bu "editör ayrıcalığı"nın bir örneği de değildi, çünkü çoğumuz Mella'nın yapıtına Saşa kadar hayrandık.

Dergide çalışmanın bir tür tedavi olduğu, yayın kurulu üyeleri arasında sık sık ileri sürülen bir görüştü. "Zavallı X," derdik X'in arkasından, "dergi olmasaydı tümüyle mahvolurdu." Bunun X (ya da Y ya da Z) için gerçekten doğru olup olmadığını bilmiyorum, ama benim için bir ölçüde kesinlikle doğruydu. Her gün birkaç saat dergiye gelen hikâyeleri okumak ve kurul toplantılarına katılmak yeniyetmeliğin cinlerini benden uzak tutuyordu. En azından, bu bir süre böyle oldu; ama iki yıl kadar sonra cinler aramızdaki engeli aşmayı becerdiler. Kişisel hayatımda mutsuz oldum ve mutsuzluk, insan gençliğin büyük enerjisine sahip olduğunda bile (ya da belki özellikle de bu enerjiye sahip olduğun-

da) zaman alan bir durum olduğundan, anahtarımı geri verip cinlerimle ilgilenmek üzere dergiden ayrıldım. Bütün bunlar neredeyse çeyrek yüzyıl önceydi; şimdi binlerce kilometre uzakta İngiltere'de yaşıyorum ve gençliğin mutsuzluğunun yerini, çok daha korkunç bir durum olan, ama nedense daha kolay idare edilebilen ve geri planda kalıp insanın hayatını yaşamaya devam etmesine izin veren orta yaş şaşkınlığı almış durumda. Dolayısıyla bir ara yolum gene Chicago'ya düşecek olursa, belki ofise uğrayabilir ve bir zamanlar yaptığım gibi oturup bir iki saat dergiye gelen hikâyeleri okuyabilirim. Ama ben dönsem de, dönmesem de, *Review*'a nice yıllar! □

Mehmet Yaşın *Turuncu Kuş*'u yayına hazırladı

Londra-Lefkoşa-İstanbul arasında, Mehmet Yaşın yazmakta zorlanıyor mu?
Zorlanma değil, bazen kaynak sorunları çekiyorum. Öteki dillerde internetten her şeyi bulabiliyorsunuz. Geçen ay Baki'yi okumak istiyordum, ama arkadaşlarım İstanbul'dan gönderemedi. Aynı sırada Kavafis ve Mevlana'daki karşılaşma kavramı ve imgesel görüntülerle ilgili bir şeyler yazıyordum. Ama o kitaplarım da Kıbrıs'ta bulunduğu için, metindeki referansların bir bölümü değişti. Yazdığım da farklılaşmış ya da ertelenmiş oldu. Ancak İstanbul'a ya da Kıbrıs'a gittiğimde tamamlanacak bir metin çıktı ortaya. Sonuçta içinizdeki kitabı gene de yazıyorsunuz.

Şu sıralarda neler yazıyorsunuz?
Turuncu Kuş adlı bir şiir kitabım yayına hazır duruma geldi sayılır. Geçen yıl Memet Fuat Eleştiri ve İnceleme Ödülü kazanan *Diller ve Kültürler Arası Bir Edebiyat İncelemesi: Kıbrıs Şiiri Antolojisi (MÖ 9-MS 20. yüzyıl)* adlı kitabımın yeni basımı için bir gözden geçirme ve genişletme yapıyorum. Daha çok şiire zaman ayırıyorum. Bir de hem yeni şiirler yazıyor, hem de şiirlerimden yapılmış çevirileri gözden geçiriyorum.

Aynı zamanda çeşitli dillerde ve ülkelerde yayımlanmak nasıl bir duygu?
İlk şiir kitabımdan başlayarak şiirlerim sanırım on yedi dile çevrildi, ama kitap olarak yayımlanması başka bir duygu. Her iki romandan parçalar da çeşitli dillere çevrildi, antolojilerde, dergilerde yayımlandı. Orijinal olarak İngilizce yazılmış *Step-Mothertongue: From Nationalism Multiculturalism-Literatures of Cyprus Greece and Turkey* adlı eleştiri kitabım var. Bunlar daha eski tarihli. Bu kitap çıktığı sırada bir de *Don't Go Back to Kyrenia* adlı iki dilli seçme şiirler çevirisi yayımlandı. İlk kez değişik Avrupa dillerinde kitap olarak yayımlanmaya yeni başlıyorum. Burada ilginç olan öteki ülkelerdeki editörlerin yaptıkları seçimleri görmek. İtalyanca, Almanca, Fransızca, Yunanca ve Litvanyaca dillerinde seçme şiirler kitaplarım hazırlanıyor. İlk basılacak olanı, İtalyancası Giovanni Miraglia tarafından yapılmış bir şiir çevirisi ve Messogea Yayınları'nda 2007 yazından önce çıkacak. İtalyanların seçimini görmek yeniden şiirime bakmama da yol açıyor. Daha önce yapılan İngilizce şiir kitabı çevirisinde ben de aktif bir taraftım. Messogea, bir de ikinci romanım *Sınırdışı Saatler*'in İtalyancasını 2007'de yayımlayacak.

Son zamanlarda hangi yazarlar ve kitaplar ilginizi çekiyor?
Şu anda Anne Carson'un şiir kitaplarını okuyorum. Türkçe şiirde son zamanlarda severek okuduğum kitap Birhan Keskin'in *Ba'a*'sı oldu. Dergilerde Gülten Akın'ın her yazdığının okuruyum. Bugünlerde Orhan Pamuk'un *İstanbul* kitabını okumaya niyetleniyorum. Bir de sanırım Latife Tekin'in bu konuşma yayımlandığı sırada çıkmış olacak *Muinar* romanını okuyor olacağım.

AğrıDağı'nın önünde.

HASAN ÖZKILIÇ

"Kişilikli bir öykü iyi öyküdür"

İlk öykü kitabını 1998'de, 47 yaşında yayımlamışsın. Bunca gecikmenin nedeni neydi?
12 Eylül'de ve sonrasında, 90'ların başına kadar öyküden kopuş söz konusu benim yazarlığımda. Edebiyattan değil, okumaktan, izlemekten de. Yayımlamaktan, kısmen yazmaktan. Dergilere göndermedim. Öyküye pek yüz veren de yoktu. Bunun etkisiyle, öznel bazı nedenlerden, uzak durdum öykü dünyasından. Öykü dünyasının hareketlenmesi, (bunda Memet Fuat'ın etkisi önemli) yeniden beni yazmaya, yayımlamaya yöneltti. En önemli neden bu.

Oysa o yıllarda ilk kitaplar daha kolay yayımlanıyordu...
80'lere kadar kitap yayımlamayı hiç düşünmedim. Daha zaman var, diyordum. Yeterli bulmuyordum yazdığım öyküleri. Kolay yayımlanmaya gelince, pek de kolay değildi, diye düşünüyorum. Sanki bugün daha kolay. Yayınevi çok azdı. Ayrıca kitap yayımlamak bana hep uzak görünürdü. İlk kitabım, *Kuş Borani*'nı da ben götürmedim İnsancıl Yayınları'na. Cengiz Gündoğdu önermese, kim bilir daha kaç yıl kitapsız kalacaktım.

Yirmi iki yaşında yayımlanan ilk öykülerini şimdi nasıl değerlendiriyorsun?
Şimdi başka türlü yazardım. Sıcak öyküler, dönemin duygularını, duyarlığını taşıyor. İlk göçen "gurbetçi"leri anlatmışım, onların ekmek kavgasını daha çok. Dediğim gibi,

Öyküde en önemli öğe nedir?
İnsan. Önce insan olacak. O yoksa, yani insana ait derdiniz yoksa, onun hayatı, onun trajedisi, onun sevdası, onun mücadelesi, yokluğa, yoksulluğa, kötü dünyaya, güzel bir gelecekten, güzel bir dünyadan yana kavgası… Bu duygularla, insanı sevmek, doğayı, canlıyı, cansızı sevmek duygusuyla yazılmamışsa, eksiktir… Sonra dil, yazarın sesi, öykünün sesi, canlı bir varlık gibi, kendi olabilen, kimseye benzemeyen öykü. Kişiliği olmalı öykünün, kişilikli bir öykü iyi öyküdür.

öz çok değişmese de, daha farklı yazardım.

Iğdır'ın senin için anlamı.
Soluk aldığım, yenilendiğim, kendimi bulduğum bir güzel kent, bir güzel coğrafya. Beni sürekli besleyen kaynak. "Gitmek" isteği duyduğumda aklıma ilk gelen "yer", "Doğu".

Yaşadıklarını yazmak ve sonrası...
İlk öykü denemeleri, heyecanı, yaşadıklarını yazmak… Orada dönüp dönüp yaşadıklarını yazarsın. Sonra sonra azalır. Özellikle çocukluk dönemi. En güzel, en yoğun imge… bırakmaz peşinizi. Hep kalemin ucundadır. Yazmaya oturduğunuzda bir yerlerden kafasını uzatır, "Ben buradayım," der. Tabii ki ustalık döneminde dış dünya, başkalarının hayatını kurgulamanın, yazmanın doyuruculuğu, verdiği güven başkadır. Orada yazar olduğunuzu, ürettiğinizi, yarattığınızı duyumsarsınız.

Öykü ya da edebiyat dergileri olmasa, ne eksik kalır?
Olmazsa olmaz. Edebiyat eksik kalır, sanki hayat eksilir, yazarlar eksilir. Bir yazarın öbüründen haberi olmaz, öyküler de habersiz kalır…

***Agora*'nın işlevi neydi?**
Çıktığı ilk birkaç yılda, İzmir'de tek edebiyat sanat, kültür dergisiydi. 2005'in sonuna gelindiğinde, yayımlanması durduğunda, birçok öykücünün, şairin, denemecinin, felsefecinin, ressamın, kitap tanıtımlarında, arka kapaklarında, söyleşilerinde; yazdıklarını, çizdiklerini yayımladıkları Agora'ydı. Birçoğunun ilk şiirlerini, öykülerini yayımladıkları dergi.

Öykü ne işe yarar?
Şunu yapabilir: Bir okur yazarına yaklaşır ve şöyle der: "Kitabınızı okudum, otobüste, yolculukta. Kitaptaki … öykü beni çok etkiledi. Çünkü babam yeni ölmüştü, ben yoldaydım…"

Öykü ile toplumsal eylem arasındaki ilişki.
Öyküyle toplumsal eylem arasında pek ilişki yok gibi. Bunu en çok şiir için söyleyebiliriz, diye düşünüyorum. Öykü de şiire en yakın tür ya, belki de ne kadar yakınlaşırsa o kadar ilişki söz konusu olabilir.

Yazar olarak yaşamak ile siyasal düşüncelerini yanında taşıyıp bağdaştırmak olası mı?
Olması gereken bu. Yazarın siyasal düşünceden arınmış olabileceğini düşünmek mümkün değil. Hani ünlü söz vardır ya, "tarafsız olmadığını söylemek de taraf olmaktır". Siyasal düşünce taraflılığı gerektirir. Bir siyasal düşüncesinin olmadığını söyleyen yazar, aynı zamanda tarafsız olduğunu da söylemiş olur ki, mümkün değil.

Doğu nedir?
İnsana ait güzelliğin, coşkunun; doğaya ait görkemin imgesi. Destanın, söylencenin, masalın, dengbêj'lerin, hikâye anlatıcıların, âşık'ların yatağı…

Doğu'nun taşıdığı anlam öykü yazmayı kendiliğinden kolaylaştırıyor mu?
Batı'da yaşayan yazar için, geldiği yerde, geçmişinde Doğu varsa, bir yere kadar evet. Yalnız başına Doğu yetmez. İnsana, Doğu'ya bakış önemli. Batılı düşünce biçimiyle Doğu imgesi, doğallığı, gizemi birleştiğinde, ortaya çıktığında, yazılan daha başka güzellikler, duyarlıklar, duygular taşıyabilir. Kolaylaştırır mı? Böyle denemez, zenginleştirir, bir şans verebilir.

Usta olarak bildiğin öykücüler oldu mu?
Benim kuşağım, 70'lerde öykü yazanlar, üç büyük ustasız: Sabahattin Ali, Orhan Kemal, Sait Faik'siz başlamamışlardır yazmaya. Önce onlar, sonra başka öykücüler de tabii, yabancı yazarlar da.

Ne öğrendin onlardan?
Önce öyküyü sevmeyi. Yüreğinde bir başka yere koymayı, onunla hayatın anlam kazandığını, güzelleştiğini, kısacası "insanlaştığını". Sonra insanı sevmeyi. Emeği ile var olanları, hayatın en renkli en güzel insanlarının yaşamını… Yazarsam, nasıl yazacağımı.

***Kuş Boranı* da güzel kitaptı, ama *Şerul'da Beklemek* bambaşkaydı...**
Evet… *Şerul'da Beklemek* çok sevildi. Belki de o kitapta çocukluk, Iğdır, Aras'ın her iki yanı (o tayı, bu tayı), Doğu ve kar imgesi; doğa, hayvanlar çocuk ilişkisi; birkaç öyküde 'atlar ve çocuk' sevdasının öne çıkması ve çocukta var olan "masumiyet", kirlenmemişlik…Bunlar sevdirdi kitabı, diye düşünüyorum.

***Orada Yollarda* da ikisinin arasında mı?**
Bilmiyorum…Okur penceresinden bakarsak, tam da böyle değil.

Akyaka'da bir etkinlikte, Hasan Ali Toptaş, İnci Aral, Feyza Hepçilingirler ile.

Okundu, etkilenen okurlar bunu söylediler. Daha çok yazarlar, eleştirmenler böyle bakıyor.

***Şerul'da Beklemek*'in Can Yayınları'ndan yayımlanması, Hasan Özkılıç'ın rüştünü ispat etmesini mi sağladı?**
Yayınevi önemli tabii. Ama belli olmazdı. Bence kitap önemli ve de yazdıklarınız. İkisi bir araya geldi mi, yazarı bir yere taşıyor iyi yayınevi. Can gibi yayınevleri de zaten yazdığınız öykü, roman her neyse bu düzeye ulaşmamışsa yayımlamıyor. *Şerul'da Beklemek*'in Can Yayınları'ından çıkması onun şansını daha çok artırdı tabii. Ayrıca, Erdal Öz'le bunları yaşamak, paylaşmak benim için büyük şanstı. O *Şerul'da Beklemek*'i çok sevdi. Özellikle, "Atımla Ben" adlı öyküyü çok seviyordu. Hâlâ öldüğüne inanmıyorum, sanki bir gidişimde onu odasında, bilgisayarın başında çalışırken bulacağım.

Bir kitabın hangi yayınevinde yayımlandığı niçin önemli?
Anlattım. Ekonomik olanakların varlığı, tanıtım, dağıtım, kısacası kitabın okura ulaşmasını sağlıyor.

Eski kuşaklardan usta olarak seçtiğin yazarlar.
Sözünü ettiğim üç büyükler, bir de 50 kuşağı yazarları: Erdal Öz, Demirtaş Ceyhun, Adnan Özyalçıner, Ferit Edgü gibi yazarlar.

Kendi kuşağından ve en genç yazarlardan sevdiklerini söyleyebilir misin?
Cemil Kavukçu başlı başına bir çizgi. Osman Şahin hep iyi, usta öykücü. M. Sadık Aslankara, hem öykülerinden hem de öykü üzerine yazdıklarından genç öykücülerin çok şey kazanacağı bir yazar. Faruk Duman da sağlam, kendi dilini, kendi biçimini yaratmış bir öykücü. Behçet Çelik, Sema Kaygusuz, Ahmet Büke, Karin Karakaşlı ve daha birçok genç öykücü…

Edebiyat iyiye mi gidiyor, kötüye mi?
Edebiyat iyisiz yaşayamaz. Var olmak için "iyi" olmak, "iyi"den yana olmak zorundadır. Bazı dönemler, 12 Eylül sonrası gibi dikta dönemlerinde olduğu gibi, kötüye gidebilir. Ama eninde sonunda yolunu bulur, dikilir ayağa. Şimdi de en güzel dönemini yaşıyor bana göre. Orhan Pamuk'la Nobel bile geldi, bundan iyi olabilir miydi?

Urla'da yaşıyorsun. Zorunluluktan mı, istediğin için mi?
İstediğim için. Hep İzmir'in biraz uzağında, taşra izleri de taşıyan bir kentte yaşamak istemiştim. Urla bunun için en uygun bir yer.

İzmir, İstanbul'a göre taşra sayılıyor. Taşrada yaşamak yazarlığını nasıl etkiledi?
İzmir'e taşra denir mi? Buna pek katılmıyorum. Belki Urla için böyle söylenebilir. Bunu görüyorum, burada, yaşıyorum, hissediyorum. Büyük kentte yaşadıktan sonra taşraya gitmek, bu duygu, bu atmosfer içinde olmak benim için hep verimli olmuştur.

İstanbul'da yaşasaydın, neler değişirdi?
İstanbul'a yılda birkaç kez geliyorum. Yaşayamayacağımı düşünüyorum. Sanki yazamazdım, hep kaçmayı planlardım.

Bundan sonrası için tasarıların neler?
Yeni kitabı, yani dosyayı, yayınevine verdim. Adı tam netleşmedi. Birkaç isim var, büyük olasılıkla, "Su da Yandı" olacak… Bir de ilk kitabın, *Kuş Boranı*'nın ikinci basımı söz konusu. Bilgisayarda kayıtlı değil, yeniden giriyorum bilgisayara, ufak tefek değişiklik yapıyorum. *Kuş Boran*'ı iyi dağıtılmadı, bu anlamda iyi olacak yeni baskısı. Bir de başlanmış, epey yol alınmış bir roman var. Ne zaman biter, nasıl olur bilmiyorum. Zaman gösterecek... □

locası kurulmamış bir zanaattır şimdi. Suretinize baka baka ince bir matematik kullanarak kendinizi yontmaya başlarsınız.

Belki de bu yüzden, bir aşk romanı olarak ben en çok Andrew Jolly'nin romanını seviyorum. ***Seni İçime Gömdüm*** (***Lie down in me***), doğum ve ölüm tarihini bilmediğimiz, topu topu iki kitap yazmış Meksikalı bir yazarın romanı. Yalın, yalın olduğu kadar ürpertici, dokunaklı bir aşk hikayesi ***Seni İçime Gömdüm***. Sevgili Tomris Uyar çevirisiyle Türkçe aşka yara imgesini kazandıran bana göre benzersiz bir anlatı. Bir Meksika yerlisi olan Kabrero (İspanyolca'da keçi çobanı anlamına geliyor), ırmakta gördüğü Kızılderili bir kıza sırf göğsünün altında taşıdığı yarası yüzünden âşık olur. Onları birbirine bağlayan ufunettir. Kabrero, kızın göğsündeki yarayı, hayatın en büyük gizemlerinden biri olarak algılar. Artık büyülenerek baktığı her şey derin bir acıyı anımsatıyordur. Sözgelimi ırmak, yeryüzünün granit gövdesinde açılan gümüşi bir yaradır, bundan böyle. Törenlerin dile getiremeyeceği sıra dışı aşka işte bu yara sevgisiyle kavuşmuştur. İsa peygambere acıdığı gibi acımış, taptığı gibi tapmıştır ona. İsa'nın kaskatı kesilmiş gövdesinden fışkıran anlatılmaz acı, Kızılderili kıza duyduğu mistik yakınlığa uyak düşer. Kızılderili kız, dünyanın acılarını yüklenmiş olan peygamberin yeryüzündeki kırılgan imgesi haline gelmiştir. Kız öldüğünde ise onun narin gövdesi, Kabrero'nun varoluş savaşının bir eşlikçisidir artık.

Aşkın bireysel yanını, Meksika'nın sarp coğrafyasında resmeden bu roman, sömürgeleştirilmiş sınıfsalcı bir topluma insanca başkaldıran bir adamın, ölen karısına duyduğu derin saygısı olarak okunabilir elbette. Aşkın tek sığınağının yalnızca beden olduğunu düşünürsek, romandaki ölü beden aynı zamanda kayıp bir ülkeyi andırıyordur. Şiddetin, dışlanmanın, yalnızlığın tam ortasında kalmış bir gövde düşünün. Ölü bile olsa varoluşunun kaynağını sadece Kabrero'nun aşkından alıyor. Bu bağlamda diri âşık ile ölü maşuk arasındaki ilişki, Meksika'nın geçit vermeyen dağlarında zorlu bir yürüyüşe dönüşür. Kabrero karısını gömmek için yumuşak bir toprak aramaya başlar. Bir eşkıyanın, bir rahibin, statükocu bir ağbinin gözünden bakınca, Kabrero'nun ölü karısını sırtlanması, Sisifos'un kayayı sırtlanması denli boşunadır. Kabrero'nun karısını gömebilmek için aradığı yumuşak toprak, ait olduğu toplum için aradığı bir benliktir aynı zamanda. O, eline tüfeğini alıp fişeklileri göğsüne asarak çıkmaz ortaya. Atının sırtında kasabanın sokaklarına dalarak ortalığa ölüm saçmaz. Önüne geleni yağmalayarak, ortalığı yerle bir etmeye kalkışmaz. Gözlerindeki sevgiyle dehşet saçar. Düzene çomak sokan sadece kendi aşk ideolojisidir.

Şu günlerde gündemde olan aşkı, popüler kültürün nasıl ele aldığına dikkat edin. Her şeyden önce heteroseksist bir dünya anlayışıyla dayatıyorlar aşkı, sonra liberal faşizmin buyurgan düsturlarıyla eğitmeye kalkışıyorlar; derken yetmiyor, bir de genç olmak gerekiyor aşk için. Önce gençlik fetişleştiriliyor...

Aşk öğretilemez. Bir iklim, kolayca mayalanacağı bir ısı biçilemez ona. Ne ki kandırılabilir. Şu günlerde gündemde olan aşkı, popüler kültürün nasıl ele aldığına dikkat edin. Her şeyden önce heteroseksist bir dünya anlayışıyla dayatıyorlar aşkı, sonra liberal faşizmin buyurgan düsturlarıyla eğitmeye kalkışıyorlar; derken yetmiyor, bir de genç olmak gerekiyor aşk için. Önce gençlik fetişleştiriliyor, sonra çifter çifter yönetebilmek için insanları, sonu tamamına eren uysal bir aşk ilişkisi öneriliyor onlara. Âşık ile çift arasındaki derin uçurum bir fiskede yok edilip her çift teke indirgenmiş bir aşk hikâyesinin hizmetçisi haline getiriliyor. Evlilik ekonomisinin âşıklara dayattığı birörnek "yaşam kalitesini", "burç uyumları" safsatasını hiç saymayayım. Âşıklığınızı allayıp pulluyorlar, dikkat edin. Hayata hiç başkaldırmadıysanız bile, gerçekliğe karşı kafa tuttuğunuz bu yegâne âşık zamanınızı ele geçirmeye çalışacak, asiliğin kendine özgü asaletini tatma şansınızı alacaklar elinizden. O yüzden anlattım Kabrero'yu. Aşkı utanmazlıkla ölçmeye çalışan kamusal ahlaka karşıt, onu ölçmeye kalkışmayan başka bir hikâye daha var. Bazıları için aşk, taraftarlıktır. Hem de yaradan yana düşen bir taraftarlık... □

14 Şubat Dünya Öykü Günü

İnsan, öyküsüyle var...

İnsan, öyküleriyle uzanıyor geleceğe.

Tıpkı geçmişi öyküleriyle saklayabildiği gibi.

Dünyanın dört bir yanındaki insanları birbirine-sınırlara ve ulusal kimliklere aldırmaksızın-yaşanan öykülerin benzemezliği kadar benzerliği de bağlıyor.

Dünya barışı, evrensel adalet anlayışı, paylaşımcı dünya görüşü dinamizmini yaşanan öykülerin anlaşılır ve aktarılır olmasıyla kazanıyor.

Bu yüzden, "insan"ı dünyaya ve insanlara, geçmişe ve geleceğe açan öyküyü dünyanın dört bir yanında, 14 Şubat "Dünya Sevgi(liler) Günü"nde, "Dünya Öykü Günü" olarak kutlamayı öneriyoruz.

Bu kutlama, öykünün ve insanın doğasına çok yakışacaktır.

Türkiye'li yazar Sait Faik'in dediği gibi,"Bir insanı sevmekle başlar her şey."

Ve, bütün insanlarla paylaştıkça anlam kazanır.

Böylece, öykü, dünyanın dört bir köşesinde, aynı günde, daha geniş kitlelere sesini duyurabilecek, insanlararası iletişimi edebi boyutuyla ortaya koyabilecek,

İnsanlararası farklılıkların ayırıcı değil, bütünleştirici özelliğine dikkat çekebilecek,

İnsanların kendilerini ifade etme aracı olarak kullandığı dili yaratıcı bir etkinliğe dönüştürmesinin bin bir yolunu sergileyebilecek, canlı bir edebiyat ortamını yaratabilecektir.

Dünden yarına öyküleriyle anlam kazanan sahici bir dünyanın esenliği için.

Nezihe Meriç'in 2007 Dünya Öykü Günü Bildirisi

14 Şubat, Dünya Öykü Günü için, benim de söylemek istediğim bir sözüm var. Bunu, elimden geldiğince kısacık, açık seçik, haddeden geçirilmiş olarak söylemek istiyorum.

Şu karmaşık, anlaşılması, anlatılması olanaksız, tılsımlı, gizemli yaşam denen şey var ya, bence bunun özü şu:

Doğmak, yaşamak, ölmek. Bu gerçek, dünyanın her yerinde böyle. Kim aksini söyleyebilir. Bu böyle ama, dünya dünya olduğundan, yeryüzü yeryüzü olduğundan, insan insan olarak var olduğundan bu yana (tarih denilen çılgınlık süredursun), oluşan, onu üreten, yücelten bir başka cevher var.

Olmazsa olmaz, bir şey; aşk. Tıpkı yaşam gibi gizemli, karmaşık, tıpkı yaşam gibi, anlaşılması da, anlatılması da zor bir şey bu aşk. Yaşama aşkı.

Karanlıkların içinde, ince ayrıntılarla var olan insanı bilmek, insanın, yaşamın, aşkın sesini duymak ne denli zorsa, aşk da öyle. Zor. Çok zor. En zor olan da, bu zoru yaşamak, onunla baş edebilmek.

Bu sesi duymanın, onu elde edebilmenin, bunu kolaylar gibi olmanın bir yolu var. Bu yol öyküden geçer.

Öyledir. Hepimiz, bakar, görür, düşünür, konuşur, dinleriz. Sonra, yaşamın bir ucundan tutar başlarız öyküler üretmeye. Çoğumuz bunu ayırdına varmadan yaparız.

Öykünün sesini duyup, dinleyip, en derin çınlayışına kadar algılayıp, ince ayarlardan geçirip söze, sözü kâğıda dökenlere öykü yazarı deniyor.

Öykü yaşamdır. Öykü bir iksirdir. Onsuz olunmaz.

2007 yılında, Türkiye'de yaşamakta olan, öyküler yazan, öyküler içinde yaşayan bir öykücü olarak, yeryüzündeki tüm öykü yazarlarını, coşkumla, sevgimle kucaklıyor, 2007 Dünya Öykü Günü'nü kutsuyorum

Öykünün sınırları, dünyanın sınırlarıdır

Dünyanın dört bir yanındaki insanlar hep aynı öykülerin sahibi...

Sezer Ateş Ayvaz

İnsanın, öyküsüyle var olabileceğini, geçmişini saklayıp, geleceğe uzanabileceğini vurgulayan bir tarih: 14 Şubat. Zamanın ve insanın, öyküleriyle dillendirilebileceğine, hayatın sanatla buluştuğu yerde, anlamlı ve zengin kılınabileceğine olan inancı tazeler. Dünyanın dört bir yanındaki insanları, hem birbirinden farklı, hem de hep aynı öykülerin sahibi olarak bir araya getirip, ortak bir duyarlığı paylaşmaya çağırır.

Bu yıl da; geçmiş yıllarda olduğu gibi, Ankara'dan başlayarak, Türkiye'nin birçok kentinde; İstanbul, İzmir, Antalya, Eskişehir, Antakya, Adana, Diyarbakır, Muğla, Çanakkale ve Bursa'da, kimi zaman kültür merkezlerinde, kimi zaman çay bahçelerinde, üniversitelerde, öykü saatleri, paneller, konferanslar, söyleşiler, bir dizi etkinlik gerçekleştirilecek. Dünyanın farklı coğrafyalarında, farklı açılımlar kazanacak 14 Şubat

İlk Dünya Öykü Günü Bildirisi'nde söylendiği gibi, "Böylece, öykü, dünyanın dört bir köşesinde, aynı günde, daha geniş kitlelere sesini duyurabilecek, insanlararası iletişimi edebi boyutuyla ortaya koyabilecek, insanlararası farklılıkların ayırıcı değil, bütünleştirici özelliğine dikkat çekebilecek, insanların kendilerini ifade etme aracı olarak kullandığı dili yaratıcı bir etkinliğe dönüştürmesinin bin bir yolunu sergileyebilecek, canlı bir edebiyat ortamını yaratabilecek…"

Bu amaca ulaşabilmenin koşulları var mıdır, gerçekten de? Toplumsal görünürlük açısından romana göre ikincil kalan öykü, kenardan merkeze, edebiyatın gündemine taşınabilir mi?

Bütün dünyada olduğu gibi kitlelere yaygınlaşmamış öykü kitaplarını, öyküleri, yazarlarını, öne çıkarmak, onların okuyucuyla buluşmasını, öykü edebiyatı ortamının canlanmasını istemek ne ölçüde gerçekçidir?

Roman gibi hem yazarının, hem de yapıtların popülerlik kazandığı günümüzde, edebiyatın evrensel ruhuna katkıda bulunmuş çok sayıda öykü yazarımız vardır, düşüncesi vurgulanabilmekte midir, yeterince…

Tecimsel dünyanın koşullarını değiştiremediğimize göre... Edebiyatın, o asi gencinin, o ince, dipdiri, yoğun damarlarından beslenen serüvenci yazma biçimini, görünür ve paylaşılır kılmak zor olduğuna göre, hiç değilse bir gün için ev-cil-leş-tiril-mek-te midir, öykü?

Sorular çoğaltılabilir, cevaplar da…Dünya Öykü Günü, bütün soruların bir araya gelip, anlamlı bir cevaba dönüşmesi olanağıdır belki…Verilebilecek cevapları, yeniden sorgulayabilmenin gizilgücüdür…

14 Şubat, Adam Öykü Dergisi'nin açtığı yolda, Düşler- Öyküler Dergisi'nin düşleriyle ve Özcan Karabulut'la yola çıkar önce ve Ankara Öykü Günleri'yle varlık bulur. Sonra da; cesaretle, ülkenin tüm kentlerinde dolaşır. Edebiyatçılar Derneğinin, Uluslar arası P.E. N Kulüpleri Federasyonu Türkiye Merkezi ve Aysu Eden'in katkılarıyla, Unesco takviminde yer alan bir güne dönüşür.

Öykü dergilerinden, öykü günlerine doğru inatla sürdürülen bir eylemliliğin sonucudur 14 şubat!

Öykünün sınırlarının bütün dünya olduğunu, umutla anımsatır bize.

Öykü dostlarına kutlu olsun! □

14 Şubat Dünya Öykü Günü'nde buluşalım...

AÇIŞ KONUŞMALARI Arnaud Littardi – Semih Gümüş • NEZİHE MERİÇ'in 2007 Dünya Öykü Günü Bildirisi • ERDAL ÖZ Anısına Dia Gösterisi • ZEYNEP TANBAY Dans Gösterisi • TAHSİN YÜCEL Sabahattin Ali'nin 100. Yılı • AHMET SOYSAL Maurice Blanchot'nun 100. Yılı

NOTOSÖYKÜ

14 Şubat, Çarşamba, Fransız Kültür Merkezi, Beyoğlu
Saat:19.00-20.30

deneme

Yara ve Kabrero

Sema Kaygusuz

Yara, hele ki zamana işaret düşmeyen belirsiz bir yara, onca gizliliğine rağmen, yüzünden okunur insanın. O yarayı görünce, biri geçmişiyle üstüme geliyor gibi olur da kendimi saldırıya uğramış sanırım. Beceriksiz bir avcı tarafından yaralanmış bir hayvan düşünün. Nasıl da hırçındır kederi, nasıl da olması gerektiğinden daha pençeli... Biri size öfkeyle saldırdığında sorun yok, kolaylıkla başa çıkabilirsiniz. Ama sevgiyle saldırdığında ışığa tutulmuş kedi gibi afallarsınız. Tümüyle ideolojik bir donakalmaktır bu. Çünkü merhamet, adalet ve şefkat üstüne kurulu yaşam inancım –ki ben… bu inancı sırf inanç olduğu için her keresinde yıkmaya kalkışırım– heyula gibi önüme dikildiğinde, görürüm ki benden daha boylu ve benden daha etli bir kadın, benden daha büyük kalpli hem, beni peşine takıp sürüklemeye başlar. Arzularına göre gölgesinde yürümeye başlarım onun. Bu kadının yumurtaları da azdır üstelik, yaşına göre çok az. Rahim duvarı sağlamsa da içi boştur. Aşkın üremeye ilişkin yabani duygusundan tiksindiğinden mi ne, çocuksuz bir Tanrıça olmaya meyilli, fazlasıyla kibirlidir kendisi. Yani öyle doğurmak istemekle belli etmez aşkını. Yaralı bir âşık karşısında analığa soyunmanın iki yüzlü azabını yüklenmektense, kanla emzirmektense elin adamını, onu, o âşığı asla doğurmayacağına ve dolayısıyla onu yutmaya kalkışmayacağına dair büyük bir söz verir, verir... içi doldukça kendine eğilen bir başak gibi kökünü dinlemeye başlar sonunda.

Günümüz aşk anlayışının hem çok uzun hem de kolayca özetlenebilecek o bayağı hikâyesinden kaçınmak için yaptığı söz dalaverelerinde, zamanın, şu berbat insan zamanının dış çeperine çekilmek niyetiyle aşkın hastalıklılığına dem vurarak, bir keklik yumurtasına benzeyen şifalı ve kırılgan duygusunu iki parmağıyla bastırıp çıt diye çatlatıverir. Yani zorbadır bu kadın. Kelimenin tam anlamıyla zalimdir. Her an çıkıp gidecekmiş gibi yapmayı sevmediğinden her an çıkıp gider. Hayatında gerçek dışı olan sanki bir tek aşkmış gibi. Oysa kitap okumak bile gerçek dışıdır şimdi. Bel ağrılarına rağmen, boş bir kâğıdın önünde saatlerce durup parmaklara doğru yürüyen o gizemli ve açıksözlü aklı beklemek de. Başka sayacağım bir sürü gerçekdışılık daha var. Sözgelimi, yukarı yükselip aşağıya yerkabuğuna bakmak sık sık. Ve aşağıda salınan o neşeli kadının, hayatı yaşarkenki oyalanışının boşunalığını, yapmacıklığını hüzünle izlemek... Sadece bir kadın ve sadece bir yazar olduğundan başka ona ilişkin hiçbir şey bilmemek... Rüya görmek, hastalanınca gövdenin hükmüne girmek, kendi kendine davranan ellere hayret etmek... Gün içinde o kadar çok gerçekdışı durum peyda olur ki, zaman gelir sözle yetinemez ruhum. Bakakalmanın tarifi yoktur çünkü. Hayret büyüleyicidir, temizler insanı. Öte yandan sersemletir de. Ama bir yara, hele ki dünyaya katlanamamaktan ötürü açılmış da sırf doğmuş olmanın kederiyle günbegün derinleşiyorsa, üstelik öbür benzeri varsa kendinizde; analığa, kardeşliğe, dostluğa yeltenmeden iyileştirmeye çalışırsınız onu. Sanki onunki iyileşirse, annesiz, kardeşsiz, dostsuz suretiniz de iyileşecektir. Sevgililik, sosyal ilişki kurma hünerinden arınmış, pratik zekâyı olduğu gibi dışlayan, sözcüğü anlamıyla değil tınısıyla duyan,

"Edebiyatı Özleyenler İçin"

Sözcükler 5

İKİ AYLIK EDEBİYAT DERGİSİ OCAK-ŞUBAT 2007

Mücap Ofluoğlu
Cevat Çapan
TahsinYücel
Emin Özdemir
Italo Calvino-Kemal Atakay
Jean Cocteau-Ayşe Banu Karadağ
Ali Püsküllüoğlu
Refik Durbaş
Süreyya Berfe
Semih Gümüş
Cemil Kavukçu
Erdal Alova
Server Tanilli
Adalet Ağaoğlu
Demir Özlü
Kemal Özer
Hüseyin Ferhad
Roni Margulies
Turgay Fişekçi
Alev Bulut
Oğuzhan Akay
Mehmet Yaşın
Ferruh Tunç
Besim Dalgıç
Neslihan Gürel
Saba Öymen
Gürhan Tümer
M. Şehmus Güzel
Kaim Elban
Çiğdem Yıldırım
Ziya Gürel
Ali Asker Barut
Onur Sakarya
Ataman Avdan
Bülent Şamcı
Sine Ergun
Mehmet Yıldırım
Alişan Çapan

Türkçe'ye Ne Oluyor ?

Dilleri Var Dilimize Benzemez / Tahsin Yücel
Kirlenmenin Boyutları / Emin Özdemir
Yazılı Dünya ve Yazılı Olmayan Dünya / Italo Calvino
Türkçe'nin Dili Olsa / Semih Gümüş
"Mızraklı İlmihal" ya da Mızrak Çuvala Sığmaz / Ali Püsküllüoğlu
Çeviriler / Jean Cocteau
Aklın Çekirdeği - Dil / Deniz Günal

Desenleriyle Mehmet Aksoy

Yazışma adresi: P.K. 57 Üsküdar-İstanbul tfisekci@gmail.com Dağıtım: Yay-Sat

Sahafların elindeki en değerli kitaplar

Sahaflığın bugünkü durumu parlak sayılmaz, ama geçtiğimiz aylarda sahafların bir dernek çatısı altında toplanmış olmaları ümit veren, önemli bir adım olarak görünüyor. Bu dernek de mesleğin ortadan kalkmasına yönelik tehditler arttıktan sonra kurulabildi. Dernek, umuyoruz ki, mesleki bakımdan birçok sorunu adım adım çözme başarısını gösterir.

NotosÖykü, okurları için İstanbul'un gözde sahafları arasında küçük bir gezinti yaptı. Sahaflık ve sahafların kitaplara değer biçme ölçütleri nelerdir? Asıl sorumuz da: *Sahafların elindeki en değerli kitaplar nelerdir?*

İki ana soru ve sorun çevresinde sahafların görüşlerini almaya çalıştık ve gezimizi sahaftan sahafa değişen "en değerli" kitap örneklerini arka plan bilgileriyle taçlandırarak vermek istedik. Kitap dünyasının loş sokaklarına tutulmuş bir ışık yerine okunabilir.

Söyleşi ve fotoğraflar Aslı Dülgeroğlu

"Sahaflık güzeli seçme sanatıdır"

İbrahim Manav
Dilmen Kitabevi Sahaf
(Sahaflar Çarşısı, Beyazıt)

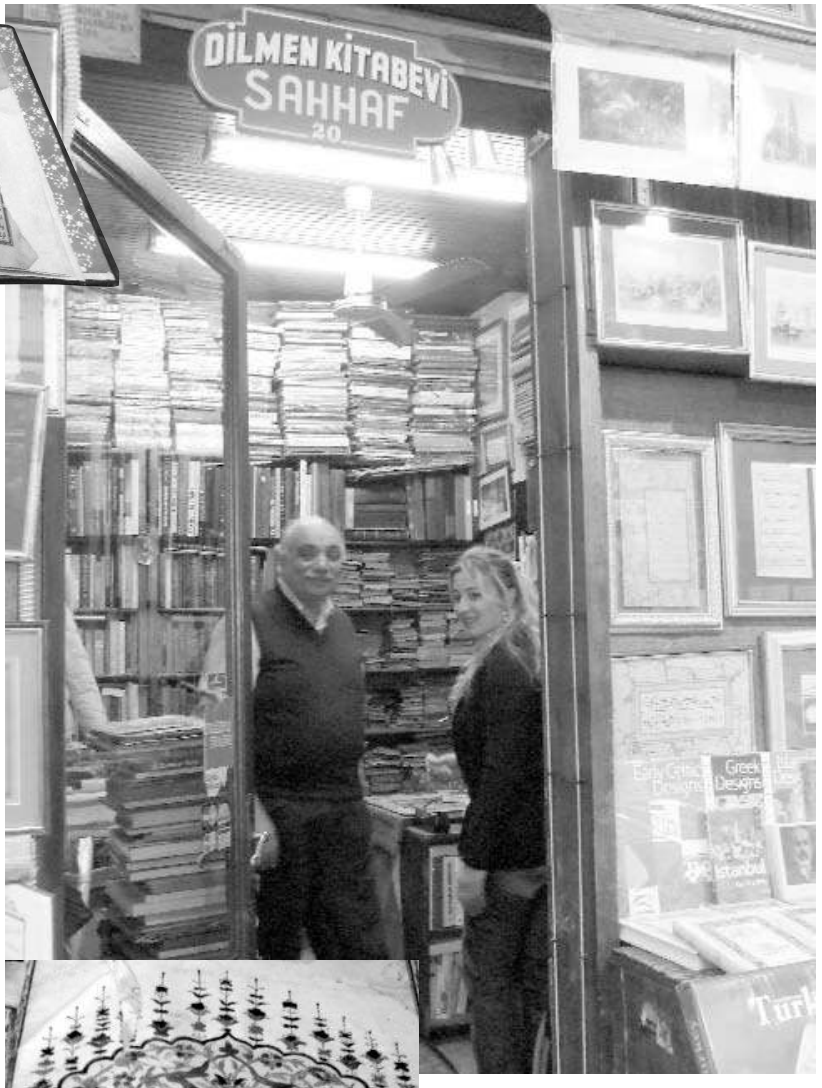
Bir sahaf için değerli kitap ne demektir?

Osmanlıca baskı kitapları ele alırsak en değerlileri, Müteferrika Matbaası'nın kitaplarıdır. Daha sonra sırasıyla, Üsküdar Matbaası'nda, Bulak Matbaası'nda ve en son Osmanlı Matbaası'nda basılan kitaplar oldukça değerlidir. Ancak Müteferrika'dan önce en değerli kitaplar yazma kitaplarla, hat sanatı kitaplarıdır. Her el yazması kitap da baskı kitap kadar değerli olmayabilir; çünkü el yazması kitabın değeri hattın, yazının ve işlemenin sanatına bağlıdır. Aynı zamanda, bir kitabın değerli olması ne kadar eski olduğu ile bağlantılı olmayabilir, niteliği de çok önemlidir. Avrupa'da yabancıların Türklerle ilgili yazdığı, bilhassa İstanbul ya da Türkiye tarihiyle ilgili kitaplar da çok değerlidir. İstanbul'a ait en değerli kitaplar yabancı kitaplardır, ancak bu duruma üzülelim mi sevinelim mi bilemiyorum.

Kitap okuru sayısının düşmesi sizi etkiliyor mu?

Sahaflığı vuran birçok sebep olduğunu görüyorum. Özellikle insanların internete, yeni haberleşme alanlarına kayması, bilgiyi bu mecralardan edinmeleri bize zarar vermiştir. Ancak elli beş yıllık sahaflık hayatımda şunu gözledim. Türk toplumu kitabı yaşamın bir parçası olarak kabul etmedi. İnsanlarda kişisel kütüphane kurma zihniyeti, kitaplar üzerine konuşma isteği yok. Biz okuma özürlü bir toplumuz. Bu es-

1729 yılında, Müteferrika Matbaası'nda ilk kitap olarak basılan *Vankulu Lügatı* Dilmen Kitabevi Sahaf'ın en değerli kitaplarından. Elli beş yıllık sahaf İbrahim Manav, sahaf olarak yetiştirdiği Sibel Terzi ile birlikte.

kiden gelen bir şey, Osmanlılar, o zengin toplum, Cenevizli ya da Venedikli tüccarlardan her türlü şeyi şipariş ederken, kitap şipariş etmezlerdi. Biz şifahi kültürden yana bir toplumuz, araştırma yapmayan bir toplumuz. Ancak ben gençlerden ümitliyim.

Sahaflık ne demektir? Bu mesleğin günümüzde hakkıyla yürütüldüğünü düşünüyor musunuz?

Sahaflık güzeli seçme sanatıdır. Sahaf olmak için yetişmek lazım. Bu iş birikim işidir. Ben elli beş senedir bu meslekteyim ama hâlâ öğrenciyim. Sahaf olmak için kitap hakkında bilgi sahibi olmalısınız. Kitap sevginiz yoksa ve okuyucu değilseniz sahaflık yapamazsınız. Günümüzde, sahaf ile ikinci el kitap satıcısını ayırmak lazım. Ancak bu yola girmiş, bu yola baş koymuş insanlara da ben sevgi ve saygı duyuyorum. Bu iş için sevgisi varsa, onları teşvik etmek lazım.

Elinizdeki en değerli kitap hangisi?

Müteferrika Matbaası'nda basılan ilk kitap olan *Vankulu Lügatı*. 1729 yılında basılan, Mehmet Vankulu'nun tercüme ettiği, bu Arapça-Türkçe lügat iki ciltten oluşur. Lügatın ilk baskısı 1000 tane basılmış, o dönemin öğrencilerinin çok fazla ilgisini çekmiş, dolayısıyla da kısa sürede mevcudu bitmiştir. Kitabın başlığı kök boya ile işlenmiştir. Bu lügat matbaa tarihimizin ilk kitabı olduğu için ve halen de kullanılmakta olduğundan çok değerli ve hiç ölmeyen bir kitaptır.

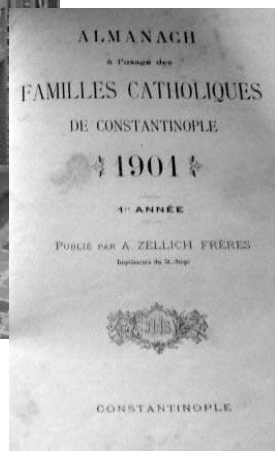
Sahhaflık ve İstanbul Sahaflar Çarşısı kitabından

Arapça bir sözcük olan 'sahhaf', günümüzde 'sahaf' şeklinde yazılıp söylenmektedir.

Eski devrin kitapçılarının tamamına, sahaf denirdi. Bugün ise, sahaf denilince daha çok, eski kitap alıp satanlar anlaşılmaktadır. Geçmişte ilk sahaflık Bursa'da Edirne'de büyük camilerin civarında, dini kitap alışverişi ile başlamıştı. Bilinen ilk sahaf ise, 'Şeyhi' mahlası ile ün yapmış olan Mahmud Şeyhi'dir. Şeyhi önce kendi kitaplarını yazıp, çoğaltıp satmıştır.

Turkuaz Sahaf'ın elinde bulunanlar arasında son zamanlarda en çok değer verilen kitap, şimdiki Papa'dan önceki üçüncü Papa olan ve 1940'ta İstanbul'da kardinallik yapan Calli'nin hazırladığı katalog.

"Kitabı değerli kılan pek çok faktör var"

Nedret İşli, Turkuaz Sahaf (Beyoğlu)

Eski sahaflık mesleği ile yeni sahaflık mesleği arasında fark var mı?
Eski anlamıyla kitapları kopya yoluyla çoğaltan ve gereken bilim adamlarına, kültür adamlarına bu kitapları ulaştıran kimse demekti. Günümüzde ise, koleksiyonculara, araştırmacılara, birtakım yazarlara ve gazetecilere bulunması zor bir kitabı ya da bir kenarda kalmış bilgileri, belgeleri ve materyalleri ulaştıran, buradan da ticari bir gelir elde eden insanlar demektir.

Değerli kitap ne demek? Kitabın değerini hangi unsurlar belirliyor?
Bir kitabı değerli kılan ve bu değerin yükselmesini sağlayan pek çok faktör var, dolayısıyla bunu belirli kalıplar içine oturtmak çok güç. Yine de bir kitabın baskı adedinin az olması, zaman içinde nüshalarının zor bulunur olması, imzalı olması bir kitabın değer ölçüsünü belirler.

Müşteri profiliniz nedir?
Dükkânımız Beyoğlu gibi işlek bir yerde olmasına karşın, kimse tesadüfle gelip alışveriş yapmaz. Bize kitaba ilgili ve meraklı olan, kitap toplayan, kitap koleksiyoneri olan insanlar, bilinçli ve bilgili olarak, belirli kitapları bulup almak için gelir.

En değerli kitabınız hangisi?
Papa'nın İstanbul'a ziyaretinden dolayı seçtiğim kitap, şimdiki Papa'dan önceki üçüncü Papa olan ve 1940 yılında İstanbul'da kardinallik yapan Ron Calli'nin bir araya getirdiği, İstanbul'da yaşayan katolik ailelerin hayat hikâyelerini, isim listelerini, adreslerini kapsayan bir katalog oldu. Bu kitap 1901 yılından 1906 yılına kadar çıkmış, 6 kataloğun tümünü kapsıyor.

"Genç okuyucuları kaybettik"

Sami Önal
Sahaf Dil-Tarih
(Kadıköy)

Bir kitabın değerli olmasını ne gibi unsurlar belirliyor?
Sahafların değer verdiği kitaplar üç kategoride incelenir. Birincisi, yükte hafif pahada ağır olan, eski çağlardan el yazmaları, altın tehzipli, gösterişi olan kitaplar. İkicisi, Avrupa'da basılmış Türkiye'yle, Ortadoğu'yla ya da Anadolu'yla ilgili eski tarihli gravürlü kitaplar. Üçüncü kategoriye giren kitaplar, Türkiye'de 30'lu, 40'lı yıllarda basılmış ancak şu an mevcudu hiçbir yerde bulunmayan kitaplar. Aynı zamanda, sahafın kitaba, bu kitap değerlidir bu kitap değersizdir diye not vermesi iki esasa daha dayanır. Biri kendisi için önem taşıyan kitaplar, diğeri de müşterinin, meraklının çok aradığı, çok sevdiği kitaplar.

Dükkânıza gelen müşteri profiliniz kimlerden oluşuyor?
Dükkânıma sahafîye kitabın değerini anlamayan insan gelmez. Ancak bilen, sahafîye kitaplara değer veren, bilinçli insanlar ve koleksiyonerler gelir. Ancak üzülerek görüyoruz ki, son yıllarda ilgi görüntülü medyaya kaydıktan sonra halktan sahaf müşterisi gelmiyor artık. Genç okuyucuları kaybetmiş durumdayız. Ben Kadıköy'deki en eski sahafım, 23 yıldır bu işi yapıyorum fakat yıllar geçtikten sonra gözlemlediğim bir olay var ki, sahaf müşterisi sayısında bir azalma, halktan gelen sahafîye kitap müşterisi ile de aramızda bir kopukluk söz konusu.

Bu durumda, okur sayısının düşmesi sizi de etkiliyor diyebilir miyiz?

Tabii ki. Kitap okuyan insanların azalması kuşkusuz ki bizleri de etkiliyor. Bizim müşteri sayımızda, müşteri profilimizde bir azalma oluyor. Diyeceksiniz ki yeni kitap satan kitabevleriyle siz farklı şeyler satıyorsunuz, etkilenmemeniz lazım. Ancak altyapıyı önce yeni kitap satan kitabevleri oluşturacak, okur yeni kitaplarla okuma sevgisini kazanacak ki giderek sahafa, sahafîye kitaplara, koleksiyon kitaplarına ilgi duysun.

En değerli kitabınız hangisi?
Dükkânımdaki önemli ve değerli kitaplardan bir tanesi, eski mektupçulardan Osman Ergün tarafından yazılan ve tamamı beş ciltten oluşan, *Mecelle-i Umur-ı Belediye* adlı kitaptır. Kitabın birinci cildi daha çok İstanbul tarihi mahiyedindedir. Ben de sizin için 1922 tarihli, 1776 sayfadan oluşan bu ilk cildi seçtim.

Sahaf Dil-Tarih'in en değer verdiği kitaplardan biri, 1922'te basılan ve Osman Ergün tarafından yazılan *Mecelle-i Umur-ı Belediye* adlı İstanbul tarihi kitabıdır.

"Yazarların ilk baskı kitapları ucuza satılabiliyor"

Haluk Ceylandağ, İmge Sahaf (Kadıköy)

Sahaf ne satar?
Baskısı bulunmayan, antika ve ucuz kitaplar. Ama asıl sahaflık, baskısı olmayan ve antika kitapları satmaktır.

Bir kitabın fiyatını ne gibi unsurlar belirler?
Fiyatlar nadirliğine, eskiliğine, yazarının önemine göre değişir. 1450-1600 tarihleri arasındaki kitaplar ne olursa olsun çok değerlidir. 1800-1900 yılları arasında basılan birçok kitap bulunabilir ama onların arasından oldukça fazla değerli kitap çıkabilir. Ayrıca ilk baskılar oldukça değerlidir. Ancak Avrupa'da ilk baskılar epeyce pahalıya satılırken, Türkiye'de önemli yazarların ilk baskı kitapları çok ucuza satılabiliyor.

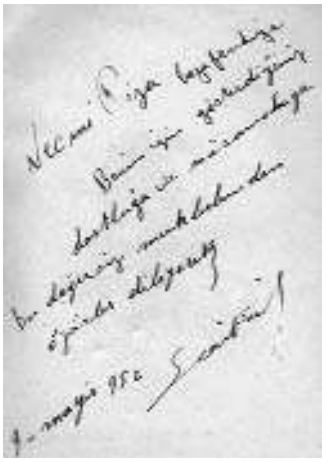
Elinizdeki en değerli kitap hangisi?
1568 yılında Venedik'te basılmış İtalyanca Osmanlı tarihi, elimde olan en değerli kitaplardan biri. Kitabın değerini, eskiliğinin yanı sıra Osmanlı tarihine ilişkin olması da arttırıyor. Fiyatı 5000 YTL

“Duygusal karşılığı çok daha değerli”

İbrahim Yılmaz, Simurg Sahaf (Beyoğlu)

Sahaflık mesleğini nasıl tanımlarsınız?
Türk Dili dergisinin “öykü özel sayısı”nda Bilge Karasu, “Öyküyü tanımlayarak kendimi belli bir kalıbın içine hapsetmiş olurum,” diyor. Sahaflık da herkese göre değişen bir şey, herkes kendi tarzında yapıyor. Ucuz kitap satan da, korsan kitap satan da gerçekten de sahaflığı kitap âşıklarına hizmet olarak gören de var. Sahaflık, kültürel mirasın taşıyıcısı olan kitapları doğru bir şekilde yönlendiren demek.

1870’li yıllarda Abdülhamit döneminde, İstanbul’da ya da Türkiye’nin değişik yerlerinde basılmış Ermeni harfleriyle Türkçe ve Kürtçe kitaplar vardı. O dönemde basılan kitapların çeşitliliği hiçbir dönemde yok. Sen şimdi kalksan Ermeni harfleri ile Kürtçe kitap bassan, senin yedi sülaleni kazırlar.
– Barış Sahaf

Kitap satışlarının düşmesi sizi de etkiliyor mu?
Kitap satışlarının düştüğünü düşünmüyorum. Türkiye’de düşünün ki 20.000 değişik kitap basılıyor, bu ciddi bir büyümedir. Yani kitap üretimi çok olduğu için satış düşmüş gibi görülüyor, yoksa kemikleşmiş bir okur kitlesi var.

Bu mesleğin ilk aklınıza gelen zorluğu ya da sorunu nedir?
Kitapları doğru düzgün koruyabilmek. Bunun için yer ve paraya ihtiyaç var. Kitap eskilerin deyimiyle çok çabuk üreyen bir şey. Aynı zamanda günün hay huyu, işletme sıkıntıları, depolarda kitaplara doğru düzgün sahip çıkmayı engelliyor. İşte bu yüzden yapılacak tek şey, kitap artışını önlemek için sirkülasyonu sağlamaktır. Bunun için de müzayede yaparsın, dükkânda kitabı ucuza satarsın, internetten her yere kitaplarını duyurursun, kataloglar yapar insanlara gönderirsin.

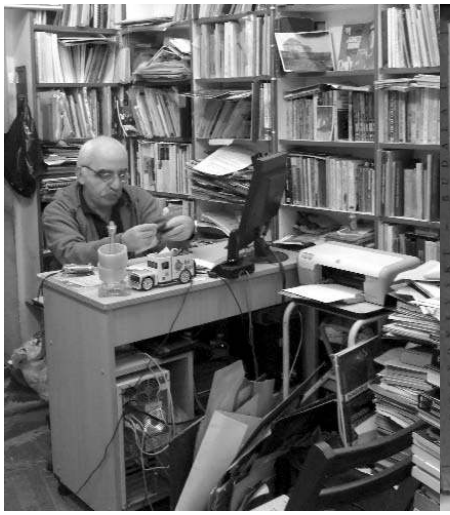
Değerli kitap nedir?
Ben artık kitaplara tabu ya da fetiş gibi bakmıyorum. Önemsemediğin bir kitabı yıllardır arayıp bulamayan bir insana ulaştırdığın zaman, o insanın çocuklar gibi sevinmesi, sana bağlanması inanılmaz bir şey; bu para ile ölçülecek bir şey değil. Maddi karşılığından öte, duygusal karşılığı çok daha değerli. Dolayısıyla kitabın da değerlisi kişiye ve sahafa göre değişen öznel bir şeydir.

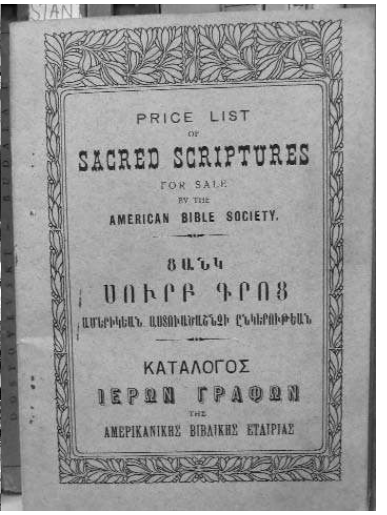
En değerli kitabınız hangisi?
Öykü üzerine bir dergi olduğunuzu göz önünde bulundurduğum için, Sait Faik’in 1952 tarihli, kendi imzasını taşıyan, *Lüzumsuz Adam* kitabını seçtim. Sait Faik, Türk edebiyatında çok önemli bir hikâyecidir. Dolayısıyla kendi imzasını taşıyan bu kitabın oldukça değerli olduğunu düşünüyorum.

İbrahim Yılmaz:
“Karadeniz Kitabevi’ni işleten rahmetli Sadri Bayraktar ağabeyimiz, ‘Bir sahafın tavansız deposu, sınırsız parası olması lazım, yani sahaf olarak önüne çıkan her şeyi almak zorundasın, çünkü bir gün mutlaka biri çıkıp soracak,’ derdi.”

“Bizim işimiz çelebi işidir”

Halil Bingöl, Barış Sahaf (Beyoğlu)

İstanbul’da oldukça fazla sahaf görüyoruz, eski sahafık mesleğinin sürdüğüne inanıyor musunuz?

Bu noktada eski kitap satıcısı ve sahaf ayrımına geliriz. Sahaf olmak kolay değildir. Tezgâhtan yetişmelisin, çünkü bu mesleğin okulu yok. Bizim işimiz çelebi işidir. Sahaf olmak özveri ve emek ister. Eskiden sahaflık mesleğinde lonca sistemi vardı. Loncaya çırak olarak girilir ve bu dönem en az on beş sene sürerdi. Çıraklıktan sonra, ustanız size kalfalık payesini verirse, kalfalık on yıl sürerdi. Yirmi beş yılın sonunda, yine ustanız size paye verirse usta olurdunuz ve ustanız size peştemal bağlar, bir dükkân açmanıza müsade verirdi. Öyle gidip uluorta dükkân açamazdınız. Ne oluyor o zaman, mesleğin kendine has bir disiplini olduğu için meslek yaşıyor ve devam ediyor. Şimdi tabii ki böyle bir şey söz konusu değil.

Abdülhamit döneminde, Türkiye’nin değişik yerlerinde basılmış Ermeni harfleriyle Türkçe ve Kürtçe kitaplar vardı. O dönemde basılan kitapların çeşitliliği hiçbir dönemde yok. Sen şimdi kalksan Ermeni harfleri ile Kürtçe kitap bassan, senin yedi sülaleni kazırlar.

Her sahafın uzmanlaştığı bir alan var mı?

Yazma ve basma kitaplar ayrı ayrı ihtisas dalları. Ustanız sizi hangi dalda yetiştirmişse, size nasıl el vermişse o kitapları alıp satabilirsiniz. Bir kere bunun kanununu koymak lazım.

En değerli kitabınız hangisi?

Benim için bütün kitaplarım çok değerli. Bir kitabın değerli olması maddiyatla ölçülemez. Bu bakış açısı ile, benim için çok değerli olan kitaplar arasında, İstanbul’da Amerikan Misyoner Teşkilatı (American Bible Society) tarafından 1909 senesinde basılmış olan bir risale var. Katalog niteliğindeki bu kitap Yunanca, Ermenice ve İngilizce olmak üzere üç ayrı dilde yazılmış. İçinde o güne kadar Türkiye’de basılmış olan tüm *İncil*’lerin, tüm dini kitapların, hangi dilde kaç adet basıldığının listesini veriyor.

“Maddiyat değil, kitap önemli”

Lütfü Bayer
Babil Sahaf (Kadıköy)

Bir kitabın değerli olmasını ne gibi unsurlar belirler?

Bu ülkenin matbaa tarihindeki ilk baskı kitaplar, sınırlı özel baskılar, imzalı, resimli, gravürlü kitaplar değerlidir. Sahafın kendi kıstasları da bir kitabın değerli olmasında önemli bir unsurdur. Değersiz görünen bir kitap, sahafın öznel bakış açısında çok değerli olabilir. Benim için maddiyat değil kitabın kendisi önemli.

Elinizdeki en değerli kitap hangisi?

Değerli kitaplarımdan bir tanesi *Netayic-ül Vukuat*. Konusu Osmanlı tarihi olan bu kitap dört ciltten oluşur. Mustafa Nuri Paşa sağlığında kitabın ilk dört cildini yazmış, ancak ilk üç cildin basılmasına ömrü yetmiş, dolayısıyla dördüncü cilt yazı olarak kalmış. Daha sonra İbn-ül Emin dördüncü cildin basılmasını ister. Basılmasını beklemeden de, dördüncü cildi kendi yazar. Dört ciltten oluşan eseri tek bir ciltte toplar. Dolayısıyla *Netayic-ül Vukuat*’da ilk üç cilt baskı, dördüncü cilt el yazmasıdır. Hem eski ve önemli bir kitap olması, hem de içinde el yazması barındırdığı için çok değerlidir.

“Fiyata göre düşünmek saçma”

Lütfü Seymen, Sahaf Müteferrika (Kadıköy)

Bir kitabın değerli olması, pahalı olmasıyla ne kadar bağlantılıdır?
Bir kitaba fiyat biçmek yahut fiyatına göre değerli olup olmadığını düşünmek çok saçma. Bir kitabın değeri çok göreceli bir şey. Ancak yine de bir kitabın değerli olup olmadığı içeriğine, hatların güzelliğine, baskısına, zamanına göre değişir.

Sahaflığı bugün nasıl görüyorsunuz?
Sahaf kavramı günümüzde doğru değil. İkinci el kitapçılık ile sahaflık karıştırılıyor. Bu meslek ayağa düştü. Her türlü kitap alınıyor. Herkes sahaf olduğunu düşünüyor. Bu mesleğin okulu yok. Sahaf olmak isteyen biri okuyan insan olmalı, kitabı sevmeli, kim ne okur bilip kitabı hapsetmeyecek insana satmalı. Sahafların dışında bilinçli okur olan ve kitabın izini süren insan sayısı çok az. Dolayısıyla biz sahaf olarak neredeyse koleksiyonculara ve araştırmacılara çalışıyoruz.

En değerli kitabınız hangisi?
Kitab-ül ihtiyar fi şerh il muhtar. Fıkıhla alakalı 18. asırdan kalma bir el yazması. Fiyatı 3000 YTL.

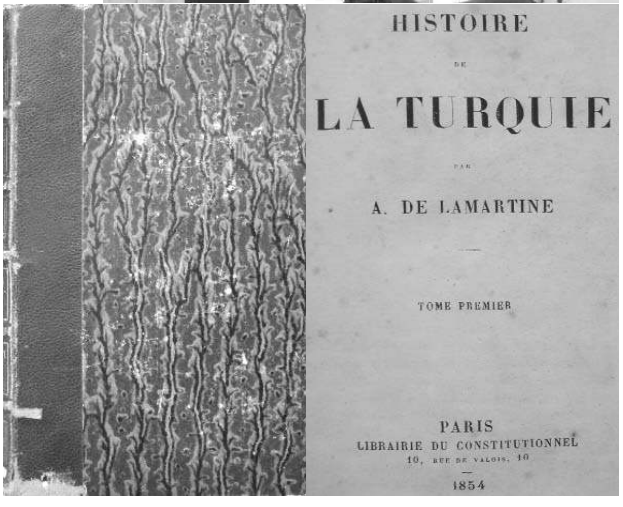
“Okurları kitaplara bağlı tutmalıyız”

Ruhi Okuş, Osmanlı Koleksiyon (Kadıköy)

Değerli kitap ne demek?
Cildinin ve baskısının güzel olması ve yazarı bir kitabın değerini arttıran unsurlardır. Ancak bence bir kitabın değerini, okurların o kitaba gösterdiği ilgi ve talep belirler.

Kitap okurlarının azalması sizi de etkiliyor mu?
Etkiliyor diyemem. Ancak bu konuda bir sahaf olarak sorumluluğumuzun olduğunu düşünüyorum. Biz okurları kitaplara bağlı tutmayı sağlamalıyız çünkü okur çok az. Örnek vermem gerekirse, dükkânıma gelip kitap soran okura hiç bir zaman o kitabın elimde olmadığını söylemiyorum. O anda elimde olmasa da daha sonra gelmelerini söylüyorum ve o kitabı bulup kendilerine ulaştırıyorum. Bu sayede okurun kitaptan vazgeçmemesini sağlıyorum.

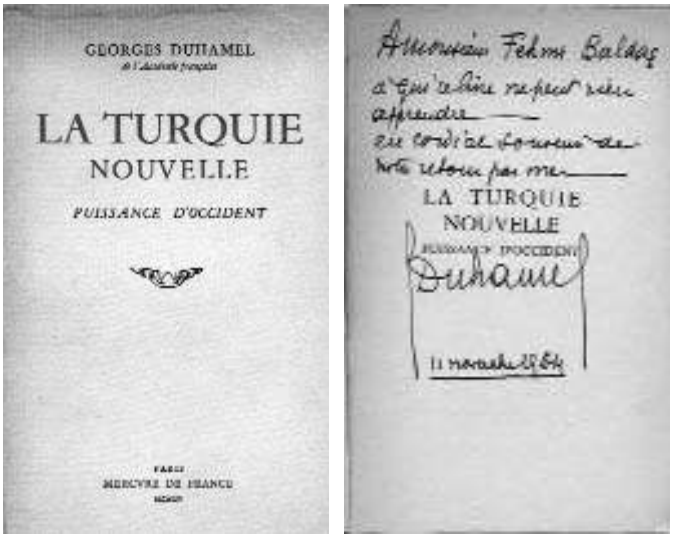

En değerli kitabınız hangisi?
Şu an dükkânımda bulunan benim için en değerli kitap, A. de Lamartine’in 1845 yılında basılmış sekiz ciltlik *Histoire de la Turquie* (Türkiye Tarihi) adlı kitabı.

“Kitaplarda değer kavramı öznel bir durumdur”

Ali Çeviker, Dağarcık Sahaf (Moda)

George Duhamel’in, 1954 yılında Paris’te basılan, *La Turquie Nouvelle* (Yeni Türkiye) adlı 125 sayfalık kitabı, Cumhuriyet’in kuruluşunun Türkiye üzerindeki etkisini anlamaktadır.

Bir kitabın değerli olmasını ne gibi unsurlar belirler?

Nadir olan, ulaşılması, ele geçirilmesi zor olan kitaplar. Eski kitapların yanı sıra darbeler yüzünden yok edilen kitaplar, yani başına iş gelmiş kitaplar bu duruma örnek olabilir. Bunun dışında el yazmaları değerlidir çünkü kopyaları yoktur. Özetlemek gerekirse, bir kitabın değeri baskısına, yazarına, konusuna, cildine, tarihine, kâğıdına, çevirmenine, yazar nüshası, numaralı ya da imzalı olup olmadığına göre değişir.

Ancak kitaplardaki değer kavramı öznel bir durumdur. Kitabın değerli yahut değersiz olması her sahaf ve okura göre değişebilir.

Sahaflara ilgi nasıl? Gelen okur profili hakkında bilgi verir misiniz?

İlgi gittikçe azalıyor. Genç kuşağın sahaflarla alakası yok. “İkinci el kitap satıcıları” ile “sahaflar”ı birbirlerine karıştırıyorlar. Ancak diğer bir yandan, kimi okurun kitaplar hakkındaki bilgisinin geliştiğini de düşünüyorum. Kitapları bilinçli bir şekilde, belirli ölçütlere göre arıyorlar.

Elinizdeki en değerli kitap hangisi?

George Duhamel’in *La Turquie Nouvelle* (Yeni Türkiye) adlı kitabı, değerli saydığım kitaplarımın arasında. 1954 yılında Paris’te basılan 125 sayfalık bu kitap, Cumhuriyet’in kuruluşunun Türkiye üzerindeki etkilerinden bahsediyor. Kitapta yazarın imzası da bulunuyor.

SUNJA ALTINEL

Sadakat

HAVA SANKİ BİR PARTİ İÇİN ÖZENLE HAZIRLANMIŞ İNSANLAR GİBİ YÜzümüze gülüyordu. Gök bulutsuzdu ve güneş bizi ısıtıyordu. Musalla taşından tabutu kaldıran adamlar, bu cismin ağırlığından mı, yoksa ölüye duydukları saygıdan mı bilinmez, ağır ve ölçülü adımlarla yürüyordu. Ama tabutu cenaze arabasına yerleştirmek üzere merdiven başına geldiklerinde, bana sanki çok acele ediyorlarmış gibi geldi. "Zafer kazanan sporcuların omuzlarda taşınarak arada bir havaya fırlatılıp sonra tekrar yakalanması gibi, acaba Şaziye'yi de onurlandıracaklar mı?" diye düşündüm. Biraz ileride duran ve beyaz önlüğü içinde sürekli ağlayan genç kıza baktım. Cami avlusu yavaş yavaş boşalmasına rağmen, sanki onunla arama ince bir ip gerilmiş gibiydi. "Böylesi daha iyi," diye mırıldandım. "Herkes kendi yerinde kalmalı!" Bakışlarımı tekrar tabutun kaybolmakta olduğu kapıya doğru çevirince, gözüme yeşil renkli örtünün üstünde ön tarafa iliştirilmiş yemeni çarptı. Hafifçe esen rüzgârla birlikte oyaları yukarı doğru havalandı. Sonra her şey, bir daha asla kalkmayacak gibi yerine yerleşti ve adamlar gözden kayboldu.

"İsmim Nezaket."

"Benimki de Şaziye."

"Memnun oldum Nezaket Hanım. İyi anlaşacağımıza eminim."

1930'lu yıllardaydık. Küçük bir Anadolu kasabası olan Düzce'ye geldiğimde, bana başöğretmen yardımcısı olacağım söylenmişti. Karşımda duran başöğretmen, benden beş altı yaş büyük olmalıydı. Kumral ve bukleli saçları yüzünün bittiği hizada kesilmişti. Gözlüğünün camlarının arkasından görünen kahverengi gözlerinin her konuştuğunda siyaha dönüşmesi, sanki istediklerini gerçekleştirmek için her yolu deneyen insanların, karşılarındakini korkutma ve yıldırma politikasının bir sembolü gibiydi. Bunun farkına varmış mıydı bilinmez, sürekli gülümsüyordu. İnsanlar için kullanılan bir tanımlama olmasına rağmen, doğruyu söylemem gerekirse, "kaypak" olarak adlandıracağım bir ses tonuna sahipti. Kullandığı sözcükler, bende tutunacak hiçbir yerimin olmadığı kaygan bir zeminin parçaları izlenimini uyandırmıştı. Bunda, ne kadar gülerse gülsün, gözlerindeki, bir türlü saklayamadığı o hırslı ifadenin payı büyüktü sanırım.

Yıllar sonra huzurevinde karşılaştığımızda, onu yine gözlerindeki o ifadeden tanımıştım. Artık kamburu çıkmış, yaşlı bir kadındı. "Audrey Hepburn, nasılsın?" diye bana takılmıştı. Hayat bizi zaman zaman birbirimizden uzaklaştırsa da hep bağlı kalmıştık ve o, beni özellikle 50'li ve 60'lı yıllarda çok popüler olan bu yıldıza benzetmekten vazgeçmemişti. Artık bir Audrey Hepburn olmadığımı bilmeme rağmen beni üzen asıl şey, ikimizin

de bir huzurevinde karşılaşmamız olmuştu. Belki başkaları için koruyucu bir yuva gibi görünen bu yere, tanıdıktan sonra güçlü kişiliğini seve seve benimsediğim ve taklit ettiğim bu kadın nasıl düşmüştü?

Sorduğumda, "Boş ver, üstünde durma!" demişti. "Burayı, bizleri kendi isteklerimiz doğrultusunda hareket etmemizi engelleyen yaşlılığın bıraktığı son durak olarak gör! Biliyorsun, asla orta yolu tercih etmedim. Bu anlamda, hayatımdaki yükselişlerden sonra vardığım bu son noktayı da, hep kendi isteğimle ulaştığım bir tepe olarak gördüm."

Düzce'de zamanla ilerleyen arkadaşlığımız sırasında da, onun bu felsefesine çok şahit olmuştum. Okulumuza maddi açıdan katkıda bulunmak, ama önce verilen eğitimi görmek isteyen, komşu kasabadan zengin avukat Muzaffer Bey, bir gün ansızın okulumuzda bitiverince, o, hiç telaşlanmamış, derste heyecandan konuşamayan öğretmenlerin oluşturduğu sessizliği, "Lütfen, sırayla konuşun!" esprisiyle bölmüştü. Sonra Muzaffer Bey'e, bana çok yüzeysel geldiği için içeriğini o an unuttuğum bir soru yöneltmişti. Muzaffer Bey, tıpkı belli bir konuda konferans veren bir kişi gibi, ilgisizliğimizi farketse bile gösterdiğimiz sözde ilgiye birazdan çok teşekkür edecek ve aramızdan, "Tekrar görüşmek umuduyla" ayrılacaktı.

Ancak sonuç hepimiz için şaşırtıcı olmuştu. Bir ay sonra Muzaffer Bey okula yüklü bir yardımda bulunmuş ve bir yıl sonra da Şaziye Hanım'la evlenmişti.

Cumhuriyet Türkiyesi'nde, özellikle kızları okutma konusunda gösterilen çabanın ilk meyvelerinin toplanmaya başladığı yıllardı. Bazı kasvetli kış günlerinde, okulun bulunduğu geniş bahçede gezinip sanki şaşırtıcı bir haber gelecekmiş gibi, gözlerimi görebildiğim en uzak noktaya dikip daldığımda, yakınımda duyduğum nal sesleriyle irkilirdim. Sonra bahçenin önünde duran faytondan iki küçük kız inerdi. Okula gelmeleri için on beş dakikalık bir yolu katetmek zorunda kalan, doktorun kızlarıydı bunlar.

"Derenin kenarındaki yoldan yavaş yavaş ilerleyerek geliyoruz. Yürüyerek gelmemiz imkânsız! Birkaç kez denedik ama diz kapağımıza kadar yükselen çamurdan bir türlü kurtaramadığımız ayaklarımız, çizgili elbise giymiş mahkûmların bileklerine zincirle bağlanmış gülleler gibi ağırdı." Bu sözlerin sahibi doktorun büyük kızı, hülyalı mavi gözleriyle uzaklara bakmıştı. Sanki benim kurtuluşumu beklediğim o noktadan, o da bir yardım bekliyor gibiydi. Okulla ve öğretmenlerle arası hiç iyi olmayan doktorun küçük kızı ise, gözlerini kısmış, alaycı bir ifadeyle beni süzmekle meşguldü. Gerekli ya da gereksiz hiçbir açıklamada bulunmaya gerek görmediği her halinden belliydi.

"Bu hiçbir açıklamada bulunmamam gerektiği" duygusu yavaş yavaş beni de sarmaya başlamıştı. Zamanla yaptığım şeylerden dolayı, yalnızca Şaziye Hanım'a karşı hesap vermem gerektiğini anlamıştım. İlkokulda ders vermemize rağmen, zorlu ve ağır bir eğitimle karşı karşıyaydık. Öğretmenler canla başla çalışıyordu. Akşamları evime varmak için dar sokaklardan geçerken, ne zaman yüksek pencereleri örten perdelerin arkasında titreyen cılız bir ışık görsem, hep orada bir öğretmenin yaşadığını düşünürdüm.

"Nezaket, perdeleri aç! Işıklar ne kadar da cılız yanıyor." Böyle diyen Şaziye ile Düzce'de karşılaşmamızdan kısa bir süre sonra, senli benli olup birbirimize ismimizle hitap etmeye başlamıştık. Huzurevinde de ondan aynı sözleri duymak, belki yılların verdiği alışkanlıktan olacak, beni hiç şaşırtmamıştı. Şaziye, cevabımı beklemeden kalkıp pencereye yönelmişti. Benim odamdaydık. Perdeler açılınca akşamın alacakaranlığından kurtulup içeri süzülen ışık, komodinin üstünde duran oğlumun fotoğrafına vurmuştu. Resmin hatları belirginleşeceğine, sanki daha da silinir gibi olmuştu. Oğlum birkaç yıldır beni görmeye gelmiyordu. Eşim öldükten sonra bir süre kendi kendimi idare etmeye çalışmış ama –evde iş yapmaya alışık olmadığım için mi, yoksa yeni bir sosyal hayata kavuşma arzusun-

Sonra o gelmişti. Bir gün yemek yerken, arka masalardan birinden bana yabancı gelmeyen bir ses duymuştum. Daha doğrusu, sesin içeriği bana yabancı değildi.

dan mı bilinmez– zamanla kendimi huzurevinde bulmuştum.

Huzurevinin yöneticisini ilk kez gördüğümde, tuhaf bir duyguya kapılmıştım. Müdire, otuzlu yaşlarda olmasına rağmen, çocuksu bir görünüme sahipti. Hiç makyaj yapmamıştı. Biraz fazlaca uzun olan kâküllerinin örttüğü gözlerinin içine bakarak, "Müdire Hanım," demiş, âdeta konuştuğum kişinin o olup olmadığından emin olmaya çalışmıştım. Bana, bir kadın idareci olamayacak kadar yumuşak ve saf görünmüştü. Bunda, gençliğimde çok seyrettiğim filmlerdeki o topuzlu, boynunda bir dizi inci olan, siyah tayyörlerini beyaz bir gömlekle tamamlayan ve sözünü esirgemeyen kadın idarecilerin etkisi var mıydı acaba?

"Evet, Saadet Hanım benim. Buyrun, size kalacağınız odayı göstereyim." Müdire, böyle diyerek önüme geçmiş, beni kalacağım odaya götürmek için odadan çıkmıştı. Böyle yerlerde sıkça duymaya alıştığım, "Burada kendinizi evinizde gibi hissedeceksiniz, üstelik her türlü konfor sizi bekliyor," sözleri ağzından çıkmamıştı. Onlar, sanki bir türlü öğrenemediğim, zor bir yabancı dile ait gibiydi. Yalnız kaldığımda, örtülerini açmadan uzandığım yatağın üstünde, "Evim, son zamanlarda beni yabancı gibi görüp kendinden uzaklaştırmak isteyen bir tanıdıktı," diyerek kendi kendimi teselli etmeye çalışmıştım.

İdarecilik yıllarından alıştığım belli bir disiplin anlayışının beni dost kıldığı zamanlama yöntemime karşılık, başlangıçta huzurevindeki sisteme alışmakta zorlanmıştım. Bunun nedeni belki de belli saatlerde belli şeyleri yapma alışkanlığımdan çok, aynı kaderi paylaştığım insanlarla tanışma korkusuydu.

Sonra o gelmişti. Bir gün yemek yerken, arka masalardan birinden bana yabancı gelmeyen bir ses duymuştum. Daha doğrusu, sesin içeriği bana yabancı değildi: "Bu pasta Kadıköy'ün o meşhur pastanesinden olduktan sonra nasıl yemem!"

"Okulumuzun yan sokağındaki fırın çok kaliteli. Ama bu öğrencinin pişirip getirdiği çöreklerin kokusu midemi bulandırıyor." Şaziye'nin bu sözleri, onun bizim bildiğimiz hayat felsefesine ters düşse de, onu artık çok iyi tanıyan bana yabancı değildi. İnsanlar arasında eşitlik sağlamadığı gerekçesiyle Tanrı'ya inanmayan Şaziye, ilişkilerinde sanki Tanrı'ya ait eşitlik misyonunu yüklenmek istermişçesine, "Hepimiz eşitiz, çünkü hepimiz insanız," derdi. Oysa, onun sınıf farkı kavramına inandığı halde, bunu gizlemeye çalışan ve

ilk bakışta bunda çok başarılı olan milyonlarca insandan biri olduğunu biliyordum. Huzurevinin yemekhanesinde sesini ilk duyduğum zaman da, "Acaba artık yaşlandığı için mi hayatı boyunca duyumsadığı farklılıkları şaka yaparak örtmeye çalışıyor?" diye düşünmüştüm.

"Bir sıranın üstünde oturan genç kız –ister kitap okusun, ister önündeki kasnağa gerili beze bir şey işlesin– kendi dünyasında huzurlu görünüyor, etrafındaki manzaranın öbür öğeleri olan ağaçlar, çiçekler ve hayvanlar da bu huzuru tamamlıyordu."

Ailesi hakkında kendisinden hiçbir zaman bir şey öğrenememiştim. Her soruşumda, "Annem ve babam beni büyütmüşler işte!" diye geçiştirirdi. Başka kardeşi olmayan Şaziye'nin, kendini yetiştirenlerden sanki tanımıyormuş gibi söz ederek, onları "müşler" ekinin içine hapsetmesi tuhafıma giderdi. Her konuda iddialı olan bu kadının, "İnsan anne ve babasını kendi seçemez!" sözünü benimsediğini anlamıştım ama yine de onun bazı şeyleri benden saklamaya çalışması, bende manevi değeri çok yüksek olan, bize ait bir eşyanın, ansızın ortadan kaybolmasıyla duyduğumuz huzursuzluğa benzer bir duygu yaratmıştı.

Karayollarında mühendis olarak çalışan, Anadolu'yu karış karış dolaşmış babamı çok küçükken kaybetmiştim. Beni annem yetiştirmişti. Şaziye gibi, benim de kardeşim yoktu. Onunla tanıştıktan kısa süre sonra adeta onun karakterinin bir parçası haline gelmem, acaba onu bir abla gibi görmek istememden mi kaynaklanıyordu?

"Öğrencilerle uğraşma! Onların bilgi düzeyi bizi ilgilendirmemeli! Böylece kendi bildiğimiz şeylerin hep aynı kaldığını örtbas etmiş oluruz, ama çalışkan öğretmenler bizi tabii ki rahatsız edecek. Ukalalık edip ders programlarına fazla karışırlarsa, arı yuvasına çomak sokmuş olurlar!"

"Saadet, seni gördüğüme ne kadar memnun oldum, anlatamam! Sen bizim en çalışkan öğrencilerimizden biriydin." Şaziye, sanki çalışkanlar konusundakini görüşünü yalanlamak istermişçesine, sırtı bana doğru dönük olan, ince kızın elini hararetle sıkmıştı. "Demek stajyer öğretmen oldun!" Saadet'in bir fısıltı halinde çıkan sesini duymamış, yalnızca başını hafifçe eğdiğini görmüştüm. İlkokuldayken hem benim, hem de Şaziye'nin öğrencisi olmuştu. İçine kapanık, heyecanlı konuşan ve konuşurken genelde gözlerini indiren bir kızdı. Onun öğretmen olma konusunda verdiği kararı Şaziye'nin odasında izleme imkânı bulduğumda, her ustanın yarattığı eserin canlanışı karşısında duyduğu sevinç ve gururu duymuştum. Saadet de artık bizden biriydi. Ama sonra… Şaziye'nin kaypak sesi sessizliği bölmüştü: "Saadet'e burada geçerli olan kuralları hatırlatmakta yarar var!" "Tabii ben size uyarım. Sizler deneyimli hocalarsınız." "Zavallı Saadet!" diye içimden geçirmiştim. "Çoğu zaman, insanların hırslarını tatmin etmek için koydukları kurallar, bir toplumda yaşamak için geçerli olan kurallardan çok daha ürkütücü olabilir!"

Başlangıçta onun derslere katılmasına memnun olmuştum. Sanki kır manzaralı bir resmi seyreder gibiydim. Bir sıranın üstünde oturan genç kız –ister kitap okusun, ister önündeki kasnağa gerili beze bir şey işlesin– kendi dünyasında huzurlu görünüyor, etrafındaki manzaranın öbür öğeleri olan ağaçlar, çiçekler ve hayvanlar da bu huzuru tamamlıyordu. Baktıkça insanın içini açan bir sessizlikti bu. Ama sonra bir gün beni ve başöğretmeni çok şaşırtan bir şey olmuştu.

"Bu ders kitabında anlatılan bilgiler yetersiz. Öğrencilerin takviye edilmeleri gerek!" Genç kız, heyecanla oturduğu sıradan fırlamış ve tahtanın önüne geçmişti. Elimde tebeşir, hiç kıpırdamadan ona bakmıştım. Düşmanımı daha yakından tanımak isteyen bir bakıştı benimkisi. Sonra genç kız, "Özür dilerim," diyerek yerine oturmuştu. "Biraz acele ettim galiba!"

Artık birlikte olduğumuz derslere boğucu bir sessizlik hâkimdi. Genç kız sanki bir şey söyleyecekmiş gibi dudaklarını aralıyor, sonra gözleri biz ve öğrenciler arasında gidip geliyordu. Arada bir teneffüslerde, onu öbür arkadaşlarıyla heyecanlı heyecanlı konuşurken

görüyordum. Acaba bizden mi söz ediyordu?

Ama endişelenmem boşunaydı. Bir kasabada geçirdiğimiz için kimilerine can sıkıcı ve tekdüze görünse de, bizim bir idealizm kılıfı içine sokmayı başardığımız hayat, toplum içindeki yerimizi sağlamlaştırıp başkalarına daha başarılı görünmemizi sağlayan, o rastlantılardan birini yakında bize sunacaktı.

"Bak Nezaket, bu da bizim öğrencimizdi. Stajyer hocalardan biri de o olacak." Şaziye'nin bana takdim ettiği Tekamül'ü hemen hatırlamıştım. Atak tavırlı ve bildiklerini gerçekte olduklarından daha çokmuş gibi göstermeyi beceren insanlardan biriydi. Yer aldığı her derste, öğretmenlerin tarafından çıktığını ve bizi her zaman savunduğunu biliyordum. Sanıyorum bu nedenle olacak, görüntüsü hiçbir zaman ilgimi çekmemişti. Şaziye'nin, "Bu çocuk ileride işimize yarar!" sözünü bir ilke olarak benimseyen ben, Tekamül'ü yalnızca davranışlarından oluşan bir kişi olarak görmüştüm. Onu yeniden gördüğüm an, duyduğum gizli memnuniyet belki de bundandı.

"Ne düşünüyorsun?" Şaziye başını öne doğru eğerek gözlerimin içine bakmıştı. "Yarın arifeymiş," diye mırıldandım. "Değişen bir şey olmaz. Bir şarkıcı gelir, içli sesiyle hüzünlü şarkılar okur. Sonra, 'Hadi neşelenelim!' der, birkaç yaşlı kalkıp göbek atar." Her zaman dediğini kabul ettirme kaygısı taşıyan Şaziye, kollarını havaya kaldırıp göbek atar gibi yapmıştı ama bulunduğumuz televizyon odasında herkes kendi alemindeydi. Bizden oldukça genç sayılabilecek yaşta, başörtülü bir kadın, televizyondaki siyah-beyaz filmi seyrederken, "Eski aşklar bir başkaymış!" diye ağlıyordu.

"Sayın seyirciler, size bu bayram sabahında bir huzurevinden sesleniyoruz." Sunucu kız o kadar çok gülüyor ve neşeli görünmeye çalışıyordu ki, gösterdiği gayret sonucu, yüzü sanki bir an ağlar gibi bir ifade almıştı. Sonra kameralar, ikram edilen çikolata ve şekerlerin bulunduğu kutuya çevrilmişti. Kutuyu tutan ellerin sahibinin sürekli kameralara gülümseyen yüzü de, yavaş yavaş ekranda belirmişti. Sunucu kız, yaşadığımızı şu cümleyle özetlemişti: "Ünlü ve biz onu seviyoruz. Çünkü o bizden biri!"

"Onu sevmemin nedeni bu: O bizden biri!" Bir akşamüzeri, Şaziye'nin odasında, sobanın başında oturuyorduk. Batmakta olan güneşten etrafa yayılan kızıllık, Şaziye'nin genelde sarı olan yüzüne vurmuş gibiydi. Şaziye sözlerini şöyle sürdürmüştü: "Hayata karşı kuvvetli olmak istiyorsak, her zaman için elimizin altında harcayacağımız insanlar bulunmalı!"

"Öğretmenliğinizden çok memnun kaldık. Bu durumu Maarif Bakanlığı'na da bildireceğim. Bakın, burada sizin için yazdığım rapor da hazır! Aslında bazı şeylerin gösterilmemesi gerekir ama siz eski öğrencimiz olduğunuz için bir istisna yapabiliriz." Okunurken benim de Şaziye'nin odasında hazır bulunduğum raporda, Saadet'in meziyetlerinden övgüyle söz ediliyor, onun mükemmel bir öğretmen olduğu vurgulanıyordu. O ise teşekkür edeceği yerde, gözlerini pencerenin dışındaki uzak bir noktaya dikmişti. Benim ve doktorun büyük kızının yardım dilermiş gibi baktığı o noktadan, sanki o da bir şey bekliyor gibiydi.

Üç ay sonra kadroya alınan hocaların ismi açıklanıyor, aralarında Saadet'in ismi yer almıyordu. Şaziye ile ben, yeni öğretmenlerin arasında bulunan Tekamül'e teşekkür ediyor, "Artık siz de bizdensiniz," diyorduk. Saadet'ten sonra okulumuza gelmiş olmasına rağmen Tekamül'ün kadro işini hemen yaptırmıştık.

"Elektrikler kesilince kapının tüm boyası da üstüme çıktı. Bu boya-badananın zamanı mıydı şimdi?" Huzurevinin sakinlerinden biri söylenip duruyordu. Hiç sesimi çıkarmadan, ona yanımda taşıdığım feneri uzattım. "Neyse ki Nezaket her zaman tedbirlidir!" Kadın böyle dedikten sonra feneri almış ve beni karanlıkta bırakarak uzaklaşmıştı.

"Bunun, karanlıkta halletmemiz gereken bir şey olduğunu anlıyorsun değil mi?" Şaziye'nin sesi sert çıkıyordu. Öğrenciler ve öğretmenler gittikten sonra hademelere de, "Yapılacak iş yok!" diye izin vermiştik. Hava yavaş yavaş kararıyordu. Tekamül, okulun kapısında gözcülük yapacaktı. İyice karanlık olup göz gözü görmeyince, gaz lambasını yakmıştık. Yeni boyanmış kapılara sürünmemeye çalışarak, duvarlar boyunca bir gölge gibi ilerlemiştik. Şaziye odasındaki yazı masasının üst çekmecesini açmış, sonucu bildirmek üzere yollayacağını söylediği o zarfı çıkarmıştı. Bir iki gün önce Maarif Bakanlığı'na yolladığımız zarfların arasında olması gereken bu zarfın sol üst köşesine kurşun kalemle "S" diye yazılmıştı. Sanki Saadet, girdiği bu çekmeceden bir türlü çıkamayacak gibiydi. Sonra Şaziye, "İşte elimdesin!" diyerek zarfı yırtarak açmış, çıkardığı kâğıda bakarak gülmüştü.

Hiç sesimi çıkarmadan ona yardım amacıyla taşıdığım gaz lambasını masanın üstüne koymuş, yanımda taşıdığım öbür eşya olan hokkayı ona uzatmıştım. Önündeki delikten mürekkep koyduğumuz bu hokkaların özelliği, baş aşağı çevrildikleri zaman mürekkebin dökülmemesiydi. Onun için "dökülmez hokka"mı rahatlıkla cebimde taşıyabiliyordum. Şaziye hemen kalemine yeni bir uç takmış ve masanın üstündeki hokkanın deliğine sokmuştu. Yazı masasının bir başka çekmecesinden çıkardığı kâğıdın üstünde bir iki dakika sonra, "Saadet'in ne yazık ki gerçek bir öğretmende olması gereken ana vasıflardan, sabır ve anlayıştan yoksun olduğu" yazılıydı. "Henüz deneyimli bir öğretmen olmaması nedeniyle derslerde kadrolu arkadaşlardan önce öğrenciye sorular yöneltiyor, dolayısıyla sınıftaki disiplini bir süre engellemiş" oluyordu. Şaziye mektubunu, "Bir öğretmende bulunması gereken bilgi ya da deneyimden önce, yukarıdaki noktalara dikkatinizi çekerek," deyip, "Gereğinin yapılması"nı rica ederek bitiriyor, "Saygılarımızla," sözünden sonra ikimizin de imzası bulunan kâğıdı katlıyor ve yeni bir zarfa koyuyordu.

Bir an önce oradan uzaklaşmak gayretiyle odayı terk ediyor, kapının tam önünde bulunan merdivenlerden inerken, en alttan bir üstteki basamağın kısa olması sonucu tökezleyen Şaziye duruyor, onu takip eden ben de üstüne kapaklanarak ikimizin de yere düşmesine neden oluyordum. Duyduğum korku yüzünden tiz bir şekilde haykırmama rağmen bana hiç bitmeyecekmiş gibi görünen siyahlığın içinde, kendi varlığımdan bile ürkmeme dayanamayan Şaziye, "Lambaya bak, yangın çıkaracaksın!" diye bağırıyordu. Çok kısa bir süre sonra kapanan okulun kapısı, Tekamül'ün verdiği anahtarla kilitleniyor, her şey erkenden çöken akşamlardan birinde, evine karanlıkta gitmek zorunda kalan üç fedakâr öğretmenin portresini andırıyordu.

On gün sonra Maarif Bakanlığı'ndan, "Saadet Öğretmen'in, başka bir yörede stajına devam etmesi konusunda hemfikir olduklarını" belirten bir açıklama gelecekti.

Saadet'e kararı bildirdiğimiz zaman tıpkı Şaziye'nin, "Öğretmenliğinden çok memnun kaldığımızı" belirttiği andaki gibi susmuştu. Ertesi gün alışverişe giderken, onun karşı kaldırımdaki istasyonun önünde, bavuluyla birlikte faytondan indiğini görmüştüm. Dönüşte Şaziye'ye durumu anlattığımda, masasının üstündeki toz zerrelerini üflemiş ve içeri vuran güneşin oluşturduğu ışık üçgeninde ettikleri dansa bakarak, "Bak, nasıl da dağıldılar!" demişti. "Verdiğimiz emirleri uygulayanlar olduğu sürece hayat daima caziptir!"

"Burada emir veremezsin, anladın mı? Bir zamanlar başöğretmen olman durumu değiştirmez!" Şaziye'nin yanındaki odada oturan yaşlı kadının ses tonuna, romatizmadan eğrildiği için iki büklüm olmuş parmaklarının aksine, bir dik başlılık ve kararlılık hâkimdi. Tartışma, gençliğinden beri devamlı üşüyen Şaziye'nin, kaloriferlerin daha kuvvetli yanmasını istemesinden, çoğunluğun da buna itiraz etmesinden çıkmıştı.

Yine akşamın çabucak indiği günlerden biriydi. Çok üşüdüğümüz için Şaziye bana, sobaya daha fazla meşe palamutu atmam gerektiğini söylemişti. Bir süre sobanın alt kısmına

havalandırmayı sağlamak amacıyla konan ızgaranın üstünde yanan palamutlara bakmıştım. Hepsi üst üste dizilmiş ve alt taraflarında koyu kahverengi, üst taraflarında bej olan renkleri kırmızıya çevrilmişti. Bir gün yanımda ansızın bitiveren doktorun büyük kızı, onların bu halini görünce, "Ne güzel duruyorlar, tıpkı kırmızı kirazlar gibi!" demişti. "Saadet Öğretmen de, benim gibi kirazı çok severmiş!"

Onun, Saadet'le bu kadar yakınlaşmasından hoşlanmamıştım. Genelde hülyalı duran mavi gözleri beni o kadar dikkatle süzmeye başlamıştı ki, sık sık bir yerde hata yaptığımı düşünmeye başlamıştım.

"O, ne zaman geri gelecek?" Saadet'in aramızdan ayrılmasından sonra bana ısrarla yönelttiği bu soruya, nedense, "Hiçbir zaman!" demeye çekinmiş, "Başka bir yerde öğretmenlik yapacakmış, bu kasabaya ısınamamış," demiştim. O an gözlerini hiç kırpmadan beni süzmesi, bana sanki asırlar boyunca sürüyormuş gibi gelmişti. Gözlerinin içinde oluşan milyonlarca gözbebeğinin etrafını, maviliğin içine yayılan sarı harelerin kaplaması, bana siyah kazanların altından fışkıran alevleri hatırlatmıştı. "Gidenler, onları takip edenler olduğu sürece bir gün mutlaka geri döner!" "Ne kadar saçma bir düşünce bu!" Adeta azarlar gibi ağzımdan çıkan bu sözler, küçük bir kızı bu kadar ciddiye aldığım için beni çok şaşırtmıştı. O ise çoktan koşarak uzaklaşmıştı.

Bir öğleden sonra, Şaziye ile ikimiz bir komedi filmi seyretmek üzere huzurevinden çıkmıştık. Dönüşte Şaziye, "Artık burası bana sıkıcı gelmeye başladı," demişti. "Kendi sözümü geçiremediğim bir yerde, günbegün ölümü beklemek kolay değil!"

Kızlarıyla arasının pek iyi olmadığını biliyordum. Kocası da alzheimer hastalığından ölmüştü. Ondan söz etmeyi pek sevmeyen Şaziye, bir gün bana şöyle demişti: "Bazen, bana ondan yalnızca iki terlik geriye kalmış gibi geliyor. Her sabah kalktığında, ayağına hemen terliklerini geçirir ve emirler yağdırmaya başlardı. Sonra dünyalarımız yine bölünür ve hepimiz kendi topluluklarımızın başına geçerdik ama akşam olunca onun varlığı, sanki bulunduğum her yerde giymem gereken terlikler haline dönüşürdü."

Şaziye'nin itiraflarının üstünden bir iki ay geçmişti. Arada bir onunla yakınımızdaki istasyona giderek, "Acaba Düzce'ye giden trenler önümüzden geçiyor mu?" diye konuşurduk.

İstasyondaki son konuşmamızda Şaziye, dediğini bir kez daha tekrarlamak isteyen bir öğretmen edasıyla, sağ elinin başparmağını kaldırıp sağa sola sallayarak bana şöyle demişti: "Sirkeci Garı'ndan kalkıp Anadolu'ya giden trenlerin buradan geçtikleri saatleri öğrendim. Bazıları sabahın erken saatlerinde, bazıları da akşam kalkıyor." Düzce'dekinin tersine, havanın geç karardığı bir İstanbul akşamıydı. Şaziye saatine bakmış ve, "Trenin buradan geçmesine on dakika var," demişti. "Ben her şeyi biliyorum!" Raylara çok yakın bir mesafede duruyorduk. İçimi garip bir hüzün kaplayarak Şaziye'nin koluna girmiş, "Bırak, bu işlerle kontrol memurları uğraşsın!" demiştim. Ertesi günkü gazetelerde, "İki yaşlı öğretmen dikkatsizlik kurbanı" diye bir haber çıksın istemiyordum. Şaziye, yüzüme uzun bir süre baktıktan sonra boğuk bir sesle, ağlar gibi gülmüştü. "Seninle birlikte, dikkat edilmesi gereken noktaları asla göz ardı etmedik ve çok öğretmen yetiştirdik!" O yatışsın diye sesimi çıkarmamayı yeğlemiş ama öğrencilerimiz arasında başka meslekleri de seçenler olduğuna göre, Şaziye'nin niçin ısrarla "öğretmen" sözü üstünde durduğunu bir türlü anlayamamıştım.

İki gün sonra sabahın erken saatlerinde çalışmaya giden bir işçi, Şaziye'nin rayların üstünde sırtüstü yatan cansız bedeniyle karşılaşmıştı. "Önce ne olduğunu çıkaramadım. Hem başı, hem de kolları ve bacakları tanınmayacak haldeydi. Rüzgârın şişirdiği uzun elbisesini bir çuval, şeklini tümüyle yitirmiş uzuvlarını da bu çuvaldan dışarıya dökülmüş

çöp parçaları sandım."

İşçinin sorgulanması bittikten sonra huzurevinde yaşayanların, "Nezaket onun en yakın arkadaşıydı," demeleri sonucu, olay yerine ben çağrılmıştım. İlk anda onu tanıyamamış olmanın verdiği panik geçince, televizyondaki kedili ve fareli çizgi filmlerini hatırlamıştım. Bu filmlerde bazen üstlerinden ağır bir şey geçen kedi ya da fare yamyassı oluyor, sonra şişip eski hallerine dönerek yaşamlarını sürdürüyordu. Filmin sonunda her zaman galip gelen fareyi, deliğinin önünde, neşeyle şarkı söyleyerek cüssesine oranla çok büyük bir peynir parçasını kemirirken görmek mümkündü. Bu çağrışımın bende yarattığı sersemlemeyi üstümden atmak için başımı kuvvetle iki yana sallamış, bir istasyon görevlisinin, "Yoksa o değil mi?" sorusu üzerine, "Evet, evet, bu Şaziye canım!" diye mırıldanmıştım. Sonra tanımadığım iki el beni omuzlarımdan tutup kuvvetle sarsarak dediğimi tekrarlamamı istemişti. "Şaziye, Şaziye, o sensin!" diyerek, tanımadığım ellerin sahibi olan göğse yaslanmış ve dakikalarca orada kalmıştım. "Ona biraz su içirin!" sözü üzerine tanımadığım başka bir el beni yaslandığım göğüsten almış ve istasyon müdürünün odasına götürmüştü. Orada bir koltuğa çökmüş olan makinist, başını iki avucunun arasına alarak, "Benim suçum yok," demişti. "Onu çok geç fark ettim. Elbisesi, esen rüzgârdan lokomotifin ucuna takılmış büyük bir bez parçası gibi havalanmıştı. Rüzgârın kaldırdığı saçları havada uçan beyaz bir topu andırıyordu."

"Gözlüklerim, benim ikinci gözlerim oldu. Artık onları yattığım zaman bile çıkarmıyorum. Kapanan gözlerimi örten iki küçük cam parçası, sanki bir daha kalkmamı gerektirmeyecek sabahların bir müjdecisi gibi!"

Kaza sırasında gözlük camları gözünün içine giren ve yüzünün her tarafına batan Şaziye'nin, gerekli işlemler tamamlandıktan sonra bir iki gün içinde toprağa verilmesine karar verilmişti.

"Bir zamanların ünlü başöğretmeni kazaya kurban gitti." Gazetelerde bu haberi okurken, zamanında hırsını tatmin etmek için hayata kucak açan ama emir verme süresi dolunca ona sırtını dönen Şaziye'nin, son kez hırsından yararlandığını düşündüm. İntihar ederek her şeyi yapacak gücü olduğunu kanıtlamak istemişti.

Beklenen gün gelmişti. Hepimiz huzurevinin bahçesinde toplanmıştık. Şaziye'nin öğretmenlik yaptığı yıllarda aldığı takdirnameler tabutunun üstüne konmuştu. Milli Eğitim Bakanlığı'nda çok önemli bir yere gelen ve artık emekli olan Tekamül cenazeye gelmemişti. Her zamanki gibi yapılacak önemli işleri vardı. Gözlerimi bir süre bahçedeki kalabalığın arasında gezdirdim. İzmir'de özel bir okulun müdireliğinden emekli olan Çiçek de aralarında yoktu. Kendisi de benim ve Şaziye'nin eski bir öğrencisi olan Çiçek, Düzce'de sınıf kapıları önünde sık sık, "Şaziye'nin Ankara'yı çiftliği haline getirdiğinden" söz ederdi. Acaba Şaziye, "Çiçek'i alt edemem!" korkusuyla mı ona dokunmamıştı? Yoksa hayatın her zaman aramızdan tek bir kurban seçmesi gibi, yalnızca gözüne kestirdiği Saadet'le uğraşmış ve benden kendisine yardımcı olmamı isteyerek, Tekamül'le Çiçek'i hemen kadroya aldırmıştı? Silkindim. Öten, Çiçek'in çok ince olan sesi değil, kendi aralarında konuşan kalabalığın yarattığı gürültünün bana ulaşan bölümüydü. Her şey çok uzaktan geliyor gibiydi.

Tabutun başına geçtim. Önemli bir şey söyleyecek insanlar gibi, hafifçe bir iki kez öksürdüm. "Bizden birini daha sonsuzluğa uğurluyoruz, arkadaşlar," dedim. Oluşan sessizlikte bir iki elin çıkardığı cılız bir alkış sesi duydum. Alkışlar, Şaziye'nin bazı çevrelerce başarılı olarak kabul edilen hayatında aldığı takdirnamelere mi yoksa ölüm denen zor problemi çözerek sonsuzluğa ulaşan kişiye miydi, çıkaramadım. Daha sonra caminin avlusunda da göreceğim, huzurevinin beyaz önlüklü hemşiresi sürekli ağlıyordu. Düzce'dey-

ken bir kezinde bana, "Ölümlere hiç dayanamam ve herkese ağlarım," diyen doktorun büyük kızını hatırladım.

Şaziye'nin kızları, hem cenazede hem de akşamki duada hazır bulunmuşlardı. Duadan önce onlara, annelerinin dengesini kaybedip rayların üstüne yuvarlanması sonucu öldüğünü söyledim. Boş gözlerle yüzüme baktılar. Bir açıklama beklemiyor gibiydiler.

Akşam duada, Şaziye'nin trenin tekerleklerinin kopardığı, sarı bir kır çiçeğinin sapına dolanmış halde bulduğum beyaz saçından herkese bir iki tel verdim. Duanın mistik havasından mı bilinmez, birçok kişi ağlamaya başlamıştı. Dua bittikten sonra hepimiz birbirimize ellerimizi verdik. Saadet'den ayrılmadan önce benim de, Şaziye'nin de ona elimizi uzatmadığımızı hatırladım.

Şaziye'nin kızları dua biter bitmez ertesi günü beklemeden gittiler. Onların da yapılacak çok işleri vardı.

Ertesi gün müdirenin odasındaydım. Oraya niçin çağrıldığımı bilmiyordum. Müdire, Şaziye'den hiç söz etmeyip havadan sudan konuşunca, bir açıklama yapma gereğini hissettim: "O çok iyi bir öğretmendi. Yeri asla doldurulamaz!" Müdire, hiç sesini çıkarmadan bir süre bana baktı. Sonra ayağa kalktı. "Şaziye Hanım bunları sizin almanızı vasiyet etmiş. Kızları giderken bıraktı." Müdirenin bana uzattığı bej renkli zarfın kapağı açıktı. Nedense heyecanlanmıştım. Ellerim titreyince zarf parmaklarımın arasından kaydı ve içindekiler yere döküldü. Sarı ve kahverengi tonların hâkim olduğu eski resimlerin hepsi Düzce'de çekilmişti. Bir tanesinde Saadet de vardı. Bana sarılmış gülümsüyordu. Başımı kaldırıp müdireye baktım. Yerine oturmuş, bir kalemi parmakları arasında çevirip duruyordu. "Derisi ne kadar da ince! Avucundaki tüm damarları sayabilir insan," diye düşündüm. Gözlerim bileğini aştığında, renkleri mavi ile mor arası olan iki damarın kesiştiği yerde, kahverengi, üçgen biçiminde, küçük bir leke fark ettim. Boğazıma bir şey düğümlenir gibi oldu. Yutkundum. Müdire Hanım soğuk bir ses tonuyla, "Anılar sizi yormuş olmalı!" dedi. "Gidin, biraz dinlenin!" Birden ne kadar yalnız olduğumu anladım. Kâküllerini kaldırmış ve saçlarını yana doğru taramıştı. Onu ilk kez makyajlı görüyordum. Dudaklarının boyası çok göz alıcıydı. Gözlerine sürme çekmişti. Artık büyümüştü.

"O gün ve onu izleyen gece hiç odamdan çıkmadım. İçimi kaplayan yalnızlık duygusu, Düzce'de hissettiklerimden farklıydı. Orada bağlandığım Şaziye'nin dışında, etrafımda başka insanlar da vardı. Saadet de onlardan biriydi."

O gün ve onu izleyen gece hiç odamdan çıkmadım. İçimi kaplayan yalnızlık duygusu, Düzce'de hissettiklerimden farklıydı. Orada bağlandığım Şaziye'nin dışında, etrafımda başka insanlar da vardı. Saadet de onlardan biriydi. Ona, ilk kez stajına başlamak için sınıfıma girdiği gün elimi uzatmıştım. Okutulan ders programına bakmak için sınıf defterine uzandığı an, sağ bileğinin az ilerisinde, maviyle mor renkli iki damarın kesiştiği yerde, o küçük, kahverengi, üçgen biçiminde lekeyi görmüştüm. Dikkatle baktığımı görünce, "Atalarımdan bana kalan şey işte bu!" diyerek gülmüştü. "Benden sonraki kuşaklara da geçecektir mutlaka!"

O günden sonra bu leke, Saadet'le aramızdaki bağın bir sembolü olacaktı. Saadet ne zaman bir yere gidecek olsa mutlaka pencereme bakar, beni camda görürse el sallardı. O küçük, kahverengi üçgen, bu sallayışlarda önce sağa sola zıplar gibi olur ama sonunda mutlaka yerine otururdu. O an, giden Saadet olmasına rağmen sanki hep o beni uğurluyormuş gibi bir hisse kapılırdım.

Müdire, Saadet'in torunu olmalıydı. Acaba zarfın kapağını, merakına yenik düşüp o mu açmıştı, yoksa benim başıma gelen şey onun da mı başına gelmiş, açık olan zarftan resimler yere düşünce, ben ve Şaziye'yle tanışmak zorunda kalmıştı? Saadet'in ona yaptıklarımızı, torununa bile söylemeyecek kadar gururlu olduğunu biliyordum.

Şaziye'nin ölümünün üstünden bir hafta geçmişti. Televizyon odasında toplanmıştık. Amerikan uzay mekiği Challenger, Cape Caneveral Üssü'nden fırlatıldıktan yetmiş saniye

sonra Atlas Okyanusu'na düşmüştü. Nedeni tam olarak bilinmeyen bu uzay kazasına, katı yakıt tankına sızan bir kıvılcımın neden olduğu söyleniyordu. Kazada ölenler arasında, astronotların dışında ilk kez bu yolculukta yer alan bir öğretmen de vardı. Müdire de bizimle birlikte televizyon seyrediyordu. "Bir şey için var gücünle çalışıyor, adeta hayatını ortaya koyuyorsun," demişti. "Sonra başkalarının, 'Öyle olmasaydı bu başımıza gelmezdi!' dediği şey seni de buluyor ve hayatı ellerinden alarak başkalarının avuçlarına bırakıyor!"

"Hayat devam ediyor anlayacağın!" Ses, Şaziye'yle kalorifer yüzünden tartışan kadına aitti. Kadın, "Bunlar da geçer!" der gibi, sağ eliyle havada elipsler çizdikten sonra televizyon seyretmeye devam etmişti. Müdireyle konuşurken aramıza girmesine rağmen kendisine hiç bu kadar minnet duymamıştım.

Huzurevinden ayrılmama neden olan şey, ne olursa olsun hayata sarılma isteğimden mi kaynaklanıyordu, bilmiyorum. Ertesi gün müdireye ayrılacağımı bildirdiğim zaman bana sanki buna hazırlıklıymış gibi gelmişti. "Biliyorsunuz, zaten odalarımızın talibi çok. Eşyalarınızı toplamak için bir süre daha kalabilirsiniz." İlgisine teşekkür ederek hemen ayrılmak istediğimi belirtmiştim.

Ağır adımlarla huzurevinin bahçesinden geçip kapıya varmış ve çağırdığım taksiyi beklemeye başlamıştım. Hiç kimseye "Hoşça kalın!" dememiştim. Böylece beni birisi görürse, yolculuğa çıktığımı sanmasını istemiştim. Huzurevinde kaldığım yıllarda beni aramayan oğlumun, bundan sonra da ziyaretime gelmeyeceğini bilmeme rağmen hayatımın geri kalan bölümünü bir yardımcı ile geçirmek niyetinde değildim.

Aslında Şaziye'nin tesiriyle Saadet'e yaptıklarımdan hiçbir zaman vicdan azabı duymamıştım. Oğlum bana karşı ilgisiz olsa bile, "Aynı şeyi ona yapsalardı acaba ne hissederdim?" sorusu bir an bile kafamı kurcalamamıştı ama artık Şaziye'yi de sevmediğimi biliyordum. Kocam bir kezinde bana, "Kötü arkadaş kötü bir eleştirmene benzer, sözcüklerin kendi kurduğu kalıpların dışında oluşmasına ve yaşamasına izin vermez," demişti. Şaziye'nin yaptığı şeylerin sonunda onu hep haklı çıkaran hırsına karşı duyduğum sadakatin, beni asıl etkileyen şey olduğunu şimdi anlıyordum. Huzurevinde Saadet'in torunuyla karşılaşmasaydım, birçok insanın gıptayla baktığı ve saygı duyduğu hayatımı sürdürmeye devam edecektim. Ama artık bazı şeyleri kendime açıklamak için birlikte yaşayacağım yalnızlık, hayatımın geri kalan bölümünün en iyi arkadaşı olacaktı.

"Güle güle!"

Başımı çevirdiğimde Müdire Hanım, huzurevinin bahçeye açılan kapısının önünde durmuş, bana el sallıyordu. Bir an için bileğindeki o küçük, kahverengi lekeyi göremeyeceğim diye bir endişe duydum. Gözlerimi kısarak dikkatle baktım. Rahatladım. Leke orada duruyordu. Hayatımızda, ne olursa olsun, bazı şeylerin varlığı kanıtlanınca duyduğumuz endişenin yerini alan rahatlık, şu ya da bu şey karşısında kapıldığımız günlük korkuların hiç bitmemesiyle asla karşılaştırılamazdı. Ben de, "Hoşça kal!" anlamında müdireye elimi kaldırdım.

Beni almaya gelen taksi, kornasını öttürüp duruyordu. Belli ki acelesi vardı. Şoför bavullarımı bagaja yerleştirirken başımı kaldırıp gökyüzüne baktım. Havadaki bulutlara rağmen gök berraktı. Ansızın ilerdeki bacanın üstünden bir martı havalandı. Sonra gövdesi bir bulut kümesinin içinde kaybolan uçak gibi, bulutlardan birine daldı. Son bir gayretle kanatlarından birinin ucunun oluşturduğu üçgeni, buluta girmeden yakalamayı başardım. Şimdi nerede olduğunu bilmediğim ama Saadet'i çok sevdiği için beni her görüşünde sitemkâr gözlerle bakan doktorun büyük kızı gibi, ben de o noktadan yardım bekledim. □

ALTAY ÖMER ERDOĞAN

Kırılan

Sözcükleri kıralım,
en vefalı dostlarımızdır onlar.

İki alıntı:

"Gömme töreni denen angaryalar sırasında ölüyü severiz, ölümle alışverişimiz yoktur çünkü. Ölüm büyük bir şeydir. Ölenin düşünceleri, eşyası ve alışkanlıklarıyla kurulan yeni bir ilişki düzenidir. Yeni bir dünya düzenidir. Görünüşe göre hiçbir şey değişmemiştir, oysa her şey değişmiştir. Sayfalar aynıdır, ama kitap başkadır."
(A. de Saint Exupery, ***Savaş Pilotu***, Çeviren: Bertan Onaran, Yazko, 1983)

"Yüksek sesle düşünürdüm; istediğim kadar korkar, istediğim kadar ölürdüm."
(Oğuz Atay, ***Korkuyu Beklerken***, İletişim Yayınları, 1984)

Bir kalıntı:

Tüm yaşadıklarımdan yüzüm kaldı bana.

...

Soğuk odalardan geçtik. Kitaplar ve duvardaki çentikler çekti dikkatimizi. Üzerindeki dudak izleri daha sıcak, sanki içindeki şaraptan yalnızca bir yudum alınmış kadehler bir de. İki taneydi. Evdeki tüm gazeteler aynı tarihi taşıyordu: 14 Mayıs. Değişik değişik yıllardan, mayısın on dördüne ait gazeteler. Bazı kupürler kesilmişti. Perdeler yüzyıllarca açılmamış ve içerisi yüzlerce yıl gün ışığı görmemiş gibiydi. Biz biz gibiydik. Duvarlar duvar.

Duvarlar bizi öz çocuklarıymışız gibi seviyordu. Che'nin fotoğrafını yapıştırdık, Guernica tablosu, Afrika desenleriyle bezedik. Duvarla bedeni arasına kıstırıp boynumdan öptü beni. Hangi güzel notanın sapı kırılmıştı, boğazımda düğümlendi gecenin susuzluğu. Kimi tabak çanak fırlattık, duvarlarda parçalandılar. Duvarlar yine de sevmeye devam etti bizi.

Korkunun ayak izlerini bulamazdınız döşemede. Lavanta kokulu temizleyicilerle silinmişti yerler. Evimize gelen dostlarımız bayılırdı bu kokuya. Kralların ve kraliçelerin soy-

luluk timsali bir kokuymuş sözüm ona. Aşk oyunlarına karıştırırlarmış lavantayı. Nedret söylemişti böyle bir şeyi. Haftalık bir dergide okumuş. Bir de plak koleksiyonumuz var ki, dillere destan. Boney M çalıyoruz sabah akşam. İlhan çizim yapıyor küçük odada. Ben saçlarıma bigudiler doluyorum ha bire. İlhan bir kitap getirdi geçenlerde eve, mühendis bir arkadaşının ilk romanıymış. Tuğla gibi kitap. Hiç canım çekmedi doğrusu. Bir oyun başlattık; Türk diline yeni sözcükler kazandırma oyunu. Günlük hayattaki sözcükleri kırıp kırıp yeni sözcükler türetecektik. İlk sözcüğü İlhan söyledi; e ğ r i l g e n. Çok eğrilgen olmuşum son günlerde. Bu sözcüğe karşılık bulup öcümü almaya yemin ettim. Doğrulgan desem, kolaycılık olacaktı. Felsefe notlarıma bakıp, iki günün ardından ben de yapıştırdım sözcüğümü salondaki panoya: v a r ı l t ı. Mızıkçı bir çocuk gibi saldırdı: "Ne o zırıltı gibi!" Sözcüğün altındaki felsefi anlamı açıklamam üç günümü aldı. "Böyle kısacık eteklerle sokağa çıkamazsın!" dedi bir de. "Unutma artık evlendik..." Asıl zırıltı.

Nedret sanat dergileri getiriyordu yanında. O da, "Senin bir derdin mi var?" diye soruyordu ikide bir. "Evlilik, dertsiz başa dert açar!" Panoya bakıyordu Nedret, "Gördün mü?" dedi. "İlhan yeni sözcüğü asmış bile..." Ben niye fark edememiştim ki? Neymiş? Gözüme bir yabancı gibi geldi: y o r u l g a ç. "Ne o solungaç gibi!" diye fırlatabilirdim kinimi İlhan'ın yüzüne. Saçlarımı karyolanın demirlerine bağlayıp üzerime atladı. 67 mezunlarının yemeğinden dönmüş bir kaplandı sanki. Ben yorulgaçlık hakkımı kullanmak istesem de, hâkim buna izin vermedi. Sonra sigarasından bir nefes alıp İstanbul'u gösterdi bana. Uzaklardan bir laterna sesi. Kısık ışıkların altında bir opera. Sözsüz insanların gölgelerinin ördüğü bir kazak gibiydi İstanbul. Saatlerce, bir tek sözcüğe sığınmadan, İstanbul'u seyrettik. Dengemizi yitirmek istemediğimizden olsa gerek sızıp kaldık manzaranın karşısında. Sabah bizi çöpçüler uyandırdı.

"Çok grotesk," dedi. "İnsan bu masalın içinde lambasını yitirir ve kuşlar ekmek kırıntılarını gagaladıktan sonra, yolumuzu bulup da bu masaldan çıkamayız. Başta mühendisler olmak üzere masalsız insanların dünyasına dönemeyiz bir daha. Ama sen daha yeni sözcüğünü asmadın panoya..."

Astım şapşal. Neymiş bak; k o r u n t u! "Seni benden hangi koruntu koruyacak bakalım?" diye sorduğunda hayli alaycı bir ifade giydirmişti yüzüne. Nedret, Paris'e gitmeye karar vermişti. Aklıselim sahibi herkes kaçıyordu ülkeden. "Balkon penceresinin önünde fazla durma!" dedi. "Gözü dönmüşlerin bakışlarına yem olma. Bir koruntu bul kendine." Demek benimsemişti bulduğum sözcüğü. Plağı ters çevirdik. Boney M çalmaya devam ediyordu. Anılarımızın altın plak ödülünü almış gibi dönüyordu adeta pikapta. "Bu pikabın devri bozulmuş herhalde," dedi. "Deli danalar gibi dönüyor." İstanbul'u seyretmeyi teklif ettim. "Çöpçülere iş çıkarmayalım yine," dedi.

Ellerimi ellerine aldı. Sıktı. Acıdan çok güven duydum. Onun şiddetine teslim olmaya başlamıştım. Nedret Eyfel Kuleli kartpostallar göndermeye başlamıştı. "Şanzelize'yi bir görseniz," diyor da başka bir şey demiyordu. Öğrenciler bahar eylemlerindeler. Kuşlar bile geldi. Tatil planları yapmaya başladım. İlhan, "Ben öyle uluorta denize girilen yerleri sevmem," dedi. "Şöyle sevimli bir göl kıyısı bul. Bak ben de yeni sözcüğü buldum; d ü ş ü n c e s a v a r." Düşünce, neyi savıyor ki? Gülmeyi özlemiş olduğumu fark ettim. Nedret bir haftalığına İstanbul'a gelmiş. Kız kıza toplanacağız. Teselli ikramiyesi çıkmış insanlar gibi Nişantaşı'nı gezeceğiz. "Çıkmadan sözcüğünü panoya assan iyi olur!" diye haykırdı. İlk başlarda eğlenceli gelen bu oyun sıkmaya başlamıştı beni. Sözcükler tahakküm kurmaya başlamıştı kafamın içinde. Yedek oyuncu gibi bekleyen bir sözcüğü asacaktım panoya. Arka planında yatan felsefesini akşama anlatırım. Şimdilik yalnızca sözcük: d u y g u l a m.

Altay Ömer Erdoğan (1970) Dokuz Eylül Üniversitesi'ni bitirdi. İzmir'de öğretmenlik görevini sürdürüyor. Öyküleri *AdamÖykü* ve *İnsancıl*'da yayımlandı.

"İmgelem yoksulu kadın sözü bu!" Tepkisi aynen buydu. "Yoksunu mu demem gerekiyor yoksa?"

Bir şey demene gerek yok. Beşir Fuad'ın bileklerini kesip ölümünü saniye saniye anlatmasını okuduk birlikte. "Deneyelim mi?" diye sordu. "Ölümüne değil ama!" İnsanı acıdan yalnızca başka bir acı koruyabiliyormuş. "Bana verdiğin her acı için duvara bir çentik atacağım, haberin olsun!" dediğimde, "Mahpushane mi burası?" diye sordu. Hem asıl tutsak olanlar dışarıdakilermiş. Önemli olan, beynini tutsak ettirmemekmiş. Nedret, Vildan'ın da Paris'e yerleşeceğinden söz etti. "Siz daha gelmeyi düşünmüyor musunuz?" diye de sordu. "Biz bu ülkeyi terk edersek, kim yeni sözcükler türetip Türk dilini zenginleştirecek peki?" diye kükredi İlhan.

Türk dilini zenginleştirme oyunumuza müthiş bir sözcük ekledik. İlk ortak sözcüğümüz. Üzerinde birlikte kafa patlatıp yapım ve çekim eklerini delirttik. Konservatif regülasyonlu aydın düşmanlığı anlamına geliyormuş üstelik; münevverperver ati cemiyeti mensuplarının kırılganlığına adadık sözcüğümüzü. İlhan, tuğla gibi roman yazan arkadaşına da söylemiş sözcüğü üstelik. Çıldırmışız; bakırgasızlıkmağduruaydınkıranlık yapmışız bir de. "Paris'e gidelim de meydanı, kırıcılara mı bırakalım!" Kitapları yerleştirirken düşüp kolumu kırışımı hiç anlatmayacaktım aslında, yeni türettiğimiz sözcükleri kol alçıma yazmaya başlamamış olsaydık.

Herkesin ağzında bir acılık. Ölüm yaşlı bahçesinde kartopu oynuyor çocuklarla. Duman ve katran karışmış bacalardan havaya yükselenin mutluluk olmadığı kesin. İlhan, iş gereği Ankara'ya uçtu. Saat başı çaldırıyor telefonu. Biraz geciksem, bin sitem. Nerdeymişim, ne yapıyormuşum... "Ankara'da yeni bir sözcük buldum" dedi. "Dil Kurumu'na gidip tescil ettirdim üstelik!" Yaşasın artık yeniliği tescilli bir sözcüğümüz var. Sözcüğün ne olduğunu söylemedi telefonda. Dönüşte paketleyip bir armağan olarak sunacakmış bana. Kırmızı kurdele de bağlasa bari. Bu jeste karşı bir jest de ben yapmalıyım, yeni bir sözcüğün peşinde koşma gücümü kazanıp hemen hayata dönmeliyim. İlhan'ın yokluğunda Beatles'a sardım. Sigara, kırmızı şarap, beyaz leblebi, sarı karanfil, pembe gecelik, siyah külot, mor göz altları, yeşil deniz, mavi orman, turuncu gece, sigara, bir kadeh daha kırmızı şarap, biraz daha beyaz leblebi, gözlerimin morluğu Nedret'i korkuttu. Beatles döndükçe, dünya dönüyor gibi. D ö n e n g e ç olur mu hayatım? "Benim bulduğum ve tescil ettirdiğim sözcük; e r k e l e n m e k" dedi. Bir de "Sana çok erkelendim!" Üzülsem mi, sevinsem mi?

Nedret'in Paris'e son dönüşünden beri, büsbütün sustuk, hiç konuşmaz olduk. Kıracak bir sözcük bile bulamadık. "Derinliğimizi öldürdük artık," dedi, bir sabah kahvaltısında. "Derinlik öldü mü bir kere, sığ sular acemi balıklara kalır. Acemi balıkların sonu kıyıya vurmak çaresiz," dedi. Ellerimden tuttu. Dansa kaldırır gibi. "Sen hangi kıyıya vuracaksın bakalım?" diye gözlerimin içine baktı. Elleri kalçalarımda dolaşıyordu. Sabah kahvaltısı, aniden öğle yemeğine dönüştürdü kendini. Alakart yalnızlık. Kalçalarımda dolaşan artık elleri değildi. Masanın dibine sızmışız. Akşam yemeği için hazır konservelerden açmaya karar verdik. Barbunya pilaki, zeytinyağlı yaprak sarması, can sıkıntısı, kuruyan bir mevsim, masamıza kadar dökülen sarı yapraklar, güzü sayıklayan komşu çocukları, bakkal çırakları, fileli çoraplı genç kızlar, kış hazırlıkları, o mevsimi de sıkıntıyla tüketişimizin acı faturası, biraz daha yalnızlık oluyordu, o kadar! Balkonlardan hayatımıza karışan tarhana, erişte kokuları, modern dünyayla hesaplaşan yazarların sözlüğüne ekşi ekşi gülümsüyordu. Aşka özlem duyuyorduk. Bir fanusun içinde solan sarı karanfil gibiydim. Zehirli bir sarmaşığın boynuma yapıştığını hissedecek kadar da acı ve şaşkınlık doluydum. Bir türlü gövdemi koparamıyordum. Düzlüğe çıkmak imkânsız bir işmiş gibi büyüyordu gözümde. Hayata sevgili olmayı denemek istiyordum. Kan kokusu, kaldırımları kaplıyordu. Kana diviti batırıp beyaz kâğıtların üzerinde virgül oluyordum. Bir sözcük bile kıpırdamıyordu çölün ortasında. Birbirine uzak düğme ile ilik gibi geçirdik güzü. Yüzümüzde poyraz işaretleri açıverdi.

"Beni ölesiye seviyor musun?" diye sorduğunda, sardunya da veda etmişti hayata. Bir hayta gibi sokaklara düşüşüm, sardunyanın aramızdan ayrılışının ertesine rastladı. İlhan, hazırladığı sözlüğün sayfalarının arasında çiçekler kurutmaya başladı. "Zamanı gelince, sen de bu kalın kitabın sayfaları arasında yerini alacaksın," dediğinde, ne yanıt vereceğimi şaşırmıştım. Nedret İstanbul'a kesin dönüş yaptı. İnsanın memleketi gibisi yokmuş! Kırılacak tek bir sözcük yokmuşçasına geçen kışa aldırmaksızın çalıştı pencerenin kenarında İlhan. "Beni ölesiye mi seviyorsun?" diye sordu bir gün yine. "O zaman aşkımız ölümsüz olmaz ki!" diye çığlık atmışım. Amonyaklı bir mendille kapamışlar burnumu. Teskin edici bir iğne saplandı kalçama. Sonrasını anımsamıyorum. Kışı da zor zahmet bitirmiştik. İlkbaharın ışıkları okşuyordu yüzümüzü. Hastanenin önündeki çocuktan bir demet kırmızı karanfil aldım. "İki gün suda dayanır abla," dedi çocuk. "İki gün sonra solar, kurumaya başlar..." Çocuğun yüzüne anlamlı olmasına özen gösterdiğim bir bakış fırlattım. "Bütün çiçekler bir gün solar!" dedim. Kezzap yanığıyla karıştığım hayata bakışım da değişmişti artık.

İlhan, iki yıl önce, 14 Mayıs'ta bir trafik kazasında can vermiş. Onun için gizliyormuş gazeteleri plan masasının gözünde. Ben görmeyeyim diye.

Akıl makıl kalmadı bende. Tüm yaşadıklarımdan şu kezzap artığı yüz kaldı bana. Bir de umutlarımı içine gömdüğüm mezar... □

OSMAN GÜR

Yara

HAVALANDIKLARI DALIN KARLARI SAVRULDU. KANATLARINDA YERSİZ yurtsuzluklarının ağırlığını taşıyarak uzaklaştılar. Yerle göğün birbirine karıştığı sisin içinden kargaların çığlığı yankılandı. Çocuk, kıyıda bir dünyanın puslu camından baktı. Kar yutmuştu evleri. Görmese bile öyleydi. Kar başladığında evler de usul usul toprağın altına gömülürdü. Sıkkın, uzun bir soluyuşun ıslığında mindere seğirtti. Odanın içi sessizdi. Birden dizlerinin üstüne dikilip bilinmezden gelen bir sese kulak verir gibi, göğsü hızlı hızlı inip kalkarak dinledi. Yeşil gözlerinin durgun bakışı ta derinden kopup gelen bir parıltıyla ışıdı. İşittiği sesin gerçekliğini gösterir gibi eli cama doğru havada, az ötesinde oturan kadına dönüp,

"Geldiler! Gene geldiler!" dedi. Sesi, sevinçle acının ikircikliğinde boğazında düğümlendi.

Kadın yüzüne bakmadı. Oturduğu minderin üstünde, bir öne bir arkaya belli belirsiz sallanıp durdu. Sanki kendi kendine ağıt söyler.

"Olmaz oğlum…"

Söylediklerine inanmayan gözlerle kadının yüzüne bakakaldı.

Kar, bir haberci gibi dolaştı bir kapıdan ötekine. Acının dili fesattı. Düşkünlüklerini fısıldadı. Dediklerine kimse sevinip yüz vermedi. Gözlerinde, kendilerinden bile gizledikleri ezincin gölgesiyle, dışarı bakıp iç geçirdiler. Suskun oturdukları ocak başlarında, yüzleri ateşin yalımlarıyla ışıyıp karardı.

Çelimsiz gövde, içinde kaynayıp duran fırlayıp gitme isteğini zor tutuyordu. Sac sobada gürleyen ateşin sesi, güğümde kaynayan su, hep birden dillenip, 'Dışarıdalar, dışarıdalar,' diyordu. Tutaraklı gibi, işittiği seslerin kuşkusunda bir cama, bir kadına baktı. Sessiz bekleyişi uzun sürmedi:

"Bekleşirler. Yanlarına varayım isterler. Öylece dururlar. Bu kış kıyamette bile geldiler baksana. Duymaz mısın, beni çağırırlar."

Derin düşüncelerde acılaştı kadının yüzü. Tutsaktılar. Kıştan bile beter umarsızlığın elinde tutsak. Lapa lapa yağan kara kinle baktı çocuk.

"Günahtır ana. Bırak gideyim. Bekletme kapı önünde. Görmez misin yağan karı? Bir karış kar tuttu üstlerinde."

"Benim yüreğim el verir mi sanırsın oğul."

Aklı hep dışarıda bekleşenlerde, küçük odanın ortasında tez adımlarla gelip gitti. Bir cama yaklaştı, bir kapıya. Anası razı gelince olacakların düşünde, yumuşattı sesini.

"He, de ana. Çıkıp bir göreyim. Ant olsun bu son. Son bir kez göreyim."

Söz, ateş olup kadının yüreğini dağladı. Maraz gövdelerinde budak budak gözlerin baktığı kirişler yıkıldı başına. Kurşun yemişçesine sesi patlayıverdi: "Tövbe de! Tövbe!" Ördüğü ağın pususunda bekleyen örümcek titredi. Başını kaldırıp bir şey diyecekken vazgeçip önüne eğdi. Oracıkta ölmeyi diledi. Oracıkta ve de hemen ölmeyi. Boğazı düğümlendi. Çocuğun ettiği yeminleri, verdiği sözleri tutmayacağını adı gibi biliyordu. Geri dönüşlerinde, yenik düşmüş bir kavganın hırsında çarpardı kapı. Göğsü kalkıp inerken, dolu gözlerini gizleyecek yer bulamazdı. Yüzü karmakarışık, çekildiği köşesinde tek söz etmeden oturuyordu. Düşte gibiydi.

Yenişemeyenlerin bir zaman geri duruşları gibi küskün çekildiler köşelerine.

Yazmasını çözüp daha sıkı bağladı. Kaşlarını çatıp dudakları kıpır kıpır söylendi bir zaman. 'Yetmedi. Tohum, düştüğü toprakta boy verip bereketlenmedi. Ahırda beslediğim, bir iken ikilenmedi. Dörtnala kovaladı günler birbirini. Bir topak can sıkıntısını şuramıza asarak dayandı kapımıza. Bir akıl ver, bir umar göster, diyerek bekledim duvarda asılı suretinin önünde. Yok. Bulamadım yüzümüzü güldürecek bir akıl. Satacaktım. Çiftini birden satacaktım. Ne emeklerini gördü gözüm, ne de ettiğim nankörlüğü yüzüme çarpan bakışlarını…'

Çocuk, gözleri kapıda, kulağı dışarıdaki en ufak bir çıtırtıyı bile duyacak kadar tetikte bekledi. Göğsü inip inip kalktı. Yün çorabının içinde parmakları durmaksızın oynuyordu. Ellerini dizlerinde bağlayıp çatık kaşlarının altından bakışlarını anasına dikti.

Yüzüne çarpan solukları sıcaktı. Boyunlarına bağlı zincirden kurtulmak ister gibi arada bir huysuzlanıp başlarını silkeliyor, sonra gene aynı sessiz bekleyişlerinde bakınıyorlardı. Dillerinin ıslaklığı dolaştı ellerinin yaralı kızarıklığında. Merhem değmişçesine içi ılıdı. Umursamadı yağan karı, başını başlarına yaslayıp dil döktü. "Ben yoktum. Geldiğimde çoktan sizi götürmüşlerdi. Anama sordum. Yönünü dönüp, duymazdan geldi. Dolambaçlı konuştu. Demedi, sizi götürdüklerini. Her yeri aradım. Yoktunuz. Deli oldum. Yalvardım, yakardım gene de söyletemedim nereye gittiğinizi. Sofra koydu önüme, yemedim. 'Şehre yollayayım yarın seni,' diye avutup gönlümü almak istedi. Sevindim. Hemen ardından, 'Para vereyim,' deyince... Anladım, siz çoktan elden çıkmıştınız. Yapayalnız kaldım. Anam da para lafını ağzından kaçırdığına pişman oldu amma, demiş oldu bir kez." Üzerine bol gelen ceketin yenine sildi gözyaşlarını. Anası derin bir ah çekti, yakardı; sonra da bildiği duaları okudu.

Son bir umutla, direncini kırmanın çabasında sözlerini söyledi:

"Ana, bir yudum su olsun içmediler. Bir avuç olsun bir şey yemediler. Ağızsız dilsiz bekleşirler. Beni beklerler. Bilmez misin ben olmadan ne su içerler, ne bir şey yerler. Benden başkası anlamaz onların dilinden."

Suçunu söyler gibi cılızdı kadının sesi : "Gelip götürürler."

Önlerine katıp götürülüşlerine bakakaldı. Kara gömülen ağır adımları altında ezildi çocuk. Geriye, elinden alınışlarının boşluğu kalmıştı. Bir şeyler tersine değişti: Kendisi ufaldıkça ufalırken, odaları büyüdü. İçinde beliren özlemin onulmazlığında camın önüne çöktü. Öne eğik başı ellerinin arasında, daldı. Yüzü onulmaz bir derdin hallerinde döndü durdu. Bütün gücünü çakısının kemik sapından alarak sapladı karınlarına. Tok bir sesle karların üzerine yıkılıp oluk oluk akan kanları odanın ortasına boşaldı. Yattıkları yerden başlarını güçlükle kaldırıp yarıya inik göz kapakları arasından yüzüne baktılar. Boğazlarından hırıltıyla çıkan soluklarını işitti. Burunlarının kanatları kabarıp kabarıp indi. Yüzü gözü terden sırılsıklamdı. Baş uçlarına çömelip yüzlerini okşadı. Eli yumuşak tüylerinde kaydı. Bir tek anası vardı gözünün önünde. Yüreğinde köpüklenen kanın avazıydı aralıksız söy-

lediği sözler:

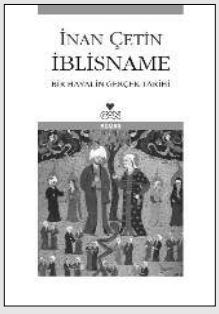
"Niye sattın be ana? Niye? Varımız yoğumuz onlardı." Hesap sorar gibi, hayıflanır gibi, yükselip alçalan sesi ta o günden beri kırgındı.

"Önüne dön! Derstesin. Ne dışarıları seyredip durursun?" Çocuklar gülerek kaynaştılar. Bir tek o gülmedi. Yeşil gözlerinde buğu, boğazı düğüm düğüm başını öne eğdi.

"Susun! Sen de derse dön artık. Hiç mi suya götürülen öküzler görmedin?"

Çocuk dayanamayıp hasretle cama bir daha baktı. Baktığı camda sözcükler belirdi. Tuşlara bir bir dokunarak, kış ortasında bekleyişin yarasını anlatmaya başladı. □

İnan Çetin'in *İblisname* romanı yayımlandı

Bize yeni yayımlanan *İblisname* adlı romanınızdan söz eder misiniz ?

İblisname iç içe geçen iki ana hikâyeden oluşuyor. Alt başlığı *Bir Hayalin Gerçek Tarihi*. Birden çok temayı barındıran, bu temaları arkaik hikâyelerle destekleyen bir roman. Şiddet ve merhamet ekseninde inşa edildiğini söyleyebilirim. Romanın içeriği hakkında çok şey söylemek istemem, çünkü her okur kendine göre yorumlayacak, değerlendirecektir.

***İblisname* adı çarpıcı. Ne anlatıyor?**

Kutsallık kavramıyla ilgili. Zamansal döngü ve buna bağlı temalar. Bundan fazlasını açıklamak istemem.

İki öykü kitabından sonra bir roman. Niçin? Bundan sonra ne yazacaksınız?

İkinci öykü kitabım *İçimizdeki Şato*'dan önce tasarladığım bir romandı *İblisname*. Ama koşullarım uygun değildi, yazamadım. Yazdığım birkaç sayfayı da beğenmediğim için yırtıp attım. Bu arada ikinci öykü kitabımı yazdım, sonra tekrar romana döndüm. Bundan sonra ne yazacağım üstüne düşünüyorum. Belki ikinci romanımı yazabilirim. Şimdilik bilmiyorum doğrusu, karar veremedim henüz.

Bu arada okuyup sevdikleriniz...

İblisname'yi yazarken yeni çıkan kitapları çok iyi izleyemedim ne yazık ki. Okuduklarım arasında sevdiğim kitaplar var. Daha çok tarih, felsefe, deneme kitapları okudum, zaman buldukça. Bunlar arasında, D. H. Lawrence'ın 2000 yılında Türkçe'ye çevrilmiş *Kıyamet* adlı deneme kitabı en sevdiğim kitap oldu. Don Delillo'nun O*yuncular* romanını ve Sema Kaygusuz'un *Yere Düşen Dualar*'nı da beğendim.

Ders Kitaplarındaki Kara Delikler

Banu Yıldırım

Cumhuriyet kurulduğundan beri var olan bir sorunun özellikle son yıllarda yeniden ele alınmasıyla, "ders kitaplarındaki kara delikler" ülke gündemini kıyısından köşesinden izleyen herkes için önemli bir konu oldu. Öğretim yılının başından beri, ***Radikal*** ve ***Milliyet*** başta olmak üzere birçok gazetenin bu konuyu örneklerle ele alması okurların pek haberli olmadıkları bir konuda biraz da olsa aydınlanmalarını sağladı.

Ülkede yaşanan sorunları eninde sonunda eğitimsizliğe bağlamak hemfikir olduğumuz saptamalardan. Bu yüzden devletin en önemli kurumlarından Milli Eğitim Bakanlığı'nın, koalisyon hükümetlerinde en zor paylaşılan bakanlıklardan olduğu biliniyor. Bu koltuğun öneminden söz ederken, aslında bir yandan da eğitim sisteminin değişmesi en zor olgulardan olduğu, bu nedenle de sonuçları bakımından en riskli kurumdan söz ettiğimiz belli. Yapılan küçük bir hata milyonlarca kişiyi etkileyebilecek sonuçlar doğuruyor. Bugün otuz yaşına yaklaşan ve üç beş yılda yanlış olduğu anlaşılıp terk edilen kredili sistem mezunlarının arasında lisede hiç matematik dersi almamış, aldığı derslere uygun sınıf bulunamadığından, erken mezun edilmiş birçok genç var.

Eğitim camiasında hatalı bir karar olduğu bilinen ama geri dönülmesi çok zor bir karar daha var: sekiz yıllık zorunlu ilköğretim…

Bu sistemin kusurları ve ülkemizde işleyemez oluşu bir başka yazının konusu, ama yine bu sistemden kısa bir süre sonra başlayan ders kitaplarının ücretsiz dağıtımı ve bu kitaplardaki "yanlı" ve "yanlış" bilgiler tam da bizim konumuz.

Kitaplar ideolojilerin oyuncağı

Bu sistemle belli bir amaç uğruna "yazdırılan" kitaplar, belli bir ideolojiye ait düşünceler ve bunları temsil eden şemalar, resimler, tüm bunlara eklenen "100 Temel Eser" fiyaskosu gündemin önemli konularından biri haline geldi.

1980'den sonra hükümetlerin oyuncağı durumuna getirilen milli eğitim, zaten "gidişatı" belli eden örneklerle dolmaya başlamıştı. Sözgelimi milli tarih cumhuriyet kurulduğundan beri varlığını koruyageldiyse de, biyoloji kitaplarında insanların Âdem ve Havva'dan üretiğini anlatan ve Darwin kuramını aşağıla-

Örgü örerek edebiyatı öğrenirken ezan sesleriyle şiir okumayı unutma!

yan cümleler yeniydi… Ama yine de hiçbiri bugünkü kadar cüretkâr değildi. Bugün ilköğretim öğrencilerinin kitaplarında AKP ampulü içinde verilen matematik işlemlerine kadar, her şey var…

Bu öğretim yılında lise ders kitapları da ücretsiz dağıtılmaya başladı. Ve böylece kitapların yayınevini belirleme özgürlüğü öğretmenlerin elinden alınmış oldu. Kapalı kapılar ardında dönen ihaleler sonunda belirlenen kitaplarsa, ele almaya çalışacağımız tuhaflıklarla dolu.

İlk göze çarpan, tarihi her metnin ardına sıkıştırılmış "Atatürk'le karşılaştırınız" yönergesi. Yılların değişmezi Alp Er Tunga sagusu işleniyor, hemen ardından "Alp Er Tunga ile Atatürk'ü karşılaştırınız" cümlesi geliyor; Oğuz Kağan Destanı işleniyor, arkadan yine aynı cümle… Bir ders yılı boyunca Fatih Sultan Mehmet'ten, Hz. Muhammed'e kadar herkesle karşılaştırılıyor Atatürk. Öğrencilere onu sevdirmenin yolu buradan mı geçiyor? Yoksa "konu her ne olursa olsun, Atatürk'ü tartışmaya açalım" gibi bir mantık yürütülüp zaten onunla ilgili her şeyi bilmek zorunda olan öğrenciler bıksın mı isteniyor? Önceki yıllarda görmediğimiz bu sorunun ne amaçla sürekli tekrar edildiğini anlamak zor.

Yine kitaplardaki bir ilk: Ergenekon Destanı metni düzgün bir biçimde verilmiş ve ardından iktidarların son on yıldır sahiplendiği Newruz'a (tabii ki 'v' ile) gönderme yapılarak, öğrencilere "Nevruz Türklerin Ergenekon'dan çıkışı" düşüncesi aşılanmak istenmiş. Bu görüş var, biliniyor, ama öğrencilere destanları ve inanışları karşılaştırma yetisini kazandırmak amacıyla bu bayramın Kürt ya da Fars mitolojisindeki anlamını da araştırtmak, daha gerçekçi olmaz mıydı?

Sözlü edebiyattan söz ediyorken Budist içerikli Uygur metinlerini "İslamiyet Etkisi Altındaki Edebiyat" başlığı altında toplamak da karşılaşılan ilk bilgi yanlışlarındandı.

Elbette bu yanlış, iki ayrı kitapta geçen, "Homeros'un yazdığı *İlyada* ve *Odysseia* yapma destanların en güzel iki örneğidir," cümlesinin eline su dökemez. Edebiyat tarihiyle biraz ilgisi olan bilir ki, doğal destanların doğma, yayılma ve yazıya geçirilme aşamaları vardır, *İlyada* ve *Odysseia* da tüm bu aşamalardan geçmiş, Homeros tarafından oldukça şiirsel bir biçimde yazıya aktarılmıştır. Demek ki bu kitapların yazarlarının bilgisi de kuşkuludur.

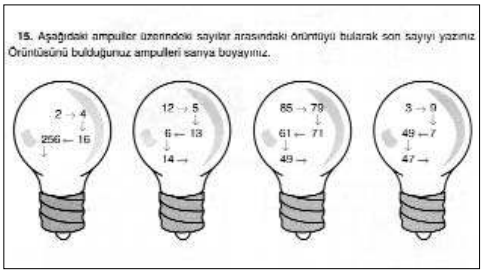
Aslında destanlara kadar ilerlemeden önce yalnızca edebiyat dersine giriş yapmak, öğrenciye edebiyatı tanıtma amacında olan *Türk Edebiyatı* 9. sınıf kitabına değinmek gerekir. Öğrenciye edebiyat metni tanıtılırken örgü örmeyle benzer yanlarının bulunması isteniyor. Yine aynı konu içinde öğrencinin, frenin bozulmasının arabanın sistemlerine nasıl zarar vereceğini de öğrenmesi gerekiyor. Bu denli "yaratıcı" bir düşünceyle edebiyat metnini öğrenen öğrenci, eminiz ki ömrü boyunca unutamaz öğrendiklerini.

Aynı kitapta, 15 yaşına gelmiş öğrenciye La Fontaine'in fabllarının gerçek olup olamayacağını araştırma ödevi verilirken, bu sorudan yalnızca dokuz sayfa sonra aynı öğrenciden Hayâli'nin "Aşk bir şem'-i ilâhîdir benüm pervânesi / Şevk bir zencîrdür gönlüm anın dîvânesi" beytinin dönemin aşk anlayışı ve sosyal hayatı açısından incelemesi istenmiş. Karga ile tilkinin gerçekten konuşup konuşmadığını araştıran öğrenci, acaba bu şiiri nasıl yorumlar!

Camili şiirler

Öğrencilere edebiyatı sevdirmek, şiir, roman, öykü zevki kazandırmak zor, çok emek isteyen bir uğraş… Ne yazık ki öğretmen bu konuda da yalnız çünkü ders kitaplarına seçilen şiirler, öyküler genellikle iyi örnekler olmuyor. Bir ilköğretim öğrencisi 5. sınıf *Türkçe* kitabına seçilen "Türkiye" şiiriyle Attilâ İlhan'ı

“Ampul içinde matematik” zekâsından gemileri kaldıran ilahi güce, ders kitapları yarası...

tanımaya çalışsa, herhalde yanlış tanımış olur. Seçilen şiirin şairin dünyasını yansıtmakla ilgisi olmadığı gibi, sayfayı renkli ve canlı göstermek için metnin çevresine yerleştirilen dokuz fotoğraftan altısı Türkiye’nin tek güzel yanının camileri olduğunu düşündürtüyor… On bir yaşındaki bir öğrenci şiiri çevresindeki bu fotoğraflara bakarak okuyacak...

Ders kitaplarına göre camilerden ibaret tek yer Türkiye değil… 6. sınıf *Sosyal Bilgiler* kitabındaki “Olgu ve Görüşlerle İstanbul” konusundan İstanbul’un nasıl bir yer olduğunu öğrenmek isteyen biri, sayfalar boyunca sıralanmış fotoğraflardan bu şehirde yalnızca camilerin olduğu düşüncesine kapılacaktır. Bu şehirde Bizans’tan kalma sarnıçlar, kiliseler, saraylar yoktur, Boğaz yoktur, yalnızca camiler vardır.

Öğrenci yine aynı kitaptaki teokrasi tanımından onu iyi bir yönetim şekli olarak algılayacak ve bu konuya örnek olması için verilen yarım sayfalık “Dubai, Emir’ini uğurladı” haberini okuyacaktır. Bu konuda en az yer tutan yönetim biçiminin *cumhuriyet* olduğunu söylemeye gerek var mı?

Veda Hutbesi ile insan hakları

Yine bu derste “Uzun İnce Bir Yol” başlığı altında insan haklarının serüvenini öğreniyoruz. Önce Hammurabi Yasaları, sonra Hz. Muhammed’in Veda Hutbesi, ardından Magna Carta, Kanunuesasi ve nihayet İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi. Veda Hutbesi’nin bu uzun, ince yolda ne amaçla yer aldığı herhalde anlaşılıyor.

Kitaplar baştan sona bu amaca hizmet eden metinler ve resimlerle dolu. Beşinci sınıf *Sosyal Bilgiler* müfredatına yeni eklenen bir konu: Gizemler. Bu konunun “Gizemli bulduğunuz şeyler var mı? Bunları gizemli bulmanızın nedenleri neler?” gibi sorularla işlenmeye çalışılması, öğrencilere nelerin düşündürülmek istendiğini açıklıyor.

Aynı kitapta bir balık tutma öyküsünün anlatıldığı metnin başlığı, “Balıkların Duası”. Oysa öyküde ne dua var ne de dua eden herhangi bir canlı. Kafaları bulandırmak için bir başlıktan bile medet umuluyor. Bu öykülerin çocuklara çekici gelmesi için alınan resimlerde hemen bütün annelerin yalnızca el ve ayakları açıkta kalacak biçimde giydirildiği görülüyor. Ne pantolon, ne diz hizasında etek, ne de kısa kollu tişört giyen anne var. Bu tip örnekler yeni değil, bu konuda1966’da *Ders Kitaplarında Cinsiyetçilik* adlı bir kitap da yayımlandı. Geçen on yılda durumun düzelmek yerine kötüleştiği söylenebilir.

İşlemi AKP ampulüyle yapınız

Bu örneklerin tuzu biberi 5.sınıf *Matematik* kitabındaki resimler. Öğrenci çalışma kitabındaki resimlerde şöyle yazılmış: “Aşağıdaki ampuller üstündeki sayılar arasındaki örüntüyü bularak son sayıyı yazınız. Örüntüsünü bulduğunuz ampulleri sarıya boyayınız.” Bu yönergeyle çalışan çocuğun AKP ampulleri içinde işlem yapması gülünç olmuyor mu? Sevgili okurlar, siz hiç ampul içinde işlem yaptınız mı?

Bunlar gibi gözden kaçmayan örnekler de var. Birçok gazetede 11. sınıf *Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi* kitabındaki “abdest almak alyuvarları artırır” sözü haber oldu. Kitabın yazarları her ne kadar bu tuhaf bilginin çeviri hatası olduğunu söyleyerek savunma yaptılarsa da, Bakanlık tarafından cezalandırılıp Talim Terbiye Kurulu’ndan çıkarıldı. Kaldı ki, aynı kitapta daha birçok ilginç yorum var.

“Denizde dağlar gibi akıp giden (gemi)ler onun kudretinin delillerindendir” ayetini okuduktan sonra öğrencilerin yapması gereken yorum, suyun kaldırma kuvvetini kaderle ilişkilendirerek insan için önemini tartışmak.

Diyelim ki öğrenciler bu ilişkilendirmeyi başardı, ulaşılması gere-

ken sonuç daha da zor:

"Evrendeki biyolojik yasalar, Allah'ın dediği kaderdir."

Bunu öğrendikten sonra öğrenci ne yapsın fiziği, kimyayı, biyolojiyi…

Daha da eleştirel gözle bakılırsa, ilkokul 1. sınıf öğrencisini olumsuza yönlendirmek amacıyla art arda sıralanmış iki cümleden söz edebiliriz:

"Ş" harfini öğretmek için art arda verilen, "Çok yaşa Atatürk, çok yaşa" ve "Şaka yapma Ayşe, şaka yapma."

Çocuğun art arda gelen bu iki cümleyi bağdaştırıp Atatürk'ün çok yaşamasını dilemenin şaka yapacak bir durum olduğunu düşünmesi amaçlanıyor olunmalı ki, ne zekâ. Belki pek çoklarımıza, "Yok canım," dedirtecek bu örnekler ve benzerlerini ilköğretim öğretmenleri çok ciddiye alıyor. Özellikle belli konularda sistematik bir çalışma yürütüldüğünü düşünüyorlar.

Cumhuriyet kurulalı seksen üç yıl oldu ve Milli Eğitim'in amaçları neredeyse seksen yıldır aynı. Bu amaçlar doğrultusunda yazılan kitaplar ise ne yazık ki her iktidar döneminde değişiyor, bambaşka yollara gidiyor. Öğrenci bilimsel ve dinsel konularda kafası karışmış, edebiyat adına kahramanlık şiirlerinden başka bir şey okumamış, hiçbir konuda beğenisi oluşmamış bir genç olarak okulunu bitirip hayata atılıyor. Yanlışları bulup sıralamaktan başka ne yapabiliriz, bunu düşünerek başlamalı ve bir an önce eğitimin her iktidar döneminde değişemeyecek kadar ciddi bir konu olduğunu anlamalıyız. □

Notos Forum açıldı...

Notos Forum, **NotosÖykü** ile okurları arasındaki ilişkiyi tamamlayan, önemli bir bölüm. Bu ilişkiyi sahici bir ilişki biçimine sokmanın yollarından biri gerçek öneriler ve eleştiriler yapmaksa, öteki de o öneri ve eleştirileri ciddiye almak, gerektiğinde dergi sayfalarında değerlendirmektir.

NotosÖykü, 2. sayıdan başlayarak bu sayfaları bir dergi ile okurları arasındaki ilişkinin örnek alanına dönüştürmek istiyor.

Notos Forum, okurların birbirleriyle kurmak istedikleri ilişkiler için de uygun bir zemin olabilir. Birbirine ulaşmak, başka yerde yayımlayamadığı duyurularını tanımadığı okurlarla paylaşmak, isteklerini iletmek isteyen okurlarımız bu sayfalara yazabilir.

Notos Forum, kitap ya da onun çevresini kuşatan kültürle ilgili bir alışveriş alanı olarak da kullanılabilir. Bulamadığınız kitapları mı arıyorsunuz ya da satmak istediğiniz ansiklopedi, nadir bir kitap mı var ya da bunlara benzer küçük ilanlar mı vermek istiyorsunuz, dilediğiniz bilgileri yazıp **Notos Forum**'a iletebilirsiniz.

Küçük yayıncılar ve kitabevleri!

NotosÖykü'nün nitelikli okur çevresinin sizin için de doğru bir hedef kitlesi olduğu kuşkusuz. Editör, çevirmen, herhangi bir çalışan ya da gereksinimleriniz için ikinci el eşya, araç gereç mi arıyorsunuz, küçük harcamalardan bile kaçınmak zorunda kaldığınız için veremediğiniz küçük ilanlarınız için bu sayfaları kullanabilirsiniz.

KADİR AYDEMİR

Pina

"KABUKLARI BÖYLE, DİKİNE KOY," DEDİ RECEP ABİ.

"Suları süzülsün, sonra bir bıçakla temizleyip yeriz içlerini."

İlgiyle izliyordum onu.

"Mutfaktan bir limon kes de getir," diye söylendi ardından. Elindeki dev deniz kabuğunu yere bıraktı.

Limonu düşünmek bile ağzımı sulandırdı.

'Yılların denizcisi,' diyordum kendi kendime. 'Çok da iyi yüzücü. Allah kahretsin, ben yüzme bile bilmiyorum hâlâ.'

"Tamam Recep Abi, hemen getireyim."

"Pinaları kuyunun yanına diz."

"Kuyunun yanına... Tamam!"

"Şimdi şehre inmem lazım. Ekmek, rakı ve biraz gazyağı alacağım, var mı bir isteğin?" diye sordu bana.

"Yok abi, sağ ol," dedim.

Eski model Lada araba geride siyah dumanlar bırakarak gözden kayboldu. On beş gündür bu balıkçı kasabasındaydım. Recep Abi'yle tanışıp, burada, adanın arkasında, çok az kişinin bildiği küçük lokantada çalışmaya başlamış, servis yapıyor, yemek hazırlamaya yardım ediyor ve ortalığı temizliyordum. Denize girmek için ya çok erken uyanmam gerekliydi ya da güneşin battığı geç saatleri beklemem. Çaresiz, bekliyordum. Erken uyanmak bana göre değildi.

Kaldığım yer el yapımı zayıf bir kulübeydi. Briketler ince harçla birbirine tutturulmuş, çatı ise gelişigüzel bir şekilde ağaç dallarıyla örülmüştü. Elektrik yoktu, buralara elektrik hiç gelmemişti. Gökyüzüne asılı elektrik direkleri görünmüyordu! Onlara takılı uçurtmalar da birer hayalden ibaretti. O uçurtmalar olsaydı ve rüzgârın her esişinde upuzun kuyrukları güneşte parlasaydı keşke...

Odamın yanında değirmenden bozma eski bir ev vardı. Orası Recep Abi'nin kaldığı ev. Oraya girmek yasak. Bir gün kendisiyle birlikte içeri girdim, yerde bir akrep geziniyordu. Onun odasının içinde gazyağı ile etrafı aydınlatan eski tip fenerler bulunuyordu. Benim odamda kalabilmesi için bir insanın zehir gibi bir uykuya yakalanmış olması gerekliydi. Işık diye bir şey yokken, gözünüz kara noktacıklara hemen alışıveriyor, başınızı yastığınıza gömüp hemen uyuyordunuz. Bir gece yarısı uyumadan önce, elimdeki orta büyüklükte pilin iki ucuna kablo bantlayıp minik bir ampulü yakmıştım. Küçük ışık beni ne çok

mutlu etmişti, anlatamam. Bir şey icat etmiş gibi hissetmiştim kendimi. Karanlıkta gülümsemiş, ta şehirden bile görülebilecek bir ateş yaktığımı hayal etmiştim.

Pilin ömrü sabaha doğru azalacaktı ve ışık daha şimdiden zayıflıyordu, ama gece henüz bitmemişti. Uyukluyordum yatakta ki, bir tıkırtıyla uyandım. Küçük hayvanlara has, insanların çok zor duyabilecekleri bir sesti bu. Bitmek üzere olan pili kapıp ışığı duvarda gezdirdim. Dev bir örümcek duvardan bana doğru yaklaşıyor, tüm hareket yeteneğini sergileyerek aşağı iniyordu.

Kadir Aydemir kendi kurduğu Yitik Ülke Yayınları'nda genç şair ve yazarların kitaplarını yayımlıyor. Kendi de *Cunda Öyküleri*'ni derledi.

Korkmuştum.

Bıçağımı çantamdan kapıp örümceği ikiye ayırdım...

Orada kaldığım günler boyunca bu örümceği düşündüm. Yaptığım şey doğru muydu, bilmiyorum. Bana zarar vermemişti, ama verebilirdi de.... Bıçak bir anda canını almıştı, duvarda çıkan o ses hâlâ kulaklarımda. Bıçağı geri çektiğimde, örümceğin bir yarısı sanki yaşıyormuş gibi bir tepki vermişti. Uzun bir bacak, "Gel... Gel..." dercesine hareketlerle beni kendine çağırmıştı. Sonra titremeler bitti birden... Gitmek istiyor gibiydi, olup olmadığını bilmediğim ruhu uçmuştu. İki parça kitin yere düşüp gözden kaybolmuştu. Gecenin derin ağzı yutmuştu onu. Sabah yerde hiçbir şey bulamadım.

***

Pinalar kuyunun ağzında, kabuklarını yavaş yavaş açıyor. Güneş iki eliyle kabukları alelacele aralamaya çalışıyor, ama beceremiyordu! Kabuklar bizi bekliyordu. Çeliği kararmış bıçaklarımızla lop etlerini iki kabuğundan ayıracaktık.

Deniz kabukları denizin mavi parlak derinliklerinde sonsuzluğu bekliyordu. Sayısız pina... Denizin bahtsız çocukları... Denizin güvenli fosforu da artık onları saklayamayacaktı. Recep Abi az sonra dalacak ve çatlak nasırlı elleriyle onlardan birini çekip almaya çalıştığında ona fazla direnemeyeceklerdi.

Pinalar, karanın kaderine boyun eğen yaşlı köpekler gibi uysal ölümlerine gidiyordu Recep Abi'nin ellerinde.

"Bıçağı ver," dedi Recep Abi.

Bir koşu gidip getirdim mutfaktan.

Pinalardan birini kestirdi gözüne.

"Gel bakalım buraya!"

Pinanın kabuğu biraz zorlamayla açıldı sonunda. Denizin suyu aktı içinden. İkiye ayrılan kabuğun üstünde bir süre gezindirdi bıçağı. İşte oradaydı, bembeyazdı içindeki. Bıçakla kesip aldı eti. Üstüne limon sıkıp yemeye başladı. Bana da uzattı bir parça pina eti... Bıçağın ucuna batırıp uzattığı parçayı elinden aldım; yavaş yavaş hareket eden canlı bir şeydi bu. Avcumda kıpırdıyordu.

Akşamki örümcek geldi o an aklıma.

Elimden düştü Pina.

Toprağa bulandı, yok oldu. □

*Pina: Büyük midye.

LUDMİLLA DENİSENKO

Kız Kardeş

KARDEŞİM ÖLDÜ. AYLAR ÖNCEYDİ. O ÖLDÜĞÜNDE BEN DE BIRAKIP GİTtim buraları. Dünya değiştirdim; kendimi aramaya koyuldum. Başka ufuklar, farklı ülkelerde unutmaya çalışırken onu aradım hep.

İkizim değildi; onunla öylesine farklıydık ki… O bir isyankâr, bense 'huzursuzluk çıkmasın da her şey oluruna varır' karakterinde.. Ama o yine de bir parça ben, benden bir parçaydı. O gidince eksik olmayı anladım, oysa eskiden hiç böyle değildik. O hastalıkla başlamıştı iç içeliğimiz.

Ölene dek ellerini öptüm. Ellerinin her çizgisini, her kıvrımını, avuç içlerinin pembe sıcaklığını, el üstlerinin tombul beyazlığını, parmaklarının uzunluğunu, tırnaklarının sedefsiliğini beynimin içinde gezdirip duruyorum. El ayasının tam ortasında bir deri sıyrığı hep usulca parmaklarıma takılırdı. O deri kabartısını ne çok okşadıydım.

Bugün uzun yolculuğumdan dönüverdim. O olmayınca ben de yokum sanki. Bunun nedenini bulamadım ve öyle olmaya asla alışamayacağımı anladım.

Uzun yolculukların, saat ve mekân farklarının sarsıntısını üzerimden atamadan sokaklara attım kendimi. O uğultulu akış, şehrin üzerinde gezinen akşam güneşinin zihin dağıtan parlaklığı ile düşüncelerim sustu, gözlerim görüneni avlamaya koyuldu.

Ömrümüzün geçtiği kente inerken gözlerim yaşarmadı desem yalan olur. Bu kenti seviyorum, hayatımızın kalıntılarını toplayarak ancak burada avunabilirim.

Çocukluğumuzda anne ve babamızla süslenerek geldiğimiz bu cadde, şimdi insan kaynıyordu. Her türden, yöreden, kültürden türlü türlü insan. Bir mahşer. Yerler tükürük, sigara izmaritleri, kuru yemiş ve türlü atıkla kaplıydı. Biz çocukken burada lüks mobilya mağazaları, çeşit çeşit pasta ve dondurma sunulan güzel pastaneler, nadide kumaşlar, ayakkabılar, mefruşat malzemesi satılan mağazalar, yaldızlı tavanlı, kadife perdeli sinema ve tiyatrolar vardı. Koltuklarına gömülür harika saatler geçirirdiniz. Pastanelerin gizli, kuytu hali artık yoktu ve sokağa davetkârca açık kocaman camları, kapıları vardı. İçeride oturmuş kahvesini yudumlayanlarla yerlere oturup dilenenler bunu birbirlerinin gözlerinin içine bakarak yapmaktaydılar.

Her imrendirici şey eninde sonunda ona imrenenlerin eline geçer mi?

Avucumun içi kaşındı, iştahla kaşıdım ve oracıkta siğilimsi bir sıyrık hissettim. "Aynı yerde!" diye geçirdim aklımdan. Sonra da kızdım kendime. "Ben bu işi akılla yenecektim, tuhaf fikirlere kapılmak da neyin nesi?" Usulca okşadım beni irkiltip duran o noktayı. İçim kamaştı ve tüm bedenimi hızlı bir kan akışının ürpertisi aldı. İçimde daha önce hiçbir ha-

reketini hissetmediğim bir düzenek çalışmaya koyuldu sanki.

Sonra meydana çıktım, kalabalıktı. Bir delikanlı bağırıp duruyordu. Polis panzerleri ve sıraya girmiş polis orduları vardı. Bir düdükle hepsi kasklarının camdan siperliklerini yüzlerine indirdi, postallarına sağlamca basarak yürüyüşe geçti. Genç delikanlı ve çevresindeki genç kızlar ellerindeki beyaz kâğıtları havaya savurarak haykırış tutturdular.

Rüyada gibiydim ama bunu biliyordum. Bugün günlerden ne diye aklımdan geçirirken, "1 Eylül Barış Günü" döküldü dudaklarımdan. Her şeyden bu denli kopmuş olduğumun şaşkınlığıyla bir mücrim gibi gerisin geriye Cadde-i Kebir'e kaçtım. Hırs içinde ta sonuna dek hızla yürüdüm. Davul ve zurna sesleri içinde bir şenliğin ortasına düştüm. Ülkenin dört bir yanından gelmiş folklor grupları rengârenk yöresel giysileri içinde yerlerinde duramıyor, müziğin eşliğinde oyunlarından döktürüyorlardı. Uzun bir kortejdi, en sonunda kocaman nefesli sazlarıyla kent bandosu. Beş yüz metre kadar kıpır kıpır coşkulu, neşeli insanlardan oluşan heyecan dolu yürüyüş kollarının çok daha uzun olanlarını ve daha da renklilerini Cumhuriyet bayramlarında bu caddede biz de çocukken izlerdik. O zaman da, şimdi olduğu gibi, palyaçolar üstü ay yıldızlı balonlar, bayraklar dağıtırlardı halka. Tek fark şimdiki balonların mavi olması ve bir gayrimenkul alım satım, emlakçılık şirketinin amblemini taşımasıydı. Yürüyüş ne bir kurtuluşu kutlamak ne de bir protesto içindi. Bütün bu gürültü ve taşkınlık ticari bir anlam taşıyordu. Ve ticarete her zaman izin vardı.

Ludmilla Denisenko ilk öykülerini *AdamÖykü*'de yayımladı. İlk kitabı *Bir Erkek Sevdim O Yoktu!* da Mart 2006'da Heyamola Yayınları'nca yayımlandı.

Parmaklarım avucumun içindeki pürüze takıldı. Baktım, ellerim aynı kardeşimin ellerine benziyordu. O hiç susmaz, hoşuna gitmeyen, ruhuna ağırlık verenleri haykırırdı. Her şeyin farkında, her şeyi değiştirecek güçte hissederdi kendini. Ben de susmadım. Oracıkta polislerin, gazetecilerin, meraklı kalabalığın önünde avazım çıktığı, nefesim yettiği kadar bağırmaya başladım "Susma, sustukça sıra sana gelecek! Savaşa hayır! Çocuklarınızı savaşa yollamayın!" Pasif bir ticari yürüyüşü izleyen polisler öylece şaşkın kalakaldı. Ben bağırdıkça elleri balonlu halk, kendileri için düzenlenen bu gösteriyi alkışlayıp duran emlakçılar, çevre esnafı da önce utangaç, sonra bir ağızdan bağırmaya başladı. Mavi balonlar, çocukları için yürekleri korkuyla katılanların özgürleşmiş sesleriyle birlikte mavi barış kuşları gibi göklere uçtu.

Polis arabasına götürülürken, ayna gibi yansıtan camında kendimi gördüm. O zaman hayrete düşen ben oldum. Kafasından bastırılarak arabaya sokmaya çalıştıkları ablamdı. □

YALÇIN TOSUN

Kereviz

ELLERİMİ HİÇ SEVMEDİM. GENÇ KIZKEN BİLE FAZLA BURUŞMUŞ, FAZLA damarlıydılar. Oysa ne çok severim güzel elli insanları. Tanıştığım insanların önce ellerine bakarım. Parmakları uzun ve düzgün mü, damarları çok belli oluyor mu, teni nasıl; yumuşak mı, yoksa pütürlü mü? Eren'in de önce elleri dikkatimi çekmişti. Bir çerçevecide olmasını beklemeyeceğiniz ellere sahipti. Uzun parmakları, kavradığı çekice olabilecek en uzak noktadan hükmediyordu sanki. Yabancıydı o eller çekice. Ben böyle âşık oldum.

"Nesli ne diyorsun sen, babana inme mi indireceksin?"

Emekli bir arkeolog olan babamın, benim bir çerçeveciyle evleniyor olmamı önemseyecek kadar bu dünyayla ilişki içinde olmadığını aslında annem de biliyordu. (Üstünde hiç çıkarmadığı tüylenmiş, koyu yeşil hırkası; bordo kadife koltuğuna gömülmüş bir halde dikkatlice bir şeyler okurken hatırladığım güzel babam.) Annem, babama olan sevgimi bildiğinden böyle söylemişti sanırım. Acı çektirmek, vazgeçirmek için. Evlenme haberimi aldıktan kısa süre sonra babamın ölmesinden beni ne kadar sorumlu tuttu, onu da bilmiyorum. Şimdi belki düşünebilirim tüm bunları, aşk sona erdikten sonra kalanlarla ve maziyle uğraşabilirim.

Vapur ada iskelesine yaklaşırken yüzüme vuran bu çam kokulu rüzgâr, bu sefer sevindirmeye yetmedi beni. Aklımda bin tane düşünce. Annem şimdi ne yapıyordu acaba? Birazdan beni karşısında gördüğünde ne yapacaktı? Hayatında bir kez olsun beni şaşırtabilecek miydi? Yoksa bilindik ve beklediğim tepkileri mi verecekti? Elini alnına koyup hafifçe –ki değişik olurdu bu– susacak mıydı yoksa? Elimde bavulum bu dar yokuşu kim bilir kaçıncı kez çıkarken ben, sanki yaşlı bir kadın olmuş, tıknefes kendi arkamda kalmıştım. Birden kar başladı. Kapının önünde durup tahta kapıya üç kere vurdum.

Kapı açıldığında önce şaşırdım tabii. Beklemediğim bir şeydi. Ya da hep beklediğim. Kenan öldüğünden, hatta evlendiğin günden beri beklediğim. Yine de tükürdüğünü yalamazsın, benden biraz almışsın sanıyordum. Nesli, döndün demek. Biliyor musun, ben gitseydim asla dönmezdim; ama gidemedim. Aslında gidecek bir yer bulamadım. Hep kaldım bu adada. "Emekli mimarımdır, Arkeolog Kenan Bey'in karısıyımdır," deyip kaldım.

Kim severek evleniyor ki? Bir benim kızım Nesli. Evet, şaşırdım onu karşımda görünce, ama belli etmedim. Osmanlı kadınımdır, belli etmem. Kan tükürürüm de söylemem. "Efendim kızılcık şerbeti o, siz ne zannetmiştiniz?" diye kırıtırım en fazla. Bakmayın benim bu bilmiş, çok okumuş yazmış havalarıma. Ne benler var bu bende bir bilseniz! Sen

babanı tanımışsındır en fazla, beni değil. Uyumlu adamdı Kenan, tanıması, çözmesi kolaydı. Dirsekleri bollaşmış yeşil hırkasının içinde o kafası karışık haliyle görüp de sevmemek çok zordu onu. Sen o çerçeveciyle evlendiğinde bile sesini çıkarmadı. Benden gizlemeye çalışsa bile, sana gizli gizli para gönderdiğini anlamadım mı sanıyorsun? Anladım da sustum. Kocaydı yine başımda. Daha fazla üzülsün istemedim. Biz kadınlar böyleyizdir işte, emekli mimar falan anlamaz kadın olmak. Hep bir koca ister başında. Koca olmasa bile en azından bir kedi ya da bir köpek ister etrafında dolaşacak. Bir şey ister işte mutlaka, dayanamaz yalnızlığa.

Şu ellerinin haline bak. On yılda ne kadar çökmüşsün sen. "Oh olsun" diye düşündüğümü, sevindiğimi sanıyorsundur şimdi. Aslında pek de haksız sayılmazsın, seviniyorum tabii, ama dönmene. Belki birkaç yıl önce dönseydin farklı olurdu. O zaman yüklenirdim sana tüm ağırlığımla. Şimdiyse için için seviniyorum dönmene. Ortaya atlayıp şıkır şıkır göbek atacağım utanmasam; döndün diye. Oysa sen benim göbek atabildiğimi bile bilmezsin. Hiçbir şey bilmezsin sen. Ama Emin Efendi'yi bilmemen doğaldır, onu baban da bilmezdi. Görmezdi ki gözü kitaplardan başka hiçbir şeyi. Oysa başka şeyler de var şu hayatta. İnşaat ustasıydı Emin, şefti. Bahçedeki tadilat işini vermiştik ona. Gürbüz esmerliğine takılmıştım. Ama babanın da hep yanında oldum, kadınlık vazifelerimi hep dört dörtlük yerine getirdim. Sen bilmezsin kuzum benim. (Kuzum mu? A, evet kuzum derdim sana küçükken, tıpkı küçükken annemin bana dediği gibi. Baban duysun istemezdim kısık sesle ya da içimden derdim; bu beni bile şaşırtan anaç yönümü gizlerdim ondan. Bağırsam da duymazdı ya aslında, neyse. Bazen koklardım seni, kollarımda uyurken. Sanki daha çok fark ederdim kızım olduğunu o anda.) Ya, sen ne bilirsin ki? Günün birinde bir çerçeveciyle kaçmayı bilirsin sadece. Bir de, bu adada babanla beni bir başımıza bırakmayı, yaşlılık arifesinde. Aksilik bu ya, üzerine inşaat duvarının yıkılması sonucu ölmüşken Emin Efendi, yalnız bırakmayı bilirsin.

"Nesli, tuzluğu uzatır mısın?"

Tuzluğu isterken yüzünde yine aynı vakur ifade. Lokmalar ağzında büyürken aklında can yakıcı, kor gibi sözlerini hazırlıyor. Şu ana kadar pek konuşmadık. Kapıyı açtığında yüzünde tam da beklediğim o ifade: Hazırlanmış, belki hep hazırda tutulmuş, boş. Sonra kapıyı açık bırakıp mutfağa döndü. "Aç mısın?" dedi. "Bir duş al, sonra yemek yeriz. Kereviz yaptım." Sanki biliyordu bugün döneceğimi, en sevmediğim yemeği yapmış. Ben gelirim diye belki her gün kereviz pişirmiştir bu kadın, ondan beklenir.

Odam hiç değişmemiş. Ama giderken kitaplarımı götürdüğüm için boşalan kitaplığın içine bir sürü süs eşyası konmuş. İrili ufaklı, rengârenk biblolar. Aralarında bir grup sevimsiz, sakallı cüce de var. Korkarım oysa cücelerden. Küçükken de çok korkardım. Bunu da biliyor aslında, bilmeli.

Banyodaki aynaya baktım bir süre. Babamın gözlerini almışım, iyice ortaya çıkıyor yaşlandıkça. Henüz çizgilenmeye başlayan, hep bir şeyler soruyormuş gibi bakan bir çift göz. İnceden seviniyorum.

“Onu hiç ağlarken görmediğimi düşünerek yanına yatıyorum. Şimdi bana çok savunmasız görünen bu yaşlı kadına sıkı sıkı sarılıyorum. Şaşırarak kendime, saçlarını okşuyorum.”

Duşumu alıp indiğimde masayı hazır buluyorum. Annem, üstünde mavi elbisesi ve başına taktığı aynı kumaştan bir bantla hâlâ güzel bir kadın; ama güzel olduğunun farkında olan her kadın gibi davranışlarının sahiciliği baştan zedelenmiş. Mutfakla masa arasında acele etmeden gidip geliyor, bir yandan da ona bakıp bakmadığımı anlamak istercesine başını benden yana çeviriyor, ama bana bakmıyor.

Kim bilir neler düşünüyorsun anne? Ne zaman başlayacaksın konuşmaya? Bu sessizliğin daha çok canımı yakacağını anladın, susuyorsun. Gözlerine bakıyorum ama ben, seni konuşmaya teşvik edercesine. Yoksa tahrik mi etmek istiyorum seni, suskunluğu boz diye. Zaman zaman sevince benzer bir şeyler geçiyor gözünden sanki, görüyorum. Anlıyorum neden sevindiğini. Ne istediğini biliyorum. “Evet anne, haklıymışsın,” dememi istiyorsun. O çerçeveciyle evlenmemeliydim, hiçbir çerçeveciyle evlenmemeliydim. Geçinemedik doğru dürüst. Çocuk da yapmamalıydım. Hatta sihirbaz olmak istediği için evi yakmasına ramak kalan ve kocamın adeta aynısı olan bir çocuk hiç yapmamalıydım. İnsan babama benzer biraz. Babam da benim yüzünden öldü, değil mi anne? Hadi konuş. Suçla beni. Babamı özledim. Sanki yuvarlak camlı gözlükleri, elinde kitabı ve dumanlı gözleriyle masaya ilişiverecek gibi geliyor. Ansızın “gitmeli!” diyecek usulca. Yine nereye olduğunu söyleyemeyecek. Sadece “gitmeli!” diyecek gözlerini en çocuksu haliyle kırpıştırarak. Emekli olmadan önce Anadolu’nun birçok köşesini gezen bu meslek âşığı adam, bir an yine bir yerlere gitmek isteyecek, annemin iğneleyici bakışları altında bu adanın bağladıklarından olduğunu hatırlayıp, sessizce yemeğini yiyecek yine. Sen hiç gitmek istemedin mi anne? Hiç âşık olmadın mı? Bir an bırakmadın mı kendini boşluğa, usulca? Sen hâlâ düşün. Karşımda maviler içinde, kızıl saçların bir yakut gibi parlarken –cildine bak, bu yaşta pırıl pırıl– ve kerevizine biraz daha tuz serperken usul usul, “En iyi nasıl yakarım bu kızın canını,” diye sor kendine, keyiflen. Allah kahretsin, kahretsin!

Delirdi birdenbire, fırlattı tabağını orta yere. Her tarafı kereviz yaptı deli kız. Allahtan salçasız yaparım zeytinyağlıları, çok leke olmadı emektar bünyan halım. Nesli, Nesli değildi, çocuk oldu tekrar sanki. Feryat figân. Nefret ediyormuş kerevizden, ama en çok benden. Ne kadar kindar ve acımasız olduğumu, o gelecek diye her gün kereviz pişirmenin bile benden beklenebileceğini, babasını istediğini haykırıyordu. Babası da böyle delirir miydi acaba öğrenseydi Emin Efendi’yi? Gece çöker çökmez biraz yürüyeceğim, diye hırkamı omzuma alıp dışarı çıktığımda aslında nereye gittiğimi, Emin Efendi’yle inşaattaki kum tepelerinin arkasında neler yaptığımızı öğrenseydi ne olurdu? Emin Efendi’nin çatlak, nasırlı elleri memelerime değdikçe kendimi nasıl yeni doğmuşum gibi hissettiğimi söyleseydim ona... O da böyle mi yapardı acaba?

Hiçbir şey demedim. İzledim onu. Hatta bir sigara yaktım. Ben susarken ve o bağırarak ağlarken, ilk kez gerçekten konuşuyormuşuz gibi geldi bana. Hoşuma gitti. Biraz benden de bulaşmış bu kıza, anladım. Bunun ortaya çıkması için başarısız bir evlilik –bunun başarılısı da mı var?– yaşaması gerekiyormuş demek. Sigaramı söndürdüğümde bağırmaktan sesi kısılmış bir halde, yerde kereviz ve havuç parçalarının üzerinde, ana rahmindeki bir bebek gibi büzülmüş, sessizce hıçkırıyordu. Kalkıp yanına gittim. “Kınalı kuzum” demek istedim bu sefer yüksek sesle, sarılmak hatta. (Aman Allahım, daha neler.) Çok güldüm kendime. Anne olmak ne garip bir şey. Sen kalk yılların emekli mimarı, yıllarca ne dirsekler çürütmüş, ne evler çizmiş kadın, kızın bir sinir krizi geçiriyor diye –yoksa yalnızlık mı gelir yine?– hemen indir yelkenleri suya. Utanmasam gözleme falan da açacağım mutlu olsun diye. Daha neler! Kendimi topladım, saçlarımı düzelttim aynada. Bunu o istedi. Yalnız kalmayayım diye, bir ömürden ödün veremem ya. Hem daha gencim. Belki bulurum orta yaşın biraz üstünde –hem esmer, hem de az pazulu olsun, Emin Efendi’ye

benzemesi tercihimdir– bir yakışıklı. Benden geçmedi daha küçük hanım. Sen yat bakalım yerde, hıçkır durmaksızın. Sünepe baban gibi ağla iç çeke çeke. Annen daha neler yapacak bir bilsen.

Sigaramı söndürdüm, onu öylece orada bırakıp, sessizce odama çıktım.

Halının üstünde yattığım yerden öylece pencereye bakıyorum. Kar devam ediyor. Bir sinir boşalması anından sonra kendinize geldiğinizde her şey daha dingin görünür ya, öyle bir zaman. Oysa daha bu evde geçmiş bir çocukluk ve gençlik vardı hesap vermem gereken. Yokuşta tıkanan yaşlılığım ise kapıya ancak ulaşmıştı. Hepimiz burada toplanacaktık demek. Herkesi, her şeyi, hatta kendimi affetmek geliyor içimden; yapamıyorum. Yıllarca ev işlerinden yıpranmış, çirkin ellerime bakıyorum; sanki bana ait değiller. Hiç olmadılar aslında. (Oysa annemin elleri öyle mi? Hem yumuşacık, hem de kuğu gibidir onlar.) Birden kalkıp yavaşça onun odasına çıkıyorum. Yatağına uzanmış, gözleri kapalı. Uyukluyor sanıyorum. Birden aklıma babamın yeşil hırkası düşüyor. Gardırobu sessizce açıp aramaya koyuluyorum. Hırkayı hemen bulamazsam ölürüm gibi geliyor. Bulamıyorum. Anneme yaklaşıp, dikkatle bakıyorum. Onu öyle iki büklüm görünce, ne kadar değiştiğini fark ediyorum birden. Küçücük, titreyen ve acıma hissi uyandıran bir kütle gibi duruyor yatağın bir köşesinde. Elinde sıkı sıkı tuttuğu bir şey dikkatimi çekiyor. Sarılmış babamın yeşil hırkasına, sanki uykusunda usul usul ağlayarak bir şeyler sayıklıyor; ama söyledikleri anlaşılmıyor. Onu hiç ağlarken görmediğimi düşünerek yanına yatıyorum. Şimdi bana çok savunmasız görünen bu yaşlı kadına sıkı sıkı sarılıyorum. Şaşırarak kendime, saçlarını okşuyorum. Hiçbir tepki vermiyor, öylece duruyor ve mırıldanmaya devam ediyor. Birden, bu kez anlaşılır birkaç kelime dökülüyor dudaklarından:

"Kereviz severdi, çok severdi Kenan..." □

Z. Heyzen Ateş

Mızmız Yazı

{asıl hayata ataçla iliştirilmiş sarı bir sayfadaki lafazanlıkların
aslında olağanüstü görevlerini yerine getirdikten sonra
sınırdışı edilmiş son şövalyelerdir bu sözcükler}

SON GÖRDÜĞÜMDE BİR ÇOCUĞUN ELİNDEKİ UÇURTMANIN ÜSTÜNE TÜnemiş, yukarılara tırmanmaya uğraşıyordu. "Davul bizim boynumuzdayken tokmağın başka ellerde olduğunu fark etmeden yıllar serdik orta yerlere, bırakalım şimdi bir çocuğun incecik bir iple ustaca yönettiği uçurtmanın tepesinden yönelelim bilinmediklerimize Bayan Nisan," dedi, kendi kendini tekrarladığının farkında. Bayan Nisan boynunu büktü, sessiz kaldı ama içinden söylenip duruyordu: 'uçurtmaymış da, bilinmeyenmiş de… oysa onlar hep kendi yarattığınız seraplardı, siz oraya vardığınız anda birkaç adım öteye kaçıveren, sizi boyuna sürükleyen... ama buna da yüceltici bir meşruiyet kılıfı uydurmuştunuz, bu kavga bir maratondu, uğruna ölmeliydiniz, bayrağı geriden gelen devralacaktı… ve bir gün mutlaka... diye bitiriyordu şair. Tuhaf bir din haline çevirmiştiniz her şeyi, tanrısı olmayan ama peygamber bolluğundan geçilmeyen bir din… Müritleri de kendilerini dikenli teller ve zincirlerle döven adamlar kadar inançlı ve sağlam. Aklın yolunu akılsızın ve korkunun doğurduğu dine çevirmekle övünen… hadi canım sende...' Ama sonunda her zamanki gibi ansızın kesmek zorunda kaldı düşüncelerini.

Gömütlükler, gelincik boyunlu yaşamlardan apartılmış savrukluklara feda edilemez ama su gibi akıp giden bir kutsallık taşır hiç değilse. Rüzgârla eğilmeyen sert mezartaşlarının dalgasız pürüzsüz cilalı yüzeyleri, üstünde öpücük izleri taşıyan fısıltılar haline getirilmiş silah sesleri kadar yaralayabilir insan olanı, sesini gömmeye geldiği mezarlıkta. Sen yadsıyınca dünya yok olmuyor Nisan Hanım, dedi alaylı alaylı dudak büklümlerini ölümle şöyle bir parlatıp harmanlayarak ve uzak denizler üstünden en bıçkın ruhunu ortaya koyarak. Üstelik şu ruh dediğin tözün bütününe zarar verebilecek insanoğlu ediminden de söz edemezsin elbette. Çünkü o töz bütünlüklü değildir, parçalanıp toplanmıştır. Yarın yine parçalanıp yeni bir biçim altında toplanacaktır. Güçlü olan yalnızca parçalayandır, diye ekleyiverdi cümlesine sözcükleri an denen yokluğun orta yerinden devşirip.

İşittiğim yalnızca fısıldadığım ölüm öpücükleridir, hiçbir saat geri alınamaz değildir; ama buzlanmış bir sürahinin boğazından aşağıya süzülen pırıltılı su damlacığı kadar narin bir yaşam geriye alınamaz.

Yansıt beni ey koca İguazu; uçuruma attığın suların orta yerinden koparak gökyüzüne

çıkmaya kalkan o su damlası benim çünkü. Sizse umutsuz çabalarınızla dünyayı yeniden bir kurbağanın iki patlak gözünün ortasına sığdırmaya uğraşıyorsunuz. Üstelik unutmayın, ölüme adanmış bir yaşam yoksa hiçbir inanç da yoktur insana yakışan. □

İguazu Şelaleleri, Ekim 2006

Hikmet Temel Akarsu'nun yeni kitapları

Son zamanlarda dergilerde görünmüyorsunuz.
Şu anda kıyıda kalmış dergiler, fanzinler ve "e-zin"lerde yer almayı daha uygun buluyorum. Çoğu dergide, zaman içinde düstur haline gelen paslaşmalar, tayfacılık ve çıkara dayalı ilişkilerden hoşlanmıyorum. Bu şekilde edebiyatın nesnel kriterlerinin yok edildiğini düşünüyorum. Böyle bir yazınsallığa ait olmadığımı düşünüyorum.

Dergilerle, yayınevleriyle, edebiyat dünyasıyla kavgalı görünüyorsunuz...
Ben dürüst ve onurlu bir mecra ile kavgalı olmam. Eğer haksız bir polemik yaşanırsa kısa sürede ortaya çıkar. O vakit, gerekirse açık yürekliliklе af dilerim. Fakat herkesi enayi yerine koyup iltimas ve yalanlarla küçük iktidar adacıkları kuran bazı şark kurnazları var. Bunlarla mürai ilişkiler kurmak, sühuletle çıkar geliştirmek; bu yolla yazın esnaflığına soyunmak ülkemizde "edebiyat etme(!)"nin tek yolu haline getirilmek isteniyor. Bu dayatmalara teslim olmaktansa yazmayı bırakırım daha iyi.

Şu sıralarda neler yazıyorsunuz?
Ölümsüz Antikite'nin dördüncü cildi "Yazgıya Direnmek ya da Cassandra" üzerinde çalışıyorum. İlk cildi *Aseksüel Koloni ya da Antiope* hariç *Cyberpunk* bir roman serisidir bu. Üçüncü cilt *Casus Belli ya da Helena*'dan sonra dördüncü cildi nazımsal olarak yazmaya karar verdim. O yüzden yavaş ilerliyor. Bu arada *Kara Peri* adlı bir masal kitabı ve henüz ismine karar veremediğim bir öykü kitabı hazırladım. Edebiyat yazılarımı Türk Edebiyatında Yeni Kara başlığı altında topladım. Ama yayınlama konusunda eskisi kadar arzulu değilim. Yayıncılığımızın içinde olduğu eğilimler beni çok üzüyor, düşündürüyor.

Yeni okuduklarınızdan önermek istediğiniz kitaplar ve yazarlar var mı?
Genç yazarlardan başta Ersan Üldes olmak üzere, Müge İplikçi, Nihan Taştekin, Jale Sancak, Aslı Erdoğan, Süreyyya Evren, Altay Öktem, küçük iskender, Özen Yula'yı taktir ederim; hiç okumamış olanların tanışmalarını öneririm. Oruç Aruoba'yı, Barlas Özarıkça'yı, Yaşar Çabuklu'yu, Halil Turhanlı'yı önemser; herkese öneririm. Yapı Kredi tasfiyesi sonrası Enis Batur denemelerini, Metin Celâl'in aktüel kritiklerini beğeniyorum. Popüler tarih anlatısına genelde iyi gözle bakmamama rağmen *Amat*'ı beğendim. Hakan Erdem'i okunmaya değer fakat "aşırılık yanlısı postmodern" buldum. Şeker tatlıdır ama fazlası kör eder. Genç Ekşisözlük yazarı Reşat Çalışlar'ın roman denemesi *Beni Kalbimden Vuranlar Var Ya*'yı, çok eğlenerek, klinik bir vaka olarak, ilgi ile inceledim. Hacettepe Üniversitesi Alman Dili ve Edebiyatı Bölümü'nün saygıdeğer öğretim üyesi Armağan Ethemoğlu'nun *Son Masal* adlı romanını ve *V For Vendetta* adlı çizgi romanı çok beğendim.

Mehmet Can Şaşmaz

Senaryolar

VURDU, VURDU MU? VURDU TABİİ, AŞAĞILIK ADAM! BİR SANİYE İÇİNDE parmaklarını kapadı, tırnaklarını avucuna geçirme pahasına var gücüyle yumruğunu sıktı, dirseğini kırıp belinden destek alarak biraz gerildi sonra bir güzel yumruğunu savurdu.

İnsanoğlu bazen nasıl da hızlı davranıyor, şaşılacak şey. Ama ben hızından çok yaptığına şaşırıyorum, yani şiddet bu kadar sudan nedenlerde kendini göstermemeli. Birisi birine vuracaksa eğer, olaya birçok boyuttan bakmalı, ne bileyim, tehlikedeyse, çıkar yolu yoksa saldırıya geçmeli. Ne de olsa ilk vuruş büyük bir risktir, dönüşü olmaz. Hele insan hiç tanımadığı birine vuruyorsa, kumar oynuyor demektir. Ne cesaret. Belki ben Uzakdoğu'dan yeni gelmiş bir dövüş ustasıyım, gömleğimin altında ejderha dövmesi ya da ceketimin altında bir silah, seri katilim. Vicdan denen o engelleyici doğduğumdan beri yok, dahası son zamanlarda zevk için öldürecek adam arıyorum, çünkü bir hâkimden,

"Ulan durup dururken niçin adamı vurdun?" sorusunu duymak gibi tuhaf arzularım var.

İnsanoğlu bu, anasını bile kesmiş.

Neler saçmalıyorum böyle? Vurdu, ben de vurdum ama kafamı asfalta vurdum. Bir de yollar bozuk derler, pürüzsüz bir darbe aldım.

Aslında düşmeyebilirdim de, yani biraz sıksaydım kendimi, ayakta kalırdım. Kaç gündür kendime ufak tefek kızgınlıklarım vardı, yoksa fırsat bulunca hemen kendime karşı cephe mi aldım? Ondan yana mıyım?

Saçmalamaya hâlâ devam ediyorum, kafamı çarptığımdan olsa gerek.

Gitti mi? Vurduktan hemen sonra çocuğu da alıp gitti. Başım dönüyor ama midemde bulantı filan yok, iyi o zaman beyin kanaması geçirmiyorum. Bayılır mıyım acaba? Biri ambulans çağırsın.

Sigortam yok, şimdi bir sürü para alırlar.

"Borcum nedir?"

"Geçmiş olsun, üç yüz ye-te-le."

"Üç yüz ye-te-le mi? Böbrek nakli de mi yaptınız?"

"Çok şakacısınız!"

"Umarım şaka yapan tek kişi ben değilimdir!"

"Burası ciddi bir kurum."

Hoş sokakta ambulans çağıracak biri de yok. Sahi kimse yok mu? Yok işte, gözlerim

bulanıyor, kefenin de cebi yok, 112'yi ben mi arasam? Adres sorarlar, bu sokağın adı ne ki? Her geçtiğim sokağın adını bilmek zorunda mıyım?

Eğer sokak son üç aydır her gün iki kere geçtiğim sokaksa, bir zorunluluk olmasa da bir gereklilik var demektir, yoksa neden her gün iki kere…

Daha önce bu saatte bu sokaktan hiç geçmemiştim, demek böyle oluyormuş. Ne demek böyle? Niçin bir aşağılık adamın saldırgan tutumuyla sokak arasında yok yere bağlantı kuruyorum? Yanlış hatırlamıyorsam bu algı prensiplerinden dördüncüsüydü, profesör, "Bu prensibin hayatımızdaki yeri büyüktür," demişti, helal olsun dediği çıktı, bilim yanılmaz tabi.

Neydi dördüncü prensip? "Zaman, mekân bakımından birbirine yakın ya da benzer objeler, müşterek bir yapının parçaları olarak algılanır." Hatta Dunker'in bir araştırması vardı, şeydi…

Ama ben hakikaten saçmalıyorum, şimdi aklımı başıma toplamalıyım, alt tarafı sert bir yumruk yedim. Asfalt soğuk, hem bir sürü de mikrop vardır, ayağa kalkmalıyım, bakıyorum da hemen de kendimi koyuverdim. Vay be, demek geçen hafta, sabaha karşı üst kata giren hırsız bizim eve girseydi…

Sadece benim ve ablamın yaşadığı bizim ev. Allahım ne olurdu? Resmen felaket!

Hırsız üst kattaki eve kapıdan girmiş, benim uykum hafiftir, bizim kapıyı açar açmaz ben o sese hemen uyanırdım.

Odamdan çıkınca kısacık bir hol, hol bitince sağda kapı, solda, kapının tam karşısında komodin, üstünde telefon, hani şu çevirmeli eski telefonlardan.

Geçenlerde bir bankanın müşteri hizmetlerini aradım, güzel sesli bir kadın, "Kredi kartı numaranızı tuşlayın," dedi, hadi bakalım, çattık mı?

Arkadaşım, madem öyle kredi kartı başvurusunda bir sorun: "Telefonunuz çevirmeli mi, tuşlamalı mı?"

Ama çevirmeli telefonlar daha ağırdır, hırsızla kapının önünde, dolayısıyla telefonun da önünde karşı karşıya kalınca ağır telefonu alıp kafasına vurmak için davranırım ama ben dönüp telefonu kaldırana kadar, demek o bir yumruk atacak, sadece bir yumruk… ve ben aynen böyle yerde.

Bravo! Ben de kendimi bir şey sanırdım. Tamam, dayak yemek doğal bir durum ama sadece bir darbeyle olunca, insan haliyle biraz bozuluyor. Derler ya, "bir tane vursam yarısı boşa gider".

Ama kendime bu kadar haksızlık etmemeliyim. Ben şahsen, az önceki yumruğun tümünden etkilendim. Aşağılık adam pek de rahat vurdu, suratındaki ifadede hiç değişme olmadı, belli zamanında çok kavga etmiş.

Acaba bu saldırgan tutumunun nedeni nedir? Birçok nedeni olabilir, sözgelimi psikanalistik olarak; her insanda ölme içgüdüsü vardır, bu içgüdüsü ağır basan insanlar ölmekten korktukları için her unsuru bir tehdit olarak algılar ve şiddete eğilim gösterir.

Aşağılık adama bak, ölmekten korktuğu için, akşam akşam beni bir güzel dövdü, iyi mi?

Aslında sadece bu yüzden değil, en büyük neden, benim zaten yaşanan bir şiddeti sona erdirmek için müdahale etmemdi. Sokağa saptığımda aşağılık adamın küçücük bir çocuğu kolundan sertçe tutup tartakladığını gördüm, çocuğun bağırışı sokağın başına kadar geliyordu, hemen adımlarımı hızlandırdım, yaklaştıkça küçük çocuğun minicik elleriyle suratını kapamaya çalıştığını gördüm, bu sefer koşup yanlarına gittim, aşağılık adamın elinden çocuğu çekip, onu iteledim, çocuk arkama saklanınca, iyice acıdım.

"Ne yapıyorsun kardeşim, ufacık çocuğa böyle vurulur mu?"

Aşağılık adam kaşlarını çatmış, burnundan soluyordu.

Mehmet Can Şaşmaz (1985) üniversite öğrencisi. Öyküleri *AdamÖykü*, *Tigris*, *Bajar* dergilerinde yayımlandı. 2006'da Balıkesir Üniversitesi'nin düzenlediği üniversiteler arası öykü yarışmasında ikincilik ödülü kazandı. Hayatının sonuna dek öykü yazmak istiyor.

"Sana ne ulan, benim çocuğum o!"

"Hem de kendine çocuğun ha? Yuh sana kalıbından utan!"

"Ne diyorsun ulan sen?"

İşte sonra, sanki saati sorarmış gibi, o malum rahatlığıyla sol gözümün tam üstüne yumruğunu indirdi.

Hep de, "Ne diyorsun ulan sen!" repliğiyle. Bu söz çoğu zaman, "Şimdi sana vuracağım," demektir.

Yahu madem ne dediğimi anlamadın, neden vuruyorsun? Belki sana iltifat ediyorum, olamaz mı? Çok güzel, saçmalamaya devam.

Ama bir açıdan iyi oldu, yani hırsının çoğunu benden çıkardı, umarım çocuğa artık vurmuyordur.

Akşam akşam şu halime bak. Ben sol gözümün üstüne en son ne zaman yumruk yemiştim? Orta birinci sınıftaydım, on yıl olmuş. O yumruğu atan da benden büyüktü, maç yaparken istemeden faul yapıp yere düşürmüştüm onu, kalkıp dayılanmış, üstüme yürümüştü. Soluğu midemi bulandırınca itelemiştim onu, bunun üzerine o da hemen bir yumruk atmıştı ama o zaman böyle yere düşmemiştim, başım dönmüştü tabii, arkadaşlarım hemen tutmuştu.

On yıl sonra yeniden bir yumruk yemek, bu seferki çok şiddetliydi. Aşağılık adam, ama bu bir saçmalık, şimdi o aşağılık adam bana bir yumruk atmış olmakla bende ne yazık ki bir anlam kazandı. Demek on yıl sonra bu aşağılık adamı da hatırlayacağım. On yıl sonra, otuz bir yaşında, iş güç sahibi evli barklı bir adamken, belki gene dayak yiyeceğim, hem de karımın yanında, bir başka aşağılık adam aynı rahatlıkla gelip bana vuracak. Küçücük çocukları öldüren insanoğlu bir yumruğa mı neden bulamayacak?

On yıl sonra yiyeceğim yumruğun ardından karımın yanında rezil olacağım, bütün karizmam, otoritem yerle bir olacak. Karım yavaşça beni yerden kaldıracak, üstüm başım kir içinde, acıyan gözlerle bana bakıp,

"Hadi evimize gidelim," diyecek, ben hiçbir şey diyemeyeceğim, kol kola, suskun bir halde evimize doğru ilerleyeceğiz.

O gece yanımda soyunurken görmezlikten geleceğim, ertesi sabah erkenden kalkacağım, pantolonlarımı kırışık bulacağım ama bu sefer çıkışamayacağım. Gel zaman git zaman, gözümdeki morluk yok olacak, ben her şeyi unutmuşken, bir gece şehvetle karıma sokulacağım ama kadın milleti bu, eksiklikleri ömür boyu unutmaz, yaşadıkça büyütür.

Karım pek gönülsüz davranacak. Allah bilir, onu vakti zamanında bir SAT komandosu istemişti de, durup dururken aklına gelecek. Bizim yatak odamızda, karımın aklında elin SAT komandosu.

"Mustafa, ben çocuk yapma fikrini yeni baştan düşündüm de, biraz zamana ihtiyacımız var."

Ne de olsa çocuklarda, "Benim babam senin babanı döver!" diye saçma bir karşılaştırma vardır.

"Nazan, güzelim, bak bu olayı bir travma haline getirmene gerek yok!"

Nazan mı? Nereden çıktı bu ad? Niçin Nazan?

Tabii ya, aptal bir film koşullanması. "Nazan, bana bunu yapamazsın!"

İki gün önce seyrettiğim siyah beyaz film, Ediz Hun'du di mi? Hani kadınla beraber Tophane sahilinde… Ne diyeyim, hemen de yemi yutuyorum. Gerçi güzel filmdi, Nazan da güzeldi, hele o tecavüz sahnesinde baştan aşağı seksiydi, eskinin kadınları bir başkaymış.

O kadar uzaktaki yıllara gitmeye ne gerek var? Allah kahretsin, yarın, tabii ya yarın pa-

zartesi, pazartesi saat on birde ders çıkışında Müge! Gözdeki morluk? Kesin morarmıştır, zaten morartmak için vurdu.

"İyi günler Müge. Gözdeki morluğu görüyor musun? Görürsün tabi, darbe alan yerde kan toplanması olur, önce deri kızarır sonra morarır. 'Ekimoz', tıpta buna 'ekimoz' denir. İnsan bedeninde kaç renk taşıyor ne tuhaf değil mi? Ama biz boş verelim benim gözü, asıl olan sensin. Senin bu gözlerinin yeşili, yemin ederim bu gördüğüm tüm yeşillerin en güzel tonu."

Ama ekimoz, Allah kahretsin, aşkımız başlamadan bitecek. Keşke cuma günü yeseydim şu yumruğu, iki günde morluk belki geçerdi. Geçer miydi? Eve gider randevu almak için özel hastaneyi arardım.

"İyi günler, dahili numarayı biliyorsanız lütfen tuşlayınız."

"Hanımefendi rica ederim uzatmayın, bilsem de tuşlayamam, telefon Ediz Hun'un filmindekinden, hatta belki o."

Yarın Müge'yle birlikte kütüphaneye gidecektik, kitapların arasında âşık olduğum kız… Yüzü ihtiraslı bir aşk romanının kapağı.

Zar zor ikna etmiştim, çorba kaşığıyla tünel kazmak gibi bir mücadeleydi. Üstelik ona bir öğle yemeği de ısmarlamayı planlıyordum. Yani ben ve Müge üniversitenin yukarısındaki o şık kafeteryada cam kenarındaki masada karşılıklı sandalyelerde oturabilecektik ama şimdi: "Geçmiş olsun Mustafa, gözüne ne oldu?" Aslında, "Gözüne kim vurdu?" diye soruyor.

İnsan ille de birine vuracaksa; o kişinin geçmişi ve geleceği hakkında biraz olsun bilgisi olmalı.

Yarın Müge'ye ne diyebilirim ki? Kapı? Kapıya çarptım diyeceğime kendimi öldürürüm daha iyi. Gene bir tünel kazmalıyım. □

Agora Kitaplığı'ndan farklı bir kitap dergisi

"Mesele"yi ortaya koymak...

Dergisiz bir yayın hayatı, çöldür. Bu yüzden günümüz yayıncılığının sergilediği eğreti duruşta, bir avuç örnek dışında dergisizliğin rolü büyüktür.

Agora Kitaplığı, bu bilinçle, yayın hayatının dördüncü yılına girerken dergisini çıkardı: "Mesele".

"Mesele" bir "kitap dergisi". Agora Kitaplığı, "Mesele"nin, yayıncılık sektörüne katkı yapmaya çalışan kitap eklerinden ve dergilerinden bambaşka bir dergi olmasını amaçlıyor. Başka bir deyişle, "kitabı bahane ve vesile eden, kitaplara değerek, kitaplar üzerinden, bazen de kitaplara teğet geçerek Türkiye'nin edebi-siyasal-kültürüne sol'dan müdahil olmayı amaçlayan, edebiyattan siyasete, kültürel çalışmalardan tarihe, teoriden denemeye, sinemadan tiyatroya bütün alanları kuşatmayı öngören bir 'kültür dergisi'."

Dolayısıyla, içinde yer alacak yazı ve söyleşilerin mutlaka bir kavram izi süreceği, bir argümanı ortaya koyacağı ya da irdeleyeceği, güncel hayat için gerçekten anlamlı olan tartışmalara el atacağı, izlenimden çok düşünceyi esas alacağı, sağlam omurgalı, "dert sahibi" bir dergi var artık.

Güncel ve tarihsel konularla anlamlı ve verimli tartışmaları besleyen yazı ve söyleşilerden oluşan bir 'kültür dergisi' işlevi görmesi tasarlanan "Mesele", Osman Akınhay'ın editörlüğünde, Foti Benlisoy, Aykut Tunç Kılıç ve Bekir Tarık'tan oluşan bir yayın kurulu eliyle hazırlanıyor.

ALPER GÜNAY

Son İstasyon

TRAMVAY ARA İSTASYONDAN HAREKET ETTİĞİNDE, YOLCULARDAN BİRİ, elindeki patates filesiyle birlikte yere yuvarlandı. Kalabalıktan ne bir konuşma duyuldu ne bir hayret nidası. İki kişi alabildiğine sakin bir tavırla adamın kollarına girdi. Bir başkası da arkasına geçip kollarını adamın beline doladı ve kucakladı onu. Böylece el birliğiyle kaldırdılar adamı yerden. Yolculardan biri oturduğu koltuktan kalkıp yer verdi. Adam çuvalmışçasına koltuğa bırakıldı. Bu sırada belli belirsiz bir sesle, Sağ olun, dediği duyuldu yalnızca. Yere düşen file bulunup eline tutuşturuldu. Sonra herkes kendi dünyasına çekildi.

Adamın yorgun gözleri zoraki bir devinimle aralandı. Patates filesi elinden kayıp ayak ucuna düştü. Gözleri tekrar kapandı. Başı tramvayın sarsıntısına dayanamayıp yana düştü. Bu sırada tramvay keskin bir dönüşle Galata Köprüsü'ne yöneldi. Denizin köpüren dalgalarını görebilme umuduyla dışarıyı seyredenler akşamın koyu karanlığından başka bir şey göremedi. Işıklı vagonların camlarına, işten eve dönenlerin bıkkın yüzleri yansımıştı. Suratlar asık ve karamsardı. Boş gözlerle belli bir noktaya odaklanıp bakmaktan öte bir beklentileri yoktu sanki hayattan.

Vagonlar her istasyonda boşaldı, sonra yeniden doldu. Tramvaya binenler, koltukta uyuklayan bir adamla karşılaştı. Umarsızca geçip gittiler yanından.

Tramvay son istasyona geldiğinde, bir kişi dışında tüm yolcular aşağı indi. Kapıların açılmasıyla birlikte içeriye soğuk bir rüzgâr doldu. Uyuklayan adamın soğumaya yüz tutmuş yorgun yüzünü kırbaçladı. Vagonlar yeni yolcularla dolduysa da, adamın varlığı fark edilmedi. Asıl varlığı çoktan göçmüştü belki.

Tramvay Zeytinburnu'na doğru tekrar yola koyuldu. □

Kilit

KIMILTISIZ DURUP BEKLEDİ. AYAKLARINI KOYABİLECEĞİ UYGUN BİR ÇIkıntı aradı. Sonra, sol ayağını öbüründen ayırıp yavaşça açtı. Ayağının ucuyla çıkıntıyı kontrol etti. Sağlamlığını, güvenilirliğini anlamaya çalıştı. Tırmanışın sonuna yaklaşmıştı.

Elini belindeki kemere attı. Salkım saçak sarkan emniyet gereçlerinden birini seçti. Karabinayı açıp takozu çıkardı. Alet, büyük bir somuna geçirilmiş tel bir halkadan ibaretti. Takozu az ötesinde gördüğü kaya çatlağına sıkıştırdı, ucuna bir bant ve karabina taktı. Karabinadan bağlı olduğu ipi geçirdi. Olası bir düşme halinde bu onun hayatta kalmasını sağlayacaktı.

Yavaşça bir sonraki hamlesine hazırlandı. Esneklik ve ustalık taşan bir devinimle kıvrak bir hamle yaptı, merdiven çıkarcasına yukarı çekti gövdesini. Bu sırada kemerinden sarkan metal malzemelerin çınlaması yankıdı boşlukta. Kayalarda seken bir keçinin çan sesini andırıyordu metallerin melodisi.

Tırmanışa devam etti. Göğe yükselircesine, büyük bir ustalıkla adımladı kayaları.

Alabildiğine lekesiz gökte, bir alıcı kuş süzüldü ağır ağır. Dağcı, kuşun kanatlarından akan havanın yankısını duyduğunu sandı. Çok geçmedi, anladı bunun rüzgârın uğultusu olduğunu.

Rotanın kilidine ulaştı. Aşağıdaki vadilere sis çökmüştü.

Kaya gittikçe geriye yatıyor, üzerine abanıyordu. Vücudunun tüm ağırlığı kollarına binmişti. Kolları güçten kesilmeden önce, bu zor kısmı aşması gerekiyordu.

Vücudunun ağırlık merkezini sol ayağına doğru kaydırdı. Sağ eliyle bir tutamak aradı. Bulamadı. Kayalar, heykel yontusu gibi pürüzsüzdü. Afalladı. Aşağıdan baktığında böyle bir izlenime kapılmamıştı. Yorgun düşmüştü. Acele bir hamle yapması, ardı sıra aynı hızla tırmanması gerekiyordu.

Gittikçe tehlikeli olmaya başlamıştı bu eğlenceli oyun. Ne ileri gidebiliyordu şimdi, ne de geri. Kısılıp kalmıştı olduğu yerde. Tırmanışın başından bu yana ilk kez korkmaya başladı. En son emniyet gerecini kaç metre önce yerleştirdiğini düşündü. Tahminine göre, on metre aşağıda bırakmıştı son takozu. Hızlıca bir hesap yaptı. En az yirmi metrelik bir düşüş demek bu, dedi içinden. Düşerse ip kopabilir, karabinalar kırılabilir, kayalara çarpabilirdi. Bacakları titremeye başladı. Kalp atışları hızlandı, ağzı kupkuru oldu. Gücü tükeniyordu. Soluk soluğa kalmıştı. Sol eliyle başının üstünü yokladı gene. Bir sonuç alamayınca aşağıya, ayak uçlarına bakındı. Basabileceği bir çıkıntı aradı. Ayaklarından birini kararsızca aşağı sarkıttı. Dengesi bozulur gibi olunca tekrar yukarı çekti. Kolları tükenmişti artık. Korkulu gözlerle, son kez yukarılara bakındı. Sağ elini, kayaların yüzeyinde gezdirdi. Ufak da olsa bir çıkıntı, bir tutamak aradı. Umutları boşa çıktı. Elleri boşaldı. Çığlık atmaya bile zaman bulamadı. □

Alper Günay (1978) hukuk fakültesini bitirdi. İstanbul'da avukatlık yapıyor. Öyküleri Kıbrıs'ta *Emaa* ve *Isırgan* ile Türkiye'de *Kül Öykü* dergilerinde yayımlandı.

Fotoğraf **Martina Kofer**

SİNE ERGÜN

Ankara

Soğuk. Rüzgâr ellerimde, dudaklarımda çatlaklar çizdi, gözlerim yanıyor. Ankara soğuğunu sevmedim, hiç. Rengi, kokusu, söyleyecek sözü yok bu şehrin.

Büklüm Sokak geceden kalma. Geceyi gündüze çeviren pavyon ışıkları sönük. Emektarları uykuda.

Ellerim tedirgince bedenimin iki yanında tetikte, avuçlarım açık, düşmeye meyilli bedenimi her an tutmaya hazır. Geç kalmışlığın, yetişme çabasının telaşını, titrek bacaklarımı hızlandıramadığımdan içimde tutuyorum, koşamadığın bir şehir ne işe yarar ki.

Bu düşünceler aklımda, bir an onları gördüm. Kafamı çevirip yoluma devam edebilirdim. Ama kolay değil bu şehirde yüzünden heyecan okunan birilerini görüp de geçip gitmek. İnsanın koruyası, alıp evinin başköşesine koyası geliyor.

Önlerinde un çuvalından bir çekçek araba. Üst baş paçavra, üşümeli insan, diye düşündüm, hayır, üşümüyorlardı. Nerede olduklarının, nasıl bir hava olduğunun, gökte güneşin mi yoksa ayın mı hüküm sürdüğünün farkında olduklarına dair hiçbir belirti yoktu yüzlerinde, bedenlerinde, dalmış gitmişlerdi. Kendilerinden geçmiş bir şeye bakıyorlardı. Nedir bu insanları böylesi heyecanlandıran, diye geçti içimden, apartman girişlerinden birini izleyici koltuğu olarak seçtim, gösteri için konumlandırdım kendimi.

İki kişilerdi. Biri oldukça uzun, biri öylesi kısa. Arabanın başında kısa, arkasında uzun duruyor, kısanın baktığına bakıyordu. Uzunun elinde sigara, sigaranın varlığını unutmuş, ben parmaklarına varan koru ne zaman fark edeceğini merakla beklerken, o kısık gözlerini ilahi bir gücün etkisine girmiş gibi kocaman açmıştı. Kısanın omzundan fotoğraflara bakıyordu. Kısa, yıllarca bu ânı beklemiş gibi, heyecanla, tomar tomar fotoğrafın arasında, benim, durduğum yerden ne olduğunu kestiremediğim bir şey arıyordu. Elini çuval arabaya heyecanla daldırıp gelişigüzel avuçladığı fotoğraflara baktıktan sonra, yine gelişigüzel bırakıveriyordu. Hiç zaman kaybetmeden yine eğilip bir tomar daha kavrıyor, aynı şeyi tekrarlıyordu. Ne zamandır böylece sürüp giden bu sokak gösterisi bir tek benim mi dikkatimi çekti, yoksa benim gibi bir köşeye saklanmış olan biteni izleyen var mıydı, bilmiyorum.

"Önlerine çıkan her şeyi aralarına katarak birbirlerini yere yıkan iki bedenin yanına, yere düşen, uzaktan sadece karartı, yaklaştıkça belirginleşen resme yaklaştım."

Korunaklı bölmemde, biraz önce beni acele ettiren işimi gücümü unutmuş, olan biteni izliyordum. Aradıklarının ne olduğunu bilmeden, bulabilmeleri için gidip yardım etmek geçti içimden.

Derken, kısa, bir an durdu. Onun ardındaki uzun ansızın fırladı yerinden. İşte, sigaranın koru sonunda derisini yaktı, derken, o, kısanın omzundan öne doğru hamle yaptı. Kısa, aradığını bulduktan sonra öbürlerini yere saçmış, tek bir resmi sımsıkı avuçlarında tutuyordu. Beriki kısanın elindekine saldırıyor, almaya çalışıyor, çalıştıkça çelimsiz kaplan kesiliyordu. Delicesine bir kavga–

Öylesi hızlı, yumruk inen beden kimin, o kızaran kimin baldırı, kimin pantolonu yırtıldı seçemiyordum. Ayırmak aklımdan bile geçmiyordu. Birbirlerine karşı kullandıkları kuvvet insana dair değildi, deli gücü dedikleri ele geçirmişti bedenlerini.

Usulca, bir an havada asılı, sonra ağır ağır bırakarak kendini, bir şey düştü yere. Kısa, düşene davranmaya çabaladı, uzun onu bırakacak gibi değildi. Hissediyordum, tüm bu hırgürün nedeniydi.

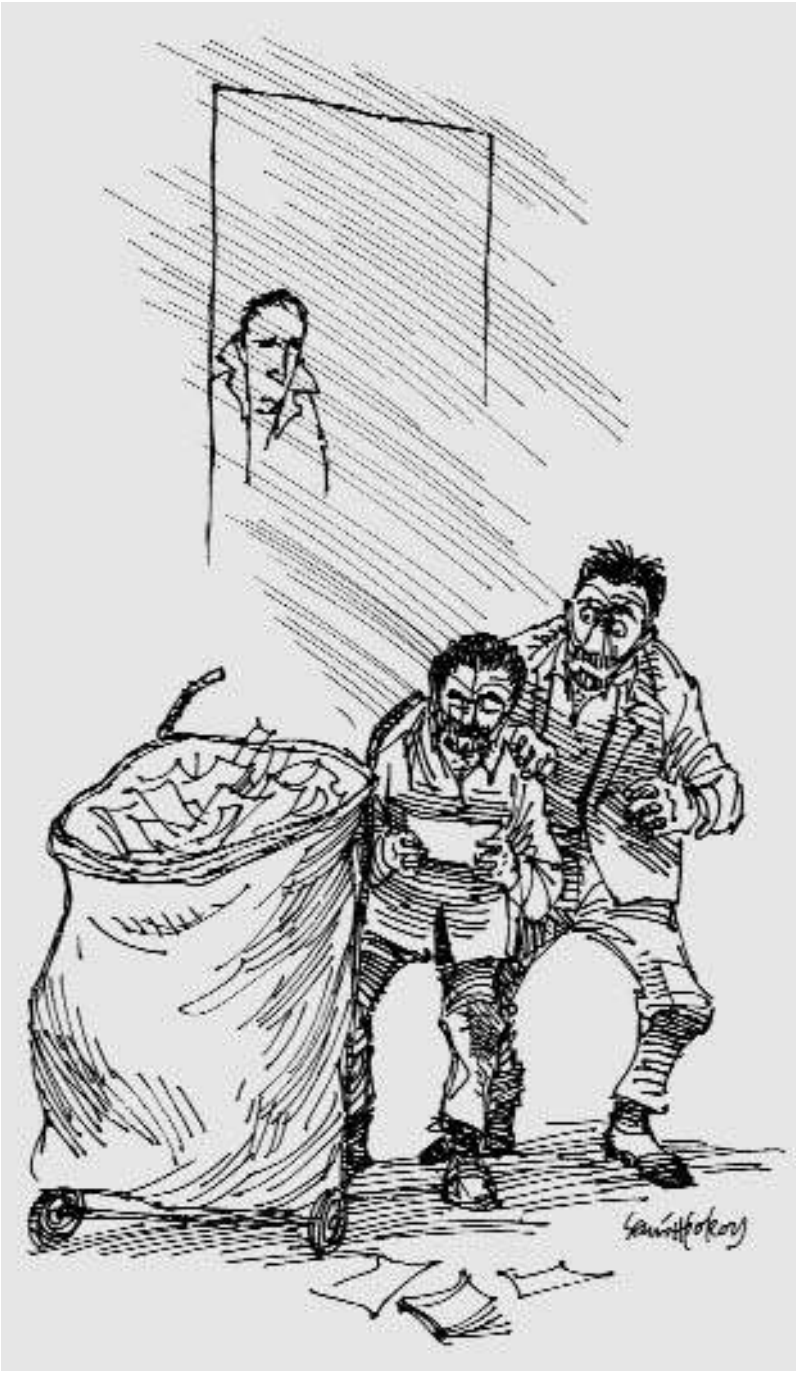
Orada, benden yirmi otuz adım uzakta, yerde duruyordu. Bekliyordu.

Bu deliliğin arasından geçmekten korksam da o resmin ne olduğunu ölesiye merak ediyordum. Önlerine çıkan her şeyi aralarına katarak birbirlerini yere yıkan iki bedenin yanına, yere düşen, uzaktan sadece karartı, yaklaştıkça belirginleşen resme davrandım.

Nefesimi tuttum. Merak beynimi karıncalandırıyordu. Adımlarım ürkek, beyazın üstünde hafifçe kayarak, hissettirmeden resme vardım. Bir an için, tek bir an, heyecandan tuttuğum nefesim beni boğarken, bir görüntü geldi geçti önümden.

Çok değerliydi, yerde durması küfürdü, bu kötücüllerin ona değmiş olması ihanetti. Saklanmalı, korunmalı, onun için yaşanmalı, gerekirse ölümü göze almalıydı insan. Ellerim değersizliğini kendinden saklamaya çalışarak yerdekine uzandı. İncitmekten korkarak, küstürmekten kaygılanarak, onun yanında değersiz, onu tutan olmaktan dolayı geri kalandan değerli ellerim, ve ben, ayaklarımın nereden aldığını bilmediğim bir güçle uzun bir koşu tutturduk.

Böylesi bu şehirde olmamalıydı. Böylesi kara, soğuk. En azından denize varmalıydı. Koştum.

Desen **Semih Poroy**

Onu, o kötücüllerden, sıradanlıklardan kaçırırken, bir gurur geldi oturdu bedenime, sırtım dikleşti. İlk kez doğru bir şey yaptığımı biliyordum, elimde tuttuğum hep beklediğimdi.

Nefesimin yetmediği yerde durdum. Soğuk ciğerlerimi yakıyordu. Bedenim kamburluğunu, ayaklarım ürkekliğini hatırladı, ellerim yine değersizdi. Gitmişti. Terk etmişti– □

EVİN OKÇUOĞLU

Yeşeren İzler

YÜKSEK TOPUKLU AYAKKABISININ SESİ, BİNANIN UZUN VE GENİŞ KOridorlarında çınlardı. Koridor boyunca dizili pencerelerden sızan gün ışığı, bütün göz kamaştırıcılığına karşın, eski binanın tozlu kasvetini gideremeden yerdeki cilalı taşların üzerinde sönerdi. Gıcırtıyla sınıflara açılan geniş ahşap kapılar koridorların öbür yanında sıralanmıştı. Sabahları bu uzun koridorlarda kauçuk altlı ayakkabılarımızla fısıltılı gülüşmelerle yürür, sabah mahmurluğumuzu ilk etütte attıktan sonra, kahvaltı için yemekhanenin yolunu tutardık. O, kalın dokunmuş kumaştan yapılmış döpiyesi ve ceket yakasındaki dantel işlemeli mendiliyle her zaman şık ve bakımlıydı. Dimdik, güvenli yürüyüşüyle hepimizin saygıyla çekindiği insandı. Titizliğini yansıtan dudaklarındaki büzülmüşlükle Türkçe derslerinde kürsüye oturur oturmaz, iki bacağını düzgün bir biçimde birleştirmiş olurdu. İnceden inceye ödevlerimizi kontrol etmesi gerekmezdi. Sıralarımızın arasında yürürken açık tutmamızı istediği ödev sayfalarımıza genel bir bakış savurur, en uzaktaki öğrencinin bile eksik ödevini fark ederdi.

Saliha; gözlükleri altından her an bir muziplik görme yetisinde olan en yakın arkadaşım, hem sıra arkadaşım hem sırdaşım... Ona ikimiz de hayrandık. Saliha teyzesinin tığla her okul günü için bir tane ördüğü, kolalı beyaz dantel yakalarını ona özenmişliğinin bir simgesi olarak iliştirmişti boynuna... O gün yine o inanılmaz espri yeteneğiyle ders boyu içine ata ata birikenleri nerede ne zaman boşaltacağının derdinde, hayal alemine dalmış gitmişti ki, o, 'Saliha! Mualla'nın kaldığı yerden sen devam et diyorum, duymadın mı kızım?' diye daha yüksek sesle tekrarlarken yerinden de kalkmıştı. Sınıfta ses çıkmıyor, sadece taş zeminde topukların tıkırtısı duyuluyordu. Bizim sıraya doğru ilerlerken benim okurken kaldığım yeri belli etmeden Saliha'ya göstermeye çalıştığımı fark etmedi. Saliha dik oturup bacaklarını birbirine düzgün bir biçimde birleştirdi. Okumaya başladı. Dersin bitiminde sınıfın arka duvarına dizili tahta dolaplarımızdan bir sonraki ders için coğrafya atlasımı çıkarmaya gittiğimde, Saliha hâlâ azar işitmekten kurtuluşunun sevinciyle, parlak kahverengi gözlerini gizleyemeyen gözlük camlarının ardından ışıltılar saçıyordu.

Yeni harfler iki yaz önce, 1928 Ağustosu'nda kabul edilmişti. Gazi'nin okulları ziyaret ettiği haberi kulaktan kulağa yayılmış, herkesi bir heyecan sarmıştı. Cumartesi öğlen eve çıkacağımız için, onarıma verilecek ayakkabımı bir kâğıda sarmış, sıramın gözüne koymuştum. Ata, nasıl olsa bugün cumartesi, gelmez, diye düşünmüş olmalıyım. Yanılmışım... Geldi ve bize genel bir konuşma yaptıktan sonra birkaç soru sordu ve bana dönerek,

Maynard Owen Williams, 1928

'Sıranın gözündeki paket nedir kızım?' dedi.

İnanılmaz bir kızarma ile basan ateşi nasıl belli etmeden, kekelemeden ve dimdik ayakta durarak,

'Efendim, onarıma götürmek için hazırladığım ayakkabı paketidir,' diyebildiğim kalmış aklımda.

Gözlerinin mavisinde gezinen öğlen güneşi miydi, kaşlarının altında kıpırdaşan, okyanusların serin ışıltılı gür dalgaları mıydı, o anda düşünecek halde değildim. Sadece kendimi hem tam bilincimle diri tutuyor hem de hayallerin silik dünyasında sihirle dondurulmuş bir başka 'ben'i algılıyordum.

O, gururlu ve sakin duruşuyla, Gazi'nin yanındaydı. Her birimiz gözlerimizi Gazi'ye dikmiş, bilgi ve birikimlerimizi yıldız yıldız sunuyorduk. O sınıftan çıktıktan çok sonra, bilincimle, hayaller ülkesindeki büyülenmiş 'ben' tekrar buluşabildi...

Feri gitmiş bakışlarını, hasta yatağının bulunduğu odada gezdirip derin bir nefes aldıktan sonra bana çeviren büyükannem sustu. Sessizliğin uzaması ona iyi gelmeyecek diye düşünerek söyleyecek sözcükleri aradım durdum zihnimde. O kısa an, uzadı da uzadı. Büyükanneme sarılmak istiyor ama çekiniyordum. Sormak istediğim soruları sonraya saklayarak başucundaki dolabın üzerindeki sürahiden bardağına biraz su koydum.

"Kendini yorma büyükanne, sonra devam ederiz," dedim.

Zayıf ve damarlı ellerini titretmemeye çalışarak bardağa uzandı. Bir yudum içti. Sonra bardağı, dantel örtülü bardak altına koymam için bana verdi. Pencere önüne yakın yerleştirilmiş yatağından dışarıya baktı.

"İnsanların hep acelesi var, camın önünden hızla geçiyorlar, bana bir bakışlık tanışma süresi bile kalmıyor," dedi... Dünyayla bir bağ kurma hevesi belli belirsiz gelip geçti yüzünden...

Oturduğu daire giriş katında olsun istemiştik. Geleni geçeni görür, oyalanır diye... İlerdeki sehpada, birkaç yaprağı kuruyup toprağa dökülmüş saksı çiçekleri duruyordu.

"Gitmeden çiçeklere de su ver, olur mu? Kaç gündür ilgilenemedim. Halsizliğim geçmek bilmiyor ki..."

"Sen merak etme hemen veririm," diyerek mutfağa gittim.

Çiçeklere su verdim. Yanına döndüğümde uykuya dalmıştı. Ses çıkarmadan odasından çıktım.

Salonda özenle yerleştirilmiş fotoğraf albümlerine bakıp oyalanayım diye düşündüm. Koltuğa yerleşip kalın albümü kucağıma koydum. Büyükannemin okulda çekilmiş ilk fotoğrafına gelene kadar, dayılarının asker giysili, kenarları tırtıklı fotoğrafına ve kucakta bebekle stüdyoda çektirilmiş aile fotoğrafına meraksız gözlerle şöyle bir bakıp birkaç sayfayı hızlı geçtim. Yıllar sonra buluşup görüşmeye başladıkları Saliha teyzeyle okul yıllarında çekilmiş bir fotoğraf dikkatimi çekti. Büyükannemin hayatı sanki uzun bir cümle gibi ya da çabucak çevrilen albüm sayfaları gibiydi. İstanbul Üniversitesi bahçesindeki çamların daha yeni ekildiği yıllarda İktisat Fakültesi öğrencisiyken katıldığı basketbol kız takımının arasında onu bulmaya çalıştım. Gür ve dalgalı saçlarıyla öbür kızların arasından onu ayırt etmem zor olmadı. Dedemle tanıştıkları, nişanlandıkları ve evlendikleri yıllar akıverdi iki sayfada. Papatya tarlasında oturmuşlar, başlarını birbirlerine yaklaştırmışlar, gülüyorlar...

İçeriden büyükannemin sesi geldi. Hemen yanına koştum. Uyanmıştı; gözleri, görmeye katlanamadığım, yaşlılığa ve hastalığa direnemeyen çaresizliği giyinmişti. Akşam annemler gelecek, öbür torunları gelecek ve o bakışlar yeniden dirilecek, diye geçirdim içimden.

Sonraki günlerde bana anlattıklarını kaç güne, kaç soluklanmaya böldü de bitiremedi. Ortaokul öğretmeni Cazibe Hanım, belleğine iz bırakan cumhuriyet öğretmeni, yıllar sonra da taptazeydi anılarında. Öğretmeninin etkisiyle Türkçeyi böyle düzgün konuşan ve yıllar içinde dil özleşirken, yeni sözcüklere yatkınlığıyla övündüğüm büyükannem hep yeniden yana oldu. Eski fotoğraflarda kalan ömrünce, yüreği yeni için çarptı.

O gece karmaşık rüyalar gördüm. Toprak yumuşakmış. Bir kadın yürüyormuş üzerinde. Ayakkabısının topuğu her adımda toprağa bir çukur açıyormuş. Ben o çukurlara bakarken birden otlar, çiçekler beliriyor ve hızla boylanıyormuş. Yürüyüp gittiği yol yeşilli allı çiçekten bir yol oluyormuş. Sonra su veriyormuşum çiçeklere. Kuruyan birkaç yaprağı ayıklıyormuşum…

***

Kaçınılmaz sonu yaşadığımız günden bir hafta sonra annemle yine büyükannemin evindeyiz.

İstanbul'un Fatih ilçesi nüfus kütüğünden bir isim silindi.

Mualla Ural.

Donuk günler yaşıyorum.

Eşyaların bir biçimde elden çıkarılması, dağıtılması gerekiyor.

Ne yapacağımıza karar vermek zorundayız.

Bütün günü annemle bu işleri yapmaya ayırdık.

***

Annemin, "Raflardan aşağı indirilmiş kitapları bir derneğe bağışlarız, peki, ya albüm-

ler dolusu resmi ne yapalım, atsak mı!" deyişini duymamazlığa geliyorum.

Beyaz işlemeli bohçaları da yatak odasındaki dolaptan indiriyoruz.

İçinde solmuş dantel işlemeler…

Bir hayatın izlerini silmek, silmek değil de kullanım dışı kalmaları nedeniyle eskiyi kaldırıp yeniye yer açmak... bir albüm sayfası çevirmek gibi, cümleyi bir çırpıda bitirivermek gibi...

Ayakkabılıkta torbalara yerleştirilmiş bir sürü de ayakkabı var. Çoğu da, yıpranmamış ama eski.

Büyükannemin giriş katındaki dairesinden son kez çıkarken kapıya yığdığımız albümlerden en eski olanını ayırıp aldım. Bir elimde eski moda topuklu ayakkabı torbası, öbüründe albüm, apartman kapısına doğru yürürken yanaklarımdan yuvarlanan yaşları silemedim. □

Berrin Karakaş *Tül*'ün önünü ardını anlattı

"12 Gezici Öykü'den oluşma ***Sidre-Tül-Münteha*** üçlemesinin ortanca kardeşi ***Tül***, son nokta ***Münteha*** öncesi kapımı çaldığında, biricik göz ağrım ***Sidre***'nin kutsal katlarından inmiş, öfkeli ve şiirli, savaşıyordum gerçek denenle. ***Sidre***'deki kutsallığı paramparça etmişlerden intikam alıyordum kendimce, kelimelerimce.

Hayatın, bu benim bildiğim gibi olmayan yüzünü de gören gözlerimin eşliğinde yazdıklarımın kitabı ***Tül***'ün kapağındaki çıplaklığa gelince, "Çıplaklık bir kitabı sattırır mı?" başlıklı yazılara sebep kapağın hikâyesi, gerisinde böylesi bir gerçeklikle başladı işte.

Edebiyatın gitgide kimsenin umurunda olmadığı keskin gerçeğini de ekleyince, daha bir anlamlandı. Bir pembe kapaklar dünyası içinde, yuvarlanıp duruyorduk. Öyleyse benim Şems'e, Kierkegaard'a, Asaf Halet Çelebi'ye, Londra'daki ***homeless*** Michael'a, anneme, babama ve Kral Lear'a, Hilmi Yavuz'a, Theodor Adorno'ya, Muhiddin'i Arabi'ye, Cortázar'a gönderdiğim öykülerim neden böylesi bir pembe kapak edinmesindi. Muzip muzip, bir şans da, hiç bunlarla ilgilenmeyenlere verilmesindi?

Kim bilir, belki pembe kapağa aldanıp alanların bir anlık dalgınlık haline gelecektim de, kendimce her satırında derin anlamlar saklı satırlarımı değdirecektim bir an gözlerine. O zamanlar, bu kadarcık bir dokunuşun bile bir şeyleri değiştirebileceğine inanıyordum belki de.

Bu alayım belki de, ***Tül***'ün gerisindekini görmesine engel olmuştur pek çok tutucu edebiyatçı ve gazeteci ve okuyucu ve diğerlerinin. Deli deli şiirlerim bir tülle örtülmüştür. "Tülü kaldırın da gerçeğe bakın," demeye çalışırken, gerçeğimi tüllemişimdir de, haberim yoktur. Kim bilir belki de bilerek saklamışımdır, son kardeş şiirli mi şiirli ***Münteha***'ya yakışsın diye.

Tül'ün kapağındaki "dışı neydi içi ne oldu" kandırmacasının , "niyet neydi akıbet ne oldu" tarafına gelir isek, çıplaklığın bir kitabı sattırdığı gerçeğini, 2005 senesi Tüyap Kitap Fuarı'ndaki imza günümde gördüm gerçekten de, kendi gözlerimle. Pembiş kapaklı tüllü çıplak kadın siluetli ***Tül***, üzerinde jelatini de olduğu için -dergilerin içini karıştırmayın, içindekine bakmadan alın, mantığıyla, sattı da sattı. Oysa, karanlık bir günde delirip de çizdiğim o deli desenli ***Sidre***'nin kapağına bakmaya bile korkardı insan.

Neyse, ***Tül***'ün 1000 adet basılmış birinci baskısı, yayınevinin verdiği "müjde"ye göre, iki ayda bitti. Gerisi gelmedi. Nedenini sormadım yayınevine. Çünkü çoktan, ***Münteha***'yla uğraşmaya başlamıştım.

Tül'ün gerisi ilerisi'nin finalini, basına ***Tül***'ün yanında sunduğum manifestomla (sadece finaliyle) bitirmek isterim:

Kandıracak mıydım onları? Hayır kandırmayacaktım. Nasılsa, ***Tül***'ün içine çıplak mı çıplak, gerçek mi gerçek bir "hayat" saklamıştım.

MELİKE UZUN

Kuyu

FOTOĞRAF ALBÜMÜNÜ FİSKOSUN ÜSTÜNE KOYUYORUM. ACISINI, SUÇU başkalarına yükleyerek dindiremeyeceğim bir yara içimdeki. Yaşamımın hesabı kapanmayacak sayfası... Bardağımdaki çayın yarısı duruyor. Soğumuş. Mutfağa gidip tazesini doldurayım. Yok, kalkamıyorum yerimden, çakıldım kaldım. Gözüm albümde, aklım kızlarda. Duramadım, yine açtım fotoğrafın olduğu sayfayı. Üç kız... Başlarına ne geleceğini biliyor gibiler. Elleri öyle ürkek, tedirgin. Kalem tutmasalar ya da kâğıt üstünde olmasa elleri; biri saçını düzeltse, biri kolyesinin ucuyla oynasa, birbirlerine sarılsalar… İşte o zaman korktukları, çekindikleri her neyse, tutup bileklerinden koparacak sanki, yitirecekler ellerini. Bu yüzden özgür bırakamıyorlar onları, herkes gibi yanlarına salıvermemişler ya da masa başında çenelerine destek yapmıyorlar da ant içer gibi defterin üstünde tutuyorlar, birinde sıkı sıkıya kavradıkları kalem...

Bakışlarıyla elleri birbirine ne kadar benziyor: kuşkucu, korkulu... İlk kez fotoğraf çektiriyorlar. Bir fotoğraf ne yapılır, nerde saklanır, niye saklanır, bilmiyorlar, düşünmemişler bile. Bu fotoğrafla, korkak üç çift el, kuşkulu üç çift göz, otuz beş yıl sonraya kalacaklarını nasıl düşünsün? O andan otuz beş yıl sonraya, kuşkuya karışan sitem ve suçlamayla bakacaklarını nerden bilsinler? İçimi eziyor gözleri.

Oda birden karardı. Ayrıntıları görmekte zorlanıyorum. Yüzümü pencereye çevirdim. Henüz akşam olmamıştı. Gökyüzü kapkara, şimdi boşanacak yağmur. Kaç saattir hava da alacakaraydı. Yağamıyor bir türlü. Yağsa gün açar, hava aydınlanır. Kalkıp ışığı yaktım. Yakın gözlüklerimi bulabilirim umuduyla yine birkaç yere baktım, yok. Çayı boş verip koltuğa çöktüm.

Fotoğrafı yüzüme iyice yaklaştırdım. Kütüphanenin camından içeriyi dolduran parlak ışık kızları aydınlatmıyor. Bense bu yalancı aydınlığa kanmışım. İnsan gençliğinde ışığın ulaşamadığı yerleri göremiyor, ne yazık. Orda, kayıtsız, umursamaz oturuyorum. Fransa'ya mektup mu yazıyorum, Abidin'e aşk dolu satırlar… Lise öğretmenliğinden üniversiteye geçmem gerekiyor. Harıl harıl tez mi hazırlıyorum? Hatırlamıyorum. Kızlardan uzak, kendi dünyamda. Olacakları nasıl tahmin edebilirdim? İstanbul'da doğmuştum, onların gerçeğinden kilometrelerce ötede. En fazla sekiz yaş büyüktüm. Sessizce yardım istediklerini anlayamadım.

Ne kadar sevinmiştim. Beni seçmişlerdi. Küçük yerleşim bölgelerinde okuyan öğrencilerden başarılı olanlar bir ay İstanbul'da konuk edilecek, müzeler, sergiler, belli başlı semtler gezdirilecek, İstanbul'u İstanbul yapan ne varsa anlatılacaktı. Bir ayda onları bambaş-

ka kültürün insanları yapıp öyle gönderecektik. Daha iki yıllık öğretmen olmama karşın beni görevlendirdiler. Kuracağım üç beş cümlenin, göstereceğim dostluğun sihirli değnek etkisiyle insanları değiştireceğine inanıyor, her türlü zor işin yılmadan üstesinden gelebileceğimi düşünüyordum; o yüzden seçmişlerdi beni. İnancım tamdı.

Zamanı gelince yola çıktım. Kızları İstanbul'a götürmek üzere geleceğim kaymakama bildirilmişti. Üç kız, ikisi kardeş. Kebire, Emine, Tebarik. Ne tuhaf adlar, demiştim kendi kendime. Otobüsün camından izlerken gönlümü yoran bozkırlar beni umutsuzluğa sürükleyemedi. Sabah ilçeye vardığımda yağmur çiseliyordu. Belli ki yarım saattir hafif hafif yağıyordu yağmur. Her taraf ıslanmış, sabahı toprak kokusu karşılamıştı. Uçsuz bucaksız bozkırların etkisi geçiverdi, içim iyimserlikle doldu. Beni karşılamasını umduğum kaymakam ortalıkta görünmemesine karşın... Neyse ki kızların adresi bende vardı. Ortalık biraz canlanana kadar otobüsten indiğim yerde bekledim. Çöpleri eşeleyen köpekleri, bir süre sonra ilk sigarasını yakan adamlar kovmaya başlayınca elimdeki adresi aramaya koyuldum. Evlerini bulmam uzun sürmedi. Avuç içi kadar yerdi zaten burası. Kapıya vurdum. Altı yaşlarında bir erkek çocuk açtı: "Buyur?" "Kebire'yle Emine burda mı oturuyor?" "He, n'olcak?" "Annen ya da baban evde mi?" "He n'olcak?" Bu sırada sesi sert, yüzü yumuşak bir kadın başını uzattı. "Gel, gel," dedi. "Bizim kızların öğretmenisin heralde. Çok istiyom, okusunlar, kurtarsınlar kendilerini ama zor," derken kolumdan tutup beni içeri aldı, sedire oturttu. Tahta beşikte sıkı sıkı kundaklanan bebek ağlarken üç yaşlarında bir çocuk, ona gülümsediğimi görünce sokulgan bir kedi gibi bacaklarıma dolandı. Ev süt kokuyordu. Anneye baktım. Merak ve çekingenlikle bana bakıyor. "Öğretmenim; ancak kızlarınızın değil. Henüz onlarla tanışmadım. İstanbul'dan geliyorum," dediğimde annenin yumuşak yüzü sesine benzemeye başladı. "İlçeden onlar seçilmiş. Çok başarılı olmalılar. On beş ilçeden üçer başarılı öğrenciyi İstanbul'da ağırlayacağız. Bir ay. Ele geçmez bir fırsat, kızların eğitimi açısından." Kadının yüzü iyice karardı. "Ne diyon sen hoca hanım?" dedi keskinleşen sesiyle. "Herif gelmeden gitsen iyi olur. Yoksa kızlar da ben de elinden kurtulamıycaz adamın." Ne demem gerekliydi, bilemedim. Söyledikleri anlamsızdı. Niye durduk yerde kovuyordu beni. Daha uygar olamaz mıydı? En azından mantıklı bir açıklama… Tek sözcük söylemeden evden çıktım. Bacaklarıma dolanıp bahçeye de benimle çıkan çocuğu, kadın, tam su kuyusunun yanında hırsla benden kopardı.

Kaymakamın odasına vardığımda ağlıyordum. Anlattıklarıma şaşırmadığı gibi beni teselli de etmedi. Yalnızca sigarasını tüttürüyor, gizlemeye çalıştığı sırıtmayla, "Hallederiz, hallederiz," diye yineliyordu. Halletti. Ertesi gün üç kızı yanıma katarak yola çıktım, pek de ısınamadığım kaymakam sayesinde.

Yol boyunca sorularımı birer sözcükle yanıtladılar.

Bir ay boyunca burda, sırtlarında kamburlarıyla dolaştılar. Çok şey gibi dik durmayı da öğretemedim. Gizlenmek istiyor gibiydiler. Fark edildiklerinde yitirecekleri çok değerliydi sanki. Yeni önlük düşüncesi de bu yüzden hoş gelmemişti onlara. Zorunluydular yenisini giymeye. Kaldıkları otelde, şehirde o eski, çirkin giysileriyle dolaşamazlardı. Geziyi, kültür dönüşümü projesi olarak sundukları bu düzenlemeyi yapanlar her şeyi düşünmüştü. Yeni giysiler giyeceklerdi. Emine'yle Kebire ilk kez düşüncelerini bu kararlılıkla savunuyordu: "Olmaz, bunlar çok kısa. Biz bu kadar kısa hiç giyinmedik." Onlara uzun etekli önlük verildi. Tertemiz yakalı, uzun etekli önlüklere çok sevindiler. Tebarik ise verileni ilk haliyle giydi, yeniliğe açık olduğundan değil, ayak direrken yanında ona destek olacak bir kardeşi olmadığından belki…

Saçlarının otelin berberinde taranmasını yadırgamadılar. Aynada yeni saç şekillerine baktıklarında kendilerinden hoşnut gülümsüyorlardı. Korkak, kuşkucu hallerinden sıyrıl-

"Bu fotoğrafın öyküsünü yazar mısınız?" çağrısına gelen öykülerden yalnızca biriyle yetinemedik. İlkini seçtikten sonra, *NotosÖykü*'de yayımlanmaya değer birkaç öykü daha bulunduğunu gördük, ama kendimizce en iyisini seçmeye çalışınca, sayfalarımızda iki öyküye yer verebildik. Evin Okçuoğlu'nun yanı sıra, Melike Uzun'un öyküsünü seçtik.

dıkları tek an buydu.

Onlara Tevfik Fikret'in şiirlerini okudum. Sevdiler. Namık Kemal'in bağımsızlık tutkusundan, bu tutku için göze aldıklarından söz ettim. Anlar gibi başlarını sallıyorlardı. ***Hamlet***'i izlediklerinde amcadan nefret ettiler. ***Madam Butterfly***'ın acısını içlerinde duydular. Anlamadıkları tek şey, boydan boya halı kaplı otel odasına niye ayakkabıyla girildiğiydi. Yattıkları odaya böyle giremezlerdi. Uzun süre kapının önünde çıkardılar ayakkabılarını. Bir süre sonra anlamasalar, onaylamasalar da kurala uymak zorunda kaldılar. Uysalar da bir türlü alışamadılar.

Bir ay boyunca yaşadıkları yer, onların doğup büyüdüğü iklimden öyle uzaktı ki… Gördükleri her şeye meraktan çok korkuyla bakıyorlardı. O güne kadar bir an önce evlerine gitmek istediklerini düşündüm. Son gün. Ertesi sabah yola çıkacaklar. O günü ders verdiğim okulda geçirdik. Öğrencilere tanıtmak üzere bir fotoğraf makinesi getirilecekti. "Hiç fotoğraf makinesi gördünüz mü?" dedim. Sorum anlamsızdı. Görmediklerini biliyordum. "Siz de çektirmek ister misiniz?" "İstemeyiz," demediler. "Biz yarın gitmek istemiyoruz," dediler. Şaşırdım, ama üstünde durmadım. Öylesine söylenmiş olmalıydı. Onları kütüphaneye götürdüm. Fotoğrafçı oradaydı. Ben işime baktım.

Giderken ağlamadılar, el sallamadılar. Adresimi aldılar. Mektup yazacaklarmış. Yalnızca bir mektup aldım. Kebire, "Öğretmenim," diyordu, "bu su kuyusu var ya… Bahçemizdeki… Bizim mezarımız olacak."

Mezar olan su kuyusunu düşünürken dışarı baktım. Yağmur... Bir yağsa... □

Bu fotoğrafın öyküsünü yazar mısınız?

Reza, 1993

NotosÖykü'den genç yazarlara çağrı.

Öykü yazma tutkunuzu yönlendirebileceğiniz bir alan, kendinizi dışavurabileceğiniz bir zemin bulamıyor, yazdıklarınızı nasıl değerlendireceğinize karar veremiyorsanız, **NotosÖykü** sizin için uygun bir yol açıyor.

NotosÖykü'nün her sayısında duyurulacak bir konuda yazılan öykülerin değerlendirmesi sonunda seçilen bir öykü, dergideki öteki öykülerle birlikte yayımlanacak.

İlk örnekler bu sayıda yayımlandı.

Genç yazarlar bunu bir yarışma olarak düşünebilir, ama öteki öykücülerle değil, her genç yazarın kendiyle yarışması. İlgi ne çok olursa, seçilen öykü de o denli güzel olur.

Bu sayıdaki konumuz bir fotoğrafın taşıdığı anlamlar.

Yukarıdaki fotoğraftan çıkarak yazılıp bize gönderilenlerin değerlendirilmesinden sonra seçilen öykü, **NotosÖykü**'nün Nisan-Mayıs 2007, 3. sayısında yayımlanacak.

Fotoğrafın derinliğine ne denli yaklaşılırsa, yazılacak öykü o denli başarılı olur.

Her ânın ve her fotoğrafın öyküsü yazılabilir. Konumuz bir fotoğrafın anlattıklarıysa, önce gerçek bir andan çıkılacak, ama öykülerin başarısı, o gerçek ânı sonra kurmacaya dönüştürme ustalığına bağlı olacaktır.

Katılımcıların göz önünde tutması gereken ilkeler

1. Öyküler, editor@notoskitap.com e-posta adresine ya da 0212 252 38 05 numaralı faksa, Bu fotoğrafın öyküsünü yazar mısınız? başlığıyla gönderilmelidir.
2. Yazılacak öyküler 400-1000 sözcük arasında olmalıdır.
3. Öykülerin son gönderilme tarihi 1 Mart 2007'dir.
4. Katılımcılar gerçek adlarını kullanmalıdır.

- Yayımlanmak için seçilen öykünün yazarı 1 yıllık NotosÖykü aboneliği kazanır.
- Gerekli görüldüğünde, yayımlanmak için seçilen öykülerin sayısı çoğaltılır.

Sanki geçmişte yazılmış öyküler

AHMET BÜKE'nin *Çiğdem Külahı*'ndaki öyküler tekörnek sayılabilecek ortak biçemlerden oluşuyor. Çocukluk ve gençlik çağlarından kalma anılar, değişmez bir tonlamayla ve etkiyle anlatılıyor. Birinci tekil anlatımla örgelenen öyküler düzgün, ölçülü cümlelerle kurulmuş. Yazarın, ilk kitabı *İzmir Postası'nın Adamları*'nda olduğu gibi, *Çiğdem Külahı*'nda da dile gösterdiği özen ortada. Gene de kimi zaman sesteki durağanlık, aynılık, farklı ruhsal durumların, olayların çok benzer çınlamalarını öne çıkarıyor.

Ahmet Büke, yaşamöyküsel yöntemi kullanarak an parçalarını ustalıkla aktarıyor. Okurken, geçmişine kimi zaman özlemle, kimi zaman trajik bir bakış açısıyla yönelen bir yazarla karşı karşıya olduğunuzu hissediyorsunuz. Gerçekçi bir anlatımı var.

Öykücülüğümüzün bir değişim geçirdiğinden kuşku yok. Eskisinden çok daha özgür ve daha canlıdır öykücülüğümüz. Bunun nedeni, birkaç yazarın yenilikçi, devrimci çabaları değil, öykücülerimizin dış etkileri benimseyebilme yönündeki esnekliğidir. Yüzünü gerçek yaşama dönmüş pek çok yazar, bugün hem oldukça sıradan, bir o kadar da sıradışı nitelikleri olan yaşamları yazmakta büyük başarılar gösterdi. *Çiğdem Külahı*, işte bu noktada önem kazanıyor. Yazarın yalın duyguları aktarabilme eğilimini her okur farklı algılayacaktır kuşkusuz, ama *Çiğdem Külahı*'ndaki öyküler sanki geçmişte yazılmış kimi öykülerin küçük birer yansımaları gibidir.

Ahmet Büke, insanın içindeki çelişkileri oldukça basit, zorlanmadan, yalın bir dille aktarıyor. Geleneğe yaslanıyor. Rahat okunuyor. Duygusallık tuzağına düşmüyor. Bütün bunlar olumlu özellikler. Ancak, "Hepimiz Gogol'un paltosundan türedik" gibi bir genelleme en azından kısa öykü için geçerli değildir kanımca. Aksi halde öykü, hep öksüz bir evlat olarak kalacaktır. Biçimi ve yarattığı etki açısından *Çiğdem Külahı*, klasik öykü tanımındaki giriş, gelişme, sonuca sırt çevirmiş olsa da, belli kalıplar içinde başarıya ulaşmış bazı öyküleme tekniklerine yaslandığı görülüyor. Bunun olumsuz olduğunu söylemek istemiyorum, okur olarak bir saptamada bulunuyorum yalnızca.

Yazarın dikkat çeken başka bir yönü ise, hem ne anlatmalı, hem de nasıl anlatmalı sorusuna kafa yormasıdır. Seçtiği konular kitaba bütünlük kazandırıyor. Birbiriyle bağlantılıymış gibi okunabiliyor öyküler. Dolayısıyla bu bütünlük dilde de kendini gösteriyor. Hemen hemen bütün öyküler kısa tümcelerle

Ahmet Büke

anlatılıyor, öyle ki, birkaç sözcüğü aşmayan tümceler, zaman zaman da tek sözcüklük tümceler çokça göze çarpıyor. Ahmet Büke'nin biçemini gösteren bu dil tutumu, anlatıcının yazıya karşı tutkusu mudur, tutkusuzluğu mu, bunu kestirmek güç. Öykülerin irdelediği yaşam parçacıkları, belki de bu yüzden, kitabın arka kapağında sözü edilen "sert sesi" yansıtmıyor. Uslu, sakin mırıldanmalara dönüşüyor anlatıcının sesi.

Son düşünce ve değerlendirme hakkını okura tanıyan öyküler yaşamın anlarını sunarken, ne yazarın ne de anlatıcının yaşam hakkında söyleyeceği bir sözü yoktur. Onlar yalnızca aktarıcıdır, gerisi okura bırakılıyor. Ne anlatmalı sorusu, bu açıdan bakıldığında pek de önemli değildir, çünkü yaşananlar inanılmaz derecede basitken, bir o kadar da yücedir. □ İNAN ÇETİN

Ahmet Büke, *Çiğdem Külahı*
Kanat Kitap, Ekim 2006, 108 s.

Kitaplık, yayınevlerimizin yayımladıkları öykü kitaplarına duyarlı bir bölüm olacak.

Duyurulmasını istediğiniz kitapları NotosÖykü yönetim adresine ulaştırabilirsiniz.

Modernleşmenin öteki yüzünden hikâyeler

ÖZGÜR SOYLU'nun hikâyeleri çoğunlukla diyaloglarla akıp giden, bazen de iç konuşma biçiminde kurgulanmış hikâyeler. Süslemeden, derinlemesine psikolojik tahlillere girmeden anlatmak istediği olayı hikâyeleştirmeyi yeğliyor Soylu. Bununla birlikte, bunlara kabaca "olay hikâyesi" diyemeyiz. Anlatılan olayların yanında, bu hikâyelerin atmosferinden de söz edebiliriz. Yarı karanlık bir atmosfer bu. Hikâye kahramanlarının çoğunun hayatında hikâyeleri okurken şöyle bir sezi-verdiğimiz bir gerilim var; hikâyelerdeki yarı karanlık atmosferi yaratan da bu gerilim çoğunlukla: Bir şeylerin hızla değiştiği bir dönemde bu değişimin yarattığı bocalamayla hiçbir şey değişmiyormuş hissini aynı anda yaşıyor hikâye kahramanları. Bir yanda yaşanan değişime yetişme telaşı, öte yanda kendilerine huzurlu gelen durağan, bildikleri gibi, eskisi gibi bir hayata özlem. Gerilimin birinci yüzünde bu var; öbür yüzündeyse ötekilerle aralarındaki farklılıklar, çatışmalar. Hikâye kahramanlarının kendi içlerinde ve başkalarıyla yaşadıkları bu gerilimi, bir yanıyla modernleşme yaratıyor.

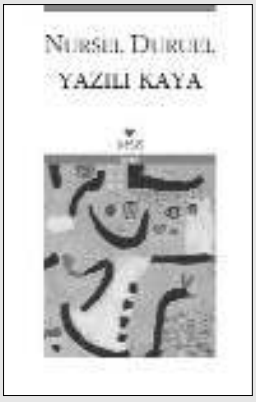
Hikâyelerine mekân olarak köylük, kırlık yerleri, kasabaları ya da şehrin en dış mahallelerini seçen Özgür Soylu'nun hikâyelerinde "modern" Türkiye'nin –edebiyatçılar tarafından da– ihmal edilen öteki yüzüyle karşılaşıyoruz. Modernleşmeden ışıltılı, parıltılı şehir hayatını, teknolojik gelişmeyi, vb. anlayanlar için modern olmayan, modernleşememiş hayatların hikâyeleri bunlar. Ama modernleşmenin esas olarak iktisadi düşüncenin toplumsal hayat üzerindeki hâkimiyeti, her şeyin alınır satılır olmasının hâkim ideoloji haline gelmesi olduğunu düşündüğümüzde, Soylu'nun hikâyelerinde anlatılanların da modernleşmeyle ilişkisini görebiliriz.

Köy, kasaba hayatı biz şehirde yaşayanlara hiç değişmezmiş gibi gelir ilk başta. Oysa görünüşteki bu durağanlığın altında derin bir iç dinamizm olsa gerek. Nitekim Özgür Soylu'nun hikâyelerinin bir bölümünde bu iç dinamizmin ipuçlarını görmek mümkün. Bu dinamizmi en yoğun hissedenler de çocuklarla yeniyetmeler. Soylu'nun hikâye kahramanları arasında bunların ayrı bir yeri var. Büyükler dünyasına girmelerine ramak kalmış, çocukluklarını henüz bütünüyle yitirmemiş, ama bir an önce o dünyaya girmeye hevesli bu yeniyetmelerin hayatla-

Nursel Duruel'in kitapları yayımlandı

Nursel Duruel

Nursel Duruel, ilk kitabı *Geyikler, Annem ve Almanya* ile çağdaş öykücülüğümüzün ustaları arasına girmiş, unutulmaz bir yapıt armağan etmişti. Bugüne dek dergilerde hakkında pek çok yazı yazılan *Geyikler, Annem ve Almanya*, özgün, buruk, yalın anlatımı ve yarattığı canlı öykü kişileriyle belleklerde derin izler bırakıyor. Sıradan halkın yaşamından kesitler sunan bu kitaba adını veren öykü, duyarlı bir kız çocuğunun gözlemlerinden oluşur. Annesinin Almanya'daki babasının yanına gideceği gece gözyaşları içinde uykuya dalan çocuk, rüyasında kilimler, geyik desenleri görür. Duruel, bilinçaltımızda yer etmiş kültürel simgeleri kullanarak modern, bütünüyle kendine özgü öyküler yaratmıştır.

Nursel Duruel, ikinci kitabı *Yazılı Kaya*'da, öykülerinin kaynağını oluşturan insanlar arasında dolaşmayı sürdürür. Tutumlu, derin bir dil duygusu ve bilgece bir söylem vardır *Yazılı Kaya*'da.

Böylece ortaya şiirsel öyküler çıkmıştır. Duruel öyküleriyle insanımızın ruhunu derinliğine gözlemleyen, onları birer yazınsal kişilik haline getiren bir yazar olmuştur.

Anadolu insanında, özellikle kendi gözlem alanı olduğu için kentlerde yer etmiş kültürel simgeleri birer edebiyat unsuru kılmış, böylece öykücülüğümüzde önemli bir yer edinmiştir.

rında sevimli bir yan olduğu kadar, kederli bir yan da mevcut. Özgür Soylu, hikâyelerinde yeniyetmelerin yaşadıkları bu bocalamaları anlatırken kıyıcı olmayan ironik bir dil kullanmayı yeğlemiş. Bir iç konuşma olarak kaleme aldığı "Hasret"te örneğin, Özgür Soylu anlatıcının küçük hesaplarını, çelişkilerini yargılamadan dile getirdiği için, bu hikâyeyi okurken hem gülümsemek, hem de iç çekmek mümkün. "İbo Büyüdü"de hikâyesi anlatılan İbo'nun büyüyüp Halil İbrahim oluşunun ardından şu yalın saptamayı yapar anlatıcı: "Farklı biri olmaktan çıktı, kalabalıktaki herhangi biri oldu."

Özgür Soylu'nun hikâye kahramanları arasında yaşlılar da önemli bir yer tutuyor. Gençlerle orta yaşlılar, yaşadıkları koşuşturma içinde geçmişe bakıp nelerin hızla değiştiğini düşünmeye fırsat bulamıyor olmalılar, yaşlılarınsa hem bu fırsatları var hem de geride bıraktıkları daha uzun bir zaman dilimi. Bu nedenle, yaşanan değişimi algılama çabasıyla iç hesaplaşmanın birbirine geçtiği değerlendirmeler yapıyorlar. Özgür Soylu, "Gülizar Kadın'ın Şenliği"ndeki Gülizar Kadın'ın ya da "İyi Yolculuklar Dilerim"deki anlatıcı-kahramanın gündelik hayatlarındaki sarsıntıların toplumsal değişimle ilişkisini altını çizmeden sezdirerek anlatıyor.

"Bir Eski Fotoğraf"ta ve "Bahattin Emmi Bir Gün" adlı hikâyelerde köylülerinden farklı hayatlar sürmüş iki yaşlı adamın hikâyeleri anlatılıyor. Bahattin Emmi'nin hayatında bir şeyleri değiştirme azmiyle imkânsızlıkların yarattığı gerilim var. Dedeyse kendisini olduğundan farklı anlatarak, belki buna anlattıkça inanarak farklılığını ortaya koymaya çalışan biri. "Herhangi Birileri"ndeyse cezaevi önünde bekleşen bir grup yaşlı insanın başlarından geçenleri okuyoruz.

İyi Yolculuklar'da sözü edilen bir grup daha var: devrimci gençler. Bu devrimciler hikâyelerin başkahramanları değil. Yukarıda saydığım yaşlı hikâye kahramanlarının çocukları bunlar. Devrimci hareketin yükseliş zamanlarında da geçmiyor hikâyeler; bu gençler de ya cezaevinde ya girip çıkmış. Sözünü ettiğim yaşlı hikâye kahramanlarının çocuklarının başlarına gelenlerden nasıl etkilenip hayatlarının nasıl altüst olduğunu, çocukları için bir yandan kaygılanırken onları nasıl bağırlarına bastıklarını görüyoruz. Bunun tek istisnası, "Bir Eski Fotoğraf" adlı hikâye. Bu hikâyede Özgür Soylu, çok farklı bir ruh haline, zamanında içeri düşmüş bir adamın çocuğu gözaltına alındığında yaşadığı ikileme değiniveriyor.

Kendisi de dokuz yıl cezaevinde kalan, yazmaya cezaevinde başlayan Özgür Soylu'nun hikâyeleri, cezaevlerinin yazar yetiştirme geleneğinin sürmekte olduğunu gösteriyor bize. Soylu gibi, cezaevinde yazmaya başlayan pek çok hikâyecinin kitapları son bir iki yıl içinde yayımlandı. Sadece yazmaya cezaevinde başladıkları için değil, başarılı yapıtlar ortaya koydukları için de ilgiyle takip edilmesi gereken yazarlar bunlar. □

BEHÇET ÇELİK

Özgür Soylu, *İyi Yolculuklar*
Evrensel Basın Yayın, 2006, 96 s.

"Fevkaladenin fevkinde"

RÜYA ARIZALARI'nın künyesinde kitabın türü "rüya metinleri" olarak belirtilmiş. Bu tanımlama rüyaların anlatıldığı bir kitapla karşı karşıya olduğumuzu hissettiriyor. Oysa kitapta yer alan metinler sadece rüyalardan ibaret değil, rüyaları görenlerin hayatlarından kesitler, rüyaları gördükleri gün ya da gecedeki ruh halleri, bu rüyalardan nasıl etkilendikleri, vb. de anlatılıyor. Bu nedenle ***Rüya Arızaları***'ndaki metinler için "rüya konulu hikâyeler" de diyebiliriz.

Rüyalar –nadir olarak tefrika romanları andırsa da– hikâyelere benzetilebilir aslında. Bazısı olay rüyası, bazısı durum rüyasıdır... Uyandığımızda bazı rüyalardan aklımızda kalan sadece rüyanın atmosferidir. Nerede, nasıl, kimin tarafından kurgulandığı bilinmeyen, bazen gelecekten haber getiren, bazen geçmişi yeniden anlamlandıran rüyalar hakkında bilmediklerimiz bildiklerimizden çok. Yapılan bütün araştırmalara karşın rüyalar gizemini korumakta. Bütün bu gizemin yanında gündelik hayat içinde rüyaların da çoğunlukla tâbi olduğu kurallar var. Uyurken görürüz, uyanınca kısmen ya da ayrıntılı olarak anımsarız, anlatırız, dinleriz, yorumlarız.

Ertuğ Uçar'ın "hikâye"lerindeki rüyalardaysa, bu bildiğimiz kurallar ihlal ediliyor. Rüyalardaki –bildiğimiz– gizemin katmerlendiği, çeşitlendiği, yeni boyutlar kazandığı bu metinler rüyaların gizeminden güç alıyor. Durup dururken kendimizi dünyanın bilmediğimiz bir köşesinde, olduğumuzdan farklı biri olarak görmemiz, bunu yaşamamız, bazen yaşarken bunun bir rüya olduğunu biliyor olmamız, ama uyanmayıp rüyayı sürdürmemiz şaşırtıcı olmakla birlikte alıştığımız, bildiğimiz şeyler.

Şöyle de diyebiliriz sanırım: Rüyalar olağan dışılıkların olağanlaştığı

ortamlar. Ertuğ Uçar'ın rüya metinlerindeyse rüyalar iç içe geçebiliyor, bir insan sürekli başkalarının rüyalarında dolaşabiliyor, rüyada rüya figüranı olmayan birine rastlanabiliyor ya da rüyası oyun oynayabiliyor insana. Böylelikle alıştığımız, olağanlaşmış olağandışılıkların ötesine (bir Türk büyüğünün veciz sözüyle söylersek "fevkaladenin fevkine") geçip rüyaların unutulan bir yanını anımsatıyor.

Novalis, rüyaların "radikal belirsizlik ve değişim anları sunarak okuyucunun eminliğini zayıflattığını" belirtir.* Uçar'ın yaptığı da böyle bir şey: ***Rüya Arızaları***, psikanaliz, rüya tabirleri, vb. olguların olağanlaştırdığı rüyalarımızın (ve bu rüyaları kurgulayan zihnimizin, benliğimizin...) karanlık yanını anımsatıyor, insan olmanın, dünyada olmanın tekinsizliklerini düşünmeye çağırıyor okuyucuyu. □

BEHÇET ÇELİK

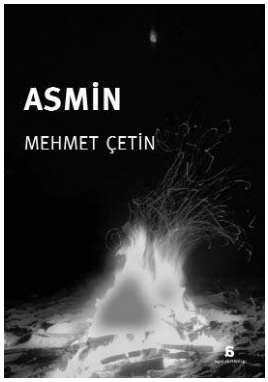
*Aktaran: Pierre Sorlin, ***Düş Söylemleri***, Ayrıntı Yayınları, 2004.

H. Ertuğ Uçar, *Rüya Arızaları*
Alef Yayınevi, Kasım 2006, 96 s.

Dizelerle kurulmuş öyküler

ASMİN, Mehmet Çetin'in tek öykü kitabı. On beş yıllık bir geçmişi olan kitabın üçüncü basımı Agora Kitaplığı tarafından yapıldı. Mehmet Çetin'in ***Asmin***'in öncesinde ve sonrasında yayımlanmış birçok şiir kitabı bulunuyor, bu da sanıyorum birazdan daha geniş açıklamaya çalışacağım "şiirsellik" konusunda bize biraz bilgi veriyor.

Kitap on bir öyküden oluşuyor; her öykünün sonunda italik yazılmış ve "asmin" sözcüğünün peşine düştüğümüzü bize anımsatan birer

şiir dizesi sayılabilecek nitelikte cümleler bulunuyor. Bu cümleler okunan on öyküyü farklı yerlerden "asmin"e bağlayarak ilerliyor ve kitabın ilk kez bu basımına alınan "Asmin" adlı öyküyle son buluyor. Kitabın başlarında biraz da havada kalarak ilerleyen bu imge, sona doğru artık netlik kazanmaya başlıyor ve son öyküyü bitiren cümle, "Asmindin"le soru işaretlerinden kurtulmamızı sağlıyor.

Yayımlanan bu kitabın alt başlığının "öykü" değil de "şiirsel öykü" olması, belki okurken duyacağımız beklentilerin farklılaşmasını sağlayabilirdi. Genel olarak tüm öykülere şiirsel bir dil hâkim, bu dil bazen öyküde anlatılmak istenenlerin önüne geçiyor. Diyalogların çok kısıtlı olması, ağırlıklı olarak iç dünyaların anlatılması okuru kitapla bütünleşmekten alıkoyuyor.

Semih Gümüş *Öykünün Bahçesi*'nde kısa öykünün ne olduğunu şöyle tanımlar: "Kısa öykü sonunda insana, yaşama değgin bir an'ın öyküsüdür. Koca bir yaşam içinde sonsuz çokluktaki anlar kısa öykünün sorunudur demek ki. Bir an, bir kişiliğin o an içinde yaşadığı bir çatışma, bazen yalnızca bir durum, ölüm ya da doğum –olumlu ya da olumsuz–."

O an'ı tüm çatışmasıyla yaşamak daha etkili olacakken, Mehmet Çetin birçok öyküsünde geçmişe, geleceğe dair içsel yolculuklarını, duygularını öyküyü yaşamamıza olanak vermeyecek biçimde uzun uzun anlatıyor. Söz edeceğim öyküler fazlalıklarından kurtulsa pek de bilmediğimiz, anlatılmayan durumları irdeleyecekler oysaki.

Mehmet Çetin bazı öykülerinde özellikle genç yazarlarda rastlanan yanılgılara düşüyor. "Ölüye Mektuplar" öyküsü adıyla bile açık ederken ne anlatacağını, sonuna eklenen "ölüler mektup okuyamaz ki!" açıklaması yazarın okura güvenmeyip her şeyi anlaşılır kılma çabasını gösteriyor. Bir önceki cümlede, açıklama olmaksızın bitse öykü, daha etkili olacağına kuşku yok. Öyküdeki Ahsen Bozan tiplemesi ise gerek adının şiirselliği, gerekse kişiliğinin derinlikli anlatımıyla kitabın en unutulmaz kahramanlarından biri.

Yine başka bir öyküde o kadar çok şey anlatmak istiyor ki Mehmet Çetin, hepsini bir öyküye sığdırmaya çalışmak gibi bir çaba gösteriyor. "İnsan Dediğin Buluta Benzer"de aslında Delican'ın yaşadıklarına, geçmişine odaklanmamız gerekiyorken, kentin tüm delilerinin hikâyelerini uzun uzadıya öğrenmek durumunda kalıyoruz. Can acıtıcı sona giden yolda Delican'ın çatışmaları yeter de artar bile. Tüm anlatılanlar öykünün biçimine ve yordamına sığamıyor ne yazık ki.

"Mirza Hüseyin de Üşür" öyküsünde sadece Hüseyin'in yaşadıkları anlatılanların belkemiğini oluştururken, okur Hüseyin'in torunu, torununun dağa çıkmış oğlu gibi ayrıntılara boğuluyor.

Kitabın en dikkat çekici öyküsü "Yurdunu Arayan Çocuk". Mehmet Çetin tüm öykülerinde bize, özellikle Türkiye'nin batısında yaşayanlara çok da tanıdık olmayan dramları aktarıyor. Bu öyküyü gereksiz ayrıntılardan uzak kalarak, şiirselliği yerinde ve dozunda kullanarak daha etkili kılmış. Nehrin sularına kapılıp giden Azad ve acısını yaşama biçimi tüm çıplaklığıyla anlatılan anne, uzun süre akılda kalacak tiplemeler.

Hiçbir yerin adı verilmese de, zaman belirtilmese de okur, yazarın "derdinin", anlatmak istediklerinin

ayrımına rahatlıkla varıp, "asmin"in ardına düşebiliyor. Kitap, gerçeklik duygusunu yitirmeye yol açan yine şiirsellik kaygılı bazı anlatımlarla bezeli olsa da –yaralı yatan birinin sayfalar dolusu sayıklamaları gibi– ölüm ve yaşamın ne anlama geldiğini bir kez daha düşündürüyor.

Geleneksel Kürt Edebiyatının izlerini süren masalsı anlatımı, Kürtçe sözcükleri yerinde ve etkili kullanımıyla dikkat çekiyor Mehmet Çetin. Bazı noktalama imlerinin ve yazarın bilinçli tercihi olarak bitişik yazılmış sözcüklerin fazlalığı okumayı zorlaştıran unsurlardan. Bir de Kürtçe bilmeyen biri olarak kitapta oldukça yer tutan Kürtçe metinlerin çevirisinin de olmasını ummak yanlış mı olurdu? □ BANU YILDIRAN GENÇ

Mehmet Çetin, *Asmin*
Agora Kitaplığı, 2006, 135 s.

Uzun anlatmak gereksiz

ÖYKÜYE en yakın duran edebi tür, şiir. Öykü okurken, okuduğumuz öykü cümleleri mi yoksa şiir dizeleri mi, birbirine karışmalı. Nasıl ki iyi bir şiir uyaklarıyla okutuyorsa kendini baştan aşağı, öyküler de aynı armoniyle donanmalı. Peş peşe değil de alt alta yazılacak olsa, şiir sanmalı okur, karşısında duranı. Nazan Bekiroğlu'nun son öykü kitabı ***Cam Irmağı Taş Gemi***, bu iki edebi türün birbirleriyle kapı komşuları kadar yakın olduklarını düşündürüyor insana.

Simgelerle dolu bir anlatımı var, Bekiroğlu'nun. Cümleleri sert, kesin: Bazen tek bir yüklem, bazen tek bir özne, bazen de sadece bir sıfattan oluşuyorlar.

Kitabın açılış öyküsü "Be"nin ardından gelen "Kül Rengi Küçük Kuş ile Beyaz Mermer Şehir" adlı öykünün gücü, yazarın cümlelerinden kaynaklanıyor. Ancak eksiltili cümleler, kimi yerlerde olayı dağıtıyor.

Aynı zamanda Trabzon, KTÜ Fatih Eğitim Fakültesi'nde profesör olan yazarın son eserindeki üçüncü öyküsü Christian Jacq'ın popüler Ramses serisindeki taht, güç kavgalarını anlatıyor ve masal tadında. Gökyüzünde "muazzam bir kuş sürüsü" ve elbette sürünün en arkasındaki kül rengi küçük kuştan bahsederken (Sayfa 76), öykü beyaz mermer kentin yani ikinci öykünün içinden geçiyor.

Anlatıcının, öykücü adıyla her öykünün sonunda kendini açık etmesi, öyküde olan bitenlerin inandırıcılığını azaltıyor. Kelimelerle çok iyi oynuyor, yazar. Yontuyor, bozuyor, kendi imgeleminde harf harf yeniden işliyor. Kitap boyunca onlarca cümle iki farklı öznenin karşıt eylem veya durumları üzerine kurulu.

Kitaba ismini veren "Cam Irmağı Taş Gemi"nin ilk kısmı, "Mavi Gül Dalı"nda yaptığı seferden geri dönerken Sonsuzluk Kenti'nde ölen hükümdar tarafında gelişiyor. Kendi içinde üç parça olarak yazılan bu öykünün ilk kısmının sonunda "Mavi Gül Dalı"na bağlanıyor aslında.

Nasıl bir kısa film elli dakika hatta bir saat sürmemeliyse, bir öykü de doksan-yüz sayfa sürmemeli. Ki kitabın ilk dört öyküsü "Be" dışında birbiriyle ilintili ve tek bir metin olarak değerlendirilebilir: Neredeyse iki yüz sayfa!

Demiş ya anlatıcı (Sayfa 192) "uzun anlatmak gereksiz artık" diye; keşke Bekiroğlu, daha önceden ulaşsaymış bu karara…

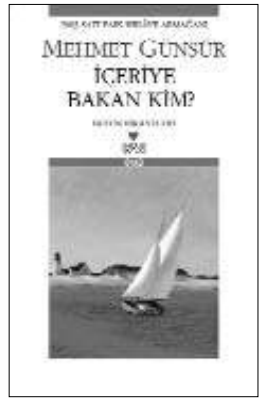
"Zeyl: Nihade'nin Beşinci Defteri", Nihade'nin ağzından Numan'a olan aşkını tarif etmeye çalışıyor. Elif ve Be'lerle başlayan kitap yine Elif, Be, Ayn, Şın'larla bitiyor.

"Gülibrişim Tazarrusu", Bekiroğlu'nun yazma sürecinden, neden yazdığından, korkularından, dağılıp gitmekten bahsediyor.

Son söz olarak, ***Cam Irmağı Taş Gemi***'nin biçim olarak sınıfını geçtiği ancak konu olarak yani "öz"de bir kısır döngüye düştüğü söylenebilir. Aynı konuya isterseniz on yönden, on karakter ağzından bakın, bu şekilde yazılan iki yüz sayfalık bir öyküyü sıkı edebiyatseverlere bile okutmanız çok zor. □

KAHRAMAN ÇAYIRLI

Nazan Bekiroğlu
Cam Irmağı Taş Gemi
Timaş Yayınları, Ekim 2006, 247 s.

İçeriye bakan kim?

MEHMET Günsür, sözcükleri önemsedi yaşarken, sözcüklerin derin, iç burkan hüznünü önemsedi... Günlük hayatın sıradan gibi görülen ayrıntılarını; yarı aralık kapıdan içeri dolan rüzgârı, çinko kaplı masala-

Mehmet Günsür

rı, tahta sandalyeleri, masanın üzerinde kıpırdayan yaprak gölgelerini, ışık lekelerini önemsedi. Öykülerinde rüzgârın ağaçlarda çıkardığı ses de vardı, küçücük dalgalarıyla deniz de... Yolcu vapurları, tekneler, limanlar, martılar yer buldu bu öykülerde. Ve insanlar… Düş kırıklığı içinde hayata tutunmaya çalışan, günlük yaşamın hayhuyları arasında bir sevgiyi yaşatmaya çalışan insanlar...

"Hiçbir şeye sığınmadan yaşayabilmenin güçlüğünü ve doğruluğunu" düşünmüştü yazarken.

Sanki gerçek olan her şey yaşanmıştı, öncelerde kalmıştı.

Şimdi bir dinginliğin ortasında, sessizlik anında, bir aralıktaydı her şey... Esas yaşanacaklar yaşanmış, fırtına dinmişti. Geriye ne mi kalmıştı? Renkler, kokular, seslerle dolu; hem görkemli, hem de küçücük bir hayat. Bir de; hayatın iç ritmini yansıtan an'lar... Öykülerin denizine doğru yelken açan…Sözcüklerle; hüzünleri, kırık dökük sevinçleri anlatan an'lar…

Mehmet Günsür'ün öykülerinde anlattığı olaydan çok bu iç hüzün etkiler okuyucuyu. İç sese dönüşen hüzün sezdirir olup biteni. Sanki ne zamandır susmuştur da, şimdi usul usul anlatır Mehmet Günsür. Boşlukları, arka planı olan öykülerinde bilge bir sesle konuşur. Yazılan metin, yaşamla bire bir örtüşmeyecektir nasılsa. Gelgitlere dayanan bir dengeyi kurar. Günle geçmiş, iç dünyayla dış dünya, özlemlerle düş kırıklıkları, değerler dünyasıyla gündelik hayat arasında gider gelir. Kimi zaman bir masal, kimi zaman bir metinden alıntı yer alır öykülerde. Orda, zamanın ve düş kırıklıklarının ince, derin sızıları birleşir.

Titizlikle seçilmiş sözcükleriyle Günsür'ün öykü dili, konuşurken de sustuğu zamanları sezdirir. Artık gündelik ayrıntıları, doğayı, denizi, evi, gökyüzünü bir ressam titizliğiyle dokumanın, renklendirmenin zamanı gelmiştir. Devinimleri betimler. Atmosfer yaratır.

Sözcüklerin oluşturduğu tabloda, renklerin alegorik bir canlılığı ve karmaşası vardır. Ve o tabloda bir fırça darbesiyle bütün renkleri yatıştıran, zaman ötesi kılan bir leke! Kara bir leke değil ama… Öteki bütün renkleri dinlendiren, hüzünlü, lirik bir leke!

Sade, yalın ama güzel olanı hissettirme isteğiyle, hayatın iç dramını sezdirme arzusu arasında gider gelir sözcükler...

O ışıktan lekeye doğru: 'Aynen nur: Işığın gözü!' Tüm öyküleri kapsayan şiirsel bir gerilim olur.

İçeriye Bakan Kim? Bir kitabın, Mehmet Günsür'ün yazdığı öykü kitabının adıdır. Basılmış son öykü, "Lacivert Kayıkta Balık Tutan Ressamlar"da, öykünün son cümlesi şöyledir.

"Sis de yok, ama uzaklardan bir düdük sesi geliyor sanki."

Hilmi Yavuz'un deyişiyle, sadece gözleriyle gülebilen bir çocuk caïque'ına binmiş gidiyordur. □

SEZER ATEŞ AYVAZ

Mehmet Günsür
İçeriye Bakan Kim?
Can Yayınları, Aralık 2006, 187 s.

Ada kokan öyküler

"Düşle gerçeği tanımlıyordu Cunda Adası, ilk büyük tufandan sonra insanlar düşle gerçeği birbirine yakınlaştırmak için köprü yaptılar. Adayı karaya bağladılar, taş kahvehanede çay içtiler, sokaklarında gezdiler adanın, kirlendi o tufandan sonra oraları...." Ferhat Uludere, "Gece Gezintisi"

Zeytin, kekik ve deniz kokan bir ada ve yaz geceleri. Gündelik hayata dair ama bir o kadar da masalsı öyküler. Kadir Aydemir'in kendi kurduğu Yitik Ülke Yayınları'ndan yayımlanan *Cunda Öyküleri* adlı öykü seçkisinde böyle bir dünya sunuluyor okura. Kadir Aydemir, özenle seçtiği on sekiz öykü ile bizi yazın Cunda Adası'na götürüyor adeta. Öykülerin yanı sıra kitabın içindeki siyah-beyaz fotoğraflar da kendi başlarına Cunda Adası'nın hikâyesini anlatıyor. Kitapta Alper Akçam, Bedirhan Toprak, Bilge Akay, Deniz Günal, Ertuğrul Söyler, Esra Esma Kutengin, Ferhat Uludere, Kadir Aydemir, Mehmet Ünver, Müge İplikçi, Özlem Sarak Amet, Rana Işıker, Sabri Kuşkonmaz, Savaş Çekiç, Sedef Özkan, Sinem Karhan, Ulus Fatih ve Yıldırım Boran'ın yaz kokan, ada kokan öyküleri bulunuyor. *Cunda Öyküleri* aşkın, rüzgârın, Ege'nin, balığın, içkinin, kısaca yaza ve Cunda Adası'na dair ne varsa her şeyi barındıran, masmavi bir kitap. □ A.D.

Cunda Öyküleri, Haz: Kadir Aydemir
Yitik Ülke Yayınları, Eylül 2006, 180 s.

TURGUT ÇEVİKER

Genç Türkiye Cumhuriyeti'nin birçok alanda yapmaya çalıştığı devrimler arasında "kültür" önemli bir yer tutar. Hasan Âli Yücel'in Milli Eğitim Bakanlığı dönemi, bu devrimin bizzat gerçekleştiği süreçtir. Özellikle eğitimsiz halkın okuma yazma öğrenmesi ve kitap okuma alışkanlığı kazanması "kültür devrimi"nin ilk sırasında yer bulur. Cami avlularında satılan "halk kitapları"ndan başka kitap tanımayan geniş halk yığınlarına ulaşmanın yolu yine "halk kitapları"ndan geçecektir.
Cemal Süreya, 1960'da Papirüs için yaptığı yazışmalarda, yazar dostlarına sadece Papirüs dergisinden değil, Papirüs Yayınları'ndan da söz açar ve bir proje olarak "halk kitapları"nı –kalemi kuvvetli– yazarlara yeniden yazdırmayı planladığını söyler. Cemal Süreya'nın halk kitaplarını bir kültür kaynağı olarak ne kadar önemsediğini "İslâm yayılmasının efsanelerini anlatan 'Cenk kitapları', hep Hazreti Ali Çevresinde döner" (Milliyet Sanat dergisi, 19.3.1976, S. 176, s. 8) başlıklı makalesinden de anlıyoruz.
Cemal Süreya yazısını şöyle bitirir:
"Sir Thomas Malory, 'Yuvarlak Masa Şövalyeleri'nin serüvenlerini toplamağa başladığı zaman, kuşkusuz, o efsaneler de dağınık, perem pürçük bir durumdaydı. Ama Sir Thomas Malory onları yeniden yazıp yayımladıktan sonra İngiliz mitolojisinin kaynağı onun "Kral Arthur'ün Ölümü" adlı yapıtından akmağa başlamış, o mitoloji o kitapla özdeşleşir olmuştur.
"Bugün de, cenk kitapları kendilerini tutarlı bir biçimde toplayacak yazarı bekliyor."
"Halk kitapları" konusunda hem inceleme, hem derleme konusunda önemli adımlar atıldı. Bu konudaki ilgiyi görmek için internet üzerinden yapılacak küçük bir araştırma bile yetecektir. Burada kapsamlı bir makele künyesi vermekle yetinelim: Serdar Öztürk, "Cumhuriyetin ilk yıllarında halk kitaplarını modernleştirme çabaları". (Kebikeç, 2006, S. 21, s. 47-72)

Halk kütlesi için kitaplar bastırılacak

Dükkânlara asılan manasız tablolar yerine yeni tablolar yaptırılacak.

Halk çok iyi tanıdığı roman kahramanları ağzından memleket hadiselerini anlıyacak, iyiyi, kötüyü tefrik edecektir.

Bahiliye Vekaleti]İçişleri Bakanlığı] hem halkın zevkini yükseltecek, onları irşad edecek [aydınlatacak], hem de memleketteki edipleri, ressamları himaye edecek çok güzel bir teşebbüste bulunmuştur. Teşebbüs şudur:

Dahiliye vekâleti matbuat umum müdürlüğü halkın ne gibi eserler okuduğunu uzun tetkiklerle tesbit etmiştir. Bu tetkiklerden şu netice doğmuştur. Memleketimizde münevver [aydın] zümre [çevre] için yapılan neşriyatın [yayının] yanında geniş halk kütlesi ve köylü için de çok dikkate şayan ve çok çeşitli neşriyat yapılmaktadır.

Münevverler için çıkarılan kitapların tab'ı [baskı] adedi azamîî [en çok] iki bini aşmazken, halk için çıkarılan Leylâ ile Mecnun, Ferhadla Şirin gibi kitapların çok defa ellişer bin nüsha satıldığı anlaşılmıştır. Yeni harflerden sonra köylü için basılan kitapların, romanların, hikâyelerin sayısı, münevverler için çıkan hikâyelerden, romanlardan çok daha fazladır. Bu halk kitaplarının en kalını büyük puntolarla basılmış olduğu halde 2-16 forma arasındadır. Fiatleri de 15-60 kuruştur. Satışlarına gelince bu kitapların en azı 10 000 ve en çoğu da 50 000 nüsha satılmıştır.

Bu kitaplarda dil, üslûb son derece berbattır. Bu eserler halka hizmet için değil para kazanmak için yazılmıştır. Bunlar arasında Kerbelâ Şehidleri, Muhiddini Arabî Tabirnamesi, Hazreti Ali Devler Peşinde gibi halka fena itikadlar [inanışlar] hattâ irtica [gerici] fikirleri aşılayan-

Halk kitapları yenileniyor

lar da vardır.

İşte Dahiliye Vekâleti bunu nazarı itibara [gözönüne] alarak bütün bu kitapları, halka çok faydalı bir şekilde yeniden yazdırmağa karar vermiştir.

Halkın çok iyi tanıdığı Leylâ ile Mecnun, Ferhadla Şirin, Nasreddin Hoca gibi meşhur roman kahramanları yeni hâdiseler, yeni vakalar içinde yaşatılacak bir tarzda memleket edipleri tarafından yeniden kaleme alınacaktır. Bu suretle çok okunan bu kitaplar sayesinde halk çok iyi tanıdığı roman kahramanları ağzından memleket hadiselerini anlıyacak, iyiyi, kötüyü tefrik edecektir. Ve bundan başka memleket edipleri de bu işten faydalanacaklardır. Zira bu kitapları yazanlara her roman forması için 50 lira verilecektir.

Yazılan romanlar maarif, parti, matbuat ve güzel sanaatlar erbabından iki zat, yani beş kişilik bir heyet tarafından tetkik edildikten sonra beğenilirse bastırılmasına müsaade edilecektir. Şimdilik ilk seri olarak 10 eser seçilmiştir.

Bundan başka kahvelerde, muhallebicilerde, berber dükkânlarında ve saire gibi yerlerde asılı –["Bu da geçer yahu" gibi–] birçok levhalar vardır. Bunların halk psikolojisi üzerinde tesirleri çok mühimdir. Bunu nazarı itibara alan Dahiliye Vekâleti bu tabloları memleket ressamlarına daha güzel bir şekilde yeniden yaptırmağa karar vermiştir.

Her tablo için ressamlarımıza yüzer lira verilecektir. Yapılacak tabloların mevzuu şunlardır: Atatürk'ün 19 Mayıs'ta Samsun'a ayak basışı, Baş Kumandan Muharebesi, Millî Mücadele'de Anadolu kadını, Cumhuriyetin ilânı, çok çocuklu bir aile, demiryolu siyaseti, sanayileşme siyaseti, ağaç sevgisi, temiz ve güzel köy ideali, sıhhat, yıkanma, temizlik, ümmilikle mücadele, hayvan sevgisi, tayyare, harici siyasette kuvvetimiz, yurdda ve cihanda sulh arzularımız, bir Cumhuriyet Bayramı'nda geçit resmi, kuvvetli bir ordu, ordu sevgisi.

Bu tablolar yapıldıktan sonra çoğaltılacak, yazılacak kitaplardan da ellişer bin nüsha basılacaktır.

Dahiliye Vekâleti'nin bu teşebbüsünü takdirle karşılar ve tebrik ederiz. □

Akşam, 17.5.1937, s. 1, 4

Bir köy okuma odasında köylüler kitap okuyorlar

1 liraya tiyatro bileti, 1 liraya kitap satılır mı?

İstanbul Büyükşehir Belediyesi'nin tiyatro bilet fiyatlarını 1 YTL'ye indirmesi tiyatrocular arasında ciddiye alınması gereken tepkilere neden oldu. Bir tiyatro oyununun bilet fiyatının 1 lira olmasının tiyatroya saygısızlık olduğunu belirten tiyatrocular, bu uygulamanın özel tiyatrolara karşı haksız rekabet anlamına geldiğini de belirtti. Bu arada bilet fiyatları 1 liraysa, oyun yazarları ya da çevirmenlerinin alacakları telif ve çeviri ücretleri de o ölçüde düşmüş olacaktı.

İçinden çıkılması zor bir durumdu bu. Düşünün ki, bilet fiyatları 10 lirayken şehir tiyatroları ile anlaşma yapan bir tiyatro yazarı ya da çevirmeninin alacağı ücret on kat düşmüş olacak. Yaptıkları sözleşmeye göre telif haklarının indirilmesinin olanaksızlığını savunan yazar ve çevirmenler İstanbul Belediyesi ile karşı karşıya gelmiş oldu.

Bu anlayıştaki tuhaflığı, tiyatro adamı Hadi Çaman, İstanbul Belediye Başkanı ve Saray Muhallebicilerinin sahibi Kadir Topbaş'a şu göndermeyi yaparak açıkladı:

"Biz de 'saray'ımızı yaşatmak için çalışıyoruz ama, ucuza satın ve sarayınızı kapatın, diyorlar. Acaba Saray Muhallebicileri de garibanların karnını doyurmak için 1 YTL'ye tavuklu pilav satmaz mı?"

Sanat yapıtlarının tavuklu-pilav değerinde olup olmadığı sorusu yalnızca tiyatro bilet fiyatlarıyla sınırlı değil. Bilindiği gibi, son yıllarda bir de "ucuz kitap" ticareti var. Hem yalnızca herhangi bir mal olarak görülen kitaba değer biçilirken hem de bu malı alıp satarken. Sonunda kitabı ucuza satmakla da sınırlı kalmayan bu uygulamanın son çarpıcı örneklerinden biri, Alkım Yayınları'nın Adalet Ağaoğlu'nun 300 sayfalık *Damla Damla I* kitabını 1 YTL'ye satması oldu.

Bunlar yeni bir kültürün sonucu olarak kimilerine çok doğal, sıradan gelen uygulamalar. Bir yanıyla arabesk bir kültür anlayışıdır söz konusu olan, öbür yanıyla da postmodernitenin gündelik hayata ve sanatı onun sıradan bir parçasıymış gibi gören tutumuna uygun. Ucuz kitap satılmasıyla ilgili olarak Rekabet Kurulu'na başvuran yayıncı da oldu, ama Kurul, kitaba yabancı olduğu için, başvuruyu reddetti.

Edebiyatçılara ve tiyatroculara, bundan sonra da tartışılırsa yararlı olacağını düşündüğümüz, can alıcı soruyu sorduk:

"1 liraya tiyatro bileti, 1 liraya kitap satılır mı?"

Hızlan

DOĞAN HIZLAN

"Ucuzlatarak okur ve seyirci kazanılmaz"

Denenmiş girişimleri yinelemek hem zaman kaybettirir hem de yapılması gerekenleri engeller.

Sanatın değerini düşürerek yaygınlaşacağını, yeni okur, yeni seyirci kazanılcağını sanmıyorum, inanmıyorum.

Yaşadığım bir örnek: İstanbul Devlet Tiyatrosu Sanat Adamları adlı bir dizi etkinlik hazırlamıştı, o zaman tiyatronun başında Can Gürzap vardı. Bir zamanlar bu etkinliklere giriş parasızdı, salonun üçte biri bile dolmuyordu. Daha sonra paralı yapıldı, salon doldu. İkisini de gözlemlediğim-

Desen **Semih Poroy**

den, parasız, ücretsiz etkinliğin, yarar yerine zarar verdiğini gördüm.

Şehir Tiyatroları'nın 1 liraya oyun seyrettirmesinden doğan saygısızlık konusunda birçok e-posta aldım, herkes çoluk çocuğunu alıp götürüyormuş, 1 lira nereye verilmiyor ki gerekçesiyle, salondaki gürültüden bıkan oyuncular sahneye çıkıp uyarıda bulunuyorlarmış.

Şimdi soruyorum, 1 lira verip içeri giren, tiyatro seyircisi olacak mı? Hayır. Üstelik saygısını kaybedecek. Tiyatronun saygınlığını kaybedeceği gibi.

Kitabın 1 liraya satılmasının da okuru artıracağı hayaline inanmadım. Bir zamanlar, nerdeyse elli yıl önce Çağlayan Yayınevi böyle bir çıkış yapmıştı, ama devam ettiremedi. Çünkü ancak kalitesiz, okumayan çoğunluğa hitap eden kitaplar sattı. Sonra, sonradan olma okur yayınevini terk etti.

Kitabın ucuza satılması için, Türk yayıncılığında ciltli kitapları satın alabilecek bir okur kitlesi oluşturması sayesinde gerçekleşebilir.

Kitabın maliyetinin büyük bölümünü o okurlar öder, arkasından kâğıt kaplı kitaplar daha ucuza satılabilir. 1 liraya kitap satılırsa okurun artacağı tezini savunanlar, bunun gerçek olmadığını anladılar.

Ayrıca bir yazarın kitabını ucuzlattığınızda, bu yazarın okunurluk coğrafyasının da büyümediği ispatlandı. Marketlerde de satılmaya başlandı bu kitaplar, elbette satılmalı, ancak ucuz olduğu için "market yazarı" olarak adlandırılması yazar için de, onun okurları için de üzücüdür.

Sömürücü ucuzluğa karşıyım.

RAŞİT ÇAVAŞ

YKY Genel Yayın Yönetmeni

"Okuyucu, geçici ucuzluğu yaratanların ucuz olmayan kitaplarını almıyor."

Ansiklopediciliği artık Türkiye'de yapılamaz hale getirmişlerdi, şimdi tiyatroyu ve kitapları da öldürmek için ellerinden geleni yapıyorlar. Bir şeyin geçici "ucuzlatılması" (hatta ansiklopedi savaşlarında olduğu gibi kuponla "bedava" alınabilir hale getirilmesi) genel tüketiciler nezdinde, "Demek ki isterlerse ucuza da yapabiliyorlar," cümlesinin kurulmasına neden olabilmektedir. "Mademki, Şehir Tiyatroları öğrenciye 50 kuruşa oyun seyrettirebiliyormuş, eh, o zaman ödeneksiz tiyatrolar da kim bilir ne kadar kazanıyorlardır, onlar da o rakamlara iniversinler..." ya da, "Mademki, bazı yayınevleri 'yepyeni ve hacimli' kitaplarını 1 liraya satabiliyormuş, eh o zaman başka yayınevleri kim bilir ne kadar kazanıyorlardır, onlar da kitaplarının fiyatlarını oralara indiriversinler," dedirtiyorlar. Tabii böylece geçici bir satış yaratabiliyorlar ama sonra 1 liralık "ucuzcu" okuyucu, önce geçici ucuzluğu yaratanların ucuz olmayan kitaplarını almıyor. Ucuzcu yayınevlerinin kitabı ucuzlatması öncelikle kendi okurlarını vurmuş oluyor. Öyle ya, öbür yayıncıların okurlarının zaten beklentisi de yok "ucuzcu" olmasına sevindikleri yayınevlerinin. Onlar zaten, kitabın "bir bedeli" olması gerektiğini de, malum yahninin tadını da bilirler. (Sözüm meclisten dışarı tabii... Hangi meclisten? Zaman zaman stok fazlası kitaplarını tek tek ya da gruplayarak yüksek indirimlerle satan yayıncılardan.)

Çavaş

ATAOL BEHRAMOĞLU

"Sanat kültür yaşamı bu insanların yaz boz tahtası, kapı kulu, oyuncağı değildir"

1 liraya kitap satan yayınevi, zararına satıyor demektir. Baskı sayısının çokluğu sonucu değiştirmez.

Bu işin arkasında maliyecileri, vergi denetimcilerini ilgilendirecek sorunlar olabilir. Böyle bir yayınevi var mı gerçekten, bundan da habersizim.

1 liraya tiyatro bileti satan Belediye, yazar ve çevirmen telifini neye göre ödeyecek? İstanbul Belediyesi Şehir Tiyatrolarının biletleri zaten ucuzdu.

Belediye 1 liraya bilet gibi bir Deli Dumrul işi yapacağına, ucuz halk günleri düzenleyebilir. Kendi çalışanlarına oyun izleme olanakları sağlayabilir. Fakat öyle sanıyorum ki bu işin arkasında da başka hesaplar var.

Tiyatronun değerini izleyicinin gözünde düşürmek. Yazarı, çevirmeni ve oyuncuyu bu işten soğutmak. Sonunda da tiyatroların kapısına kilit vurmak. Haksız rekabet yaratarak özel tiyatrolara darbe indirmek. Özel tiyatrolar, haksız rekabet gerekçesiyle, bu saçma sapan uygulamaya karşı dava açabilirler diye düşünüyorum.

Behramoğlu

Ne Şehir Tiyatroları, ne de ülkemizin sanat kültür yaşamı bu insanların yaz boz tahtası, kapı kulu, oyuncağıdır.

İslam ve Kadın

Din tartışmalarının iyiden iyiye alevlenmeye başladığı batı edebiyat dünyası özellikle 2006'nın sonbahar-kış döneminde İslam'da kadının yerini tartışan ve namus cinayetlerinden batılı toplumlarındaki İslami kökenli ailelere mensup kadınların yaşadıkları çatışmalara kadar bir çok konuyu işleyen ilginç kitaplarla tanıştı.

Bu kitaplar arasında, şu an için Fransızca ve İspanyolcada yayımlanan ve dünyada kadın haklarının gelişimi çerçevesinde konuya önemli bir bölüm ayıran Gisela Marziotta'nın *Contratos de Señoritas* kitabı; ünlü feminist Ayan Hirsi Ali'nin *The Caged Virgin*'i, Nadia Nomahil Rehmani'nin *Sharper Than Two Edged Sword*'u ile Yvonne Yazbeck Haddad, Jane I. Smith ve Kathleen M. Moore'un ortak yazdıkları *Muslim Women in America* yer alıyor.

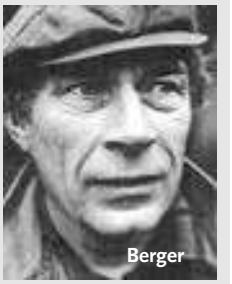
Bu kitaplara Müslüman eleştirmenler tarafından getirilen en önemli eleştiri namus cinayeti olgusunun yalnızca İslam kültürüyle bağdaştırılmasının yanlış olması.

Erotik edebiyat, telefon ve Kore

Kore'nin önde gelen üç telekomünikasyon şirketi SK Telecom, KTF ve LG Telecomerotik, geçtiğimiz mayıs ayında erotik edebiyat yapıtları yoluyla müşteri toplayarak milyonlar kazanmakla itham edilmişti.

The National Police Agency's Cyber Crime Unit (Ulusal İnternet Polisi) telekomünikasyon şirketlerini müşterileri kendi servislerini tercih etmeye yönlendirmek amacıyla uygunsuz öyküleri tekst mesajı olarak yollamakla suçlamıştı. Dava geçtiğimiz aralık ayında sözü geçen materyallerin görsel nitelik taşımamaları nedeniyle çıkmaza girdi.

John Berger'dan boykot çağrısı

Berger

Yazar, eleştirmen ve sanatçı John Berger yazarları ve sanatçıları İsrail'i "kültürel boykota" çağırdı. The Guardian gazetesine yolladığı ve konuyla ilgili bir açıklamanın yer aldığı mektupta "..böyle bir hareketin etkileri devasa boyutlarda olmayacaktır ama bu sessiz kalmama yollarından biri.." yorumu ve boykot için taktik önerileri yer alıyordu.

Bu boykotun aynı zamanda hükümetlerine karşı çıkmaya cesaret eden İsrailli sanatçıları ve yazarları destekleme amacı da güttüğüne dikkat çeken Berger'ın metninin altında imzası bulunanlar arasında sanatçı Cornelia Parker, müzisyen Brian Eno, yönetmen Ken Loach, yazar Eduardo Galeano, Arundati Roy ve Ahdaf Soueif de yer alıyor.

Amazon'un başı belada

Popüler çocuk kitabı yazarlarından George Walker'ın kitaplarının Amazon'dan çıkarılmasını istemesiyle yeni bir tartışma alevlendi. Walker bir süre önce Amazon'un bağımsız kitapçıları pazardan silmeye yönelik bir tavır izlediğini ve kitapları stoklayarak markete zarar verdiklerini savunmuştu.

Küçük kitapçılara destek geldi

Kitabının kendisinden izin alınmaksızın Amazon'da satışa sunulduğunu gördüğünde çok sinirlendiğini ekleyen yazarın başlattığı bu hareket, küçük yayıncılar, bağımsız kitapçılar ve çeşitli yazarlar tarafından desteklendi. Amazon İngiltere'nin yöneticisi Kes Nielsen'ın, "Yazarlar ve yayıncılar kitaplarını listelerimizde görünce mutlu oluyorlar," biçimindeki açıklamasıysa, başta *The Guardian* gazetesi olmak üzere çeşitli gazete, dergi ve radyo programlarında eleştiri yağmuruna tutuldu. İngiltere'de küçük kitapçıların ve yayıncıların geleceklerinin ne olacağı tartışması 2006'da birçok kez gündeme gelmişti.

Edebiyat buluşması

Vietnam edebiyatının 2006 yılında ciddi bir atılım içinde olduğu, gerek hükümet gerekse yayınevlerinin ciddi bütçeler ayırarak Vietnamlı yazarların kitaplarının İngilizce başta olmak üzere çeşitli dillere çevrilmelerini sağladıkları görülmüştü. Yine bu çerçevede Mısır'dan Fransa'ya Vietnam Edebiyat Günleri düzenlenmişti. Yine bu atılım çerçevesinde 2007'de de Uzak Doğu'nun en önemli edebiyat buluşmalarından bazılarının Ho Chi Min'de düzenleneceği açıklandı. Bunların başında da ASEAN ülkelerinin yazar derneklerinin yıllık toplantısı ve Uzakdoğu edebiyatında Çin ve Amerikan müdahalelerinin ele alınacağı seminerler yer alıyor. Benzer bir çabayı Kore de Korea Literature Translation Institute ve Harvard Üniversitesi'nin ortak çabalarıyla göstermiş, ancak çevrilecek kitaplar konusunda anlaşmazlıklar çıkınca işler istenen hızda gitmemişti.

Giller Ödülü bir doktorun

Lam

Fransa'nın Goncourt'u, İngiltere'nin Booker'ı, ABD'nin Pulitzer'i neyse, Kanada'nın Giller'i de o. 1994'den beri verilen, pek saygın bir ödül. Resmi adıyla Scotiabank Giller Ödülü, yani ardında bir bankanın sponsorluğu var.

Kanada'nın yıl içinde yayımlanmış en iyi yazınsal yapıtını onurlandıran ve yazarına kırk bin dolar kazandıran ödülün bu yılki sahibi 8 Kasım'da belli oldu: Vincent Lam. Otuz iki yaşında bir doktor. Bir öykü kitabıyla kazanmış bu ödülü. Kitabının adıysa *Bloodletting & Miraculous Cures* (Kan Akıtmak ve Mucizevi Sağaltımlar).

Kitapta toplam on iki öykü var. Vincent Lam'a ödülünü veren Margaret Atwood, tıbbı, tıpkı yazın gibi parmakları yaşamla ölüm arasında gezinen bir anlatı sanatı olarak tanımlıyor. Yine Atwood'a göre kitap, "Sakin duyguların arasına serpiştirilmiş kanlı mizah parçaları"ndan oluşuyor. Vincent Lam ise, bu ödülü almasını şansın yanı sıra, çoğulcu kültürü benimsemiş bir ülkede yaşamasına bağlıyor.

Doktor Lam, Çinli bir anne babanın oğlu. Şans konusunda da haksız değil. Ona ödülünü veren Margaret Atwood'la Arktik bölgelere uzanan bir gemi yolculuğunda tanışmış. Atwood geminin yolcusuyken Vincent doktoruymuş. Nasılsa bir araya gelmişler, Vincent yanından ayırmadığı öykü dosyasını Atwood'a göstermiş, Atwood da bu öyküleri yayımlanmaya değer bulup geminin doktoruna bir yayıncı ayarlamış.

2006'nın en iyi kitap listeleri

*New York Time*s 2006'nın en iyi kitapları listesini yayınladı. Listede kurgu dalında Gary Shteyngart, *Absurdistan*; Amy Hempel, Toplu Öyküler; Claire Messud, *The Emperor's Children*; Richard Ford, *The Lay of The Land*; Marisha Pessl, *Special Topics in Calamity Physics* kitapları var. Anı dalında Danielle Trussoni'nin *Falling Through The Earth*; Lawrence Wright'ın 11 Eylül'e giden süreci ele aldığı *The Looming Tower*; Nathaniel Philbrick'in *Mayflower*; Michael Pollan'ın *The Omnivore's Dilemma* ve Rory Stewert'ın *The Places In Between* kitapları yer alıyor.

İngiltere'de yayımlanan 2006'nın en iyi çocuk kitapları listesiyse şöyle:

Lemony Snicket, *The End*; Francesca Simon, *Horrid Henry and the Football Fiend*; Terry Pratchett, *Wintersmith*; Charlie Higson, *BloodFever*; Jacqueline Wilson, *Candy Floss* ile *Starring Tracy*; Anthony Horowitz, *Evil Star*; Eoin Colfer, *Artemis Fowl and the Lost Colony*; Garth Nix, *Sir Thursday*; Michelle Paver, *Soul Eater*.

PEN Ödülleri

Pen Ödülleri 12 Aralık'ta Beverly Hills otelinde yapılan törenle sahiplerine verildi. Tören, Rusya'da öldürülen, 2002 yılı Pen USA Freedom To Write ödülünün sahibi olan yazar, gazeteci ve insan hakları savunucusu Anna Politkovskya'ya saygı duruşuyla başladı. Bu yıl ödül alanların listesiyse şöyle:

Hayat Boyu başarı ödülü: Jane Smiley; Onur Ödülü: Bob Shaye; First Amendment Ödülü: Lance Williams ve Mark Fainaru-Wada (*San Francisci Chronicle*'ın bu iki gazetecisi beysbol skandalıyla ilgili olarak kaynaklarının adını açıklamadıkları için on sekiz ay hapis cezasına çarptırılmıştı); Freedom to Write Ödülü'ndeyse Iraklı gazeteciler onurlandırıldı, ancak bu gazetecilerin ve yakınlarının hayatlarının tehlikeye atılmaması amacıyla adları açıklanmayarak ödül onlar adına gazeteci Evan Wright'a teslim edildi.

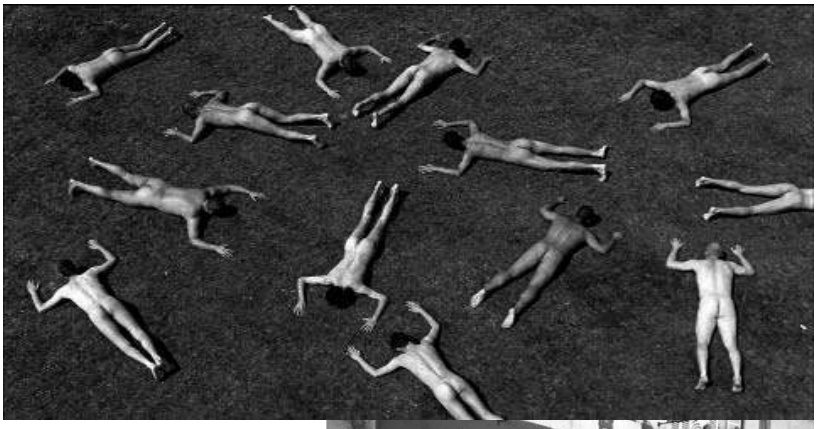
Kurgu dalında Percival Everett, *Wounded*; Kurgu olmayan kitap dalında Michael Chorost, *Rebuilt: How Becoming Part Computer Made Me More Human*; Araştırma dalında Adam Hochschil, *Bury the Chains: Prophets and Rebels in the Fight to Free and Empire's Slaves*; Çocuk kitabı dalında Viola Canales, *The Tequila Worm* ve Şiir dalında Brian Turner, *Here, Bullet* ödüle değer bulundu.

Guardian İlk Kitap Ödülü Yiyun Li'ye

The Guardian gazetesinin İlk Kitap Ödülü'nün sahibi *A Thousand Years of Good Prayers* kitabıyla Çin asıllı Yiyun Li oldu. 1989 yılında Tienanmen Meydanı gösterilerinin ardından Çin hükümetinin gençlere yönelik politikaları nedeniyle orduya katılmak zorunda bırakılan, Hemingway okurken yakalandığı için cezalandırılan Yiyun Li'nin, Çin'den ayrılarak eğitim almak amacıyla geldiği Amerika'ya yerleşmesinin ardından Çin'de yaşadığı olayları anlatmak için yazdığı öyküler bütün dünyada büyük ilgi görüyor.

Yazar daha önce Frank O'Connor, Pushcart ve Plimpton ödüllerini de kazanmıştı. ABD'de yıllardır belli başlı gazetelerde yazıları çıkan, birçok yazar tarafından desteklenen ve önemli kitap anlaşmalarına imza atmış olan Li'nin en büyük sorunu, 1996'dan beri Kaliforniya'da yaşamasına karşın, Amerikan hükümetine yaptığı vatandaşlık başvurusunun reddedilmiş olması.

!f İstanbul için geri sayım başlıyor

Merakla beklenen, son dönem dünya sinemasının en çok konuşulan filmlerinin adresi !f Istanbul 6. AFM Uluslararası Bağımsız Filmler Festivali, Yapı Kredi Üniversite Bankacılığı'nın ana sponsorluğunda, 15-25 Şubat 2007 tarihleri arasında sinemaseverler ile buluşacak. !f İstanbul bu yıl da Beyoğlu AFM Fitaş ile birlikte Caddebostan AFM Budak Sineması'nda gerçekleşirken, !f Ankara 1-4 Mart tarihlerinde Ankaralı sinemaseverlerin karşısına çıkacak. !f'e bu yıl eklenen yeni bölümler, dünya sinemasındaki trendleri kapımıza kadar getirecek.

!f'in başka bir yeniliği ise, jürili Kısa Film Yarışması'nı ortadan kaldırarak "Kısalar" gösterimleri yapacak olması. "Kısalar" bölümünde ayrıca dünyanın değişik yerlerinden yılın en iyi kısa filmleri altı farklı başlık altında izleyicilerle buluşacak. Festival, *Radikal* gazetesi tarafından yürütülen ve Türk yönetmenleri tanıtmaya yönelik !f Kısalar İzleyici Ödülü'nü de sürdürecek. Festival izleyicileri tarafından en çok beğenilen 'Kısa'nın yönetmenine ve kazanan filme oy veren bir izleyiciye bir yıl boyunca AFM sinemalarında ücretsiz film izleme hakkı verilecek. Kazanan filmin yönetmenine ise, 16-20 Nisan tarihleri arasında Cannes'da gerçekleşecek olan "MIPTV Featuring Milla" buluşmasına katılım olanağı sağlanacak.

www.ifistanbul.com

Genç Türk şiiri Bulgarcada

Bulgaristan'da yedi yıldır yayın yapan köklü edebiyat dergisi *Krug*'un 26. sayısı yalnızca genç Türk şiirine ayrıldı. Geçen günlerde yayımlanan KRUG dergisinin bu yeni sayısında modern genç Türk şiirinin öne çıkan isimlerinden Kadir Aydemir, Şeref Bilsel, Onur Behramoğlu, Emel İrtem, Gökçenur Ç., Mehmet Erte, Sinan Oruçoğlu ve Betül Dünder'in şiirlerine yer veriliyor. Bulgarca olarak yayımlanan KRUG'da şiirlerin Bulgarcaya çevirilerini Türkolog ve çevirmen Yory Bibina yapmış. İlginç tasarımıyla da ilgi çeken edebiyat dergisi KRUG'un bu özel dosyası ile Türk şiiri Bulgarcada geniş biçimde ilk kez tanıtılmış oluyor. www.krug-bg.org adresli bir web sitesine sahip olan 80 sayfalık dergi, Bulgaristan'da edebiyat çevrelerinin yakından takip ettiği en etkili yayın organlarından biri olma özelliğini de taşıyor.

Yere Düşen Dualar Fransa'da

Sema Kaygusuz'un ilk romanı *Yere Düşen Dualar*, 2008 yılında Fransız yayınevi Actes Sud tarafından yayımlanacak. Roman, Paris'in Türk dili, edebiyatı ve medeniyeti konusunda yetkin üniversitesi olan INALCO'da (Doğu Dilleri ve Uygarlıkları Ulusal Enstitüsü) 2007 öğretim yılında Türkçe edebi çeviri dersi programına da alındı. Romanın Fransa'da yayımlanmasına koşut INALCO ve Actes Sud Yayınevi işbirliğiyle Sema Kaygusuz'un yapıtları çerçevesinde bir etkinlik gerçekleştirilecek.

Cengiz Han ve Mirasçıları

Sakıp Sabancı Müzesi (SSM), Moğol İmparatorluğu'nun Cengiz Han tarafından kuruluşunun 800. yıldönümünde, "Cengiz Han ve Mirasçıları: Büyük Moğol İmparatorluğu" sergisine yaptığı ev sahipliğini sürdürüyor. TC Dışişleri Bakanlığı ile Moğolistan Eğitim, Kültür ve Bilim Bakanlığı'nın himayesinde kapılarını açan sergi, Moğol İmparatorluğu'nun kültürler ve kıtalar arasında kurduğu bağı gözler önüne seriyor. Moğolistan'ın en önemli müzeleriyle Doğu Asya ve Avrupa'nın başlıca koleksiyonlarından ve Türkiye'deki çeşitli müzelerden derlenen, bazıları ilk kez gün ışığına çıkan 600 eser yer alıyor. Türkoloji ve Cengiz Han araştırmacıları için çok önemli olduğu düşünülen sergide, Cengiz Han'la ilgili olanların yanı sıra, Moğollarla Türkler arasındaki ilişkilerin tarihine ilişkin belgeler ve yapıtlar sergileniyor. Garanti Bankası'nın sponsorluğunda 7 Aralık 2006'da kapılarını açan sergi, 8 Nisan'a dek açık kalacak. SSM: 0212 277 22 00, muze.sabanciuniv-edu

Magnum Gözüyle Türkiye

İstanbul Modern Fotoğraf Galerisi, Şubat-Mayıs 2007 tarihleri arasında gerçekleştirilecek olan "Magnum Gözüyle Türkiye" adlı sergisiyle, dünyanın en önemli fotoğraf ajanslarının başında yer alan Magnum Photos'un 60. kuruluş yıldönümünü kutluyor.

Magnum Photos'un ülkemizde gerçekleşen ilk sergisi olmasıyla da büyük bir önem taşıyan "Magnum Gözüyle Türkiye", Magnum'un, aralarında Henri Cartier-Bresson ve Robert Capa gibi fotoğraf sanatının efsane adlarını da barındıran dünya çapında tanınmış fotoğrafçılarından seçme yapıtları bir araya getiriyor. Sergi, Magnum Koleksiyonu'nun 60 yıllık tarihinden özenle seçilmiş yapıtlar aracılığıyla, 20. yüzyılın çarpıcı bir tarihini de gözler önüne seriyor.

İstanbul Modern: 0212 334 73 00

Yukarda: Robert Capa, Tekel'de tütün ayıklayan Kadınlar, İstanbul, 1946. Aşağıda: Alex Webb, Yenikapı, 2004.

İstanbul'un hazineleri

İstanbul'da yok olan Roma ve Bizans dönemi yapıtlarının üç boyutlu bilgisayar animasyonları ve maketlerinden oluşan "İstanbul Hazineleri", Bin Bir Direk Sarnıcı'nda meraklılarını bekliyor. Pek çok uygarlığa ev sahipliği yapmış olan İstanbul'un hazineleri gün ışığına çıkıyor. Bin Bir Direk Sarnıcı'nda açılan sergide, İstanbul'un yok olan Roma ve Bizans dönemi yapıtlarının üç boyutlu bilgisayar animasyonları ve maketleri sergileniyor. Beş yıl boyunca farklı dönemlere ait yapıların gözler önüne serileceği "İstanbul Hazineleri"nin ilk ayağında MS 330-1453 tarihleri ele alınıyor. Dr. Albrecht Berger ile Tayfun Öner'in uzun süreli çalışmaları sonunda ortaya çıkarılan, bilgisayar ortamında baştan yaratılan üç boyutlu canlandırma resimler, maketler ve her yapıyı tek tek ele alan bilgilendirici panolar özellikle tarih meraklılarını bekliyor. Roma ve Bizans dönemini tüm görkemiyle adeta yeniden ayağa kaldıran sergideki maketler, çizimler, Osmanlı ile Bizans arşivlerinde bulunan plan, proje ve rölövelere sadık kalınarak hazırlandı. Sergide, 19 bilgilendirici pano ve 5 maket yer alıyor. Ayrıca bugün artık sadece kitaplarda adını okuduğumuz yapıları o günkü halleriyle gösteren, aynı zamanda günümüzle ilişkisini kurmayı ihmal etmeyen animasyon film de sergi mekânında izlenebiliyor. www.binbirdirek.com

Kül: İlk öykü gazetesi

Kül öykü gazetesi öykü türünün gelişmesi ve geniş kitlelere ulaşması için atılan önemli adımlardan birini oluşturuyor. Gazetede usta ve genç öykücülerin öykülerine, yabancı yazarlardan öykü ve yazı çevirilerine, öykücülerle yapılan söyleşilere, öykü kitaplarına, öykü dünyasından haberlere yer verilecek. Kül öykü kütüphanesi, öykü belleği, haberler, ayın öykü kitabı, öykü atölyesi, foto-grafi başlıkları sürekli kılınmaya çalışılan sayfalardan… Genel Yayın Yönetmenliğini Bilal Kolbüken'in üstlendiği gazete aylık yayımlanacak ve 1 liraya satışa sunulacak.

Vedat Nedim Tör'de "Dünden Yarına Haberleşme"

Yapı Kredi Vedat Nedim Tör Müzesi'nde, 21 Aralık 2006-25 Mart 2007 tarihleri arasında gerçekleştirilen "Dünden Yarına Haberleşmenin Serüveni" başlıklı sergide, Asurluların yazdığı kil tablet mektup, antik dönem haberleşmelerinde kullanılan çizim ve krokiler, Osmanlı dönemi sahra postası, telgraf ve telefonun icadı ile yeni teknolojik gelişmeler konu ediliyor. Endüstri devriminden sonraki hızlı gelişmeler ve günümüzün ışık hızından daha hızlı haberleşme sistemleri, yaşandığı dönemin atmosferine uygun tasarımlarla sunuluyor. İnternet kullanımıyla ilgili bilgilerin

irdelendiği sergide, ziyaretçilerin internet ve telefon deneyimlerini sergi salonunda yaşayarak interaktif bir yön sağlanması amaçlanıyor.

Ümraniye Belediyesi 3. Geleneksel Hikâye Yarışması

Ümraniye Belediyesi'nin bu yıl üçüncü kez düzenlediği geleksel hikâye yarışmasına katılmak isteyenler ellerini çabuk tutmalı çünkü hikâyelerin son teslim tarihi 16 Şubat. Prof. Dr. Fatih Andı Mustafa Armağan Özcan Prof. Dr. Durali Yılmaz gibi değerli jüri üyeleri yer alan, hikâye yarışmasının konusu serbest. Birinciye 5000 YTL ödül verilecek olan yarışmanın sonuçları 19 Mart Pazartesi günü açıklanacak. Yarışma hakkında ayrıntılı bilgiyi www.umraniye.bel.tr internet adresinden öğrenebilirsiniz.

İstanbul Lisesi 4. Liselerarası Kısa Film Yarışması

Türkiye'nin seçkin okullarından İstanbul Lisesi, üç yıl önce düzenlemeye başladığı Türkiye'deki ilk liselerarası kısa film yarışmasını bu yıl da sürdürüyor. Seçici kurulunda Doç. Dr. Ceyhan Kandemir, Engin Ertan, Güven Kıraç, Selim Evci, İlker Canikligil gibi önemli adların bulunduğu yarışmaya son katılım tarihi 11 Mayıs 2007.

Yarışma sürecinde, İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi'nin katkılarıyla gerçekleştirilen ücretsiz atölye çalışmalarıyla da sinemasever gençlere kendilerini geliştirmeleri için fırsat sunuluyor. Yarışma, haziran ayı başında gerçekleşecek Festival Gecesi ile son bulacak. Yarışma hakkında tüm bilgilere ve gelişmelere http://www.ielsinema.com internet adresinden ulaşabilirsiniz.

Ömer Ayhan

NotosÖykü'den, "Bu fotoğrafın öyküsünü yazar mısınız?" çağrısına gönderilen öyküleri "Atölye" sayfaları için değerlendirmem istendiğinde, ister istemez sekiz yıl öncesini düşündüm. *Varlık* dergisinin yıllarca süren "Ustaların Seçtikleri" bölümüne öyküler yollamıştım. Bu noktada yanlış anlaşılabileceğimi düşünerek, şunu belirtmem gerekir: Bugün *NotosÖykü*'ye gelen öyküleri değerlendiriyor olmak, kuşkusuz beni usta yapmıyor. Böylesi bir saptama için çok başka gereçler gerekir ki, asıl söylemeye çalıştığım, öykü gönderen arkadaşların duygularını gayet iyi anladığıma olan inancımdır. Bilinmesini isterim ki, öyküleri sadece ben okumadım. *NotosÖykü*'de değerlendirildikten sonraki son okumalar benimdir. Dışarıda kalan öyküler içinde yayımlanabilecek düzeyde olanlar hiç de az değildi. Aşağıda o öyküler için bir şeyler yazmaya çalıştım. Genelde, dergilere gönderilen öykülerin pek de düzeyli olmadığı söylenir ya, biz burada tersini yaşadık. O halde, öykünün bugün geldiği nokta, sevindirici. Sonraki sayılarda, sadece fotoğraf öyküleri değil, gelen tüm öyküler içinde dikkat çekici bulunanlar da değerlendirilecek(miş).

Baki Durmuş: "Görece(k)ler" adlı öykünüz belli bir olgunluğu yakalamış. Cümlelerin ritminde dikkat çekici bir bütünlük sağlamışsınız. Akıcı bir biçem cümleleri birbirine bağlıyor. Bununla birlikte, gözden kaçan kimi noktaları belirtmek istiyorum. Sözcük seçimi edebiyatın tüm alanlarında önemli olmakla birlikte, kısalığı ve yoğunluğundan ötürü, öyküde hemen göze çarpıyor. Açıkçası "okul-mektep" arasındaki seçiminize dair bir eleştiri getirmeyeceğim. Bu konuda öznel düşüncelerim var, yazarı beğenmediğim sözcüğü kullandı diye eleştirme hakkını görmüyorum kendimde. Ama, "öğleden sonra da mektebe gidiyordu. Okulda ilk dikkatini çeken" diye iki cümle peş peşe gelince, yazarın bir karar vermesi gerektiği görülüyor.

Bir eleştirim de fotoğrafı okumaya ilişkin. Elbette ender durumlarda bir fotoğrafa bakarak kurulur yazınsal metin. Ama dergiye gönderilen öyküleri okurken ikide bir fotoğrafa bakma gereksinimi duydum. "Görece(k)ler", başta belirttiğim gibi belli bir seviyeyi yakalamış. Öyküyü kurarken fotoğraftaki karakterlere dikkat etmiş ve fotoğrafın kahramanlarını öyküye eklemlerken güçlük çekmemişsiniz. Ama o Kafkaesk mekân, es geçilmiş sanki.

Arzu Uzunosman: "Kitap Arasındaki Kütüphane", iyi bir başlangıca sahip. Ne var ki, öykü ilerledikçe sorunlar baş gösteriyor. Sözgelimi bir edebiyat yapıtının olmazsa olmazları arasında dili, yazım kurallarını doğru kullanmak yer almaz mı? Birkaç örnek vereceğim:

"Bu iş gerçekten bitmişmiydi?", "hemde nakkaştı"... Örnekleri çoğaltmak ne yazık ki mümkün. Üstelik, birçok yerde doğru kullanıyorsunuz soru eklerini. Öykünün zamanı da sorunlu. "Bir ay sonra Kamil Bey aradı", "bir buçuk sene böyle geçti", "iki sene oldu"… Bu kadar kısa bir öykü bu geçişleri kaldırmıyor. Oysa öykünün, dolayısıyla yazarın bir meselesi, metne yerleştirilmiş eleştirileri var. 1950 kuşağını ve sonrasını daha çok okuyun, anlatımınızın geliştiğini göreceksiniz.

Abdullah Köçer: "Cumhuriyet'in Kızları" da iyi bir başlangıçla umut veriyor. Öyküde mekânın önemine dair iyi bir örnek şu giriş:

"Koridorlar ne kadar da geniş; kapıların hepsi çift kanat. Tavanların basık olmaması huzur veriyor, rahatlatıyor."

Öykü, adından da kestirilebileceği gibi, ideolojik bir bakışı da içeriyor. Öykünün girişinde hem mekân gerektiği gibi kullanılıyor, hem öyküsel tarihe göre 'genç ülke'nin olumlanmasına göndermede bulunuluyor. Ama bu öyküde de zaman cömertçe kullanılmış. Oysa kısa bir zaman aralığında oluşturulabilecek gerilim, metni kuşkusuz daha dinamik kılardı.

Tuğba Karaduman: "Siyah Beyaz Bir Fotoğraf Karesi", fazlalıklardan arınmışlığıyla öykünün 'karasularında' yüzmekle birlikte, bir çalım deneme, bir çalım felsefe tadı da vermiyor değil. Zaman'ın bir metafor olarak kullanılması öyküden az da olsa uzaklaştırmış. Devrik cümlelerin bolluğu ise öyküyü canlı tutmuş. Daha iyileri olmasaydı, yayımlanabilirdi "Siyah Beyaz Bir Fotoğraf Karesi". Yazarının bu öyküyü bir tarafa koyup daha iyilerini yazması için, değişik okumalar yapmasını önereceğim kendisine.

Huriye Acar: Edebiyata ilginin günden güne azaldığı son yıllarda, bir lise öğrencisinin onca 'seçenek' arasında öykü yazdığına tanık olmak başlı başına sevindirici. Üstelik "Çatıdaki Küçük Oda", hatasız dilbilgisiyle Acar'ın iyi bir okur olduğunu da belli ediyor. Öyküye gelince, fotoğraflar üzerinden gelişen öyküde kurgusal bir aksaklık olmamakla birlikte, kısa bir öykü için kalabalık bir kadro kısa kısa anlatılıyor. Dolayısıyla karakterler derinleşmiyor, salt anlatıcının duygularına tanık oluyoruz. Zamanın kullanımı için de bir örnek vereyim:

"Yıllardır yaşlı bedenimle bu evde yaşardım." Anlatıcının burada geçmiş zaman kipi kullanması gerekli mi? Huriye Acar'a ne denebilir, pek kestiremiyorum. Düzgün yazışından iyi bir okur olduğu belli. Bu uğraşı sürdürürse, edebiyatta diretirse, daha iyi öyküler yazabileceğini söyleyerek, belki kolaya kaçıyorum. Farklı okumalara açılın, hiç okumadığınız yazarları katın dağarcığınıza.

Nilgün Oran: Nilgün Oran'ın öyküsü kurgusuyla çoğu öyküden ayrılıyor. Öncelikle öykünün gizemi var. Gizem, çözülmesi gereken bir sır, elbette iyi yazıldığında okurda merak duygusunu canlı tutan bir yöntem. Öykünün bir başka olumlu yanı, gelen çoğu öyküdeki okul temasından ayrılarak, ailevi bir drama açılması. Merak duygusu öykünün sonuna dek gevşemiyor, ancak soru imlerinin kimileyin yanlış yazılmaları bir yana, anlatımın monotonluğundan ötürü, öyküdeki merak duygusuna yeterince eşlik edemiyor dil. Bu sorunlar yoğun okumayla çözülebilir kuşkusuz. Yazarın dil üzerine eğilmesi, dili bir araç değil aynı zamanda bir amaç olarak da gören yazarları okuması gerekli kanımca. 1950 kuşağını özellikle okumanızı öneririm. Öykü dilinin gereklerini yerine getirdiğinizde, kurgudaki rahatlığınız ve yarattığınız gizem duygusu iyi öyküler yazmanızı sağlayacaktır.

Hatice Emel Dilseven: "Vera", atmosferiyle öbür öykülerden ayrı bir noktada. Edgar Allen Poe'nun "Kuzgun" şiirinden dizeler metnin içine serpiştirilmiş. Baştan sona aksamayan ritim, dilin düzgün kullanımı, öykünün bir kerede okunmasını sağlıyor. İlk iki sayfadaki gotik atmosfer, sonraki sayfalarda anlatıcı değişince, Alman romantizmini andıran lirik bir söyleme dönüşüyor ki, iki türün akrabalığından ötürü böylesi bir dönüşüm öyküye yakışıyor. Öykünün sürprizli sonu, bir ara adı geçen "O. Henry" ile de örtüşmüş. Yayımlanabilecek kıvamda bir öykü. Öyküyü bir yana ayırdık. Yer darlığından ötürü uygun görülen öykülerin tümüne yer veremiyoruz. Bir öykünüzü daha gönderirseniz, iki öykünüzden biri önümüzdeki sayılarda değerlendirilecektir.

Çiğdem Tunaşat: Günlük biçiminde yazılmış bir öykü "Gölgeler". 1951 ve 1928 tarihli günlüklerden ötürü eski sözcüklerle yazmış öyküsünü Çiğdem Tunaşat. Eski sözcüklerin kullanımı risk taşır: değil mi ki günümüzde birçoğu yaşasa da, çok daha fazlası ayrılmıştır dağarcığımızdan. Öykü kendi içinde bir bütünlüğe sahip ama fotoğrafla ilmekleri yeterince sıkı atılmamış. Ayrıca 1928 ile 1951 arasında, geçen yirmi üç yılda dil değişimini sürdürmüştür, eski sözcüklerin doğru kullanılmasına karşılık, yirmi üç yılın getirdiği fark günlüklerde pek ortaya konmamış. Günümüz diliyle yazılmış öykülerinizi de okumak dileğiyle…

Mustafa Pektaş: "Masal ya da Kader", öykünün biraz ketum, her şeyi açık etmeyen doğasına uygun bir biçemle yazılmış. Finalindeki belirsizlik ya da ikilem diyelim buna, "Masal ya da Kader"i ilginç bir öykü olarak nitelendirmeye yardımcı oluyor. Bununla birlikte kimi noktalar sorunlu. Belma'nın babasının mesleğinden ötürü mesafeli davrandığını söylüyor yazar, ama biz babanın mesleğini öykü boyunca öğrenemiyoruz. Küçük kızın temiz çarşafı yatağına serip kendi kendine yatması da inandırıcı değil. Yine de, belli ki Mustafa Pektaş, iyi bir okur. Bir öykünün nasıl kurulacağını biliyor, gereksiz yükleri kaldıramayacağını da. Başka öykülerini de görmeli, öyle değerlendirmeli.

Umut Gündüz: "İkinci Aralık", bir benlik arayışı öyküsü. Bunaltılı kasaba ortamı, duruşları ve hayalleri birbirine benzeyen öğrenciler arasında bir ayrık otu olmanın sıkıntısı… Başarısız bir öykü değil "İkinci Aralık", ama öteki öyküler arasından sıyrılamıyor. Yusuf Atılgan'ın *Bodur Minareden Öte* kitabındaki öykülere bir bakın; sanırım İkinci Aralık'tan daha iyi öyküler yazabilmenizin yollarından biri de, size yakın duran usta yazarları okumak.

Sinem Hun: Sinem Hun'un öyküsü bir gerilim üzerine kurulmuş. Birbirini sevmeyen öğrencilerin zorla bir fotoğraf karesine hapsedilişlerinin yanı sıra, yatılı okulların katı disiplininin, ruhsuzluğunun özellikle kokular yoluyla anlatıldığı "Siyah Beyaz Anı", ideolojik okumanın büyüsüne de kapılmamış:

"Fotoğraf çekilirken Cumhuriyet'in örnek kızı taklidi yapmakla hayatının önemli bir kısmını rol yaparak geçirmek arasında esaslı bir fark olmasa gerek diye düşünüyorum: Her ikisinde de başkalarını kandırdığını bir tek sen biliyorsun." Öykünüz gönderilen iyi öyküler arasında, ama pırıltısı bir parça eksik. Sözcüklerin yan yana gelip de oluşturdukları 'müziği' duyurunca daha iyi olacak çalışmalarınız. Gaspard de la Nuit'yi okumanızı öneririm size.

M. Murat Yanık: Fotoğraftan fantastik bir öykü çıkarmışsınız. Doğrusu fotoğraf bu kararınıza elverişli. Tek tük de olsa soru eklerini bitişik yazmışsınız, biraz daha dikkat. Öykü bir rahibe okulunda geçiyor. Ama nedense bir film dekoru içindeymiş gibi hissettim kendimi öykünüzü okurken. Bunun nedeni sinematografik anlatım değil. Öykü boyunca sürekli anlatıyorsunuz, oysa öykü anlattığından çok anlattıkları ya da sezdirdikleriyle güç kazanır. Kaleydeskopla ilgili bölümler başarılı. Ne var ki diliniz, düzgün olmakla birlikte –yukarıda anlatımınızla ilgili olarak sıraladığım noktalardan ötürü– daha çok bir roman dili gibi duruyor.

Özlem Çarlı: "Bir Fotoğrafın İzdüşümünde", fotoğrafla güçlü bir bağ kuramamış, olasılıklara teğet geçmiş. Sanki üzerinde az düşünülmüş, çabuk kotarılmış gibi duruyor. Aynı cümle içinde iki kez geçen 'ya da', bu aceleciliğin bir örneği gibi. Temiz bir diliniz var, eksik olan kurgu. Farklı türlerde metinler okuyun: öykü, deneme, şiir, roman, eleştirel metinler...

Ünzile Gök: Öykünüz orijinal bir başlangıca sahip. Fotoğrafta gördüklerimiz kadar, bir olgu olarak fotoğrafın kendisi de ilgilendiriyor sizi. Ne var ki, yer yer deneme tadı var "Biliyorum"da. "Hayat benim beyaz çoraplarım gibi, kirlenip yıkanıyor sadece," gibi cümleler öykünün akışı içinde biraz eğreti duruyor. Ama fotoğrafa yaklaşımınızdaki farklılık aklımı çeldi bir kere. Alıntılayacağım:

"... bir şey görünmediği için yok

demek değil, göremediğiniz için yok dersiniz belki... biliriz biz, siz bilmezsiniz, şimdi 'az daha eğilin' derken, aslında neyi çektiğinizi bilemediğinizi." Bu cümlelerde 'bir şeyler' yakalanmış, ama daha iyi kurulabilirdi.

Bozan Yaman: Sizin öykünüz de, dergide yayımlansın mı, yayımlanmasın mı kararsızlığını yaşattı. "Masumluk", fotoğrafta öteki yazarlarca fazla dikkat çekmeyen bir kişiye, kitap okuyan kıza odaklanarak kurulmuş. Fotoğrafçıyla kitap okuyan kız arasındaki gerilim ölçülü, soğukkanlı bir biçemle yansıtılmış. "Masumluk", kuşkusuz iyi bir öykü. Takıldığım tek nokta, diyalogların fotoğraftaki zamana göre biraz yeni duruyor olması. Başka öykülerinizden de bir-iki örnek seçin, gönderin ki, bizim de içimiz rahat olsun.

Demet Çaltepe: "Bir Bekleyişin Anatomisi", sanırım gönderilen öyküler içinde adı en güzel olanıydı. Fotoğraf çektirirken yaşanan tedirginliğin yansıtılması, öyküye aynı zamanda iyi bir giriş sağlamış. Ne var ki, Nazlı'ya o kadar yoğunlaşmışsınız ki, fotoğrafın öteki kahramanları fazlasıyla kıyıda kalmış. Bir de, öykünün art alanı yok. Anlatırken ketum davranıp sezdirin biraz da. Tıpkı öykünün son cümlesinde yaptığınız gibi.

Gülçin Manka: Sizin öykü anlayışınız biraz eski duruyor. Öncelikle fotoğrafla yazdıklarınız arasında bağ kurmak güç. Aslında pekâlâ da bir öykü evreni kurmuşsunuz, haksızlık etmek istemem. Ama fotoğraftaki atmosferden yazıya geçmesi gereken 'simya' bir yerlerde kaybolmuş. Çağdaş metinleri okumanızı önereceğim, anlatımınızı yenilemeniz için. Sözgelimi Bilge Karasu, Leyla Erbil, Tomris Uyar'ı. Onlar gibi yazın demeye getirmiyorum kesinlikle, ama nasıl yazmamanız gerektiğini bilmeniz de, sizi daha iyi öyküler yazmaya yönlendirecektir.

Hüseyin Ulaş Güdek: Öykünüzde değişik bir bakış açısı yakalamışsınız. Bir magazin dergisi için fotoğraf çekmek ve kısa bir yazı kaleme almakla görevlendirilen yabancı muhabirin gözünden gördüğümüz manzara, oryantalist bir bakış içermemesiyle bile dikkat çekici. Yer yer uzun cümleler kuruyorsunuz, üstelik anlamı dağıtmadan. Bu da sık gördüğüm bir özellik değil gönderilen öykülerde. Baştaki mesafeli duruşunuz, sonrasında yerini tarafgirliğe bırakıyor, bu da anlaşılır, hatta kızların yüzündeki gülümseme de size yardımcı olmuştur bunun için. Ama kendi payıma, öykünün ilk yarısındaki düşünceleri oturmamış, kafası biraz karışık muhabiri daha inandırıcı buldum. Başka öyküler de yollamışsınız ancak onlar ayrıca değerlendirilecek.

Canberk Beygova: "Teyzem Saadet", gönderilen öykülerin en iyileri arasında. Anlatıcının pek de sıcak duygular beslemediği Saadet Hanım, iyi anlatılmış. Öteki karakterlerin de fotoğrafla ilişkilendirilişi başarılı. Yer darlığı bizi üzmeye devam ediyor. Öykünün son cümlelerini paylaşmak istiyorum:

"Birbiri(leri)nin ölümlerine yalandan değil, gerçekten dayanamamış ve ölmüşlerdi.

"Tadımı kaçıran ölüm tarihlerini değil, geçmişin umut dolu tarihlerini okur oldum, çok Rumiydiler: 1316-1318-1320".

Kâni Bıyık: Öykünüz, anlatımı eskimiş, nahif bir çalışma. Size de başka adlar vereyim, Ferit Edgü, Feyyaz Kayacan, Demir Özlü, günümüzden Türker Armaner, İnan Çetin...

Sözcükler üzerinde iyi düşünün, kayıt cihazının 'pause' tuşu demeyin öyle hemen. Öte yandan öykünün sonundaki, fotoğrafla ilgili öykü yarışması açma düşüncesi hoş. Buluş olarak güzel. Geriye çağdaş öykünün yazınsal gücünden el almak kalıyor.

Cihan Yörükoğlu: Sizin öykünüz için de Kâni Bıyık için söylediklerim geçerli. Yazınsal dilden biraz uzak düşüyor yazma biçiminiz. Duygusal tonu iyi ayarlanmamış, abartılmış bir öykü "Kayıp Fotoğraf". Çağdaş Türk ve dünya edebiyatı örneklerini okuyun. Tabii yanlış anlaşılmasın, tüm öykü gönderenlerin, Türk ve dünya klasiklerini okuduğunu ya da okuyor olduğunu varsayıyorum.

Erhan Ceylan: Erhan Ceylan belli ki iyi bir okur. Güzel benzetmeler yapıyor, üstelik "Eski Fotoğraflar"ı yalın ve çarpıcı bir cümleyle bitirmiş. Sorun fotoğrafın okunamamasında.

"Annem ayakta duruyor, babam sandalyeye oturmuş."

Nereden bulup çıkardınız bu anneyle babayı bilmiyorum, ama öykünün tamamı yayımlanmadığı için belki pek de anlaşılmayacak o güzel final cümlenizi alıyorum buraya.

"Elindeki kadehi bıraktı, yanıma oturdu. 'Yazsana bunu,' dedi titreyen sesiyle. Sonra, o güzel başını göğsüme yasladı: 'Ben sarhoş oldum galiba,' dedi."

Kadir Işık: Kadir Işık fotoğrafa hakkını verenlerden. Sözünü ettiğim öyküsü değil, dikkati. Üç kızın arkasında duran genç kızı yazmış, okulun temizlik görevlisi yaptığı kahramanını konuşturmuş, fena da olmamış. Ancak kızın düşüncelerini okurken çok da inandırıcı bulmadım kurduğu kimi cümleleri. "Boş Çerçeve" gönderilen öykülerin iyi örneklerinden. Öyküdeki yan karakterler de öykünün kısalığı göz önüne alındığında yeterince işlenmiş duruyor.

Ruhşen Doğan Nar: "Üç Damla Gözyaşı", eski bir anlayışla yazılmış öykülerden. Kimi cümlelerde yanlışlar da var. Sözgelimi, "bakınız, en sağda oturan da benim" diye yazılınca, aynı anda başka bir tarafta da oturuyormuş anlamı çıkıyor. Öte yandan, olumlu bir yönsemeye değinmek istiyorum. Anlatıcının öykünün sonunda bir us yarılması yaşaması, Nar'a anlatıyı birinci tekilden üçüncü tekile taşımayı esinlemiş. Öykücülüğümüzün geldiği noktayı iyi analiz ederseniz, "Üç Damla Gözyaşı"ndan daha başarılı öyküler yazabileceksiniz gibi geliyor bana. □

‘Yazar’, Neden Yazar? Sorular... Sorular...

Tan Doğan

‘Yazar’ kimdir / nedir? Herkes yazar olabilir mi? Yazarlık bir iş / meslek midir? Ayrıcalıklı insan mıdır yazar, seçilmiş insan mı?.. Doğuştanlıkla ilintili / ilişkili midir? Yetisi, yaşama atılmadan / fırlatılmadan mı (önsel / apriori) belirlenir? Üst-insan, yarı yalvaç ya da yarı Tanrı mıdır yoksa?... İn midir-cin midir? Nerede yaşar; ne yer-ne içer? Onun da annesi-babası; eş dost, akrabası; toprağı, ulusu var mıdır? Okullara gider, matematik, fizik, kimyadan zayıf alır, bütünlemeye ya da sınıfta kalır mı? Bilyelerini yutturur, bisikletinin zincirini attırır, top oynarken düşüp dizlerini kanatır mı? Âşık olur, sevişir; güler, ağlar ve ayrılır mı? Yolda yürür, otobüse biner, vapuru kaçırır mı? Dövüşür, barışır, yalnızlaşır mı? Başı-dişi ağarır; üşütür, aksırır ve sayrılanır; saçları dökülür, elleri ayakları titrer ve yaşlanır mı? Doğar, yaşar ve ölür mü o da her dirim denli? Yoksa, ölümsüz müdür, Tanrı örneği?...

Tan Doğan,
Gönderdiğiniz yedi kısacık metinden birini bu sayfalarda yayımlıyoruz. Sizi yeterince tanımıyoruz, ama iş edindik, bir de internette araştırdık.
Üç Nokta Anlam Platformu’nda rastladığımız Tan Doğan siz olmalısınız. *NotosÖykü*’ye yazdıklarınızla orada yazdıklarınız arasında dil birliği var. Yazdıklarınızda coşku ve duyarlık düzeyini aşağı çekip daha dingin bir dil ve biçemle yazmanız, inanın ki güzel denemeler yazma uğraşında eşiği geçmenizi sağlayacak. Bizimki bir öneri. Ayrıca metinlerinizin onca italiğe, eşanlamlı sözcükler arasındaki barlara da gereksinimi yok.

MEKTUP

Okur öykülerine bir köşe

NotosÖykü’nün bu ilk sayısını aldım ve zevkle okudum dergiyi. Bence başarılı bir çalışma sergilemişsiniz, tebrik ederim. Her şeyden önce sıkıcı bir dergi olmamış, ilgiyi taze tutabilmek çok önemli çünkü.Bunu yakalamak çok zor olduğundan, ki pek çok edebiyat dergisi bir hevesle alınıp üç beş sayfa karıştırıldıktan sonra rafa kaldırılıyor. *Notos Öykü* bu problemi (en azından kendi payıma) ortadan kaldırmış. Her şeye çok dozunda yer verilmiş. Kültür-sanat haberlerinin varlığı da derginin geniş yelpazesine katkıda bulunmuş.
Dergideki öykü yarışması kısmı da teşvik edici kanımca, ne iyi etmişsiniz. Fakat sizden bir ricam olacak: bir köşeyi de okurdan gelen öykülere ayırsanız çok güzel olacak kanaatindeyim. Bu sayede kendi çapında bir şeyler karalayanların da yazdıklarını değerlendirebileceği bir alan yaratılmış olabilir dergi bünyesinde.Bu önerim üzerinde düşünürseniz sevinirim.

Tuğba Karaduman, öğrenci

Notos Forum okurların düşüncelerini paylaşmaları için önümüzdeki sayılarda daha sıcak bir ortam hazırlayacaktır. Yalnızca okurların öykülerini yayımlayacakları bir bölüm ayırmayı düşünmüyoruz. İstiyoruz ki, okur öyküsü-yazar öyküsü ayrımları olmasın. Ama gelecek sayıda bir açıklama yapmaya hazırlanıyoruz. Bugüne dek hiçbir edebiyat dergisinin denemediği bir yayın, *NotosÖykü* sayfalarında yayımlanmayan genç yazarlar için alışılmamış bir olanak yaratmanın çalışmaları içindeyiz.

Yanılmayız umarım

NotosÖykü’nün bugüne kadarki öykü dergilerinden farkları belli oluyor. Gerçi adını tam anlayamadım, Notos’u hiç duymadım. Türkçe bir isim de konabilirdi sanki. Ama olsun. Şimdi böyle bir dergi var. Hem de öyküden başka birçok konu bulunuyor dergide. Bu da bir zenginlik. Söyleşiler güzel, öyküler de. Dergideki öyküler ve yazılar uzun olmazsa, daha çok ürün de yayımlanabilir.
NotosÖykü gençlere daha çok yer verecek gibi görünüyor. Yanılmayız umarım. Bu konudaki düşüncelerinizi de öğrenmek istiyorum.
Notos Forum sayfalarında nelere yer vereceğiniz tam anlaşılmıyor. Bu konuda da biraz daha aydınlatır mısınız?

Rıdvan Keskin, Eskişehir

Notos adının anlamını yandaki gri kutu içinde göreceksiniz. Akdeniz, Ege, Anadolu çağrışımı olan bir ad aradık, Notos’u bulduğumuza sevindik. Genç yazarlara daha çok yer verme düşüncemiz her zaman vardır. Ama dergide yayımlanacak öykünün niteliğinin de öteki öykülerle aynı düzeyde olması gerekir. Yoksa o öykünün yayımlanması yazarına ne kazandırır? Gene de Tuğba Karaduman’a sözünü ettiğimiz tasarı, bu konuda yepyeni bir olanak da sağlamış olacak. Gelecek sayıda bu tasarının açıklaması yer alabilir. Aşağıda mektubunu yayımladığımız Nedim Güvenal da sorularına yanıt bulmak için bu yanıtımızı okuyabilir.

Japon öykücüler çok ilginç

NotosÖykü çok değişik ve güzel bir dergi olmuş. Japon öykücülere yer vermeniz çok ilginç, böyle iyi tanımadığımız ülkelerden öyküler yayımlarsanız, bilgilenmiş oluruz.
Gençlerin öykülerini de daha çok yayımlayabilirsiniz. Birinci sayıda dergilerden tanıdığımız imzaların sayısı çok olmuş geldi bana. Edebiyat dergileri hep aynı kişilerin yazılarını, ürünlerini yayımlıyor, onun için de az satılıyor.

Notos. Türkçe Lodos diye anılan güney rüzgârı. Hesiodos'a göre bütün rüzgârlar gibi Notos da Astraios'la Eos'un oğludur.

– Mitoloji Sözlüğü

Odysseia'da adı geçen dört rüzgârdan biridir Notos. Destanda oynadığı rolün önemi hemen anlaşılır. Azra Erhat, hangi rüzgâra karşılık olduğunu da Ege ve Akdeniz'in yetkili denizcisi Halikarnas Balıkçısı'na sormuş. Balıkçı'nın açıklaması şöyle:

"Notos, bizde adını Lodos'a vermiştir, ama 45 derece yer değiştirmiş... Biz bugün Homeros'un Notos'una Kıble deriz... Gündoğrusu, Kıble oluyor. Bu Gündoğrusunun asıl adı da Gündoğusu'dur sanırım. Demek ki: Notos'a Kıble ya da Lodos dememiz doğru olacak."

Bunu değiştirmek için siz ne yapacaksınız? Bu konuda da farklılığınız olacak mı?

Nedim Güvenal, Ankara

Bir yeteneği öne çıkarmak

Bu ilk sayı, kimle görüşsem yazın dergisi konusunu, *Notos* beğenildi. Bunun yankıları size de gelmiştir. Düzeni, içeriğiyle ve 'buluş'larıyla... Hep öyle yapın.. *Öykü* sözcüğü net görünsün... *Notos* gizemini korusun... Özgün bir görüntü. Beni çok etkileyen bir uygulamanız... –lütfen içtenliğime inanınız–, şu, fotoğraftan hareketle yazdırdığınız öyküler... Özellikle Leyla Ruhan Okyay'ın öyküsü bayağı etkili. Kurmaca çalışmanın büyük başarısı. Sizi böyle bir yeteneği de öne çıkarmaya fırsat yarattığınız için kutluyorum.

Öykülerini zevk ve beğeniyle okuduğum, genç öykücü Faruk Duman'ın bu sayıdaki öyküsü de usta bir öykücü olduğunun gene bir kanıtı. Bu işi çok iyi beceren bir değerli kardeşimiz.

Size, ilişikte bazı fotoğraflar iletiyorum. Belki işinize yarar diye. İnternetten, yabancı kaynak fotoğraflardan... Biliyorum... eğer sakıncası varsa silip atarsınız. Tabi uygun görürseniz kullanabilirsiniz. Ama şu "Kuşları Beklemek" yok mu, gözlerim yaşardı....

Celal Özcan, İstanbul

Celal Özcan,

Sizin incelikli sözleriniz cesaretimizi elbette artırıyor. *NotosÖykü*, umarız ki edebiyat dünyamızdan gördüğü ilgiyi hak edecek biçimde yaşamayı sürdürür. Yeni sayıları öncekileri aratmadan, yeniliklerle sürecek bir yayın serüveni tasarladığımızı belirtirsek, kendimizi bağlamış olacağız. Ama başka türlü de *NotosÖykü* niçin yayımlansın. Öykünüzü bu sayıda yayımlama olanağımız olmadı. Ama gelecek sayının planına aldık. Bu arada Celal Özcan'ı (1941) tanımayan genç okurlarımız da olabilir. 1970'lerde verimli bir öykücümüzdü Celal Özcan. İlk kitabı *Gökova'nın Yalazları* (1977) da öykücülüğümüzde bugün yeniden okunmaya değer bir yer almıştır. Bulunursa, okunmasını öneririz.

ÇAĞRI

Bir insanın yıllık gazete, dergi, kürdan, kırtasiye vesaire ihtiyaçları için tam 7 ağaç kullandığını biliyor muydunuz? Yani düşünün her birimiz yılda 7 ağacı tüketiyoruz! Bari en azından birkaçını geri diksek diye düşünürken TEMA sizin için 7 değil, 9 tane meşe ağacı dikecek... Hem de bedava. Böylece en azından doğaya olan borcumuzu biraz olsun ödeyebilecegiz.

Siz de kendi adınıza yardım etmek isterseniz işte yapmanız gerekenler...

Siteye giriyorsunuz. Sol altta projeye destek butonuna tıklıyorsunuz. Formu doldurup yolluyorsunuz. Sponsor firmalardan 20 adet sms geliyor size. Kuruş vermiyorsunuz. Isterseniz mesajları okumadan siliyorsunuz. Formu dolduran herkes için 9 meşe dikiliyor. Toplam 5 milyon sms'e ulaşmak gerekiyor. Şu anda toplam 2 milyona yaklaşmış durumda...

Ayvalık, Antalya, Datça...

Her yıl her yerde ormanlar yanıyor (veya yakılıyor). Sadece 1 dakikanızı alacak ve 9 meşeniz olacak! Gönüllü olmak için aşağıdaki bağlantıya tıklayın, sol kısımdaki proje destek bölümündeki formu doldurun.

Geleceğimize sahip çıkmak gerçekten bu kadar kolay.

http://www.smsmese.org/index.asp?id=111269

Sinem Yazıcıoğlu, Filiz Kaynak, Murat Günaydın, Arzu Arslan.
Öykü çevirileri için AdamÖykü'de zaman zaman birlikte olduğumuz günlerden sonra, bir konuyu danışmak için size ulaşmaya çalışıyorum.
Semih Gümüş

MERAKLISINA

50 sayıdan fazla, gayet iyi durumda *Bilim ve Teknik* dergisini satmak istiyorum. İlgilenenlerin, sinemhun@hotmail.com adresinden bana ulaşmaları ve daha ayrıntılı bilgi almaları mümkündür.
Sinem Hun

www.notoskitap.com'dan haber

NotosÖykü'nün bir internet sitesi olup olmayacağından hiç söz etmedik. Bu konu doğrudan okurlarımıza dönük. Çünkü *Notos Öykü* ile Notos Kitap Yayınevi'nin internet sitesi, bizi öncelikle okurlarımızla interaktif ilişki kurma kaygımız nedeniyle ilgilendiriyor. Yoksa bir siteye niçin gereksinim duyalım? Böyle bir site de şu sıralarda tasarlanıyor, ama ne zaman tamamlanacağıyla ilgili söz vermek için erken. Bekleyelim, görelim. Bir tek şu var: **www.notoskitap.com**'u herhangi bir yayınevi sitesi gibi düşünmüyoruz...

Ad .....

Soyad .....

Adres .....

.....

Semt ..... İlçe ..... Şehir .....

Posta kodu .....

Telefon ..... E-posta .....

Abonelik tercihi ❑ 1 yıllık (altı sayı) abonelik 45 YTL ❑ 2 yıllık (on iki sayı) abonelik 80 YTL

Yurtdışı 1 yıllık 40 E – 2 yıllık 75 E

Ödeme tercihi

❑ Havale/EFT
Garanti Bankası
068-6612006 numaralı hesaba
abonelik ücretini yatırabilirsiniz.

❑ Posta Çeki
5287565 numaralı hesaba
abonelik ücretini yatırabilirsiniz.

Başlangıç sayısı ❑

Bu formun aslını ya da örneğini doldurup 0212 252 38 05 numaralı faksa gönderiniz.

NOTOS ÖYKÜ